

קובץ גליונות

פרשת שלה

ממרנן ורבנן גדולי ומאורי הדור

מרן רשכבה"ג
הגרי"ג אדלשטיין
שליט"א
בשמחת החתונה
לנכדתו בת הגאון
הגדול רבי
איתמר גרבוז
שליט"א
בברכת מזל טוב למרן
הגר"ב ד' פוברסקי
שליט"א

ניתן לשלם באשראי

במכשירי

קהילות ונדריים

שבבתי הכנסת

להקדשות ע"ג הקובץ

ניתן לפנות למס'

053-3145900

k.gilyonot@gmail.com

זמני השבת

בחסות:

גִּילְיוֹנוֹת דּוֹד

לגור בבני ברק, לחיות על הפארק!

03-900-9944

עיר	הדלק"נ	מוצ"ש	ר"ת
ירושלים	7:11	8:29	9:04
בני ברק	7:27	8:31	9:01
קרית ספר	7:21	8:30	9:03
בית שמש	7:10	8:30	9:03
אופקים	7:19	8:30	9:01
חיפה	7:22	8:34	9:04

מאגר השידוכים שע"י: שהשמחה במעונו

בנשיאותם של גדולי ישראל

בשורה אמיתית ועוגן הצלה לאלפי משפחות בקרב הציבור הליטאי

להצטרפות למשפחות "שהשמחה במעונו" הכל כלול – הבן עם הבת עד 180 א"ש

בקו הארגון: **03-5465150** (וסימנך 03 נדוניה 0)

נדריים

שהשמה במעונם

ברכת מזל טוב לנציגנו החשוב
הר"ר אהרן גולדשטוף שליט"א
לרגל הולדת בנו נ"י בשעתו"מ

יהי רצון שיזכה להכניסו בבריתו של אאע"ה בעתו
ובזמנו ולגדלו לתורה לחופה ולמעש"ט

בברכה מרובה
מערכת "קובץ גליונות"

לעילוי נשמת

לעילוי נשמת
ר' שלמה ב"ר יהודה ז"ל
נלב"ע כ"ג ניסן תשפ"ב

לכל הקוראים והלומדים החשובים שליט"א

הקדישו את יקיריכם ע"ג הקבצים באחת
משבתות השנה, ותהיו שותפים בזיכוי הרבים
הגדול להגדיל תורה ולהאדירה.

• כו סיון קרח	• ז אלול שופטים
• ג תמוז חקת	• יד אלול כי תצא
• י תמוז בלק	• כא אלול כי תבא
• יז תמוז פינחס	• כח אלול נצבים ר"ה
• כד תמוז מטות	• ו תשרי וילך יו"כ
• ב אב מסעי	• חג הסוכות
• ט אב דברים	

להקדשות/לפניות

להקדשות ע"ג הקובץ / למעוניינים לפתוח מוקד
הפצה באיזור מגוריהם / לשאר ענייני הקובץ -
ניתן לפנות למו"ל:

טל': 053-3145900 פקס: 077-2092005

מייל: k.gilyonot@gmail.com

כתובת: רבי יהודה הנשיא 52 בני ברק

לקבלת הקובץ במייל ניתן להצטרף

ע"י שליחת מייל לכתובת:

kovetz+subscribe@googlegroups.com

לתשלום/לתרומות

במכשירי "קהילות" ו"נדירים פלוס" בבהכ"נ:

יש לבחור בלחצן קופות נוספות.

חיפוש, ולכתוב קובץ גליונות.

בטלפון:

נדירים פלוס: 03-7630585 שלוחה 486

קהילות: 073-2757000 שלוחה 4311

בהעברה בנקאית:

מרכנתיל-17 | סניף: 745 | מס' חשבון: 71262

ע"ש קובץ גליונות

יו"ל בסיוע: יתדות תשמו להחדרת ערכי היהדות ע. ר.

גיליון מס' 477 פרשת שלח
תשפ"ב שנה עשירית

גיליון זה יוצא לע"נ
הגאון האדיר ר' גדליה נדל ב"ר ראובן השל
זצוק"ל
ממעותיקי השמועות
נלב"ע ט"ז סיון תשס"ד תנצב"ה

דברי שי"ח

ממון רשכבה"ג שר התורה הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

מקור שי"ח

הפוך בה והפוך בה זכולה בה

א. בשו"ע או"ח סי' ב' ס"ג כתב שיש לדקדק בבגדיו שלא יראו התפרים כלפי חוץ, ובמשנה ברורה (סי' ב' סק"ד) כתב שמי שלא נזהר ולבש בגדיו הפוכים אם ת"ח הוא צריך לפושטו ולחזור ללבשו כדרכו שלא יהיה בכלל משניאי ח"ו ושאר כל אדם אין צריך, עכ"ל.

ב. רבינו זצלה"ה בחיבורו 'ספר זכרון' הנדפס בתוך שיח השדה, מביא טעם נוסף שלא ללבוש הבגד הפוך, שבס' מאסף לכל המחנות סי' ב' סק"י בשם אשל אברהם שהעולם אומרים שהלבוש בגד מהופך קשה לזכרון והוא בדעת תורה למהרש"ם סי' ב' וכתב שאם דעתו ללבוש כן תמיד בהיפוכו או שדעתו ללבשו פעם כך ופעם כך אין חשש, עכ"ל, ואמנם באשל אברהם להג' מבוטשטש דן לאיסור ע"פ קבלה, אבל רבינו שם דימה דין זה למחליף מנעל של ימין לשמאל שנזכר במדרש חופת אליה רבה שקשה לשכחה, [בס' סגולות רבותינו (ענינים שונים שאלה ד')] שאל לרבינו זיע"א למה השמיט דין זה השיב: לא מצאתי בחז"ל, ובאמת לא השמיט וכן"ל, אלא שענה לו דרך ענוה - צא ולמד...]

ג. ושמעתי מרבינו ז"ל דמה שלא הזכיר במשנה ברורה טעם זה, כיון שבספר חסידים (סי' תתר"ח ובס"ח החדש הוא בס' תתת"ש"ג) כתב דענין שכחה אינו אלא בתלמיד חכם, ואינו דין, וכיון שכאן יש טעם ע"פ הדין לא טרח להזכיר מעניני שכחה.

ד. עוד אמר רבינו זצ"ל דמסתברא מילתא שלא נאמר הטעם דקשה לשכחה אלא בשעה שלובש, אבל אחר שלבש כבר, שוב א"צ להפוך שאין שכחה בכל רגע ורגע, רק צריך להפכם משום שהוא גנאי לת"ח [ואולי טעמו עפ"ד החזו"א או"ח סי' ד' סק"א דדברים שנאמרו שלא ע"פ דין אינם מעכבים אלא בשעת עשייה].

ה. עוד הורה שהגנאי לת"ח אינו שייך אלא במלבושים החיצונים שנראים לעין כל, אבל אם נתהפכו מלבושיו התחתונים א"צ להחזירם למקומם [אמנם בדעת נוטה דיני לבישת הבגדים סי' קמ"ג ובהערות שם נסתפק רבינו בזה שמא יראה הבגד לחוץ].

ו. רבינו ז"ל אמר שאצלם בבית הקפידו אף בטלית קטן שתחת הבגדים שהבגד מהופך ואין מרגישים שינוי בהפיכתו, שרק התפרים בחתיכת הבגד בכנפי הטלית שנעשים לחיזוק הבגד בולטים לחוץ, וראוי לבעל

נפש לשים לב לזה בשעת שלובש הט"ק. (דעת נוטה ציצית הערה 106 ושם בס' פ"ב שאל לרבינו למה לא נזהר האר"י שלא להפוך בטליתו צד החיצון לצד פנים מטעם איסור לבישת בגד מהופך, והשיב: בטלית לא שייך זה שהטלית צד הפנימי וצד החיצון אותו הדבר וא"א להכיר ביניהם לולי העטרה וכיון שלא הקפיד על העטרה אין זה צד החיצון. ובהערה שם הביא מרבינו דצ"ל שלא היה מניח חתיכת בגד בכנפי הטלית לחיזוק, [ולפמש"כ לעיל אות ב' שאם דעתו ללבשו כן תמיד בהיפוכו או שדעתו ללבשו פעם כך ופעם כך אין חשש, לק"מ].

מדור זה לע"נ א"מ הרבנית מ' ברכה רבקה ב"ר שלמה אריה רוזנברג ע"ה

היומן

ליל שב"ק שלח תשע"ח
הגעתי לבית מרן בשעה עשר וחצי אח"כ מרן בירך הנותן ריח טוב בפירות ומאד שמח כי כמעט אף פעם לא בירך ודיבר במשך הרבה זמן על זה שזכה לברך את כל הברכות וכדלהלן:

- פעם נסענו לרמת גן וראינו שם פיל וקוף ובירכנו משנה הבריות
- פעם היה אסיפה גדולה והגיעו הרבה אנשים מחול ובירכתי חכם הרזים

- בירכתי שחלק מחכמתו ליראיו על הטשבינער רוב ור' אהרן קוטלר ור' איסר זלמן

- פעם לקחו את החזון איש לבית חולים והיה שם במשך חודש ואחרי זה החזירו אותו בירכתי עליו ברוך שחלק מחכמתו ליראיו

- יום אחד היה איזה מלך חבשי שהגיע ועמד עם החילים שלו ובירכנו ברוך שחלק מכבודו לבשר ודם

- אני חושב שבירכתי את כל הברכות שכתובות

אשרי מי שזה העושר שלו וזה מה שהוא מונה וסופר ולעולם לא אשכח את המחזה שהגישו למרן את הקומפוט שזיפים ותפוח עץ וראה שמורדים את הסלט חצילים הכתום מיד אמר להחזיר את זה ואמר שצריך לטעום מכל מין לכבוד שבת ואכל מזה כפית מלאה ובאותו כפית ביחד אכל כוס קומפוט.

סיפר מרן בסעודה בשם מגיד שהיה אומר על פרשת השבוע בפסוק למטה יוסף למטה מנשה גדי בן סוסי והיה דורש כך למטה יוסף שהנשמה יורדת למטה לעולם זה כדי להוסיף תורה ומעשים טובים ובסוף למטה מנשה כשירדת למטה שוכחת למה ירדה וכמו כי נשני גדי בן סוסי תגיד אתה לא בן סוס (בערך כלשונו)

בקוב: ספר דברי שי"ח

בס"ד נמצאים אנו בשלבי עריכה מתקדמים של כרך א' של הספר "דברי שי"ח" ובו עובדות מאליפות והנהגות, חידושי הלכה, ומאמרי אגדה, מסודר לפי ענינים מתוך מה שהובא במשך 10 שנים בגליונות דברי שי"ח (מעל 700 עמ')

אנו פונים לנדיבי עם והחפצים לפרסם תורת רבינו שיעמדות לימינו בהוצאה זו.

נוכל לקבל הנצחות על רבינו זצוק"ל או על אחרים ז"ל

ניתן להנציח את כל הספר וכן ניתן להנציח שער מתוך הרישימה הבאה: (הנצחת שער בסך 1.000 ₪)

סיום	הלוואות	אמונה
סגולה	חסד	אמונת חכמים
עולם הזה	ידיעת התורה	בין אדם לחבירו
עין הרע	יראת שמים	ברכות צדיקים
ענה	ישיבה	גזל
עצה ותושיה	כיבוד אב	דיבור
צדקה	כבוד חכמים	דקדוק הלכה
קידוש רחוקים	כתיבת ספרים	הודאה
רוח הקודש	ספרי רבינו	ההוקת תורה
רפואה	מודת	התמודה
שמות	מוסר	השגחה
שקיעות	מחלוקת	זמן
תורה	מצוות	זש"ק
תפילה	שידוכין ונשואין	חינוך

ניתן לפנות למס' 053-3145900

בברכת התורה

יצחק גולדשטון

להתפלל

מתוך ספרו של רבינו
"אורחות יושר"

ז. המאחר בתפלה ואין מספיק להגיע לשמו"ע עם הצבור ממש מבטל בידים תפילת ותיקין ותפלה בצבור שעיקר מצותה ההתחלה כמש"כ כל הפוסקים (ואם לא יגמור עד קדושה כשיתחיל אח"כ אסור לו להתחיל).

להצטרפות לרשימת מקבלי הגליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת: divreysiach+subscribe@googlegroups.com

ניתן לתרום ולהקדיש ע"ג הגליון לע"נ. לרפואה ולהצלחה וכו'. נשמח לקבל עובדות. הנהגות. ושו"ת מרבינו.

שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת עַל גְּדוּלֵי הַדּוֹרוֹת

עובדות חדשות ונדירות מפי רבינו מרן זצוק"ל!

מדור שָׁנִים קְדֻמוֹנִיּוֹת - לשבועות הבאים בעזה"

פרשת קרח הגאון הגדול רבי ראובן פיין (כ"ה סיון) **פרשת חוקת** - מרן הגרמ"י לפקוביץ (כ"ו סיון)

פרשת בלק - ראש ישיבת הכרונ הג"ר חיים סרנא (ה' תמוז) **פרשת פנחס** - בעל ה'פרדס' רבי אריה לייב אפשטיין (י"ג תמוז)

פרשת מטות - הגאון הגדול רבי חיים שאול קרליץ (כ' תמוז) **פרשת מסעי** - ראש ישיבת פונב"ז הגאון רבי שמואל דוובסקי (כ"ז תמוז)

נשמח לקבל מקוראינו הנאמנים מסמכים, תמונות, עובדות ומעשיות הקשורים להנ"ל

הגאון הגדול רבי גדליהו נדל (2)

עד בחופה

סח הגאון רבי שרגא שטינמן, שאביו מרן הגרמ"י ל צ"ל ביקש משני תלמידי חכמים בעת ההיא, לבוא לשמש כעדים בחופתו, הראשון הוא הגאון רבי משה דייטש, והשני הגאון רבי גדלי' נדל. והנה תלמידו ומעריצו המובהק של רבי גדלי', הרה"ח רבי דוד פרנקל, לא היה מרוצה מ'הכיבוד'. הוא סבר כי אין זה מספיק לפי כבודו של רבי גדלי' לבוא לשמש רק עד בחופה.

ולכן ביום החופה, בהגיע שעת החופה הוא השתדל לגרום לעיכוב, כי באותם ימים השיא רבי גדלי' את בנו רבי ברוך ז"ל, ובצהרים ערך שבע ברכות בביתו, ורבי דוד'ל השתדל למשוך את משתה השבע ברכות כדי שרבי גדלי' יאחר את שעת החופה. אך לא עלתה בידו... שמחת השבע ברכות הסתיימה בשלב שהוא, ורבי גדלי' הגיע במועדו לחופה ושימש בה כעד קידושין.

פרסום ראשון: משמאל לימין: רבי אריה לייב נדל, רבי גדלי', רבי ישעי' קוגלסקי, רבי יחזקאל טופרוביץ,

במורא ובהכנעה

כשהיה רבינו משוחח עם רבי גדלי' היה עומד לפניו במין הכנעה, תנועת גופו היתה כפופה לפניו, כחושש להפסיד כל הגה היוצא מפיו. בדרך כלל היה מקשיב לו ולא מתנוכח או מעיר לו הערות.

לא אחת הגיעו אל רבינו אנשים שונים עם טענות על שיטתו ומהלכי לימודו ואורחות חייו של רבי גדלי', ורבינו לא רצה לשמוע דברי גנאי ואודותיו. פעם כשסיפרו לו כי התבטא בחריפות בתוך כדי לימודו על אחד מהראשונים ז"ל, המליץ עליו רבינו טוב ואמר כי 'מי שמכיר את סגנון לימודו של רבי גדלי' יודע שכך דרכו וכי אינו אומר את הדברים חלילה מתוך זלזול בכבודם של ראשונים כמלאכים' (מרבי יצחק שאול קניבסקי).

בית דין בפורים

שנה אחת כטוב לבם של הנוכחים, החליטו ביום הפורים שלושת השכנים, רבי גדליה נדל ורבי יהודה שפירא ורבינו, לשבת ל'מושב בית דין' מיוחד.

היה זה כאשר בא לפנינו יהודי תלמיד חכם שהיה נשוי שנים רבות אך לא זכה להיפקד בילדים, הגאונים זצ"ל החליטו שהגיע הזמן לעזור לו. הם ישבו יחד וגזרו שיפקד בזרע של קיימא ואכן בשנה ההיא נפקד (בן רבינו, רבי שלמה קניבסקי).

כתבנית משנה ברורה

על גדלותו של רבי גדלי', העיד חתן רבינו רבי שרגא שטינמן: ששמע שבצעירותו החל לסדר את הלכות נדה כתבנית ספר משנה ברורה,

הלכה למעשה, והחזון איש ראה את החיבור, אלא שמסיבות השמורות עמו גנז את החיבור (עין ספר מילי דהספידא עמוד ע"ג)

רבי גדלי' בערוב ימיו עם רבי דוב וינטרוב ובניו רבי שמואל ורבי שלמה

הבהרה/ברכת צדיק

בשבוע שעבר הובא במדור זה הארתו של רבי גדלי' לפני רבינו אודות ברכת צדיק.

היות וקיבלנו מכך תגובות רבות, מהם 'מחו' על כבודו של רבינו, כביכול נעשה כאן זלזול בדרכיו. נביע בזה כי כמובן לא היה כאן שום כונה לזלזול אלא נסיון של הגאון רבי גדלי' להבין את דרכו ושיטתו של רבינו בכך שהיה ממברך את המוני הפונים אליו.

יכבר ידוע מגדולי הדורות כי עיקר הישועה של הצדיק באה בזכות האמונה שהפונה אליו מאמין בו.

וכמה נפלאים דבריו של מרן הגאון רבי משה פינשטיין מה שכותב על עצמו בענווה נוראה, וזה לשונו (אגרות משה ח, י"ד סימן נ"א): "הנה באתי לבאר הענין, מה שזה הרבה שנים שבאים אינשי אלי, לבקש שאתפלל עליהם להשי"ת על כל צרה שלא תבוא ח"ו, ושאברכם לכל דבר הצריכים, בין בבריאות הגוף, בין שיברך השי"ת אותם בבנים ובנות, בין בפרנסה, בין בהצלחה בתורה ובעניני הגוף והנפש, ובכל משאלות האדם.

"ואני עושה רצונם ומברך אותם ומתפלל בעדם, אף שידוע לי מן ערכי וקטנותי בתורה ומעש"ט, שודאי תמיהי על זה אינשי המכירים אותי, וגם ידוע ממכא גדולי תורה שהם אמרו להמבקשים מהם לברך ולהתפלל שהם לא ראויים, אלא ילכו לבקש זה מאחרים שעוסקים בכך, ואני לא דחיתי אותם ולשלחן לאחרים, שצריך טעם".

וע"ש באגרות משה שמאריך שכל אדם שביקשו ממנו להתפלל על אחר מחויב בכך מדינא, היות ותפילתו של כל אדם ראויה שתתקבל, גם אינו בעל מעשים טובים או שהוא איש פשוט וכו' וכל שכן אם הוא חכם וכו', ומסיים שם: "אף שאיני מחזיק עצמי אף מחכמי הזמן, מכל מקום כיון שהחולה מחזיק אותי לחכם, ובדין הוא צריך להחזיק כן, הרי הולך למקום שרב פנחס בר חמא ציוה לילך, ובזכות אמונתו בדברי חז"ל יקבל השי"ת גם תפילתי וברכתי, וזהו טעם נכון ומוכרח לדינא, שכל שמחזיקין אותו לחכם, ובשביל זה מבקשים אותו שיתפלל ויברך, שמחויב להתפלל עבורו ולברכו", עכ"ל.

בכל חלק בתורה

סיפר בנו רבי אי"ש קניבסקי ראש כולל 'אורחות יושר':

יש לאבי מורי חיבור פחות מפורסם מ'דרך אמונה' שנקרא 'שקל הקודש' שעוסק ברמב"ם הלכות קידוש החודש, זה כולל חשבונות וחישובים מסובכים כידוע.

מאחורי כתיבת הספר עומד סיפור שיש בו מסר עצום לכל אחד ואחד: פעם, עת למד אבא זצ"ל בבחרותו בישיבת לומז'א, ניגש למי שלימים היה שכיניו הגדול - הגאון רבי גדליה נדל זצ"ל עם שאלה בנושא קידוש החודש. רבי גדליה זצ"ל מאוד העריך את האבא ואף היה שולח אליו שאלות, אף על פי כן השיב לו במקרה הזה: "זה לא בשבילך, זה מסובך..." והנה מחמת שהאבא העריך וקיבל את דעתו של רבי גדלי', היה יכול לכאורה להשתמט מכך ולעסוק בשאר חלקי התורה, אבל הוא אמר לעצמו אין דבר כזה "לא בשבילך"! זה חלק מהתורה וכל אחד צריך ללמוד להבין ולדעת כל חלק בתורה! מיד החל לעמול בסוגיות אלו, הוא נעזר הרבה בספר 'ישועה בישראל' של רבי יונתן בן יוסף מראז'ינו (יצא לאור בשנת ת"פ) עד שלבסוף כתב והוציא את הספר שקל החודש.

זה מוסר השכל לכל אחד; אין דבר כזה 'לא בשבילך', כל התורה שייכת לכל אחד.

דרכי החיזוק

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) – שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

• שיחת רבינו הגדול מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א •

כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו

זאת? לכבוד שמים! וכן הברכה על הנטילה, וגם ברכות הנהנין, המוציא לחם מן הארץ, וברכת המזון, ובורא נפשות, וכל הברכות שמברכים, זה כבוד שמים, וכבר מתחילת היום, כשמברכים ברכות השחר, אשר נתן לשכוי בינה, שלא עשני גוי, שלא עשני עבד, ושאר כל הברכות, זהו כבוד שמים, ועוסקים בכבוד שמים.

ויתירה מזו כתב הרמב"ם בהלכות דעות (ג, ג) על מה ששינוי באבות (ב, יב) וכל מעשיך יהיו לשם שמים, היינו שגם המעשים הגשמיים של צרכי הגוף יש לעשותם לשם שמים, וכתב על זה הרמב"ם שאם אדם ישן לשם שמים וכוונתו בשינה כדי שיהיה לו כוח לעשות מעשים טובים, תורה ותפילה וכל המצוות, אם זוהי המטרה של השינה הרי זה נחשב שהוא עובד את השם בשנתו, וגם השינה שלו היא עבדות, שהוא עושה את רצון השם בזה, ועובד השם עם השינה. ואם כן זהו גם כן כבוד שמים. ונמצא שגם בשינה אדם עושה כבוד שמים.

וכך גם כשאדם אוכל, מדוע הוא אוכל, האם הוא חייב לאכול או שאינו חייב? הרי הוא חייב לאכול! כי הוא עבד, שעובד עבודת המלך, והעבד צריך כוח לעבוד את האדון, ולכן הוא חייב לאכול, ועושה בזה רצון השם וכבוד שמים. אבל זה תלוי מה הוא מתכוון, וכמו שכתב הרמב"ם לגבי שינה שתלוי מה הכוונה של השינה, כך גם באכילה תלוי מה הכוונה למה הוא אוכל, האם מפני שהוא רוצה ומתחשק לו לאכול, או מפני שהוא חייב לאכול, כי הוא עבד שחייב לעבוד וחייב לעשות כבוד שמים ולכן הוא מוכרח לאכול, הכל תלוי מה הכוונה.

וכך גם בכל צרכי הגוף, וכמו שכתב בספר החינוך (מצוה תפח) שהגוף צריך ארבעה דברים: מזון, שינה, מנוחה, ושמחה. מזון היינו אכילה ושתייה, וכן שינה חוץ מהמזון, וגם מנוחה חוץ מהשינה, כי אי אפשר לעסוק כל הזמן בפעילות ללא מנוחה, ואדם זקוק למנוחה, וגם שמחה, אלו הם ארבעה דברים שהגוף צריך, וכך ברא הקב"ה את האדם עם טבע כזה שהגוף זקוק לדברים אלו.

ואם אדם עושה את הדברים האלו סתם מפני שהוא נהנה מהם, אזי זו לא עבדות ואינו עבד השם בזה, כי הוא עושה להנאתו ולא לכבוד שמים, אבל אם עושה מפני שהוא חייב, מפני שהוא עבד השם, אזי כמו שכתב הרמב"ם על השינה, כך גם בשאר צרכי הגוף, המזון והמנוחה והשמחה, כיון שעושה אותם לשם שמים הרי הוא עובד את השם ועושה כבוד שמים בזה, ותלוי לפי הכוונה.

ומצינו עוד ברמב"ם (הלכות יום טוב ו, כ) לגבי שמחת יום טוב, שאוכלים ושותים ושמחים ביום טוב, וביאר הרמב"ם מה המצוה בזה: "לא נצטוונו על ההוללות והסכלות אלא על השמחה שיש בה עבודת יוצר הכל", היינו ששמחת יום טוב צריכה להיות שמחה שיש בה 'עבודת יוצר הכל', שהשמחה היא עבודה, ועובדים את השם על ידי השמחה. והיינו כנ"ל, שאדם שמח מפני שהוא חייב לשמוח, וכמו שכתב החינוך שהשמחה היא מצרכי הגוף, וצריך את זה כדי שיהיה לו כוח לעבוד עבודת יוצר הכל, ומאחר שזוהי המטרה, שעל ידי השמחה יוכל לעבוד, הוא עובד את השם עם השמחה, וזוהי עבודת יוצר הכל.

שמחה בתפילה – גם מצד כבוד שמים

ובמסילת ישרים פרק י"ט הביא מדברי המדרש, כשאתה מתפלל יהא לבך שמח עליך שאתה מתפלל לאלוקים שאין כיוצא בו, היינו שבשעת התפילה צריכה להיות שמחה, שאתה מתפלל לפני מלך שאין כמוהו, שהמלך רוצה לשמוע ואוהב את התפילה שלך ורוצה שתתפלל.

ואמרו חז"ל (מדרש תהלים פ"ד וירושלמי ברכות פ"ט ה"א) כי מלך בשר ודם אם מבקשים ממנו פעם אחת והוא לא מתייחס, אם חוזרים

כל העולמות נבראו לכבוד שמים

אמרו חז"ל בסוף פרקי אבות, כל מה שברא הקב"ה בעולמו, לא בראו אלא לכבודו, שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, תכלית בריאת כל העולם הוא לכבוד שמים.

ונוכח כאן בפסוק ארבע לשונות: א. כל הנקרא בשמי. ב. ולכבודי בראתיו. ג. יצרתיו. ד. אף עשיתיו. והם כנגד ארבעת העולמות, שהם גם העולמות הרוחניים, עולם האצילות, עולם הבריאה, עולם היצירה ועולם העשייה, כל הנקרא בשמי זה אצילות, שהוא עולם רוחני, וכן בראתיו ויצרתיו, עולם הבריאה ועולם היצירה, ועשיתיו זהו עולם העשייה שהוא העולם הגשמי שלנו. וכל העולמות האלו כולם נבראו בתכלית אחת, רק לכבוד שמים! זוהי מטרת כל הבריאה.

ובתפילה אנו אומרים תתברך צורנו וכו' בורא קדושים, ואחר כך מוסיפים גם יוצר משרתים, ונוכח כאן שוב שתי לשונות, בריאה ויצירה, וזה נאמר על המלאכים, לא על עולם העשייה, אלא יוצר משרתים, דהיינו המלאכים, שהם משרתיו של הקב"ה, וכן קדושים, דהיינו מלאכים בדרגה יותר גבוהה, ועליהם נזכרו שתי הלשונות הללו, בריאה ויצירה, יצירה שהיא פחות מבריאה נאמרה על מלאכים, ובריאה נאמרה על מלאכים בדרגה יותר גבוהה שנקראים 'קדושים', והיינו גם כן שכל הבריאה כולה וגם כל העולמות הרוחניים של המלאכים, כולם לכבודי בראתיו – לכבוד שמים!

גילוי כבוד שמים בעונש הרשעים

ואם כן כבוד שמים זה זכות הקיום של כל הבריאה של כל העולמות, והנה בעולמות הרוחניים בשמים אצל המלאכים קדושים ומשרתים, שם בודאי יש כבוד שמים, אבל פה בעולם הגשמי הרי יש גם כאלה שאינם עושים כבוד שמים.

ואמנם אף על פי שזכות הקיום של כל העולמות הוא כבוד שמים, מכל מקום אין העולם מתקיים בזכות, אלא בחסד ורחמים, כפי שמזכירים בברכת המזון: הן את העולם כולו בטובו בחסד וברחמים, כל העולם ניזון ומתקיים רק בחסד וברחמים, וכן מזכירים בברכת יוצר: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, היינו שהעולם מתחדש בכל יום רק מצד מידת הטוב, מצד מידת טובו של הקב"ה, בחסד ולא בזכויות, ולא מגיע כלום בזכויות.

אך על כל פנים מאחר שכל זכות הקיום של כל הבריאה זה כבוד שמים, יש להתבונן אם כן כיצד יש בעולם רשעים, הרי הרשעים אינם עושים כבוד שמים, ומהו זכות הקיום שלהם.

ושמעתי ממו"ר הגה"צ רא"א דסלר זצ"ל וכן כתב בספרו מכתב מאלהיו (ח"ג עמוד 232) כי הרשעים אמנם אינם עושים בעצמם כבוד שמים, אבל זכות הקיום שלהם הוא מפני שבסופו של דבר יהיה על ידם כבוד שמים, כי הרי הם בסוף יקבלו את עונשם בגיהנום, ומובא בגמרא (עירובין יט, א) שהרשעים בגיהנום מצדיקים עליהם את הדין ואומרים לפני ריבונו של עולם יפה דנת יפה זיכית יפה חייבת ויפה תקנת גיהנום לרשעים, ואם כן יהיה גילוי כבוד שמים בעונש שהם יקבלו על מעשיהם, וזהו זכות הקיום שלהם.

כל היום עוסקים בכבוד שמים

והנה הציבור כאן גם כן עוסקים בכבוד שמים, שבאו לשמוע דברי תורה, שזה כבוד שמים, וכן במשך כל היום, עוסקים בתורה שזה כבוד שמים, ועוסקים בתפילה שזה כבוד שמים, ומברכים ברכות שזה כבוד שמים, וכשנטולים ידיים לאכילה, הרי הנטילה היא מצוה, ומדוע עושים

ומבקשים עוד פעם הוא כועס, שהרי רואים שאינו רוצה לענות, אבל המלך הקב"ה אינו כן אלא להיפך, רצונו יתברך שהאדם יבקש ויבקש, כמו שכתוב (תהלים פא, יא) הרחב פך ואמלאהו, **וככל שהאדם יותר יבקש הוא יותר עושה רצון השם!** והקב"ה אומר לאדם, תבקש כמה שאתה יכול, תבקש ותבקש, הרחב פך – ואמלאהו.

ולכן זו שמחה גדולה, שזוכים להתפלל לפני מלך שאין כמוהו, ויש בזה שמחה גם מצד עצם הדבר, שהמלך רוצה לשמוע אותי ומתאוה לתפילתי, וגם שמחה שאני עושה כבוד שמים, ויש סיבות רבות לשמחה, גם שמחה בזה שהקב"ה רוצה לשמוע ורוצה שנבקש ונתפלל, וגם שמחה במה שעוסקים בכבוד שמים.

וכשעוסקים בתורה ובתפילה ובכל הברכות, זהו כבוד שמים שאין לשער, כל ברכה וכל מעשה מצוה שעושים, זה כבוד שמים, ועוסקים בכבוד שמים, ובזה אנחנו מאושרים, שאנו עושים כל הזמן כבוד שמים, גם בגשמיות וגם ברוחניות, הכל לכבוד שמים.

תורה ותפילה בציבור – יותר כבוד שמים

וכן בישיבה, שיש ציבור שעוסקים בתורה, זה כבוד שמים גדול יותר, שציבור גדול ביחד עוסקים בתורה, וכן בתפילה, שהציבור מתפללים, זה כבוד שמים גדול של ציבור, וכמו שנאמר (משלי יד, כח) ברב עם הדרת מלך, וכן בסדר המוסר שלומדים מוסר בציבור, הרי מהו מוסר ומה המטרה בזה? באים ליטרה! וזה גם כן כבוד שמים, וכך כל הזמן יש כבוד שמים, בתורה ובתפילה ובלימוד המוסר.

וגם בין אדם לחברו, אהבת הבריות וחס טוב בין אדם לחברו, זהו חיוב ומצות עשה ואהבת לרעך כמוך, אבל יתירה מכך – זהו כבוד שמים, ועוסקים בכבוד שמים, כי זה רצון השם שכל אחד יעזור לשני, ומאחר שזהו רצון השם הרי זה כבוד שמים ועוסקים בכבוד שמים.

וכך בכל מעשה שעושים יש כבוד שמים, בני ישיבה וכן אברכים שיושבים ועוסקים בתורה, עוסקים כל הזמן בכבוד שמים, ובאמת גם נהנים מזה, ויש הנאה מעסק התורה, כפי שכבר דיברנו, כי כמו שבצרכי הגוף, הקב"ה ברא את האדם עם טבע שהוא מוכרח ורוצה לאכול, כך גם בתורה שהיא חיי הנפש, חיי נצח, ברא הקב"ה את התורה עם טעם

מיוחד שמתחשק ללמוד וזה מעניין ומושך, אבל מלבד ההנאה שיש בזה הרי עוסקים בכבוד שמים, וזוהי שמחה ואושר גדול.

אשרינו מה טוב חלקנו שיש לנו חיים כאלה ואנו כבר רגילים בזה שעוסקים בכבוד שמים מהבוקר עד הערב [וגם בשעת השינה], ומיד בבוקר כשקמים ואומרים מודה אני לפניך שהחזרת בי נשמתך, הרי זה גם כן כבוד שמים, ואחר כך בנטילת ידיים, וברכות השחר, וכל התפילה והברכות, ואפילו צרכי הגוף הגשמיים, כל הזמן עוסקים בכבוד שמים, וזה חיים מאושרים, שעוסקים בכבוד שמים.

הבקשות שבתפילה – לכבוד שמים

יהי רצון שלא רק אנחנו, שכל כלל ישראל, כל אחד ואחד מישראל, יזכה לעסוק בכבוד שמים, עם אשריך בעולם הזה ובתורה אתה עמל (אבות פ"ו) שזהו האושר הכי גדול, אשריך בעולם הזה, ולדאבוננו יש הרבה מסכנים שאינם מאושרים ואין להם חיים מאושרים, ואפילו בציבור החרדים לדבר השם, יש כאלה שאינם שקועים בלימוד התורה, ורק לומדים משהו, אבל יש זמנים שאפשר ללמוד ולא לומדים, וחסר הכבוד שמים וחסר האשריך בעולם הזה, גם זה וגם זה.

ועל כך אנו אומרים בתפילה 'השיבנו אבינו לתורתך', ומבקשים בלשון רבים, על כל אחד ואחד מכלל ישראל, השיבנו! ומדוע? לכבוד שמים! כי הקב"ה רוצה את זה! וכפי שמוכרים בחתימת הברכה 'הרוצה בתשובה', ולכן אנו מבקשים את זה, כי זהו רצון השם והוא יתברך רוצה את זה, שיחזרו כולם בתשובה.

וכן כל הבקשות שבתפילה, מבקשים מצד כבוד שמים, מפני שהקב"ה רוצה את זה, וכגון 'חננו מאתך דעה בינה והשכל', למה אנו מבקשים ומדוע שנקבל זאת? כי 'אתה חונן לאדם דעת!' הקב"ה רוצה את זה שיהיה לאדם דעת ולאנוש בינה! ולכן אנו מבקשים, כי זהו רצון השם, ואלמלא כן באיזה זכויות אנו מבקשים ולמה מגיע לנו? שיעשה האדם בעצמו, ולמה שיעזרו לו? אבל הקב"ה רוצה, וזו הסיבה שיעזור לנו! וכן כל הבקשות שבתפילה הם כולם לכבוד שמים, כי הקב"ה רוצה ולכן אנו מבקשים. יהי רצון שנוכה לעשות כבוד שמים.

דברי רבינו שליט"א לתלמידי ישיבת צעירים בפתח תקוה בראשות הרב זבולון כהנא

לרגל סיום מסכת סוטה שנלמדה מדי יום בשעות בין הסדרים

אשרי מי שעמלו בתורה (ברכות יז, א), 'עמלו בתורה' זה לא מידת חסידות, אלא יש חיוב בכל רגע ורגע לעסוק בתורה, וכל רגע של ביטול תורה זה איסור ביטול תורה, ומסופר שהגר"א מוילנא לפני פטירתו התוודה על 'רגעים' של ביטול תורה, במשך כל החיים היו לו רק רגעים, שבהם כנראה היו איזה קשיים לעסוק בתורה, וחוש מזה לא היה ביטול תורה כלל, כי ביטול תורה זה חטא, ולעומת זה עסק התורה זה זכות שאין לשער, ובכל רגע ורגע אפשר להרוויח 'אשריך בעולם הזה' ואפשר להפסיד. זהו מה שצריכים לדעת.

אבל מצד שני, מלבד החיוב של עסק התורה, זה גם אשריך בעולם הזה, וכמו שאמרו באבות פ"ו כך היא דרכה של תורה וכו' ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה, ודברי תורה מתוקים מדבש ונופת צופים (תהלים יא, יא), ונמשלו לדבש ולחלב (ש"ה ש"ד, יא), למים וליין (ישעיה נה, א), אין מים אלא תורה (ב"ק יז, א), וכל הטעמים שבעולם יש בתורה.

והענין בזה כמו שבחיי הגוף ברא הקב"ה את האוכל טעים, וברא בטבע האדם שיהיה רעב לאכול, כי בלי זה לא היה מרגיש שצריך לאכול והיה נחלש ומת ברעב מבלי להרגיש כלל, ולכן יש רעב וצימאון וטעם באוכל כדי שיאכל ויהיה בריא, כך גם בחיי הנפש, שהתורה היא מזון הנפש, ולכן יש טעם מיוחד בתורה וצימאון לתורה, ומי שמתרגל לעסוק בתורה זה מעניין ומושך עד שקשה להפסיק, ומעשה שהיה בבחור שקיבל טעם בלימוד ולמד בהתמדה גדולה ולא היה יכול להפסיק, עד שנחלשו כוחותיו והוצרך למנוחה קצת, ככה לימוד התורה מושך ומעניין, מפני שהתורה היא חיי הנפש, ויש טעם מיוחד במה שצריך לחיי הנפש.

אבל זה גם חיוב, ואם לא עוסקים בתורה זה חטא, וההתמדה בתורה אינה מידת חסידות אלא חיוב, אבל זה גם תענוג, ורק צריך ללמוד כל אחד לפי הטבע שלו, מה שהוא מבין ולפי טבעו, ואם ילמד דברים קשים שקשה לו להבין, זה לא מעניין ואי אפשר כך ללמוד בהתמדה, אלא כל אחד לפי טבעו, בהתחלה גמרא עם רש"י, ואחר כך עם חלק מהתוספות, ובמשך הזמן מתקדמים ומתקדמים, אבל דרך הלימוד היא רק כל אחד לפי כוחו ולא יותר מכוחו. ובעזרת השם יהיה סיעתא דשמיא לכל העוסקים בתורה כאן ולכל כלל ישראל שיעסקו בתורה ויהיו גדולי תורה עם 'אשריך בעולם הזה' בעזרת השם.

לעילוי נשמת הרבנית הצדקנית
מרת **גיטא פייגא קרול** ע"ה
בת הגאון רבי **יעקב** זצ"ל
נלב"ע י"א סיון תשס"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת
ר' **מנחם** בן **חנה** זצ"ל
נלב"ע י"ד סיון תשפ"א
תנצב"ה

לעילוי נשמת
הרב ר' **יצחק נתן לוי** ז"ל
בר"ר **שמואל זאב** ז"ל
נלב"ע י"ז סיון תשע"ז - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון החסיד
רבי **חיים אהרן טורצ'ין** זצוק"ל
ראש 'ישיבה למצוינים' ירושלים
מתלמידי מרן הרב מברסק זצוק"ל
נלב"ע שבת קודש י"ב סיון תשל"א

לעילוי נשמת מזכה הרבים
הגה"צ רבי **נסים יגן** זצ"ל
נלב"ע י"ד סיון תש"ס
תנצב"ה

ממגד

גרש ירחים

פניני הלכה אגדה ומוסר משלחנו של רבינו הגדול
מרן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א

'פיקודי ה' שרים מזמחי לב' –
אימתי הן שרים כזיוצאין מפי ישר
(מדברי מרן שליט"א ע"פ חז"ל
בילקוט תהלים)

פרשת שלח שנת שמיטה תשפ"ב לפ"ק * גליון 102 * עיה"ק ירושת"ו * כתבי תלמידים

'ראשית עריסותיכם'

בדין צירוף כלי לחלה ולקודש

איתא בפסחים (יט,א) הכלי מצרף את מה שבתוכו לקדש. ופירש רש"י – עריבה ארוכה ובה אוכלי קודש מכאן ואוכלי קודש מכאן, ואין נוגעין זה בזה, ונגע טמא באוכלין שבראש אחד ובכלי לא נגע, ואוכל אין מטמא כלי אפילו מדרבנן, ואפילו הכי האוכלין שבשני ראשיה טמאים, שהכלי מצרף.

והיינו דהנחתן בכלי אחד מחשיבתן כדבר אחד, ומשנגע הטמא בחתיכה אחת שבכלי שוב נטמאה חברתה דחשיבא כאחת עם כל מה שבכלי.

והתוס' בחגיגה נקטו דהאי דינא דירוף כלי לא נאמר אלא בקודש ולא בחולין, דבקש דרש"י מקרא ד'כף אחת' שכל מה שבכף – אחת, אבל בחולין דליכא קרא ליכא צירוף יע"ש.

והקשו האחרונים דהא מצינו צירוף כלי אף בחולין לענין חלה, דשיעור עיסה לחלה הוא חמשת רבעים קמח, ואם היו ב' עיסות פחות מכשיעור ומונחות בכלי אחד, הכלי מצרפן לחיוב חלה (ע' פסחים מח,ב), וקשה ע"ד התוס'.

ונראה דלא דמי, דלגבי חלה לא מצינו אלא שהכלי מצרפן להשלים השיעור הנצרך, וכעין שמצינו בראשית הגז שיעור ה' רחלות, ומחמישתן יחד נעשה השיעור אף שאינן גוף אחד, וה"נ בחלה, דבעי' עיסה בשיעור ה' רבעים קמח, שפיר מהני הנחתן בכלי אחד לצרפן לשיעור אחד לחיוב, אבל שיהיו הכל כגוף אחד, הא לא שמענו בחולין, ושפיר י"ל דליתיה אלא בקדשים.

[א.ה. ביאור הדברים, דלענין קדשים נאמר קרא לצירוף שיעור מנחה להתקדש בכלי, וילפי' לה מדכתיב 'כף אחת' שכל מה שבכף אחת, ועי"ז מהני לצירוף המנחה ומהתם ילפי' דגם לענין טומאה חשיב הכל אחת, אבל בחולין דליכא קרא, י"ל דרק משום אמרינן דמהני הכלי לצרפן לשיעור, דיתכן שא"צ כלל עיסה אחת אלא שיהיה שייכות בין החלקים, ודומיא דראשית הגז, ולזה מהני צירוף הכלי, משא"כ במנחה דקרא קאמר שכל מה שבכף אחת, והוסיפו בזה סברא עוד, דלגבי קידוש מנחה לא סגי בצירוף השיעור לבד, אלא בעינן שתהיה מנחה שלמה ולא חסרה, ולכך בעי' שיהא הכל 'אחת' ובלא זה לא יתקדש, ומשכך, גם לענין טומאה איכא דין צירוף].

והנה בחגיגה (כד,א) אמרו דצירוף כלי לקדש הוא דוקא בכלי שיש לו תוך, אבל כלי שאין לו תוך, כגון שולחן דמקדש, אין בו דין צירוף כלי, ואם נטמא לחם אחד שעליו לא נטמאו כולן. והקשה בטורי אבן שם מדמצינו לגבי חלה (פסחים שם) שנסתפקו לענין צירוף סל אם צריך כלי שיש לו תוך, או אפי' בלא תוך נמי מצרף, ומאי שנא דבקדשים פשיטא דבעי' תוך.

אכן לדברינו לא קשה מידי, דהא לגבי קדשים דין צירוף כלי הוא חידוש מיוחד, שנעשה כל מה שבתוכו אחד, ולענין זה לא מצינו שיעור בלא תוך, משא"כ לחלה שהכלי הוא רק היכ"ת של צירוף לשיעורא, יתכן דסגי לזה שפיר אף בכלי שאין לו תוך.

'ויוציאו אותו כל העדה אל מחוץ למחנה'

מקום בית הסקילה

פירש רש"י – מכאן שבית הסקילה חוץ ורחוק מבית דין. והכי שנינו בסנהדרין מב, ב בית הסקילה היה חוץ לבית דין שנאמר 'הוצא את המקלל', ועוד דרשו שם מקרא ד'הוצא את המקלל' – חוץ לשלש מחנות, יע"ש. ופירשו רש"י ותוס' דחוץ לג' מחנות היינו בירושלים, דאית בהו ג' מחנות, עזרה, הר הבית וכל העיר, וה"ה לעיירות שחוץ לירושלים עושין בית הסקילה חוץ לעיר שהוא כחוץ למחנה.

ויש להסתפק, אי כשנדון בבית דין שבעיר זו רשאי לעשות בית הסקילה בעיר אחרת, כיון שהוא חוץ לעיר זו שנדון בה, או דבעי' שיהא חוץ לעיר מכל מקום.

והנה האי דינא דחוץ לעיר, כיון שהוא נלמד מדין 'מחוץ למחנה', י"ל שהוא מדין קדושת מחנה, וכנראה מדברי התוס' נמי דליתיה אלא בעיר המוקפת חומה שיש בה דין מחנה, אבל בעיר פרוזה אין דין זה, וכן משמע קצת מרש"י, וא"כ שהוא מדין קדושת מחנה, שוב אף בעיר אחרת א"א לעשות בית הסקילה, דאף בה יש דין מחנה, ולא מיקיים בה דינא ד'מחוץ למחנה'.

אכן הא איכא לספוקי, לגבי הדין השני דבעי' לעשות בית הסקילה חוץ לב"ד, האם כשנדון בב"ד זה רשאי לסוקלו בב"ד אחר, דעכ"פ הוא חוץ לב"ד שנדון בו, ושפיר מיקיים ביה דינא ד'הוציאו', או דילמא בעי' חוץ לב"ד מ"מ וליכא, וצ"ע.

(הערות וביאורים עמ"ס סנהדרין)

'ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת'

דין לשמה בקדשים ובשאר מילי

בריש מנחות שנינו כל המנחות שנקמצו שלא לשמן כשירות אלא שלא עלו לבעלים לשם חובה חוץ ממנחת חוטא ומנחת קנאות כו' שקמצן שלא לשמן כו' פסולות, ומקור הדין דבכל הקרבנות לא עלו לשם חובה למדו שם (ד:). מדהוקשו כל הקרבנות בקרא ד'זאת התורה כו' ומשם למדו ג"כ למנחות שעבד בהן שלא לשמן שלא עלו לבעלים, ומנחת קנאות וחוטא דכתיב בהו 'היא' פוסלת בהן מחשבת שלא לשמן (כמבו' בתוס' ריש מנחות).

והיכא דחשיב עליו לשמו ושלא לשמו כגון לשם שלמים ולשם פסח שנינו בפסחים (נט:). דגם זה נחשב שלא לשמו ופסול.

והנה מצינו כמו"כ דין 'לשמה' בכמה מצוות, וגבי תכלת של ציצית נמי איתא במנחות (מב:) דבעי' צביעה לשמה, ומש"ה אם צבע לשם טעימה, כלומר לשם נסיון אם הצבע טוב, הרי הצבע נפסל לציצית, ע"ש. וכתבו התוס' שם דכמו לגבי קדשים דלשמה ושלא לשמה פסולה, כמו"כ לענין צביעת תכלת, אם צבע בתכלת לשם ציצית ולשם נסיון פסולה, מידי דהוי אמנחה שקמצה לשמה ושלא לשמה עכ"ל.

ובקובץ שעורים (ח"ב סי' כב) כתב – ושמעתי מכ' מו"ר הגר"ח הלוי

לשמן כה"ג אינה כראוי דבעינן שיהא הדבר מיוחד רק לשם זה בלבד ולא לשני דברים ושפיר יש ללמוד ציצית מקדשים.

ואמנם מרן הגר"ז זצ"ל בספרו (פ"ד ממעשה"ק הי"א) האריך להוכיח דמחשבת שלא לשמה בקרבנות דינה כמחשבה הפוסלת ולא משום חסרון לשמה ואדבה הלשמה לעולם לא חסר וא"א לעוקרו, וכהבנת הגר"ח הנ"ל, ולפ"ז אכתי צ"ב בדברי התוס' וכמשה"ק הגר"ח.

ונראה ליישב שאמנם גדר מחשבת לשמה בקדשים שונה מכל מחשבת לשמה, מ"מ כיון דחזי' דלגבי קדשים חשיבא לשמו ושלא לשמו מחשבת פסול שוב מוכח מזה דהוי מחשבה שאינה נכונה גם לענין שאר דינים, דהא אי מהניא לגבי חלות לשמה בציצית וגט וכדו' א"כ הרי שהיא מחשבה מעלייתא ומדוע תפסול בזבחים.

ובאופן נוסף י"ל, שיסוד פסול מחשבה בקדשים הוא משום שלפי מחשבתו לקרבן אחר צריך שישתנו דיני הקרבן, ואף שלא הועיל במחשבתו לשנותו ואין מחשבתו עוקרת סתמא דהקרבן מ"מ מחשבה זו פוסלת הקרבן, ולפ"ז מיושב שפיר דאי מחשבת לשמו ושלא לשמו היא מחשבה מעלייתא היכא דבעינן חלות לשמו, שוב נמצא שגם לפי מחשבתו שפיר מתקיימין דיני הקרבן כהלכתו, ומחשבה כזו אינה מחשבת פסול, ומדפסלה מחשבתו ש"מ שגם לענין חלות לשמה לא מהניא מחשבה זו.

(ספר הערות וביאורים ע"ס הרמב"ם ובשיעורים עמ"ס פסחים)

ז"ל מבריסק להקשות על דברי תוס' דאין ראייה ממנחה לציצית, דפסול שלא לשמה בקדשים אינו משום חסרון מחשבת לשמה דאין צורך לחשוב לשמה בקדשים [כמב' בזבחים שבסתמא נמי כשר], והא דמיפסל במחשבה שלא לשמה משום דהיא מחשבה הפוסלת כמו מחשבת פיגול וחוף למקומו, ומשו"ה גם במחשב לשמה ושלא לשמה פסול כמו בחשב לאכול בזמנו ושלא בזמנו דהוי פיגול, אבל בציצית שצבען שלא לשמן כל פסולין הוא משום חסרון לשמן ואין הטעם משום דמחשבה שלא לשמן פוסלת בהן, וכיון שצבען לשמן ושלא לשמן הרי יש בהן מחשבה לשמן וסגי בהכי, ע"כ קושייתו.

וכתב הקוב"ש שם די"ל שהתוס' סברו דגם בקדשים דמיפסלי במחשבת שלא לשמן הטעם הוא משום חסרון לשמן ולא משום דהיא מחשבה הפוסלת, והא דכשר בלא חשב כלל היינו משום דסתמא לשמה קאי ומאליו הוי לשמה, דבכל מקום שצריך לשמה אין הכונה שצריך האדם לכין לזה אלא דבעינן שיהא הדבר מיוחד לזה, כמו בגט בעינן שיהא השטר מיוחד ועומד לגירושי האשה הזאת וגז"כ הוא דהיחוד הזה צ"ל דוקא בשעת כתיבה ולא אח"כ דאין הקדש לגט, וכן בציצית בעינן שיהיו החוטין מיוחדין ועומדין למצות ציצית והיחוד הזה צריך לעשות דוקא בשעת טויה וצביעה, אבל בקדשים משעה שהקדישין לקרבן הרי הן מיוחדין ועומדין לקרבן וע"כ לא בעינן מחשבת האדם בשעת העבודה דממילא הן עומדין לשמן, אבל אם חשב בפירוש שלא לשמן בזה עקר אותן מיוחדין הקודם ושוב אין עומדין לשמן ופסולין משום חסרון לשמן כמו בציצית, וא"כ הא דמיפסלי בחשב לשמן ושלא לשמן הטעם משום דמחשבת

ארץ ישראל נקנית ביסורים

יש גמרא בברכות (ה, א) "שלוש מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל וכולן לא נתנן אלא על ידי יסורים, ואלו הן תורה וארץ ישראל והעולם הבא", תורה וארץ ישראל הם מתנות טובות שקיבלו ישראל, וכך גם העולם הבא זה מתנה טובה, למרות שאדם מקבל את חלקו בעולם הבא עבור המצוות והמעשים הטובים שעשה במשך חייו, באמת לא מגיע לו השכר בעולם הבא, אלא הוא מתנה מן השמים, שהקב"ה אינו מחויב לשלם לאדם כלום עבור עשיית המצוות, מפני שכל מה שיש לאדם זה מאתו ית', וגם כל הכוחות לעשות מצוות ומעשים טובים, ואפילו כח המחשבה, וכל ההרגשים שיש לו, הכל הוא מקבל מהקב"ה.

ועל ג' אלו אמרו בברכות שם כי הדרך לזכות להם, לתורה, ארץ ישראל והעולם הבא, זהו רק על ידי יסורים וקשיים, ועבור היסורים זוכים לכל המתנות הטובות הללו, כי אדם שהוא מאמין, היסורים מזכירים לו שאין לו כח מעצמו והוא תלוי בחסד ה', וידוע שאם אין לאדם קשיים הוא עלול להגיע עד לכפירה, וכמו שכתוב (דברים ח, יב-יד) "פן תאכל ושבעת וגו' ורם לבבך ושכחת את השם אלוך", ורק מי שיש לו יסורים וקשיים ומתגבר עליהם, הוא זוכה להצלחה בתורה ולעולם הבא.

וכך גם ארץ ישראל אינה נקנית אלא על ידי יסורים, כי יש בארץ ישראל מעלה גדולה, שקדושת הארץ משפיעה על טבע המידות, שהמידות יהיו יותר טובות, וכמו שמבואר בגמרא (נדרים כב, א) שאדם שנמצא בארץ ישראל הוא יותר רגוע ופחות רגזן, כי קדושת הארץ משפרת את האופי של האדם, ולזה אפשר לזכות רק על ידי יסורים וקשיים, מי שאין לו יסורים אינו יכול לקבל את כל התועלת הזאת מקדושת הארץ, וככל שיש לאדם יסורים כך קדושת הארץ משפיעה עליו יותר.

והסדר הוא כך, תורה, ארץ ישראל, ואחר כך העולם הבא, כי אחרי שאדם זוכה להצלחה בתורה, וזוכה למעלות המושפעות מכח קדושת הארץ, אזי הוא כבר מושלם ויכול להגיע לעולם הבא, אדם שנפטר בארץ ישראל יותר קל לו להגיע לעולם הבא ממי שנשאר בחוץ לארץ, וידוע כי מתי חוץ לארץ לאחר פטירתם סובלים יותר, וכמו שאמרנו (כתובות קיא, א) כי מתי חוץ לארץ יקומו לתחיית המתים בגלגול מחילות.

הלכות והנהגות

ממרן פוסק הדור רבי משה שטרנבוך שליט"א

פרשת שלח תשפ"ב | גליון ו'

אכילה קודם התפילה

התורה, אין בזה חשש איסור, וכדי להוכיח שזו היא כוונתו נכון להוסיף גם בשכמל"ו ודי בכך. (תשובות והנהגות ח"ו סי' לג אות ה).

אם מועיל לומר פסוק תחינה לפני שתיית הקפה

הגרשז"א כתב שאם שותה קפה עם חלב וסוכר קודם התפילה, נכון לומר דבר בקשה כגון פסוק שמע ה' וחנני ה' היה עוזר לי. ומיהו נראה שאין די בבקשה לבד וצריך גם הודאה כדי לצאת ידי חובת תפילה מהתורה, וא"כ אם אומר רק הפסוק "שמע ה' וחנני" לא הועיל בכך מידי. (תשובות והנהגות ח"ו סי' ט"ז אות ג).

ודע עוד שמלבד שצריך גם בקשה הרי המתפלל בנוסח עצמי צריך לכוון מלבד כוונת הבקשה שעושה זה לשם מצוה שאל"כ אין יוצא יד"ח מצות תפילה. (תשובות והנהגות ח"ו סי' טז אות ו).

שיעור האכילה שהותר לחולה

בסי' הליכות שלמה הביא מהגרשז"א שחולה שצריך לאכול קודם התפילה, ויכול לאכול פחות מכזית או בפחות מכדי אכילת פרס שיקפיד בכך, ולי נראה שאין צורך בכך שאי"ז כמו אכילה ביוה"כ שצריך ליזהר לאכול כמה שפחות, אלא שחז"ל כלל לא גזרו על החולה, וע"כ יכול לאכול כדרכו, אבל מיני מטעמים אסור לו לאכול שכן אוכלם כדי להתענג ולא לבריאות. (תשובות והנהגות ח"ו סי' טז אות ד).

אכילת נשים קודם התפילה

אין חילוק בין אנשים לנשים לענין אכילה קודם התפילה, שכל ההיתר של נשים שלא להתפלל הוא משום שהן טרודות ואם אינן טרודות אסור להן לאכול קודם התפילה.

בנות המתפללות בביה"ס יש להתיר להן לאכול 'מזונות' קודם התפילה כדי שלא יחלש ליבן ויוכלו להתפלל כראוי וכדין הרעב והצמא, אבל ליטול ידים ולאכול סעודה שלימה לא, וראוי שיאמרו קודם ברכות השחר ופסוק ראשון דק"ש, לצאת דעת הרמב"ם דתפילה דאורייתא ודי להן בתפילה קצרה, ובחלושה אפשר להתיר אח"כ גם ליטול ידיה. (תשובות והנהגות ח"ג סי' ל"ז)

שתיית קפה עם סוכר וחלב לפני התפילה

במשנ"ב מחמיר שלא לשתות חלב ואפי' סוכר לא ישים בכוס קודם התפילה, ובעל הפרדס מחמיר בזה אפי' קודם עלות השחר, ואפי' בתה עם סוכר, ושהעושה כן שורה עליו ח"ו הסיטרא אחרא. אמנם בדברי האחרונים מבואר שאם שותה לצורך נקיון הגוף או לצורך ישוב הדעת בתפילה מותר, כיון שאי"ז צרכי גופו אלא צרכי גבוה, והרי"ז כעין שותה לרפואה שמותר. וידוע שבעניינים אלו ההרגל פועל הרבה על האדם, ומי שנתרגל לכך הרי זה צורך אצלו כדי שיוכל לכוון, ואין בזה איסור בכה"ג שמכוון לתועלת. ושמעתי עוד על הרבה גדולים וצדיקים שנהגו לשתות קפה עם חלב וסוכר לפני התפילה, ופירשו טעמם שמועיל להם לנקיות הגוף.

ומיהו כל זה דווקא לאחר ברכה"ת וברכות השחר וקריאת שמע, שכיון שקיבל ע"ע מלכות שמים, שוב אין כאן משום "אותי השלכת אחרי גויך" (וכמבואר בביאור הלכה סי' פ"ט ס"ק כ"ב), וכן מהתורה כבר יצא בזה גם חובת תפילה, וכן משמע בזוה"ק שעיקר החשש למי שאין מתפלל בכלל אבל אם מתפלל קצת שפיר דמי, ומיהו רבים מחמירים לאסור גם בזה, ומי שהרגיל עצמו שלא לטעום לפני התפילה תע"ב, וכל אחד כמנהגו נוהג וכל לבבות דורשים ה'. (תשובות והנהגות ח"א סי' עג, ח"ו סי' לג אות ו).

גדרי קריאת שמע הנצרך לפני שתיית קפה עם סוכר וחלב

ואודות אמירת קריאת שמע לפני שתיית הקפה, נראה שאי"צ לקרוא קר"ש בכוונה לצאת אלא רק בכוונה לקבל עומ"ש, שכיון שמקבל עומ"ש קודם אכילתו שוב אין הוא משליך את ה'. ואדרבה יותר טוב שלא יכוון לצאת, כדי שיוכל אח"כ לקיים קריאת שמע בברכותיה. (תשובות והנהגות ח"ו סי' לג אות ה).

ועד היכן צריך לקרוא קריאת שמע - הנה מלשון הביאור הלכה משמע שצריך לקרוא כל פרשה ראשונה של שמע, אבל לדברינו שאינו קורא לצאת ידי חובה אלא לקבל עומ"ש, סגי לקרוא פסוק ראשון בלבד. אלא שהגר"ח מבריסק זצ"ל דקדק שלא לקרוא רק פסוק ראשון דקריאת שמע משום כל פסוקא דלא פסקיה משה, ודקדק לסיים עד סוף הפרשה. ומיהו י"ל דכשאומר הפסוק רק כדי לקבל עול מלכות שמים ולא לשם לימוד

הדרכות והנהגות

שנאמר ע"י מרן רבינו שליט"א לבני הישיבה הק' - ולדמ"ם ומחנכים

בשבועות הקודמים הבאנו במדור זה הדרכות והוראות בעניין העמדת הישיבות, ובע"ז ובל"ג בשבועות הקרובים יעסוק מדור זה בהדרכות בענייני העמדת הכוללים.

הכרעה בדין תורה בין אברך כולל לאשתו - אם צריך לעזוב את הכולל

נשאל רבינו מרב קהילה בחו"ל שהגיע אליו 'דין תורה' בין אברך אחד מהקהילה לאשתו, כי הנה אברך זה יושב ולומד בכולל ויש לו כמה ילדים, ודמי הכולל אינם מספיקים למחייתו אלא בצמצום רב, ואשתו מבקשת שיצא לעבוד להביא טרף לביתו כפי שאנשים מפרנסים את בני ביתם [אם כי ללא 'מותרות' ממש], אך הוא מתמיד גדול, וטוען שאינו יכול לעזוב את לימוד התורה ויש לו בטחון בהשי"ת שישלח לו צרכיו, ונשאל רבינו להכריע הדין עם מי.

והשיב רבינו שלפני שנכנסים לדון בזה מצד ההלכה הצרופה, צריך תחילה להקדים לאשה כמה ידיעות אודות גודל הזכות שיש לאשה שבעלה עוסק בתורה, ומה מפסידה כשעוזב, ואם היא מסוגלת לעמוד בסבל, כדאי הוא להם, שאז הוא ואשתו וב"ב משחירים פניהם בעולם הזה, והקב"ה מבהיק פניהם לעולם הבא ואשריהם ואשרי חלקם.

אמנם אם האשה סובלת מהמצב ועדיין דורשת ממנו לצאת לעבוד, הרי הדבר תלוי בגדרי ההלכה הצרופה בדיני 'חושן משפט' בגדרי חובת הבעל לקיים כתובתו להמציא מזונות לאשתו, ואם חייב להשכיר עצמו לפועל עבור זה, וכתב רבינו מכתב מיוחד בו פירט את צדדי ופרטי דינים אלו (כמבואר בטור אהע"ז סי' ע', וברמ"א ובביאור הגר"א שם, ובחזו"א אהע"ז סי' ק"ח ס"ק י', ובשו"ת הרדב"ז ח"ג תקס"ו, ובספר עזר מקודש) ובמסקנת דבריו הורה שהאשה יכולה לדרוש מהבעל לעבוד כדי שיהיה להם פרנסה [לא עבור מותרות אלא כדי שיהיה פרנסה בסיסית], אבל דווקא במלאכה לפי כבודו, והיינו למצוא מקום בישיבה או רבנות וכדומה, אך מאידך צריך גם להניח זמן לבעל כדי ללמוד עוד ולהשתלם בידיעת התורה.

ובסוף מכתבו הוסיף רבינו וכתב דברי מוסר נוקבים וז"ל: "אבל תמה אני שאין אצלכם מי שמוכן לתמוך בו, והרי אנשי

עובדות והנהגות

מעשה רב - והנהגות מרן שליט"א

בשבועות הקודמים הבאנו במסגרת זו מפעולותיו של מרן שליט"א בייסוד הכוללים בארץ ובגולה. השבוע אי"ה נעסוק בהקמת הכולל במדינת יוהנסבורג שבדרום אפריקה, וא"ה בשבועות הבעל"ט נעסוק עוד בדבר הקמת כוללים נוספים בארץ הקודש ובחו"ל:

בשנת תשמ"א נקרא רבינו לשמש ברבנות במדינת יוהנסבורג שבדרום אפריקה - בקהל עדת ישורון, והיה שם משך ט"ו שנים - משנת תשמ"א עד שנת תשנ"ו, ומסר שם שיעורים שונים במקצועות התורה בגמרא והלכה ואגדה, (ומהשיעורים השונים שמסר שם רבינו על סדר פרשיות התורה, יצא לאור ספרו "טעם ודעת על התורה").

הקהילה החרדית ביוהנסבורג הוקמה על ידי "עדת ישורון" בראשות הגאון רבי מרדכי עימנואל ועוד. בשנות התש"ל הגיע ליוהנסבורג הגאון רבי נפתלי שיקוביץקי והקים שם 'כולל'. 'כולל' זה לא היה רק קבוצה של אברכים היושבים ולומדים לעצמם, אלא אברכים העוסקים גם בקירוב, וה'כולל' עשה מהפכה גדולה בכל האיזור, עד שהתפתח במקום קהילה של בני תורה ובעלי תשובה, כאשר אברכי הכולל הקימו בעלי תשובה ודאגו להם בכל צרכיהם ברוחניות ובגשמיות, וכתוצאה מכך התפתחה קהילת עדת ישורון והקימה עוד כמה בתי מדרש המיועדים לבעלי תשובה החדשים.

לאחר כמה שנים עזב הרב שקוביץקי בפתאומיות את דרום אפריקה, ואז הגיע הגאון ר' חנוך ארנטריו לדרום אפריקה, והציע להם את גיסו - הלא הוא מרן רבינו שליט"א לשמש כראש כולל בדרום אפריקה, ואכן רבינו הגיע לדרום אפריקה, ולא צמצם עצמו לפעול רק בכולל, אלא החל לפעול לשנות את פני העיר לטובה, ופעל בחברה קדישא ובכשרות ועורר על בעיות שונות בהלכה שיש לתקנם, והדבר עורר הדים - ועורר תסיסה עצומה אצל כמה בעלי בתים שהחלו לטעון שהרב החדש עושה פילוג בעיר מתוך שמעורר על בעיות שונות וכו'.

באותה תקופה חזר מרן רבינו שליט"א לתקופה קצרה לארץ ישראל, ולבנתיים בא רב אחד מאמריקה שהיה קשור לקהילה, ואותם בעלי בתים מצאו בזה זמן מוצלח לעורר את תביעתם לפטר את רבינו מראשות הכולל ולמנות אחר פשרן תחתיו.

ויספר הגאון רבי אלחנן בראון שליט"א שהרבנית ע"ה סיפרה לו שבאותה תקופה ראתה את רבינו מתבודד בחדרו, ושמעה קול בכיה בוקע מתוך החדר, ולאט לאט גברו הקולות עד שנשמעו צעקות מתוך החדר, והיא הבינה שהוא נסער מאוד ודאגה לשלומו והלכה לשמוע על מה הוא בוכה, ושמעה איך הוא בוכה בתפילתו לקב"ה "שלא ייענש אדם בסיבת", והיה נרעש ונפחד מאוד שמא מידת הדין תימתח על בני הקהילה שהיה להם יד וחלק בזה.

כעבור כמה ימים, אותו רב מאמריקה שבא להצר את צעדיו של רבינו - עבר תאונת דרכים קשה, והבין את הרמז מלמעלה, וברח מדרום אפריקה, והשקט חזר לשרור בדרום אפריקה כאשר רבינו מנהל את הקהילה והכולל ביד רמה, ומצליח בה למעלה מן המשוער לקרב רחוקים.

"ואני משתתף מרחוק בצער הת"ח, וכת"ר ידאג לו, כיון שאם ילך לעבוד, תהיה אבידה גדולה ח"ו לעולם התורה, ואנשי העיר חייבין לעשות מלאכתו ולדאוג לו וכמ"ש, וזוהי מצוה רבה כמת מצוה שאין לה עוסקים, ויזדרז לקיימה בס"ד. (ועי' עוד בתשובות והנהגות ח"ה סי' רע"ט).

הקמת מוסדות התורה והכוללים לאחר המלחמה הנוראה

שח רבינו: זכורני שלאחר תום המלחמה הנוראה כאשר הובררה המציאות הנוראה שמיליוני יהודים - אנשים נשים וטף נשחטו ונהרגו על קידוש ה', היה פשוט להמון העם שבוודאי עולם התורה כבר נחרב וכלה מן העולם, שהרי כל כך הרבה יהודים נהרגו ונשחטו, ובתוכם גם הרבה גדולים וצדיקים ויראי ה' שהיו קודם המלחמה, ולכן אמרו כולם שאין מה לפעול כעת להקמת עולם התורה מחדש, אלא צריך לשבת ולהמתין לביאת משיח צדקינו שצריך לבוא בכל רגע ולהושיע אותנו.

אבל כמה יחידי סגולה - צדיקים וגדולים קמו אז ואמרו שאין זה הזמן לשבת בחיבוק ידיים ולהמתין, אלא אדרבה זהו הזמן לפעול ולהקים את עם ישראל מחדש, וב"ה עלתה בידם להפיח שממות היהדות החרדית, עד שהקימו בכל כלל ישראל ישיבות וכוללים ותלמודי תורה.

מערכי תורה

שלח

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א ראש ישיבת עטרת שלמה

המרגלים - אנשי המלחמה

הנה אחר שהמרגלים אמרו את דבריהם כתוב (י"ג, ל') 'ויהס כלב וגו' ויאמר עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה', וצריך ביאור כי באמת טענות המרגלים היו דברים כהוייתן, וכבר כתב הרמב"ן כי אמת אמרו בדבריהם, וכל דבריהם כי הערים בצורות גדולות מאוד וילידי הענק שם, אם יבואו דרך הנגב, העמלקי שם, אם מן ההר החיתי והאמורי והיבוסים שם, מן הים, הכנעני יושב על הים, באופן שמכל צד הארץ סגורה בפניהם, וא"כ צריך להבין באיזה טענה הסה אותם, ומה השיב לטענותיהם, ועל סמך מה אמר 'עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה'.

והנה ברש"י בפרשת דברים (א', ח') על הפסוק ראה נתתי לפניכם את הארץ בואו ורשו את הארץ וגו', כתב רש"י בואו ורשו, אין מערער בדבר ואינכם צריכים למלחמה, אלו לא שלחו מרגלים לא היו צריכים לכלי זיין. ובספרי שם איתא דאילו לא היו שולחים מרגלים לא היו צריכים ז' שנים של כיבוש, אלא מיד כשהיו נכנסין לארץ היו חולקין אותה. ולכאורה צריך להבין למה שליחת המרגלים גרמה שיהיו צריכים לכלי זיין ומלחמה לכבוש את הארץ, ואטו גם זה הוא חלק מהגזירה שנגזרה על ישראל בעוון המרגלים.

ונראה לבאר בזה כי באמת רצון הקב"ה היה ליתן את הארץ במתנת שמים, ולקבל המתנה מאת ה' אין צריך לזה מלחמה ואין מקבלין אותה על ידי כיבוש, אלא היו מקבלין את הארץ בלא שיצטרכו שום פעולה מצד ישראל, רק היו נכנסין לארץ ומתיישבין בה.

והדבר מבואר להדיא בכתוב שיהושע וכלב בן יפונה אמרו לישראל 'אתם אל תראו את עם הארץ כי לחמנו הם', וכתב רש"י 'נאכלם כלחם', היינו שאכילת לחם אינה צריכה מלחמה, ואמר להם שהאומות הם לחם בשביל ישראל, ואין צריך לילחם עמהם, אלא אפשר ליכנס לארץ ולאכלם כלחם, הרי שמלכתחילה היו צריכים לירש את הארץ בלא שיצטרכו למלחמה ולכלי זיין כלל.

והרי רש"י בתחילת בראשית הביא דברי רבי יצחק, אם יאמרו אומות העולם לישראל ליסטים אתם שכבשתם את הארץ, הם אומרים להם, כל הארץ של הקב"ה היא, הוא בראה ונתנה לאשר ישר בעניו, ברצונו נתנה להם, וברצונו נטלה מהם ונתנה לנו, הרי דישראל אינם נוטלים את הארץ מעצמם, אלא הקב"ה נותן להם ברצונו, ומאת הקב"ה הם מקבלים אותה, ולכן אין טעם שיהיו צריכים לדרכי מלחמה בשביל לזכות בה.

ועל זה אמרו חז"ל כי מה שהוצרכו לירש את הארץ על ידי מלחמה והוצרכו לכלי זיין היה זה רק משום ששלחו מרגלים, היינו משום דשליחת מרגלים לתור את הארץ ולבדוק אם חזק הוא או הרפה, אם במחנים הוא או במבצרים הוא רק בבא לירש ע"י מלחמה, אבל מי שבא לזכות במתנת שמים למה צריך הוא מרגלים, ומה הנפק"מ לו אם חזק הוא או במבצרים הוא, שדברים אלו הם מעלות בדרכי המלחמה, והם הרי באים לזכות במתנת שמים ולא בדרכי המלחמה כלל, וכיון ששלחו מרגלים גילו בדעתם שהם רוצים לזכות בארץ בדרכי מלחמה, ולא באופן של מתנת שמים, והייתה ההנהגה עמהם שכאשר אמרו כן יהיה, [וכפי שמצינו כן גם בגזירה שנאמר להם (י"ד, כ"ח) 'כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם'], ועל כן ע"י ששלחו מרגלים הופקעה מהם הזכיה באופן של מתנת שמים והוצרכו לזכות בארץ בדרכי המלחמה, ולכן הוצרכו לכלי זיין, וזהו שאמרו חז"ל שע"י שליחת המרגלים הוצרכו לכלי זיין, כי בזה קבעו שזכייתם תהיה בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים.

ויש לבאר בזה מה שאמר הקב"ה למשה 'שלח לך, לדעתך, אני איני מצוה לך', כי שילוח מרגלים הוא בזכיה בדרכי מלחמה, אבל הקב"ה רוצה ליתן את הארץ במתנה, וא"כ לא שייך ענין של מרגלים לזה.

ולפי זה יש לומר דזה הייתה טענת כלב בן יפונה, שטען להם שהן אמנם אמת בפיהם כי עז העם היושב בארץ, ומצד חשבון דרכי המלחמה אי אפשר להם ליכבוש את הארץ, אבל כל זה הוא רק אם יורשים את הארץ בדרכי מלחמה, אבל כיון שהם יורשים את הארץ במתנת שמים, על כן אין הם צריכים לדרכי מלחמה כלל, וממילא אין נפק"מ כלל בכל הפרטים האלו, ולחמנו הם שבלא מלחמה אנו יורשים את הארץ.

והנה בפרשת דברים (ב', י"ד) כתוב 'עד תום כל הדור ההוא אנשי המלחמה', וכן להלן שם (פסוק ט"ז) 'ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה', הנה קרא אותם הכתוב 'אנשי המלחמה', וברש"י כתב דהיינו מבין עשרים היוצאים בצבא. אכן לדברינו יש לומר שנקראו כן, כי הם רצו לקבל את הארץ בדרכי מלחמה ולא במתנת שמים, על כן הם נקראים 'אנשי המלחמה'.

וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ

הנה המרגלים עצמם נענשו ומתו כמו שכתוב (י"ד, כ"ז) וימותו האנשים מוציאי דיבת הארץ רעה במגפה לפני ה', אכן צריך ביאור דלכאורה לא נתפרש בכתוב שנגזר על המרגלים מיתה, רק נאמר שמתו במגפה לפני ה', ולמה לא נתפרש שנגזר עליהם עונש מיתה.

אכן יש לומר דהנה כתוב לעיל (י"ד, כ"ז) 'ויאמר ה' אל משה עד מתי לעדה הרעה הזאת', והנה בחידושי מרן רי"ז הלוי ביאר הכתוב 'וקרבתי אליכם למשפט והייתי עד ממחר' וגו', דאחת ממידותיו של הקב"ה הוא מידת ארך אפים, וכל מה שאנו רואים הצלחת הרשעים הוא משום

מידה זו דאינו ממחר להיפרע, אבל לעתיד לבוא ביום הדין הגדול שהוא עת הדין וחשבון כבר לא יהיה נוהג מדת ארך אפיים, ואז יהיה הכל נעשה במהירות, וזהו הביאור 'עד ממחר', דכשיבוא עת המשפט יהיה הכל בתכלית המהירות בלא שום עיכוב. ועל פי זה יש לפרש מה שכתוב כאן 'עד מתי', ר"ל דעד מתי תימשך הנהגת ארך אפים למרגלים, והיינו שאין ראוי להמתין להם עוד עם העונש, וראוי להם ליענש מיד, ונמצא בדכתוב זה נאמר עליהם הגזירה שמיד יענשו על עוונם.

'וכל מנאצי לא יראה'

כתוב (י"ד, כ"א-ל"ה) 'ואולם חי אני וגו' כי כל האנשים וגו' אם יראו את הארץ אשר נשבעתי לאבותם וכל מנאצי לא יראה ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו'. וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר עד מתי לעדה הרעה הזאת וגו' אמור אליהם חי אני נאם ה' אם לא כאשר דברתם באזני כן אעשה לכם וגו' אם אתם תבאו אל הארץ וגו' כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון וגו'. הנה מבואר דענין הגזירה נכפל בכתובים שתי פעמים, ונאמרה בשתי פרשיות, דבתחילה כתוב 'ואולם חי אני וגו', כי כל האנשים וגו', וכל מנאצי לא יראה', שבפסוקים אלו נאמרה הגזירה שלא יכנסו לארץ, ואח"כ בפסוק כ"ו, שוב חוזר הכתוב על הגזירה ואומר 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', וצריך ביאור למה נכפלה ונכתבה הגזירה בשתי פעמים.

והן אמנם דבפעם השניה נתפרשו יותר כל הפרטים על מי נגזרה הגזירה, וכמפורש בפסוק כ"ט ובדברי רש"י שם, שהגזירה הייתה על אותם שנמנו, ולאפוקי שבטו של לוי וכו', אבל עדיין אינו מובן מדוע נאמר כן בחזרה מיוחדת על כל ענין הגזירה. עוד צריך ביאור מאי טעמא בפרשה הראשונה הכתוב מוציא מן הכלל רק את כלב, כדכתיב בפסוק כ"ד 'ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וגו', ואילו בפרשה השניה הכתוב מוציא מהכלל גם את כלב בן יפונה, וגם את יהושע בן נון, כמפורש בפסוק ל'.

ונראה בביאור הדברים עפ"י מה דאיתא במדרש (מדרש תנחומא י"ג), דמבין עשרים שנה ומעלה, בין שהיה עמהם בעצה, בין שלא היה עמהם בעצה, לא נכנס לא"י, אבל פחות מבין עשרים שנה והביא שתי שערות רק אם היה עמהם בעצה לא נכנס. הרי מבואר דהיו כאן שתי גזירות נפרדות, גזירה על כל מבין עשרים ומעלה, וזה היה בין היה עמהם בעצה, ובין לא היה עמהם בעצה, וגזירה נפרדת היה על מי שהיה עמהם בעצה, גם אם הוא פחות מבין עשרים [והביא שתי שערות]. ועיין בחידושי מרן ר"ז הלוי מה שביאר לפי דברי המדרש הא דכתיב 'וכל מנאצי לא יראה', דבא לרבות דגם הפחותים מבין עשרים, אם הם בכלל מנאצי, אז הם בכלל הגזירה שלא יראה, וזהו כונת הכתוב 'וכל מנאצי'.

מעתה יש לומר, דלכן נכפלה הגזירה ונכתבה בשתי פרשיות חלוקות, דבאמת היו כאן שתי גזירות נפרדות, וכל אחת נכתבה בפרשה בפני עצמה, דבפרשה הראשונה נאמרה הגזירה על מי שהיה עמהם בעצה, וכמו שנאמר שם, 'כי כל האנשים וגו', וגזירה זו היא גם על פחות מבין עשרים, וזהו שסיים הכתוב 'וכל מנאצי לא יראה', דר"ל דגם הפחותים מבין עשרים, אם היו עמהם בעצה, והיו בכלל המנאצים, ה"ה בכלל הגזירה. ואח"כ נכתבה עוד פרשה נוספת בפני עצמה, שכל מבין עשרים ומעלה, לא יכנס לארץ ישראל, שזהו גזירה נוספת בפני עצמה על כל מבין עשרים, בין היה עמהם בעצה ובין שלא היה עמהם בעצה, וזהו הפרשה השניה, שחזר הכתוב ואמר, 'אמור עליהם חי אני נאום ה' וגו' במדבר הזה יפלו פגריכם וגו', שבזה נאמרה הגזירה על כל מבין עשרים, גם אם לא היה עמהם בעצה, וכמו שכתוב בסוף פרשה זו בפסוק כ"ט 'במדבר הזה יפלו פגריכם וכל פקודיכם לכל מספרכם מבין עשרים שנה ומעלה'.

ולפי זה נראה לבאר, הא דבפרשה שניה הוזכרו גם כלב וגם יהושע, ובפרשה הראשונה נזכר רק כלב, דהגזירה שבפרשה השניה הייתה על כל מבין עשרים ומעלה, גם מי שלא היה עמהם בעצה, על כן הוצרך הכתוב להוציא מכלל הגזירה גם את כלב וגם את יהושע, אבל בפרשה הראשונה שגזירה זו הייתה רק לאותם שהיו עמהם בעצה, בגזירה זו אין צריך להוציא את יהושע, שהוא הרי לא היה עמהם בעצה, וממילא אינו שייך לגזירה זו כלל, אבל כלב בן יפונה כתב ברש"י שהיו לו שתי רוחות, אחת בפה, ואחת בלב, למרגלים אמר אני עמכם בעצה, ובלבו היה לומר האמת, עכ"ד רש"י, ונמצא דבפיו היה עמהם בעצה, לכן היה צריך להוציא מכלל הגזירה של מי שהיו עמהם בעצה, וגם נתן הכתוב טעם לזה, 'עקב היתה רוח אחרת עמו', דאע"פ דבפיו היה עמהם בעצה, מכל מקום בלבו היתה רוח אחרת, ולא היה עמהם בעצה, לכן אינו בכלל הגזירה.

'והתחזקתם ולקחתם'

כתוב (י"ג, כ') 'והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ'. הנה בביאור מה שאמר להם 'והתחזקתם', שמשמע שהיו צריכין התחזקות מיוחדת, יש לפרש כפשוטו, דכיון דהיו פירות כבדין מאוד, וכמש"כ ברש"י חשבון כובד הפירות, לכן היו צריכין התחזקות מיוחדת ליתול עמהם הפירות. וברמב"ן כתב, דהיו צריכין חיזוק, שלא יפחדו פן יכירו בהם שהם מרגלים, בלקחם מפרי הארץ. ויש לבאר בזה עוד, דהנה בב"ב ל"ו ע"א מבואר דלא חציף איניש למגזר דיקלא דלאו דיליה, ולכן מועיל זאת לחזקה בקרקע, ומבואר דלא חציף איניש ללקוט פירות שאינם שלו, וצריך עזות בשביל לעשות כן. ולפי זה יש לבאר, דזהו ההתחזקות שהיו צריכין, שיעזו פניהם לקחת פירות של הכנענים, ולכן אמר להם 'והתחזקתם'.

'והיא לא תצלה'

כשישראל יצאו לילחם עם העמלקי כתוב (י"ד, מ"ה) 'ויכום ויכתום עד החרמה', וכתב רש"י, ויכתום, מכה אחר מכה. יש לומר בזה דהנה משה אמר להם 'למה זה אתם עוברים את פי ה' והיא לא תצלה', ומבואר דאמר להם שדרכם זו לא תצלה. ויש לומר דלכן הוכו מכה אחר מכה, להפקיע כל צד של הצלחה, שיתקיים בהם 'לא תצלה' בשלימות.

חוזרים מהר סיני

כשהיינו בניחום אבליים על הג"ר שמחה קוק זצ"ל, סיפר אחיו ראש ישיבת מאור התלמוד הג"ר אברהם יצחק, כמה סיפורים: אחיו היה בעל תפילה בימים נוראים, וביום הכיפורים האחרון הוא שימש כבעל תפילה והיה באפיסת כוחות. ומיד לאחר התפילה הוא הלך לשכב, כשחיוך נסוך על פניו, ברוך ה', אני כעת חוזר מבית המקדש...! כאשר הוא התפלל, הוא הרגיש שהוא נמצא בבית המקדש ככהן גדול שעושה את העבודה...! ואפילו הוא היה עושה תנועות בידיים שלו כאילו הוא עובד בבית המקדש.

מה ההרגשה שלנו היום?...

כתוב בפסיקתא רבתי לחג השבועות (מובא בילקוט מדרשים): כתיב "ביום הזה באו מדבר סיני" ושם הוא אומר ויושע ה' ביום ההוא, ללמדך, שבכל שנה ושנה **חייב אדם** לראות את עצמו כאילו הוא עמד למרגלות הר סיני, לכך נכתב "ביום הזה" גבי מתן תורה. ההרגשה שלנו כעת, חזרנו מהר סיני. זה חיוב... ובשם הגר"א אומרים שכשכתוב חייב אדם, זה עד מסירות נפש! והנה בואו ונראה איך נראים אנשים שחזרו מהר סיני... זה מעניין...

למעשה, אנחנו נמצאים כעת בפרשיות שמאד מתאימות לזמן שלנו. בין פרשת נשא לפרשת בהעלותך, זה ממש נוגע לנו:

לפני כחמישים שנה היה "שבע ברכות" בקרית ישמח משה. והשתתף שם מנהל בנק טפחות. היה זה בפרשת נשא, וכשדיבר, אמר שהוא רוצה להסביר את ה"ברכת כהנים" כמו בנקאי. הוא אמר, כל הברכת כהנים מחולקת לשתיים; "יברכך ה' - וישמרך". "יאר ה' פניו אליך - ויחונך". "ישא ה' פניו אליך - וישם לך שלום". אומר רש"י, יברכך ה' - בממון, וישמרך - מן המזיקים. זה מה שנוגע לבנקאים... בבנק יודעים שבשביל להיות עשיר מוצלח צריך שתי חכמות. החכמה הראשונה היא **לעשות** את הכסף. כולם רוצים, אבל רק מעט יודעים איך עושים... החכמה השנייה היא, וישמרך, מן המזיקים. גם אם כבר עשית כסף, צריך להיזהר מלהשקיע אותו במקום לא מוצלח, אם נפלת, גם הפסדת את הכסף, ועוד נשארת בעל חוב... הברכה היא, וישמרך מן המזיקים, שהברכה תשמר לאורך ימים.

וכן בכל דבר ודבר שמקבלים, צריך אח"כ לשמור עליו שלא יאבד. ולא רק בממון... יש דברים שזוכים בהם ובין רגע אפשר לאבד אותם.

כתינוק הבורח

והנה לפנינו מעמד הר סיני, אשר בעוונותינו איבדנו אותו בין רגע!!! ונקדים: עם ישראל תוך שבע שבועות עשו כברת דרך כבירה! מלהיות במ"ט שערי טומאה ועד להגיע למצב של אדם הראשון קודם החטא. אני אמרתי אלוקים אתם! והנה תוך ארבעים יום, הם ירדו לשאול תחתית עד שהגיעו לעבודה זרה!!!

מתי זה התחיל?... מביא המדרש (שמו"ר מ"ב, ז) כמה שיטות: רבי שמעון בר יוחאי אומר י"א יום היו עם הקב"ה, וכ"ט ימים היו חושבים איך לעבוד עבודה זרה, רבי אליעזר בן יעקב אומר כ"ט יום היו עם הקב"ה, וי"א יום היו מתחשבים היאך לעשות העגל, רבי יהודה ב"ר אילעאי אומר יום אחד היו עם הקב"ה, ורבי שמעון בר חלפתא אמר, שני ימים, רבי מאיר אומר, אף לא יום אחד היה, אלא היו עומדים בסיני ואמרו בפייהם נעשה ונשמע, ולבם מכוון לעבודה זרה! שנאמר "ויפתוהו בפייהם, ובלשונם יכזבו לו, ולבם לא נכון עמו, ולא נאמנו בבריתו". הם אמרו נעשה ונשמע וכבר חשבו איך עובדים עבודה זרה, נורא!

והתמיהה עצומה, אז לא היו כתרים?!! וכי הקב"ה לא ידע מה עובר להם בראש?! אז מי גילה לנו שכך הם חשבו?... הקב"ה בודאי יודע! אז מה הפשט בזה, הם שיקרו בשעת מעשה?!!... אלא הפשט הפשוט הוא: אין שום ספק, שכאשר הם אמרו "נעשה ונשמע" הם חשבו באמת על נעשה ונשמע. רק יש שני אפשרויות לקבל, יש אפשרות לקבל - בשמחה! אני מקבל מתנה, ואני מאושר ושמח איתה! אפשרות שנייה, אני מקבל כי אין לי ברירה... מה אפשר לעשות... הקב"ה בעל הבית על הבריא, ואני מפחד, זה מסוכן... אני רוצה לחיות.

וזה מה שכתוב פה בפרשה, ויסעו מהר ה', ופרש"י כתינוק הבורח מבית הספר!!! למה תינוק בורח?... כי הוא לא רוצה ללמוד. מכניסים אותו לבית סוהר, אין לו ברירה, הוא חייב ללמוד בבית ספר, אך ברגע שיוצאים להפסקה, או שחוזרים הביתה, הוא בורח בשמחה רבה!...

יש כאלו שמקבלים תורה כי אין ברירה... מה אפשר לעשות, אני חייב לבא לסדר, ואני חייב לבא לתפילה, וכי, הכל אני חייב ואין לי ברירה, כזה דבר, לא מחזיק מעמד הרבה זמן. ברגע ואני מוצא את הפירצה הכי קטנה, אני רק מחפש את התירוץ איך לברוח... בעז"ה כשתהיו הורים לילדים, תדעו, שיש ילדים שבכל יום יש להם סיפור חדש: יום אחד יש לו חום, ויום אחד, כואבת לו הבטן, ויום אחד המכנסיים שלו התלכלכו, (לא משנה שהוא לכלך אותם בכוונה...) הוא פשוט לא רוצה ללכת לבית הספר, אז כל יום הוא מוצא תירוץ, העיקר לא ללכת.

ברגע שעם ישראל מצאו פירצה קטנה, משה רבינו אמר שהוא יחזור תוך ארבעים יום, ופתאום הוא משתהה... והשטן מראה כדמות משה שנושאין את מיטתו בשמים... מיד הם עשו את חטא העגל.

מי שכל דבר עושה בכפייה ובמסירות נפש - זה לא מחזיק מעמד הרבה זמן. אנחנו מחפשים "ומלכותו ב-ר-צ-ו-ן קיבלו עליהם!" את ה"באהבה"!!! זה דברים מאד פשוטים.

ולדידך, זה נוגע השבוע, פלאי פלאים... השבת זה שבת חופשית שנוסעים הביתה, בואו נראה ממהי התינוקות בורחים, האם כבר מיום חמישי, או שיש בבוקר, או שהם נשארים כמו שצריך עד תפילת מנחה. הרי בקיץ היום גדול, אפשר להספיק לבא מבעוד יום... כל אחד שיבדוק את עצמו.

האושר והמתקנות ביהדות

קיבלנו כזה רכוש גדול, וברגע קטן שנופלים - מאבדים את הכל. כתוב שאם לא היה עגל, לא היה מוות, ולא מחלות, לא יסורים ולא עוני.

כפה עליהם. ברגע ואני עושה דבר רק בגלל שאני כפות ומוכרח ואין לי ברירה, אז באמת נופלים... מה שאנחנו צריכים זה להגיע למתיקות.

שאלו פעם החילונים את הרב אורי זוהר זצ"ל, אורי, בא נעזוב את כל המשחקים... תגיד את האמת, מאז שנהיית חרדי אתה מרוצה בחיים שלך או לא?... אמר להם ר' אורי, אתם לא יודעים עד כמה לא. כל יום שעובר, יותר כואב לי ויותר כואב לי... החברים שמחו, או! כעת דברת לעניין, טוב שאתה מודה... אמר להם, כן... אבל לא שאלתם אותי למה. למה? שאלו. כי כל הזמן אני שואל את עצמי איפה הייתי עד היום, איזה טיפס אני, איך בזבזתי ארבעים שנה...! ומסופר, שמרן רה"י זיע"א אמר פעם להרה"ג ר' ליפא ישראלזון שהוא מוכן לתת מליון דולר אם יש בן אדם שמאשר בחיים יותר ממנו. הרי מה חסר ל... יש לי בית עם שלשה חדרים, (ומה שהקירות מתקלפים ולא צבועים כי הוא לא צריך את זה... כמו

שלא מרחמים על אדם בריא שלא נוטל כדורים...) ויש לי פריזידר, והמקרה מלא בכל מה שאני צריך, רק לא היה צריך כמעט כלום, ויש לי מיטה, ואני יכול לשבת וללמוד, אז מי מאושר יותר ממני... שלח הרב ר' אורי זוהר למרן הרח"י, שהוא מאושר יותר. ולמה? כי הרב שטיינמן לא יודע מה הוא הרויח מכך שהוא לא היה בצד השני. אני, שהייתי בצד השני, יודע טוב מה הרוחתי! וממה נצלתי! [אח"כ הוא אמר שעל אף הכל - להיות מאושר כמו מרן רח"י זיע"א - לזה הוא לא מגיע].

אנשים שהרגישו מאושרים... הרב אורי זוהר היה אומר כל יום בחיים אני יותר מאושר! יש לי קשר עם הקב"ה, ואני זוכה לדבר איתו... וכך כתב א' אשר בא לשערי חכמה לקיתונו של רבי אורי זוהר, שאלתיו: איך אני מתחבר לקב"ה - אני מרגיש מנותק, והשיב, כשאדם מדבר אל ה' מעומק נפשו, מהמקום הכי אינטימי בנפשו מדבר אל ה' ומבקש ממנו את מה שרוצה על כל דבר שקורה לו בחיים, לדבר עם ה' ולדבר אתו פתוח ועל הכל, ואומר לו, אני רוצה את זה, אני רוצה שתסדר לי את זה, ע"כ.

כמה מרומם הוא האדם שיודע שיש לי מי שאוהב אותי ומחכה לי בהמית אהבת אב לבנים, ורוצה לעזור לו כשזה לטובתו וגם יכול הכל ולא יבצר ממנו כלום.

הרח"י רבי שמואל רוזנבסקי זצ"ל היה אומר, כתוב בחז"ל הביאני אל בית היין - זה מתן תורה. שואל ר' שמואל, זהו?!... אין לך משל ונמשל לתורה, רק להיות שיכור?!...

אומר ר' שמואל - כן. אם רוצים להצליח בלימוד, צריך להיות שיכור על התורה!!! שיכור, כשהוא רואה יין, גם אם תסביר לו שזה מסוכן ומכיל אלכוהול, ומומלץ להימנע משתייה מופרזת... הוא לא מבין מה אתה מדבר... הוא רץ ליין ושותה! כך צריך להיות גם בעסק התורה. להיות להוט על התורה.

פירסמו לאחרונה סיפור נפלא על מרן פוה"ד רבי ניסים קרליץ זצ"ל. (ונחלק אותו לשני חלקים, לפי הנושאים של השיחה).

בא אליו גר להתגיייר, אחד רציני, כמובן, דברו איתו כמו שמדברים עם גרים בתחילת הדרך (כמ"ש ברות) בסופו של דבר הוא עבר את כל השלבים בהצלחה, והיה מוכן להתגיייר.

היה זה בתשעת הימים, שלח ר' ניסים את שארו הג"ר אליהו מאיר שוורץ שיגיד לגר, אם תתגיייר עכשיו, תצטרך לצום בתשעה באב, זה יהיה קשה לצום מיד, אז אולי כדאי להמתין, ולהתגיייר מיד לאחר ט' באב.

שלח הגר לרבי ניסים, לצום - זה לא בעיה בשבילי, בין כה וכה אני צם הרבה פעמים בשביל בריאות. אבל יש לי בעיה אחרת שאני רוצה לשאול את הרב, ראיתי שכתוב בהלכה שאסור להתחתן בימים אלו עקב האבילות על החורבן. אצלי, להיות גר - זו שמחה יותר גדולה מחתונה! אז השאלה אם מותר לי להתגיייר ב"תשעת הימים". ורבי ניסים בכה מהתרגשות!...

אנחנו מחפשים אנשים שמחים ומאושרים, שטוב להם עם התורה. אנשים כאלו - זה מחזיק מעמד. כאלו אנחנו מחפשים! אך אנשים שכל דבר בא להם בכפייה ובחוסר רצון וחשק קל להם ליפול.

מה הסימן שאתה אוהב את התורה

והנה נראה, למה באמת אין לנו כל כך מתיקות של תורה, יש לזה כמה סיבות:

הגאון מוילנא כותב (אבן שלמה פ"ב אות ט') **לא ייתכן עבודת ה', אלא לאחר שהמעט התאוות וההנאות דעלמא. ואי אפשר להשיג מתיקות התורה, אלא ע"י הסיגופים והרחקות התאוות.**

והביא את התוס' בכתובות (קד, א) בשם המדרש, עד שאדם מתפלל שיכנסו דברי תורה בתוך פיו, יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך פיו.

ומביאים עוד בשם הגר"א (על השו"ע) שמביא אבות דרבי נתן, **"המקבל עליו תענוגי עולם הזה, מונעים ממנו תענוגות עולם הבא, וכל שאינו מקבל עליו תענוגי עולם הזה, נותנים לו תענוגי עולם הבא."**

זה משי"כ בגר"א תורה לא הולכת עם תענוגות. וכמשי"כ בחובות הלבבות, "אין שתי אהבות שורות בלב אחד. אהבת עולם הזה ואהבת עולם הבא הן צרות זו לזו". אין אפשרות אחרת! אם אתה רוצה מתיקות של תורה, צריך להינזר מתענוגות עולם הזה.

ולא מדובר פה חלילה על לא לאכול, או לצום... או ואבוי לאחד שלא אוכל מה שהוא צריך לאכול, זה לא. אבל מה שאני לא צריך - אז לא! מספרים, שהרבי מאוסטרובצא צם ארבעים שנה (!!) שלח אליו האמרי אמת, שיש לו ראייה מהגמ' שלאכול זה דבר טוב, כי כתוב בפסוק "לבטא בשפתיים, להרע או להיטיב", ודורשים חז"ל להיטיב - אכלתי, להרע - לא אכלתי. סימן שאכילה זה דבר טוב...

עכ"פ, מה שצריך לאכול - חייבים. אך תענוגות מעבר למה שצריך, זה לא הולך יחד. והמילים המרגשות יורדים חדרי בטן ומשם מפעפעים ועולים בעוז ובתעצומות לשון המסילת ישרים פרק י' "שכבר יכבה אש התאוה הגופנית מלבו, בהתגבר בו החמדה האלוקית". וע"ע בפרק י"ג שמבאר ממה ראוי לפרוש, וממה לא.

הג"ר אריה ליב שפירא המשגיח של פוניבז' הקטנה, בספרו החדש על שמיטה מביא בשם ספר אילת אהבים שכותב בשם רבי זונדל מסלנט, כתוב "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה, ועל הארץ תישן" וכו'. ושאל, למה באמת כך היא דרכה של תורה?... אמר רבי זונדל, זה לא סיבה, זה סימן. התורה בודקת אותך כמה אתה אוהב אותה. כי כשהולך לך בקלות וכולך מאושר - זה לא חכמה. וכבר אחז"ל שאין מקבלים גרים בימי דוד ושלמה.

[וסיפרנו פעם, שהדוד שלי הגר"ד לפין (חותנו של הגר"מ חדש ר"י אור אלחנן) היה הולך בשבת בתל אביב, והיה עובר ליד כיכר דיזינגוף, היה שם בחצר של אחד הבתים יהודי גלוי ראש שעישן בשבת עם ספר שערי ישר ביד...! (הוא למד פעם בשיבה) הוא טען, גם אני צריך עונג שבת... לאכול חמין בשבת - כולם מוכנים, למה לא... אבל זה עדיין לא נקרא שאתה אוהב את התורה. התורה בוחנת אותך, אתה אוהב אותי או לא?... זה הכל סימן, ולא סיבה].

ומביא שם עוד את הגמרא במנחות (ז, א) שאבימי שכח משהו מתלמודו והוא הלך לביתו של רב חסדא שהיה תלמיד שלו שיוכיר לו. (שואלת הגמ' למה הוא לא קרא לו אליו, ומשיבה סבר הכי מסייעא טפי, אומר שם רש"י, משום יגעתי 'ומצאתי'. על אף שזה היה מיותר, אבל אני מראה לתורה כמה אני אוהב אותה, ומשפיל כבודי וטורח הכל לכבודה).

התורה רוצה לראות שאני אוהב אותה. וכשהיא רואה שאני אוהב אותה, היא אוהבת אותי בחזרה, הכל זה בחינות שהתורה בוחנת אותנו.

התאוות גורמות לאיבוד השכל

ונראה כמה דברים קטנים מהפרשה:

יש את פרשת המתאוננים שזה חומש בפני"ע, יש דעה בגמ' בשבת (קטז, א) שאין חמשה חומשי תורה, אלא שבע שביעיות של תורה, כי ויהי בנסוע הוא חומש נפרד להפריד בין הפורענות של ויסעו מהר ה', לבין הפורענות של המתאוננים.

"ויחיה העם כמתאוננים רע באזני ה'". נשאלת השאלה, למה כתוב כ-מתאוננים?... אומר הרמב"ן, "ואמר 'כמתאוננים' כי היו מדברים במר נפשם כאשר יעשו הכואבים, והיה רע בעיני ה', שהיה להם ללכת אחריו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל טובה אשר נתן להם, והם היו כאנוסים ומוכרחין מתאוננים ומתערעמים על עניינם. ולכך אמר עוד פעם, וישבו ויבכו גם בני ישראל, כי היה חטאם הראשון להתרעם על חסרון הנאותיהם במדבר, וישבו עוד לעשות כעניין ההוא ולא לקחו מוסר על אש ה' שבערה בהם".

הם לא ממש התאוננו, אלא דיברו בלי מצב רוח... לא טוב לי... קשה לי... אני צריך להכריח את עצמי... ובסך הכל לא היה להם את כל ההנאות, לא שהיה חסר להם משהו, היה להם מן... את כל הטעמים שבעולם! אבל את ההנאות שהם היו רגילים אליהם לא היה להם, והם שבו לבכות.

ממשיך הרמב"ן, "והאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוה", שלא היה להם חסרון במדבר, כי היה להם המן **לשובע**! והיו עושים בו מטעמים שונים בטעם חשוב מאד כאשר יספר! מה הבעיה... כל מה שאתה רוצה לאכול, יש לך. רק תחשוב - וגמרנו!... [הח"ח אמר, מה היה עם מי שלא חשב על כלום? הוא באמת לא טעם כלום...!] אך ממשיך הרמב"ן, "אבל המשילו בנפשותם תאוה רבה כמתאווים לאכול הפחמים והעפר והמאכלים הנבאשים".

כאשר אדם שקוע בתאוות, היצה"ר יכול לתת לך אוכל מלוכלך ומאוס, ואתה עוד נהנה מזה... אתה פשוט מאבד את השכל והעדת,

וכל עדינות הנפש. (יש היום ברחוב כל מיני מאכלים שאם רק תראה איך מכינים אותם יצא לך התאבון, אבל כולם להוטים על זה...) ממשיך הרמב"ן: וטעם נפשנו יבשה, שנתחמם טבעם מרוב התאוות ויבשה לה... הם היו כל כך שקועים בתאוה עד שלפתע הרגישו שאין להם טעם בכלום... הכל מיושב. אדם שנמצא בתאוה, אין לך עם מי לדבר... כל המח שלו משתבש, הוא חי בעולם אחר.

הרב דסלר כותב מה זה "כף הקלע", זה אחד העונשים הכי חמורים. איך שהבן אדם יוצא מהעולם הזה כך הוא נשאר גם אחרי שהוא מת. אחד שכל החיים שלו היו חסרים לו כל התאוות הוא נשאר עם התשוקה לתאוות, ואחרי שהוא מת הוא לא מוצא את מבוקשו, ואין לו מנוחת הנפש, כי הוא מחפש את כל התאוות שלו מסוף העולם ועד קצחו והוא לא מוצא, ונע מצד לצד.

המגיד ר' שלום שבדרון זצ"ל, היה מביא את מה שאמר הגאון ר' לייב חסמן זצ"ל, כתוב "והאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוה, וישוּבו ויבכו גם בני ישראל", תארו לכם אמר ר' לייב, שאנחנו עוברים כעת ליד גן ילדים ורואים ילדים המשחקים בחול, ולפתע עוברים שני גדולי הדור ו- - - מוצא חן בעיניהם... בא נשב גם אנחנו לעשות בובות בחול...

והאספסוף. מי זה האספסוף? רש"י אומר ערב רב. והאספסוף אשר בקרבו התאוות תאוה, וישוּבו ויבכו גם בני ישראל החשובים! מה קרה לכם, אתם תינוקות?!

אלא, אומר ר' לייב, כתוב הרואה סוטה בקלקולה - יזיר עצמו מן היין, אפילו אם זה יהיה הרב שך ואפילו אם זה יהיה החפץ חיים!!! לתאוה אין גבולות. אם אתה רואה משהו מיד גם לך מתחשק, ואז חלילה אתה מאבד את השכל, ואת הכל.

הנהגה הראויה לבני תורה

בזמננו, יש תאוה מצויה ברחוב - לאופניים, אך אם נתבונן, בעבר התואר הכי בזוי היה "בעל עגלה", (לכן יש נהגים שהולכים עם עניבה, כלומר "אני לא בעל עגלה, אני נהג"...) אך בחור שבאמצע הזמן הוא רוכב על אופניים, הוא לא נקרא "ישיבע בחר" זה לא הולך יחד.

היה פעם דין תורה בגייטסהד. גייטסהד היא עיר גדולה לאוקים, מלאה בתורה ויראה. אך הדיוור שם קשה, מפאת האבק השורר במקום. והנה, היה פעם גביר גדול שלקח לחתן את הבחור הכי טוב בישיבה בגייטסהד, ובת של גביר - היה קשה לה לגור שם... לכן הגביר לא רצה שהחתן יגור בגייטסהד בגלל האבק, והחתן מאד רצה ללמוד בכולל בגייטסהד, (שהו כולל חשוב מאד!) אז אמר הגביר לחתנו, אתם תגורו בלונדון או במנצ'סטר, וכל יום יקחו אותך במכונית הדורה עד לכולל של גייטסהד הולך וחזור! אך בגייטסהד יש כלל, מי שלא גר פה - לא מתקבל לכולל. ובכלל, גייטסהד היא עיר צנועה ואין להביא לשם "מכוניות פאר", זה לא הולך יחד. ולא הסכימו לו. אמר להם החתן, אני מצידי מוכן לגור פה, מה אני יכול לעשות... אך זה לא הועיל... זהו הכלל, לא באים ממקומות אחרים, ובפרט לא במכוניות פאר, זה לא לרוח המקום. הלכו לשאול את הרב שך, אמר הרב שך, זו שאלה, ושיילכו לרב ראקאו (הרב של גייטסהד) שיכריע. והרב ראקאו הכריע - לא. ולא קיבלו אותו... אם אתה רוצה ללמוד, אז רק ללמוד.

גם בזמנינו היה יצר הרע. אבל אז היצה"ר היה לשחק שחמט... זה דבר ששייך לראש. היום הכל עבר לרגל, כדורגל... וכו'. והג"ר הלל זקס אמר לנו ע"פ הקבלה, כל הדורות באים מנשמת אדם הראשון, ולכן התקופה האחרונה נקראת "עקבתא" דמשיחא, היום כבר אוחזים בעקב. אבל היום גם השכל ירד לעקב... כשאני רואה אדם מבוגר נוסע בקורקינט חשמלי אני תוהה, תגיד לי, איך אתה לא מתבייש?!... אתה לא מרגיש איך אתה נהיה זול?... הרי אם זה כ"כ נחמד, אז למה שרים נכבדים או ראשי ממשלה לא נוסעים על זה?... כי זה מבייש! אז בחור ישיבה זה תואר של כבוד! איפה הרגש של הבושה?!

יבואו ויגידו שאני מדבר תמיד נגד הנקראים פתוחים... אבל זה לא נכון, השאלה היא רק מה זה פתוח... בגמ' קידושין (כ, א) כתוב, אמר אביי, הריני כבן עזאי, כי הוה בדיחא דעתיה הוי רגיל למימר הכי, **הריני פתוח!** ומוכן להשיב לשואלים דבר תורה. זה ה"פתוח" של ארחות תורה!

סיפר הגאון ר' מיכל זילבר על הרב אורי זוהר, שני סיפורים: א. שאלו את ר' אורי, אמנם החלטת להיות דתי, בסדר, אבוד...

אבל למה להיות "שחור"?... תהיה "מזרחי", גם דתי וגם נורמלי... אמר להם, אני כבר עשיתי בעבר הרבה הצעות. כעת הפסקתי, ואני לא רוצה לחזור לזה... אם אמת אז עד הסוף.

סיפור נוסף הוא סיפר, שר' אורי בתחילת דרכו הוא היה פעם בחתונה של בני תורה, ובחורי ישיבה - השתוללו שם בחתונה. חשב אורי לעצמו, הזאת נעמי, וכי ככה מתנהגים בחורי ישיבה? ועד שהסבירו לו שהבחורים האלו בכלל לא מייצגים את העולם החרדי (והם שייכים לנקראים "פתוחים") ונוכח שכך האמת - ונרגע.

אמר הג"ר מיכל, אם חלילה ר' אורי זוהר היה נשאר כמו שהוא היה בגלל אותם הבחורים, הרי הגינהם לא היה נגמר עליהם... לא שבעה מדורי גינהם, אלא שבעים ושבעה מדורים...

כמה צריך להיזהר ולהתנהג כמו בן אדם, כמה צריך לכבד את התורה של בן תורה.

היה אחד מגדולי ראשי הישיבות (באמריקה) שהציעו לו שידוך טוב, בחור מופלג בתורה, בן עלייה מיוחד, אבל הוא בא ממשפחה מאד פשוטה. והוא, מלבד גאוניותו בתורה בא ממשפחה מיוחסת וחשובה. הוא שלח את הג"ר אהרן ולדמן שישאל את הגאון ר' שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל מה דעתו על השידוך הזה.

אמר רבי שמואל יעקב: כתוב בחז"ל (שבת פח, ב) שמשו רבינו עלה למרום לקבל תורה, אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה, רבונו של עולם! מה **לילוד אשה** בינינו?... אמר להן, לקבל תורה בא. אמרו לפני חמדה גנוזה לך תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם אתה מבקש ליתנה **לבשר ודם**?! תנה הודך על השמים.

שאל הגרש"י, למה בהתחלה המלאכים אמרו ילוד אשה, ואח"כ הם אמרו בשר ודם? אלא, ברגע ובחור ישיבה בא ללמוד, "לקבל תורתך באתי"... הוא כבר לא ילוד אשה, הוא בן תורה! זה לא משנה איך הוא נולד, היום הוא בן של התורה ומתייחס אחריה כבן ממש! אבל 'בשר ודם' הוא נקרא, כי מציאות שהוא בשר ודם. אסור לנו להוריד את הכבוד של הבן תורה בכל מיני הנהגות שאינם מתאימות לתואר "בן תורה" ורק מורידות ומשפילות את כבוד הבן תורה.

נסיון - נס להתנסות!

והנה אנו חוזרים לראשונות - הרבה פעמים יש נסיונות לבן אדם... והכל בחינה כמה הוא אוהב את הקב"ה וכמה הוא אוהב את התורה, אבל כשהוא אוהב ורוצה, הקב"ה נותן לו את הכח להתגבר ולהצליח. אני רוצה לומר לכם, את המשך הסיפור של רבי ניסים קרליץ, שר' ניסים שלח את הרה"ג ר' אליהו מאיר שוורץ אל אותו גר שיגיד לו, אתה מדבר כל הזמן שאתה רוצה להיות חזק ומיוחד, אבל זה בגלל שאין לך את ה"יצר הרע" שיש ליהודים... כשתתגיייר אז היצר הרע יידבק בך, ופתאום תראה שלא הכל בא בקלות... תתכונן לזה קודם! שלח אותו הגר שיחזיר לרבי ניסים, אני יודע את זה, אבל אני יודע גם שכתוב 'ה' עוז לעמו יתן! עוז זה גבורה, ה' נותן את הנסיונות ונותן גם את הכח לעמוד בהם! ור' ניסים שב ובכה בהתרגשות.

נכון, יש נסיונות אבל ה' נותן את הכח לעמוד בהם, וכמו שהבאנו שבוע שעבר שרבי יחזקאל סרנא אומר שדווקא בשיר השירים כתוב "הכוני פצעוני" בשביל לבדוק ולבחון אותנו, ולראות אם אהבתנו שלימה גם אחר דברים כואבים, ואז ודוקא אז, אחרי שהצלחנו במבחן, וכנס"י אומרת "אם תמצאו את דודי תאמרו לו שחולת אהבה אני", אז הקב"ה מחזיר אהבה ואז נכרתת הברית עם כנס"י המבוארת בשה"ש "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני".

הגאון ר' מרדכי אדלשטיין (חתנו של הגר"ח ברמן שליט"א, המתמיד של פוניבז') אמר לי בשם הרב סלושץ, לכאורה יש להתבונן איפה נשברה ערפה?... ולמה?... הרי בהתחלה נעמי יצאה משדי מואב ושתי כלותיה עמה, "ותאמר נעמי לשתי כלותיה, לכנה שובנה אשה לבית אמה וכו' יתן ה' לכם ומצאן מנוחה אשה בית אישה וכו', ותאמרנה לה, כי אתך נשוב לעמך, ותאמר נעמי שבנה בנותי, העוד לי בנים במעי וכו' שבנה בנותי לכן וכו' אל בנותי כי מר לי מאד מכס כי יצאה בי יד ה'". ואז "ותשק ערפה לחמותה ורות דבקה בה".

מה קרה פתאום לערפה, הרי כל הדרך היא היתה איתה, ונעמי כבר אמרה את הכל בהתחלה, ובכל זאת הם אמרו כי אתך נשוב לעמך, איפה נשברה ערפה?!

והביא, שיש מדרש שאומר: (רות רבה ב, יז) כי מר לי מאד "מכס" - בשבילכם, כי יצאה בי ובבני ובבעלי יד ה'. אתם הסיבה לכל הצרות!!!

אומרת ערפה, אני הולכת לעשות לה טובה, מוותרת על כס מלוכה, וממש הולכת לעזור לה בכזו מסירות נפש...! ופתאום אני עוד הסיבה של כל הצרות...! שלום... עד כאן.

רות קלטת שרק בוחנים אותי עד כמה אני רצינית. ונעמי מנסה לשכנעה לחזור ורות אומרת לה, לא יעזור לך כלום! כן בגללי או לא בגללי זה לא מעניין אותי. אני לא עוזבת אותך!!! **ורות דבקה בה.** ואז היא הצליחה. ומפה הכל התחיל להשתנות.

אדם, יש לו לפעמים הרבה נסיונות, בדיוק כעת השתדלתי והתחזקתי במסירות נפש... לא הולך לי! נכון... אם אתה רוצה להיות ערפה - תחזור בחזרה... אם אתה רוצה להיות רות - רות דבקה בה. תתגבר על הנסיונות והכל יסתדר.

כך זה היה כל החיים, ארבעים שנה אקוט בדור ואמר עם תועי לבב הם. ארבעים שנה של בחינות! של נסוני בחנוני. כאשר עם ישראל בחנו את הקב"ה - גם ראו פעלי. אך כאשר הקב"ה ניסה אותנו - אנו נופלים פעם אחרי פעם, חטא העגל, המתאוננים, המרגלים, ועוד, פעם אחר פעם בוחנים אתכם. אם רק היינו עומדים במבחן לא היה מוות ויסורים, אך נכשלנו במבחן.

כל הנסיונות היו כי ה' רצה להראות לנו חיבה וקרבה, כשאתם בצרה תתפללו ותבקשו - ותקבלו באהבה ובהיבה. ולהיות קשורים ודבוקים בו תדיר. ולכן לא נתן מן פעם בחודש, רק כל יום [ובנחש קלקלו בעפר - ואע"פ שהוא מצוי תדיר - רק הקב"ה לא רצה שיהיה לו קשר אתנו בכלל, יש לך ואתה לא צריך לבקש] ובמקום זה התמרמרו והתלוננו ורבו עם משה, והפסידו הכל, וכך פירש השמועה באור החיים (בשלח יז, ג).

אנחנו לא קולטים שכל נסיון הוא בבחינת נס להתנוסס כמשי"כ בזוהר. תעמוד במבחן ותגדל עוד יותר!

לא צריך מסירות נפש, תהיה חכם!

יש סרטון על הרבנית פינקל ע"ה, מספרים שם בהתפעלות שהאמא של רבי נתן צבי פינקל (שנפטרה השנה קרוב לגיל מאה), בצעירותה באה משפחתה לארץ לימים נוראים, והדוד של בעלה, הג"ר אליעזר יהודה זצ"ל, ביקש ממנה שתשאיר את נתן צבי שנה אחת בארץ. והאמא סרבה.

הם היו אמריקאים, היתה להם מסעדה, הילד למד בבית ספר והיה שחקן מעולה ומאד אהבו אותו שם. ומאידך, ישיבת מיר היתה ממש קרובה לגבול, לא היה שם טלפון ציבורי, רק בקיוסק הסמוך, ומאד קר שם. היא לא רצתה, זה לא מתאים להם.

אח"כ היא באה בראש השנה למיר והתפללה שם, והיתה שם הבת של רבי חיים שמואלביץ שהיתה מוכשרת, והסבירה לה באנגלית את כל פרשת העקידה.

הגבי פינקל מאד התלהבה, ותהתה לעצמה, אברהם אבינו יכל לעקוד בן יחיד כשהוא בכוה גיל מבוגר ולא יהיו לו עוד ילדים מלבד ישמעאל, אז אני לא יכולה לוותר על נתן צבי ששנה אחת הוא ילמד בשיבה...! גמרה והחליטה בדעתה, אני הולכת במסירות נפש, ותרמה את נתן צבי שלה לשנה. וכך מראים לכולם איזה מסירות נפש היתה לה.

ואני לא מבין, למה לא מספרים את האמת עד הסוף...! הרי אם היא לא היתה מוכנה ונתן צבי ואחיו היו נשארים באמריקה, מה היה לה מזה?... היא היתה נשארת אמריקאית פשוטה בעלת מסעדה עד סוף חייה כמו כל זוג אמריקאים.

אבל אחרי שהג"ר נתן צבי עלה והתעלה, היא הפכה להיות בכבוד של עולם! וכמו שרות היתה "אמה של מלכות", זה לשון מושאלת גם עליה... "הרבנית פינקל"! בכל מקום כיבדו אותה, והיא נהייתה רבנית אשר כולם חפצים בקרבתה... אמא של ר' נתן צבי! וקמו בפניה, והיא זכתה לראות שבט שלם... את כל המשפחה המפוארה, וכל הצאצאים, מאות צאצאים בלעה"ר, ולכולם יש משרות חשובות, מה היא לא ראתה...!

היא היתה משוכנעת שהיא הולכת עם מסירות נפש, ובאמת בזמנו זה היה מסירות נפש. אבל עכשיו אפשר לקרוא לזה מסירות נפש...! היא השקיעה גרושים והרויחה מליארדים!!!

רות הלכה לוותר על כס מלוכה, אך היא זכתה והיתה "אמה של מלכות", היא ראתה את דוד המלך, ואת שלמה, והביאו כסא לאם המלך, אחז"ל זו רות, אמה של מלכות. זיכו אותה לראות איזה עסק היא עשתה. היא הפסידה משהו...!

בחור היום, יושב ולומד טוב, ממש מסירות נפש! לא מתבטל, לא מפטפט, הולך לישון בזמן, ולא מתפתה לכל חמודי עוה"ז הוא בטוח זה ממש מסירות נפש, לא מבזבז את הזמן... רק יושב ולומד! אבל איזה 'מסירות נפש'... אתה נהיה תלמיד חכם, חוטפים אותך בשידוכים, משלמים עליך, אתה נהיה אח"כ מגיד שיעור, ראש ישיבה... וברוך ה' כל הילדים שלך בני תורה, צריך להיות דבר אחד, **חכם!**

הלכתי פעם עם הרב אורי זוהר עליו השלום בשביל לב לאחים, אל גביר גדול נחמד וחביב, ידיד של ר' אורי זוהר, ר' אורי אומר לו, יש לך מליונים! מה תעשה עם הכסף, תיקח אותו לקבר?... יש לך הזדמנות להציל אלפי ילדים!!! אך הגביר ההוא חייך ולא אמר כלום. ראה ר' אורי שאין טעם לדבר והפסיק.

כשבאנו לצאת, אמר הגביר, ר' אורי! אתה יודע שאני מאמין בברכות שלך, תן לי ברכה טובה... בודאי! אמר ר' אורי. (כשר' אורי היה מברך, זה היה בכוונה עם כל הלב, הוא היה מתחיל עם "מי שברך", היה מה לראות...). ר' אורי ברך אותו, "שהקב"ה יזכה אותך שיהיה לך יותר שכל ולא תהיה טפשי...! ובוזה נגמר הכל.

ומכחו של אותו צדיק אני מברך את כולנו, שיהיה לנו יותר שכל, ולא נאבד את החיים שלנו, ונשקיע בלימוד, ונגדל, ונהיה תלמידי חכמים לשם ולתפארת!

לע"נ

הרה"ג ר' משה חיים זצ"ל
בן הרה"ג ר' אהרן זאב הי"ד
תנצב"ה

לע"נ

הגה"צ רבי חיים טודוס הרשלו זצ"ל
מיקרי שפירי דירושלים
נלב"ע י" סיון תשכ"ט
תנצב"ה

ניתן לשמוע את השיחה ביום שלישי בערב ולאחמ"כ בשידור חוזר בקו השיחות שמספרו 074-740-3629

ע"מ שנוכל להמשיך בהפצת תורתו של מורינו המשגיח שליט"א, אנו זקוקים לעזרת הציבור

לתרומות והנצחות: 054-843-6282

לקבלת הגיליון במ"ל: 4166058@gmail.com

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה ע"ס מסכת אבות

מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א

שנאמר בשי"ק

הכל לפי החשבון

ולכאורה דבר זה מתמיה עד מאד, היאך יתכן לומר שעל המצוות הקלות יש שכר מיוחד שאין כמות, דוקא עליהם נאמר 'מה רב טובך אשר צפנת ליראין', והרי אדרבה, כאשר האדם מקיים מצוות חמורות על אחת כמה וכמה שיקבל שכר בכפליים חלק עבודתו.

אמנם כבר ידוע לתמוה על דברי הגמ' בסוכה (כ"ה, א') שאמרה על רבי יוחנן שלא הניח דבר גדול ודבר קטן - דבר גדול מעשה מרכבה ודבר קטן הווית דאביי ורבא, והקשו רבים מרבותינו היאך זה מכנה הגמ' את הווית דאביי ורבא בכלל 'דבר קטן', והלא הם הם גופי תורה שמפיהם אנו חיים, ואין לך דבר גדול מזה.

ואמרו לבאר בשם הגאון בעל ברכת שמואל זצ"ל, משל למה הדבר דומה, לשני אנשים שכל אחד עשה מעשה אחר. אחד הלך על שפת הנחל, ראה הנהר, וידע קטן טובע בתוך הסף ומפרפר בין חיים למות, מיד קפץ אל תוך המים והוציא אותו לאויר העולם. לעומתו השני לא הילך בגדולות ובנפלאות, ולא נזדמנה לידו מצוה כגון זו, אך הוא מצטיין במידת הנדיבות, ומקפיד כל יום ליתן מטבע צדקה לעניים. וכאן יבוא השאל וישאל מי גדול ממי, האם הראשון או שמו השני?

ואמר הגאון רבי ברוך בער, שאם נביט על המעשה לכשעצמו - אין ספק שמעשהו של הראשון גדול מן השני. וכי יש לך דבר גדול יותר מהצלת נפש מירשאל? ודאי שהראשון קנה זכות שאין כמותה לקיים עולם מלא. ואילו השני, לכאורה לא עשה אלא מעשה קטן, להוציא שקל מתוך הכיס ולהעביר אותו הלאה.

אמנם מאידך גיסא, מחדש הגר"ד, אין ספק שמצד האדם - השני קנה בעצמו את מידת הנדיבות יותר מאשר הראשון. ואף על פי שהוא עשה מעשה קטן לאין ערוך, ומה שייך להשוותו אל הראשון, דוקא זאת היא הנותנת, שהרי המעשה שנקלע ליד הראשון היה מעשה גדול והכרחי מאין כמותו, ולפיכך הוא הרגיש מוכרח לעשותו. אם לא היה קופץ לתוך המים, הרי היה רואה את הילד מאבד את חייו, ומי הוא זה שיאטום את ליבו ויעמוד על דם רעוז?... לעומת זאת השני לא היה חייב לתת בכל יום את ממונו לצדקה, ודוקא אותו מעשה קטן - הרגיל אותו שוב ושוב להוציא משלו ולהרגיש את אלו שלידו, ו'מעשים קטנים' אלו הגדילו את מעלתו לאין שיעור מאשר מעשה מוכרח שלא שייך לעמוד כנגדו.

ועל פי זה ביאר רבי ברוך בער, שאמנם ודאי אין לך דבר גדול מהווית דאביי ורבא, אך משום כך הגמ' מכנה אותו בשם 'דבר קטן'. שכן איזו רבונות יש לשבת ליד הגמרא וללמוד?... כשם שאדם נושם ואוכל, כך הוא מוכרח להגות באמרי שפר, ואם לא - ראו לו שלא בא לעולם... אך מן הצד השני, 'מעשה מרכבה' מכונה בגמ' כ'דבר גדול', כיון שלא תמיד האדם רואה צורך לעסוק בכשוננו של עולם, די לו בקב שלו והוא אינו מחפש לרדת לעומק פנימיות התורה בדברים שאין לו בהם יד ורגל. ואם בכל זאת הוא עמל וזוכה - יש לו מעלה של 'דבר גדול' יתר מאותם שעושים את הדבר הבסיסי שמוכרח אצל כל אחד...

מעתה נוכל אף אנו לבאר שזוהי כוונת חז"ל 'מה רב טובך אשר צפנת ליראין' - זו היא שכרן של מצוות קלות, ומשום כך הבטחת הברכה שנאמרה בפרשת עקב נשמרה דוקא למצוות קלות שאדם דש בעקביו, שכן מי שמקפיד לקיים גם את אותם דברים קטנים שבני האדם אינם רגילים להחשיב, הוא זה אשר מוכיח עד כמה הוא מסור למצוות של מקום ואינו רואה שום מציאות אחרת. אמנם המעשים כווצ עצמם קטנים יותר מהמצוות החמורות, אך דוקא הם מוכיחים על מעלת האדם, שמקפיד על מצוה קלה כבחמורה ואינו מניח לעצמו כמלא נימא.

אין ספק למשל שיש מעלה גדולה לסדרי הישיבה יתר על כל זמן אחר, אבל מי שבכל זאת מגיע ומקיים עשר דקות קודם - עושה דבר קשה יותר, ששכרו לאין שיעור. הוא מקפיד גם על ה'מצוות הקלות' כביכול, ומראה מה החשיבות אצלו של כל דקה בפני עצמה. כיוצא בזה, אין צד שבעולם שחשוב יותר להתפלל שמונה עשרה מאשר פסוקי דזמרא, וה'שמונה עשרה' הוא לכאורה 'דבר גדול' ביחס לתחילת התפילה. אך המציאות מוכיחה, שקשה יותר להגיע לתחילת פסוקי דזמרא מאשר להגיע באמצע התפילה... ומי שבכל זאת לא מניח לעצמו ולא מדשדש עם עקביו, גדול יותר ממי שמקפיד רק על הדבר הגדול...

על כל אלו ועל כיצא באלו אומרת המשנה 'הכל לפי החשבון', ללמדך, שהחשבון שיוקף בפני האדם לעתיד לבוא לא יכלול רק את שכרן של המצוות מצד עצמן, אלא גם את הקושי שהיה לאדם לצאת מהרגלו ולהקפיד בכל זאת, אף על דברים שאין הדרך להקפיד בהם עד כדי כך. כי האדם נמדד דוקא באותם דברים קטנים, שהם המוכיחים על שיעור קומתו, שנכלל מקיבוץ כל האמצעים אשר שימשו להגיעו.

'ואל יבטיחך יצרן שהשאל בית מנוס לך'

מלשון המשנה 'ואל יבטיחך יצרן שהשאל בית מנוס לך', נראה כביכול היתה סלקא דעתך לאדם שהשאל יהיה בית מנוס לו, ועל כך הוצרכה המשנה להמשיך את כל המושך בדבריה - 'שעל כרחך אתה נוצר, על כרחך אתה נולד' וכו'.

והדברים צריכים ביאור, ראשית איזו מין טענה היא זו שיכולה לעלות על לב כאילו השאל הוא בית מנוס לאדם, ושנית, מה תשובה יש בדברי המשנה לטענה מעין זו, אמנם האדם חי על כרחו וכו', אך מדוע הדבר שולל את מנוסתו אל השאול.

אכן עלינו לדעת, שבאמת יש במוות מציאות שמכפרת לאדם על מה שעשה בחייו. כבר חז"ל למדונו ואמרו (יומא פ"ה, ב') שהמיתה מכפרת עם התשובה, ועצם מה שהאדם הולך לבית עולמו מהווה כפרה עבורו על החטאים שעבר. וכך כתב רבינו

פ"ד משנה כ"ב. ודע שהכל לפי החשבון, ואל יבטיחך יצרן שהשאל בית מנוס לך שעל כרחך אתה נוצר ועל כרחך אתה נולד ועל כרחך אתה חי ועל כרחך אתה מת ועל כרחך אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה.

'הכל לפי החשבון'

לכאורה יש להבין את פשט דברי המשנה, מאי קמ"ל ש'הכל לפי החשבון', הרי כלנו מאמינים בני מאמינים שהקב"ה משלם שכר טוב לעושי מצוותיו ומעניש לעושי מצוותיו, ואת כל מעשה יביא במשפט אם טוב ואם רע עד שאפילו שיחה קלה שבין איש לאשתו מגדיל לו בשעת הדין, ואם כן ברור שכל מעשה יבוא בחשבון להביאו על גמולו, וכל האומר הקב"ה ותרן ויוותרו מעוהי.

אולם הביאור הוא, שזה אכן ברור שהמשפט הוא בדקדוק גמור על כל מעשה מצוה או עבירה, אך המשנה באה לחדש ש'הכל לפי החשבון', דהיינו - שלא שוקלים כל מעשה לעצמו, אלא לפי החשבון הכולל של כל המעשים גם יחד. גם עבירה קלה יכולה להצטרף לחברתה ולהתחפף לעבירה כבדה, ואפילו דברים קלים שאדם דש בעקביו יכולים להחשב כעבותות העגלה.

פעמים רבות האדם רגיל להכשל בדברים קטנים שנראים לו חסרי משמעות, והוא מרגיע את עצמו בתואנה שמה כבר עשה, אולם האמת היא שכל מעשה קטן מצטרף לחשבון גדול, ובמשפט של מעלה כל העבירות נמדדות ומוחושות על פי כל המעשים האחרים.

ולא עוד אלא שאדרבה, כאשר האדם עושה עבירה קטנה ושונה בה, היא נעשית לו כהירה, ויכולה להיות חמורה יותר מאשר עבירה גדולה. וכן כתבו להדיא רבותינו המפרשים על אחר, שכונת המשנה היא כלשון הכתוב (קהלת י', כ"ז) 'אחת לאחת למצוא חשבון', שעבירה קטנה הנעשית כמה פעמים חמורה יותר מעבירה גדולה שנעשתה פעם אחת ותו לא.

ורבינו יונה בשערי תשובה משל משל למה הדבר דומה, לחוט משי דק ש'עיקרו הוא מהחלוש שבדברים, והוא ריר התולעת', שאין צורך בשום מאמץ בשביל לכותשו הדק היטב, אולם כשיקחו עוד חוט ועוד חוט ויכפלו אותם פעמים רבות - יהיה החוט חזק מאין כמותו ויקשה עד מאוד לקורעו.

וכמו כן לענין העבירות, 'כי ההתמדה על העבירה, ואם היא קטנה, הולכת וגדלה בהתמדתו עליה', ואף על פי שבתחילה היא היתה קטנה, קלה וחלושה כחוט של בוכיא, עצם זה שהאדם עובר עליה עוד פעם ועוד פעם מגביר אותה למציאות חזקה שקשה לו להתנתק ממונה, עוד יותר מאשר יעבור פעם אחת על איסור חמור.

כל אחד יכול לראות, שאם בגד יתלכלך בכתם שומני ועבה, אולי יהיה שייך לנקות אותו ולהחזירו למצבו הראשון. אך אם הבגד מתלכלך בכתם חלש, ואחר כך עוד פעם בכתם חלש, ולאחר מכן שוב פעם, הלכלוך כבר נהפך לחלק מן הבגד, הצבע משתנה, והוא פסידא דלא הדרא. כי החזרה על הדברים הקטנים, מובירה את הדבר יותר מאשר פעם אחת גדולה וחד פעמית.

ועיוין בגמ' בפרק בתרא דיומא (פ"ג, א') דתניא דמי שאחזו בלומוס מאכילין אותו הקל הקל, דהיינו, שלמרות שמותר להאכילו דבר איסור מדין פיקוח נפש, מכל מקום מאכילין אותו דוקא את האיסורים הקלים ולא החמורים, והסכמת כל הראשונים היא שאם עומדים לפנינו רק שני איסורים - או בשר נבילה שמוכן לאכילה או בהמה חיה שצריכים לשוחטה בשבת, הגם שהשחיטה בשבת היא איסור חמור של סקילה ואכילת נבילה אינה אלא איסור לאו מכל מקום שוחטין את הבהמה ולא מאכילין אותו את הנבילה.

ובטעם הדבר ביארו הראשונים בכמה אופנים, והר"ן שם (ד', ב' מדפי הרי"ף) ביאר, שהגם שאיסור נבילה הוא יותר קל - מכל מקום האיסור הוא בכל כזית וכזית, מה שאין כן איסור הסקילה הוא איסור שנעשה רק פעם אחת בשעת השחיטה, ומשום כך לענין מאכילין אותו הקל הקל - איסור זה נחשב יותר קל מאשר האיסור הקל של הלאו.

ומבואר שאף לענין הלכתא הם הם הדברים, שמוטב לאדם לעבור פעם אחת על איסור חמור שהוא מחוייב עליו סקילה, מאשר לשנות על חטאו ולעבור כמה פעמים על איסור קל יותר, כיון שפרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול ואינו דומה עבירה הנעשית פעמים הרבה לחטא שנעשה פעם אחת.

וכן הוא הדין להפך לענין מידה טובה מרובה, וכעין שכתב בחובות הלבבות שם, שכאשר האדם מחזיק באותה מצוה ועושה אותה פעם אחת - גדלה מעלתו לאין שיעור מאשר מי שעשה מצוה פעם אחת, אף אם השני עשה מצוה גדולה הרבה יותר מהראשון.

ידועה דרשת חז"ל שהובאה ברש"י בתחילת פרשת עקב (דברים ז', י"ב), "והיה עקב תשמעון - אלו מצוות קלות שאדם דש בעקביו", ומשמע לכאורה שדוקא על המצוות הקלות נאמרו כל ההבטחות המופלאות שם בפרשה - 'ושמור ה' אלוקיך לך את הברית ואת החסד וגו', ואהבך וברכך והרבך וגו'.

וכן מבואר להדיא במדרש תנחומא שם, וכעין זה במדרש תהלים בכמה מקומות, שם נאמר: "גם עבדך נזהר בהם בשמרים עקב רב" - מצוות קלות, לפיכך כתיב מה רב טובך אשר צפנת וגו', זו היא שכרן של מצוות קלות."

יונה בשערי תשובה (שער ד' אות כ'): "שהמיתה ממרקה כל חטא אשר התשובה מועילה, ואם נהרג והתודה לפני מותו, מעת שנפלה עליו אימות מות יש לו כפרה, ונחשב ההורג כשופר דם נקי וחסידי".

ולגבי חטאות המתות מצוינו שאינו מתכפר לא בחטאת שנתכפרו בעליה ולא בחטאת שמתו בעליה, ובביאור הדבר כתב רש"י במעילה (י' ב' ד"ה וד' חטאת) ששתיהן נפסלות מאותו הטעם, וגם חטאת שמתו בעליה נחשבת לחטאת שנתכפרו בעליה, משום "דאין כפרה ליהנות, דמיתתו כיפרה עליהם".

ולכאורה כאן ניתן פתח לטוענים לטעון מדוע שלא לומר 'אחטא ואשוב', נוכל לאכול ולשתות כי בלאו הכי מחר נמות, והמיתה תבוא ותכפר על כל החטאים מתחילה ועד סוף, עד שיירצה דמנו כד'ם נקי וחסידי'. כי אכן במובן מסויים השאול הוא בית מנוס לאדם, בכך שהמיתה תכפר לו על לשעבר, גם על חטאים שלא התמקרו עד הנה. אם כן מדוע שלא יחשוב על זאת מלכתחילה?....

אמנם ראשית כל יש להגביל ולומר, שהטעם שהמיתה מכפרת היא כלשון רבינו יונה ש'מעת שנפלה עליו אימות מות יש לו כפרה', ומבואר בדבריו שגם אם האדם לא מת לבסוף, אם בא עליו פחד פתאום מפני מיתה שתבוא עליו, זה עצמו מכפר לו כאילו מת, וההורג נחשב להורג נפש נקי וצדיק. אם כן אפוא לא המיתה היא שמכפרת, אלא פחד המיתה, שהאדם רואה את מלאך המוות עומד לגודל עינו, ופחד זה גורם לו לשוב בתשובה.

וגדולה מזו מצוינו שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעולם הבא, ובטעם הענין ביאור האחרונים על פי דברי רבינו יונה (ועי' כעין זה בתשובות החתם סופר חלק י"ד סי' שכ"ו), שמאחר שכל הסיבה שהמיתה מכפרת היא על ידי פחד המוות שיש לאדם קודם המיתה וגורם לו לשוב, כל זה שייך דוקא במי שמפחד קודם מיתתו ואינו רוצה למות, אך מי שמביא על עצמו את מיתתו - בהכרח שאינו פוחד ואינו שב בתשובה, וממילא נשארים בו כל הפשעים והעוונות שעשה כל ימי חייו ואינם מתכפרים לו עם המיתה.

ולגופו של ענין שללה המשנה את הטענה שהשאול יכול להיות בית מנוס לאדם, ועל כך כתבה את כל המשך דבריה: "שעל כרחק אתה נוצר ועל כרחק אתה נולד ועל כרחק אתה חי ועל כרחק אתה מת ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה". וקודם שנבאר כיצד דברים אלו מהווים תשובה להבטחת היצור, יש לבאר את הדברים עצמם, כיצד מחד גיסא האדם חי בעל כרחו ומאידך גיסא הוא מת בעל כרחו, ומה שייך כל זה לטופס של דבר - שעל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה'.

ואמנם הדבר ידוע מחז"ל (עי' זוה"ק פרשת משפטים צ"ו, ב') שכאשר מגיע זמן ירידת הגשמה לעולם קורא לה הקב"ה ואומר לה לך תכניסי במקום פלוני ובגוף פלוני, והיא משיבה לו 'די לי בעולם שאני יושבת בו, ואיני רוצה לרדת לעולם אחר, שבו שבעדני בי ואהיה מלוכלכת', והקב"ה משיב לה שמלכתחילה היא נבראה על דעת לרדת לעולם, וכיון שרואה הגשמה שאין לה ברירה, היא יורדת בעל כרחיה ונכנסת לתוך הגוף.

נמצא אם כן שכל דרך בריאתו של האדם היא מתוך 'על כרחק אתה נוצר ועל כרחק אתה נולד', כשהוא מציצו אינו רוצה בשום אופן לעזוב את מקומו הטוב למעלה ולרדת לעולם התחתון, אך אף על פי כן מכריחים אותו לצאת לעולם, וכל כך למה, מפני שבאמות האמיתיות - הטוב ביותר לאדם הוא לעבור את נהר התלאות על אדמות, להתמודד ולעבוד, וכך יזכה לעתיד לבוא לעידון גדול בכפליים, אחרי שלא יהיה לו נהמא וכיסופא וכו' כידוע לידועים.

ולאחר שסוף כל סוף הנשמה ירדה לעולם, והאדם נמצא בתוך מסלול חייו בעולם הזה, יכול להגיע שלב נוסף של 'על כרחק אתה חי', שבו רח"ל האדם מאבד טעם בחייו ושואל את עצמו למה לי חיים. אם אז כאשר מגיעים ימים אשר אין לו בהם חפץ, ואם זה סתם כך לאחר מצבים קשים שאין לו את הדרך לצאת מהם.

אמנם בחסדי שמים אין מצבים אלו נוגעים לכל אחד, אבל כל מי שמעט מתעסק עם הציבור יודע כמה בני אדם יש שמסובלים ביסורים עד למעלה ראש ואינם מוצאים את ידיהם ואת רגליהם, ולפעמים ניתן לשמוע משפטים שעל פיהם האדם באמת היה מעדיף לשבת למעלה, בן עדן העליון, במקום לאכול מורוות בעולם הזה... אך למרות הכל - 'על כרחק אתה חי', ותפקידו של האדם הוא להיות דוקא כאן בתוך הפרדוד, מתוך ידיעה שהוא המצב שטוב לו באמת, וכך יוכל לזכות בלי סוף לחיי נצח שאין להם גבול.

ואחרי ככלות הכל, למרות כל הצער שיש לנשמה בעת ירידתה לעולם, ולמרות כל הקשיים והיסורים שייכולים לפקוד את האדם בחיי חיותו, כאשר מגיעה שעת פטירתו מהאי עלמא - מגיע מצב של 'על כרחק אתה מת'. הוא רוצה להמשיך ולהחזיק עוד בחייו, ואינו מסוגל לעזוב ולהתנתק מהעולם שהוא חי בו.

הא כיצד? הכל מחמת טעם אחד: האדם הוא בעל ראייה מוגבלת, שרואה רק את הרגע העכשווי, ואינו מסוגל לראות את הרגע הבא. משום כך הכל מגיע מאותו מקום: אם ה'על כרחק אתה נולד', גם ה'על כרחק אתה חי', וגם ה'על כרחק אתה מת'. בכלם אם האדם היה מבין שהכל תהליך אחד ארוך שנועד לטוב לו באחריתו, הוא היה מוכן לסבול ולרדת לעולם, לעבור את הדרך המפותלת של חייו, וגם לעבור לבסוף למקום האמיתי המזומן לו, אך מפאת שאינו רואה מאומה ולא יודע מה מצפה לו, הוא אינו מבין מהו הטוב, ונאחז כל פעם ברגע שעומד לפניו.

ומכאן פותחת התשובה את התשובה מדוע 'אל יבטיחך יצרך שהשאול בית מנוס לך', משום שאין לאדם יכולת לקבוע מסמרות על סמך העתיד, ולומר שבהמשך יהיה בסדר... אם לא תעבוד עכשיו - לא תוכל לזכות אחר כך, ומניין לך שבעת מיתתך תוכל לעשות תשובה ולכפר על מעשיך. הרי כל החיים בנויים בזה מהלך שהאדם אינו יודע מה יהיה בסופו, ועל כל רגע הוא חושב שזה הטוב עבורו, בלי לשער את ההמשך. אם כן הוא הדין ביחס לחיי עולם, אין לאיש יכולת לצפות את העתיד ולדעת אם יהיה כך או אחרת, ורק היצר מבלבל אותו להתמקד במה שעומד מולו. מה שעליו לחשוב הוא אך ורק על האמת האמיתית, כפי שהותמת המשינה בסוף דבריה - 'על כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון', ואין אתה בן חורין להמלט ממנה.

כל מה שהאדם אינו מוכן לעצמו צידה לדרך, אינו מכיר בתפקידו בעולם או אפילו חלילה מבעט ביסורים, הכל בגלל אותה בעיה - שהוא חי רק את ההווה ואת הרגע

העכשווי, ואינו מבין הלאה לחיות את האמת. לכן מתגנבת ללבו תחושה של 'יבטיחך יצרך' - אל תדאג מה יהיה בעתיד, העיקר שכעת הכל טוב... אולם האמת היא שכל רגע של חיים הוא טובה עצומה ואין סופית של הזדמנות שלא תשוב עוד לעולם, שעל ידה האדם יכול לזכות לטוב הגדול מכל העידונים שיכולים להמצא.

כאשר באו אנשי הספינה ושאלו את יונה הנביא מה לעשות כדי שישתוק הים מעליהם, הוא אמר להם 'שאוני והטילוני אל הים' (יונה א', י"ב), והקשה למשגיח רבי לייב חסמן זצ"ל מדוע הוסיף יונה את המילה 'שאוני', לכאורה היה די לו לומר 'הטילוני אל הים' ותו לא. וביאר הגר"ל חסמן, שבמילה זו חפץ יונה הנביא להרוויח עוד רגע אחד של חיים. שקודם כל יסאוו אותו ואז יטילו אותו אל הים, ובאותו רגע של נשיאה ושל אמירה, הוא יוכל לחיות עוד רגע כמימרא....

לנו אין יכולת לשקול מה ערכו של רגע אחד של חיים, שאין לו גבול ולא שיעור. כל רגע ורגע הוא חיים בפני עצמם, ונחשב לחיים שלמים שהאדם משיג על ידם נצח נצחים. לדינא קי"ל כפי המובא בברייתא במסכת שמחות (א', ד') שמי שמעצים עניניו של גוסס הרי הוא שופך דמים, והגם שהגוסס ממילא ימות בעוד רגע אחד וכבר אין לו סיכוי לחיות, מכל מקום מי שזיז את מיתתו נחשב לרוצח גמור, כי כל רגע של חיים - הרי הוא חיים, שהאדם זוכה על ידם להמשך חייו בעולם הבא.

ובאמת לצדיקים המבינים את מטרותם עלי איך אין כל קושי לעזוב את העולם, ובהם מתקיים מה שאמרו חז"ל 'והנה טוב מאד זה המוות', שאצל אותם אנשים המוות אינו אלא תחנת מעבר מעולם זה לעולם אחר, ואזרבה, כעת הם עולים לעולם הנצח שבו הם יכולים יותר ויותר ליהנות מזיו השכינה.

ובאור"ח הק' בפרשת בחוקותי הביא את דברי חז"ל וכתב שלגבי הצדיקים העולם הזה והעולם הבא הם כמו בית ועליה, שני מקומות סמוכים שאפשר לעבור ביניהם מזה לזה 'וכשירצה לעלות ולהשתעשע יעלה... כאדם ההולך ממקום למקום', מפני שבאמת זוהי המציאות - כאן הוא הפרדוד ומיד אחריו מגיע הטרקלין, וכל הפרדודו שאנו נמצאים בו הוא רק חלק ממה שעתיד להיות אחר כך.

מפליא לראות עד היכן הדברים מגיעים, מהמעשה האמור בגמ' בנדה (ל"ו, ב'), שרב אסי נידה את שילא בר אבינא על סמך ויכוח שהיה ביניהם על דברי רב, ולאחר הנידוי נטה רב אסי למות, מחמת קפידתו של רב שילא. כשראה זאת רב שילא, הוא פנה לאשתו ואמר לה שתכין לו במהירות תכריכים, כדי שרב אסי לא יעלה לעולם האמת ויגיד עליו דברים בפני רב, כשהוא עדיין אינו שם... ואכן אשתו הכינה לו תכריכים, והוא הסתלק לבית עלולו. בסופו של דבר יצאו שתי הלוויות באותה שעה, של רב אסי והן של שילא בר אבינא, והמלוים ראו כיצד יוצא הדם ממיתתו של זה למיתתו של זה, כאות שעשו שלום ביניהם.

וכאן אנו רואים כיצד היתה המציאות אצל האמוראים, שהיו יכולים לקבוע לעצמם מתי לחיות ומתי למות, והכל היה שוה אצלם - היום כאן ומחר בקבר, עד ששילא בר אבינא היה יכול להחליט ברגע אחד, לפנות לאשתו ולבקש שתכין לו את צרכי הקבורה... לא היתה משמעות אצלו לחיי העולם כי אם בתוך הכנה לעולם הבא, וכבר בחיי חיותו הוא לא הרגיש דירת קבע במה שהוא עומד כאן על הקרקע.

בדרך זו של הבנה לאן הוא הולך, יכול האדם להמלט מהתחושה של 'יבטיחך יצרך', כאילו שבסוף הדברים יסתדרו ולא יקרה לו מאומה. הוא מוכן שכל כולו נמצא כאן בשליחות, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, והוא מוכן ומזומן לקבל כל מה שיעבור עליו, מתוך ידיעה שרק זה הוא הנצח, והכל מוכן לחיי התכלית שעתידיים לבוא.

'ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון'

בסיום דבריה אומרת המשנה את המשפט 'ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון', שהוא החותם שחותם את כל הדברים האמורים עד הנה והוא אשר אמור לעמוד בפני האדם ולשמרו בכל דרכיו, למען ידע וישיכל כי סוף דבר הכל נשמע, ואין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר הוא הולך שמה.

וידוע לשון הברייתא המובאת במדרש (בראשית רבה ס"ה וטאר מקומות) ששבעה דברים מכוסים מבני אדם, ואחד מהם הוא עומק דעה, והואיל ואין יכולת לאדם לקלוט בשכלו עד היכן מגיעים משפטי ה', שהם כהוהם רבה ושוקלים בהם קלות כחמורות, עד שאין מי שיש בידו מעש להצטדק.

כמו כן ידועים דברי הגר"א על קושיית המפרשים מדוע לשון המשנה הוא 'דין וחשבון', שדין קודם לחשבון, לכאורה היה צריך לומר קודם 'חשבון' - שמחשבים עם האדם את מעשיו, ורק אחר כך 'דין' - שדינים אותו על מה שעשה. ופירש הגר"א (נדפס בליקוטים בסוף שנות אליהו על זרעים), ש'חשבון' אין הכוונה רק לחשבון הכללי של מעשי האדם, אלא 'דין' הכוונה לעבירה עצמה, ו'חשבון' הכוונה לאותה מצוה שהאדם יכל לעשות בשעת העבירה, שגם עליה דינים אותו מדוע לא עשה. זאת אומרת שמלבד העבירה עצמה, נעביה על האדם מדוע באותו זמן לא עשה מצוות אחרות, ודי בכך כדי לתלות בו תביעה חדשה.

גם אם חלילה האדם עשה עבירות כבדות וחמורות, שלא יחשוב לעצמו שלא ידונו אותו על העבירות הקלות שהוא עשה זעיר שם ועיר שם, אלא ידונו אותו על הדברים הקטנים ביותר בלי לוותר לו אף כמלא אצבע קטנה, והכל נכלל באותו 'דין וחשבון' שלאחר מיתתו, שידקדקו עם האדם בדיק כפי מעשיו.

על הגאון מטשעביץ מסופר שפעם הוצרך השמש לתפור את אחד מבגדיו, ותוך כדי מלאכתו לא הבחין והכאב לרב עם המחט. נחרד השמש לנפשו, אך הגאון הניח את דעתו ואמר לו 'אל דאגה, אני יוציא אותך מהגיהנום... בערוב ימי של הגאון מטשעביץ כשראה כבר שימי ספורים, פנה אל השמש והזכיר לו את ההבטחה, אך ביקש ממנו שיאזר לך שלא תהיה לו עבודה קשה...'

ה'דין והחשבון' שעתידיים להיות עם האדם הם אלו שמביאה המשנה כהתראה מדוע השאול אינו בית מנוס לו, בהיות שכאמור, את כל חייו ואת כל מיתתו הוא עובר בעל כרחו בלי לחשב מה יהיה בסופו, והתפקיד המוטל עליו הוא להתגבר בכל זאת ולהיות חכם הרואה את הנולד, לנכס לעצמו אוצרות ולבנות עולמות שישימשו אותו עדי עד, לאכול מרב טוב הצפון לצדיקים.

כל מטרות הקב"ה היא להביא את הבריות אל הטוב האמיתי, ולשם כך הוא בא לנקותו ולטהרו כמצרף כור לזהב, כדאי שאנחנו נדאג - שהעבודה לא תהיה קשה....

פרשת
שלח
תשפ"ב

דרך חיים

שיחת מורינו ראש הישיבה
הגאון רבי חיים מרדכי אוזנברג שליט"א
ישיבת "עטרת שלמה" - קרית הישיבה

"כי נר מצוה ותורה
אור ודרך חיים"
תוכחות מוסר
(משלי ו, כג)

מידת הנרגנות ומידת עין טובה בחסדיו של הבורא

היסוד והשורש של נרגנות נלמד מפרשת המרגלים, כשמשה רבינו מוכיח את כלל ישראל על מעשה המרגלים כתוב (דברים א, כז), "ותרגנו באהליכם ותאמרו בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים", זו אחת מהפרשיות הכי תמוהות והכי חמורות בתורה, נורא נוראות, מדובר בדור המדבר שהקב"ה עשה להם ניסים גלויים ללא הרף, הם חיו בתוך ענני כבוד עם מן ובאר, "שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה", מוקפים בכל טוב שבועולם, אבל כששמעו מהמרגלים משהו על ארץ ישראל...

ארץ ישראל זו הארץ המובטחת, ארץ האבות הקדושים, כל המטרה של יציאתנו ממצרים היתה בהבטחה של "והבאתי אתכם אל הארץ", והם יכולים לומר מילים כאלו שקשה לחזור עליהם, "בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים לתת אותנו ביד האמורי להשמידנו", הרי אם רק מתבוננים קצת, זה מרגיז, איך אדם יכול להגיע לזה, אתה חי בחסדים ובניסים כמו שמעולם לא היה ולא יהיה, ואתה יכול לומר כך? הרי חלק כ"כ נכבד מהמצוות תלויות בארץ, היעלה על הדעת שזה "לתת אותנו וכו'" [לא מדברים על דור המדבר, רק מה שאנחנו צריכים ללמוד מזה].

ע"י הכרה בחסדים המרובים שאנו משופעים בהם כל חסרון בטל

אנחנו לא עוסקים בחטאים של אחרים, אנחנו רק צריכים ללמוד מזה, שיש מידות כאלו ושהן נוגע אלינו. קשה לפרט, אבל גם אנחנו חיים בתוך חסדים גלויים על כל צעד ושעל, אנחנו משופעים ברחמים, "הטוב כי לא כלו רחמיו, והמרחם כי לא תמו חסדיו", וכמדומני שאנחנו לא רחוקים לגמרי מהמידה הזאת בבחינות מסוימות ובמצבים מסוימים, שאדם יכול להיות לא מרוצה מהמצב שלו, או שכואב לו משהו.

נתאר לעצמינו, לא עלינו ולא עליכם, אם יש לאדם מום שמאוד מפריע לו, הרי בדרך אנשים עוסקים בחלק הזה שחסר, וכן כל כיוצ"ב בכל צרה שלא תבוא על שום אחד מישראל, אם יש לאדם קושי באיזה ענין, בדרך הראש שלו עוסק הרבה מאוד בחלק הזה. ונשאל שאלה, מה זה כבר אותו חסרון כלפי השפע של חסדים באותו רגע ממש, למשל, אדם שחסר לו אחד מהרמ"ח איברים והוא עוסק באותו אבר שחסר, הרי כנגד זה יש רמ"ז חסדים גלויים בכל רגע ורגע.

החסידים מספרים על אחד מגדולי הרעב"ס הראשונים שהיה משופע ביסורים, שבא משהו ושאל אותו, כתוב במשנה שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה, ומבואר בגמ' שצריך לומר את זה באותו אופן, ילמדנו רבינו איך מקיימים את הכ"ש, ענה לו הרב"ה, אותי אתה שואל? אני לא יודע איך מברכים על רעה, מעולם לא נתקלתי ברעה, כל החיים שלי זה רק טובה...

מפורסם שהחפץ חיים היה עושה חשבון הנפש, וחלק גדול מזה היה יושב ופורט את הטובות שהקב"ה עשה איתו, [הוא היה ילד יתום, ואמא שלו התחתנה עם אחד שלא נח, כמה שהוא ויתר בחיים שלו, הוא עבר נסיונות קשים ומרים ממש], והיה מפרט את כל הספרים שזכה לחבר, נתת לי משנה ברורה, נתת לי ליקוטי הלכות וכו', [זה עוד נושא, שהבין

החובה ללמוד ולהתבונן ולטול מוסר

כתוב ברש"י (במדבר יג, ב), "למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדיברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר". הם ראו את העונש שמרים הנביאה מקבלת על עסקי דיבה ולא למדו מזה מוסר, והלכו אחר כך והוציאו דיבה על הארץ.

ידועה השאלה, הרי אין איסור לשון הרע על דומם, אם כן, איזו תביעה יש על המרגלים, שלא למדו ממרים שנענשה כשדיברה לשון הרע על משה רבינו, וכי היו צריכים ללמוד דבר שלדינא הוא לא נכון?

ומטו בי מדרשא, שמוסר מחייב ללמוד לא רק את הדין, אלא גם את המידה, מה המידה שמביאה אדם לידי דיבה, וזה מש"כ במשלי (א, ז), "חכמה ומוסר אוילים בזו", יש חכמה שנקראת חכמת המוסר, שאדם צריך ללמוד ולהבין דבר מתוך דבר.

כתוב בנפש החיים (ש"ד פ"ז), "ולזאת ראוי להאדם להכין עצמו כל עת קודם שיתחיל ללמוד וכו', ולטהר מעוונותיו בהרהורי תשובה וכו', וגם יקבל על עצמו לעשות ולקיים ככל הכתוב בתורה שבכתב ובעל פה, ואשר יראה ויבין דרכו והנהגתו מהתורה קדושה".

בתורה יש את הדברים שלא כתובים בהדיא, שאדם צריך ללמוד ולהבין מהם, יש פרשיות שלימות שנכתבו בלי שום מצוות - כמו כמעט כל חומש בראשית - והן הן גופי תורה, ומהם למדנו אורחות חיים. אם אדם רואה שמרים לוקה על עסקי דיבה, הוא צריך להבין מזה, "אל תהיו כסוס כפרד אין הבין" (תהילים לב, ט), ולכן התורה אומרת שרשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר.

[אני אומר כסדר, צריך ללמוד את פרשת השבוע, רבותינו מכל החוגים והעדות, היו דורשים מידי שבוע, ומוציאים דברי התעוררות וחיוק מהפרשה, והפשט בזה, בגלל שכך לומדים חומש, אם אדם לומד פסוק בתורה כמו שצריך, הוא לומד מזה מוסר, ויוצא לו מזה. המצוה של קריאת שמ"ת היא לא רק לשמוע קריה"ת, אלא צריכים ללמוד את התורה ולהבין, ולא להיות מאלו שראו ולא לקחו מוסר].

לימוד גנותה של הנרגנות ממעשה המרגלים

וא"כ, צריך להבין את המידה שמונחת בבעל לשון הרע, זה שעוסק בעסקי דיבה. הדברים האלו כוללים הרבה מאוד, כמו כל חלקי התורה, אבל יש נקודה אחת מאוד יסודית שנוגעת לכולנו תמיד, ה' יעזרינו לומר את זה כמו שצריך, ולהתעורר כמו שצריך.

הח"ח כותב בשמיה"ל (שער התבונה פט"ז), שאחד מהדברים שגורמים לאדם להיות בעל לשון הרע זו המידה של נרגנות, שאדם דן כל אחד וכל מצב לכף חובה, ורואה בכל דבר את מה שלא טוב. וזה מאוד נוגע בבין אדם לחבירו, אנשים שיש להם את המידה הזאת, בדרך"כ גם לא אהובים על הבריות, כי אדם לא אוהב להיות בחברתו של מי שעל כל דבר יש לו מילה רעה לומר [לא מצד האיסור של לשון הרע].

נדבת הבה"ח אליעזר מנצח ה"ו
לדגל אידוסי בשעט"ר
"בורא עולם בקנין השלם זה הבגין"

לע"נ אביו של בן החבורה
הרב ישעיהו בן הגאון רבי אברהם הלוי הורביץ זצ"ל
גלב"ע י"ד שבט תשפ"ב

לזכות
אריה לייב בן חיה פרל ה"ו
להצלחה בדרך"ג ולזיווג הגון

שהכל זה מתנת אלוקים], נתת לי את הבן הזה והבת הזו והחתן הזה, וכך פירט את כל משפחתו.

התבוננות בטובות השי"ת בתפילה ובברכות

אומרים ב'נשמת', 'אילו פינו מלא שירה כים וכו'', אילו היה לנו את כל הכלים לבטא ולהודות, 'אין אנחנו מספיקים להודות לך ה' או"א על אחת מאלף אלף אלפים וריבי רבבות פעמים הטובות', בנוסח שרבותינו הקדמונים תיקנו אין שום מילה של הגזמה, אנחנו משופעים בחסדים בלי סוף.

אומרים כל יום ברכות השחר, היינו צריכים לשפוך נחלים של הודאה על פוקח עיוורים, מלביש ערומים, ומתיר אסורים, שאנחנו זים והאיברים עובדים, שלא עשני גוי, ח"ו אדם היה יכול להיוולד גוי ולחיות את שנותיו כמו בהמה, והקב"ה נותן לנו תורת אמת, חיי עולם, אנחנו נצחיים.

רבינו הגדול הרב שך אמר, כשאומרים פסוקי דזמרה זה נראה שחוזרים פעם אחר פעם על אותו דבר בנוסח שונה, אהללה ה' בחיי אומרה לאלוקי בעודי, כל הנשמה תהלל וכו', אמר הרב שך, אני לא מבין מה השאלה, אתה נושם ונושם ולא אומר שזה עוד פעם ועוד פעם, כך גם צריך להיות, שעל כל רגע אדם צריך להודות ושוב להודות, "עד שיבלו שפתותיכם", אם היינו מכירים אפס קצהו ממה שקורה איתנו, היינו מודים ומודים.

בתפילה חוזרים על מודים שלוש פעמים ביום, ותיקנו שכשהחזן אומר מודים צריך עוד פעם לומר מודים דרבנן, והאחרונים מבארים, שלכל השמונה עשרה מספיק חזרת השי"ץ, אבל מודים צריך לומר שוב.

מספרים על ר' שלמה זלמן אויערבאך זכרוננו לברכה, שפעם כשבירך ברכת המזון יצא לו לפי השגתו ודרגתו שהוא לא כיון טוב ב"נודה לך", אז הוא חזר על הברכה, והסביר, ש"נודה" לא שייך לומר בלי כוונה, כי כשמודים צריך להודות כמו שצריך, [זה לא לדינא לחזור על הכל, כנראה הוא חזר על הברכה ולא סיים].

היה באמריקה אדם גדול מאוד, ר' אביגדור מילר, הוא היה גברא רבה, חניך של סלבודקא, לא פסק פומיה מגירסא, עבודת ה', אמונה ובטחון. שמעתי מנכד שלו, שהיתה לו קביעות להכנס לסלון ועל השולחן היה מונח סל עם פירות, והיה מתיישב ולקוח תפוח, ומתחיל לדבר עם הקב"ה, ריבונו של עולם, בראת לנו כזה פרי, ותיאר את היופי והחן שבפרי, וכמה שזה בריא, ושזה נוח וזמין, במשך כמה דקות הוא דיבר, ואחרי זה בירך בורא פרי העץ, וטעם, הוא רצה את הברכה כמובן, לא את התפוח, וחזר לתלמודו. כך היו צריכים להיות החיים שלנו.

השפע והחסד שנתברך דורינו

אם היינו משימים לב למה שצריך, אם היינו מתבוננים במה שכן צריך, בשפע של החסדים, באיברים שכן פועלים כצורתם, בכל מה שיש, ברוחניות ובגשמיות, כל ברכות השחר, כל ההודאות, נשמת, איברים שפלטת בנו ורוח ונשמה, וכך כהנה וכהנה וכיוצ"ב, לא היינו בכלל בצער.

כל אחד מאיתנו זוכה לשפע של חסדים גלויים, לא להאמין באיזה שפע אנחנו נמצאים, זה כמעט קרוב לנס, כשאנחנו יודעים שהמציאות לפני לא הרבה זמן היתה אחרת, הן מבחינה רוחנית והן מבחינה גשמית, אנחנו יודעים כמה אבותינו סבלו מקור ומרעב מעניות ומדחקות, ולימוד התורה היה מתוך הדחק ומתוך קושי, והיום הכל בשפע.

נתבונן בספרים החדשים שאנחנו זוכים ללמוד בהם, כשהייתי בחור הספרים לא היו כך, השי"ס היה אחרת הרמב"ם היה אחרת והמנחת חינוך היה אחרת, כדי ללמוד שער המלך היו צריכים להתאמץ.

שמעתי מאחד מתלמידי מיר, שבמיר היה ספר רשב"א אחד, נתאר לעצמינו מה זה, אצלינו, אם ראיתי רשב"א אתמול ואני לא זוכר בדיוק

מה כתוב אני לוקח שוב ומסתכל, אבל הם היו צריכים לחכות בתור בשביל זה, והיו כאלו שיצא להם התור בשלוש בלילה.

ע"י ההודאה אדם חוסך מעצמו רעה ומשפיע טובה

כתוב ברבינו יונה בשע"ת (ש"ד, יב), עה"פ בתהילים, "כי חמת אדם תודך שארית חמות תחגור" (עו, יא), "כי חמת אדם", כשיש רח"ל זמן שנקרא שעת חימה, שיש הנהגה של כעס, אם "תודך", אם באותה שעה שמקבל את הסטירה מהבורא עולם, הוא מקבל את זה כמו שצריך ומודה, אז "שארית חמות", השאר של החמות, "תחגור", הוא מונע וחוסך את השאר.

לפעמים הקב"ה נותן לאדם מה שנקרא מידת הדין, אנחנו מתפללים שחלילה לא נתנסה בכך, "אל באפך תוכיחני", אבל אם אדם מתייחס לזה כמו שצריך, אם הוא מודה, הוא יכול לבטל את זה על ידי הודאה.

כתוב בפסוק (ישעיה מג, כא), "עם זו יצרתי לי", בשביל מה הקב"ה ברא אותנו, "תהילתי יספרו", זה העיקר, כך שמעתי מאדם גדול שזה יסוד פון א איד, יהודי נוצר כדי להכירו ולהודות על כל הטובה.

וזה נוגע לנו כסדר, לפעמים יש דברים שנראים לא טוב וזה מרגיז, אבל אם היינו חיים כמו שצריך לא היה מקום לכעס, אדם שמרגיש שקיבל ברגע זה מתנת אלוקים הוא שרוי בשמחה ושאר הדברים מתגמדים ומתבטלים, וכך גם המציאות שאם אדם נתון במצב רוח טוב אפשר לבקש ממנו מחילה על כל דבר, היינו צריכים לחיות כך כל החיים שלנו, "הטוב כי לא כלו רחמיך, והמרחם כי לא תמו חסדיך".

אנחנו לומדים פרשה בתורה, נראה לנו כזו חוצפה כלפי שמיא, הקב"ה לוקח את דור המדבר ונותן להם את כל הניסים והטובות, והם יכולים לומר בשנאת ה' אותנו ולבכות בכיה של חינוס, אנחנו יודעים מה החומר שיצא מזה, עד היום הזה אנחנו שרויים בתוצאות של הבכיה הזאת.

נתבונן, האם לנו אין את זה, וכי אנחנו לא משופעים בחסדים, האם אין לנו דברים שאנחנו אומרים שזה לא טוב, האם זו לא בכיה של חינוס? ה' ישמור ויציל. הקב"ה רוצה, שאפילו אם יש "חמת אדם", כולי האי ואולי, "תודך", תכיר כמה קירבת אלוקים לי טוב, כמה טובה וברכה יש.

ואם אדם מכיר ומודה על הטובה, כתוב בחינוך במקרא ביכורים (מצוה תרו), שזו סיבה שהקב"ה ימשיך להיטיב עמו, אחרי שאדם מכיר טובה, הוא מבקש, "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך".

זהירות שלא לכפור בטובה ושלא להשתמש בשפע נגד רצונו ית'

כתוב ברש"י ביחזקאל (טז, יט), עה"פ (נחמיה ט, כ), "ומנך לא מנעת מפיהם", שלקחו את המן והקריבו ממנו קרבן לעגל. וכל מי שלומד את הרש"י הזה הרי עומדות שערות ראשו, איזו חוצפה זו, הקב"ה נותן לך מן ואתה לוקח את זה לעבודה זרה! אין לך להכעיס יותר מזה!

ולעניינינו, כשאדם לוקח את הידיים או את הפה שלו ומשתמש בהם להמרות רצונו, זו לא חוצפה נוראה!?! "ותרגנו באהליכם ותאמר", מסתכלים על הפסוק וזה נראה חוצפה נוראה כלפי שמיא, האם אנחנו לא כך, אנחנו הרי מלאים ומוקפים מבוקר ועד ערב בטובה.

עובדי ה' באמת הם אנשים מלאים שמחה והודאה, אלץ איז גוט, "כמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו", כמה שההודאה הזאת מחוייבת וכמה שהיא יקרה כלפי מעלה, זה דבר שנוגע מאוד לכל אחד בכל גיל ובכל מצב, יש מידה של נרגנות ויש מידה הפוכה של עין טובה.

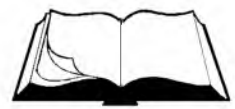
הלימוד אלינו, צריכים להתחזק שכל דבר שמקבלים זה כולו טוב, אנחנו יושבים ממש כביכול בצל השכינה, הקב"ה משפיע בדורינו שלא לפי המצב, שלא לפי הגלות, כה יתן ה' וכה יוסיף שנכיר בטובתו, שלא תהיה כפירה, ויוסיף עוד טובות, עוד תורה ומצוות, עוד עבודתו יתברך, יפתח לבנו בתורתו וישם בלבנו אהבתו ויראתו, לעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם.

מנין הרים

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

גליון 469

שאלות המצוות, ביאורי תפילה

סיון תשפ"ב

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

השאלת תפילין של גדול לקטן

שאלה: האם מותר לגדול להשאיל את התפילין לקטן כדי שיניחם, או שיש בזה משום הורדה בקדושה כיוון שקטן לאו בר חיובא הוא?

תשובה: כתב המשנ"ב (סי' ט"ו ס"ק א') שאין להתיר ציצית מטלית של גדול וליתנם בטלית של קטן, דחיובו רק מדרבנן, ובפמ"ג מסתפק אם מותר להתיר ציצית מטלית של צמר ליתנם בטלית של שאר מינים להפוסקים שסברי ששאר מינים חייבים רק מדרבנן, ע"י שם. וכל זה רק לענין החלפה קבועה מטלית של גדול לטלית של קטן, משא"כ השאלה לזמן, לא גרע ממי שפושט טליתו ואינו מקיים בה מצוה כלל (הגרש"ז אויערבך זצ"ל, "שיח הלכה" סי' ט"ו אות י"ח). וכן לענין תפילין, יכול האב לתת את התפילין שלו לבנו הקטן לחנכו במצות תפילין ("ביאור הלכה" סי' ל"ז ס"ג ד"ה לקנות), וכנ"ל שזה רק השאלה לזמן ("ביאורים ומוספים" שם הערה 2).

תפילה ברוב עם או עם צדיק

שאלה: יש אפשרות להתפלל בבית הכנסת ברוב עם או מעט אנשים עם צדיק, מה עדיף?

תשובה: יש ענין להתפלל עם הרבה אנשים משום "ברוב עם הדרת מלך", וכמו כן יש ענין להתפלל עם צדיק שהוא עצמו 'המלך' (מאן מלכי רבנן), לכן עדיף להתפלל עם הצדיק (הגר"ר דן סגל שליט"א בשם הגר"י קרליץ זצ"ל, כשרצה להתפלל עם הגר"י מיכל פיינשטיין זצ"ל, וכן הורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

להתחבא בתוך ארון הקודש

שאלה: ילד שהלך ללמוד בבית המדרש, ואביו החילוני מחפשו שם, ואם ימצא אותו ימסכו למקום אחר לא תורני, האם מותר לו להתחבא בתוך ארון הקודש?

תשובה: איתא בגמרא (זבחים ס"ג): "א"ר יוחנן בן בתירה מנין שאם הקיפו עכו"ם את כל העזרה הכהנים נכנסים להיכל ואוכלים שם קדשי קדשים ושיירי מנחה, ע"י שם, הרי שלצורך מצוה מותר להיכנס. כמו כן כדי להישאר שומר תורה ומצוות מותר להיכנס לתוך ארון הקודש (הגר"ח קניבסקי זצ"ל לארגון "לב לאחים").

קטן שאכל כדי שביעה

שאלה: קטן שאכל כדי שביעה ומסופק אם בירך ברכת המזון, האם יש לחנכו לברך פעם שניה מספק או לא?

יסוד השאלה הוא, שגדול שאכל כדי שביעה חייב מן התורה לברך, ולכן אם מסופק אם בירך צריך לברך פעם שניה כי ספק דאורייתא לחומרא, וכמבואר בשו"ע (סי' ר"ט סעיף ג'), אבל קטן חייב רק מדרבנן, והר"י ספק דרבנן ולהקל, או שמא מכיון שכאשר יגדל יצטרך לברך שנית במצב כזה, גם הקטן יעשה כן.

תשובה: מסתבר מכיון שיסוד מצות חינוך הוא לעשות בקטנותו מה שעליו לעשות בגדלותו, לכן יש לו לברך פעם שניה (הגרש"ז אויערבך זצ"ל "הליכות שלמה" מועדים עמ' קנ"ו הערה 62, "שיעורי שלמי תודה" הל' ברכות עמ' כ"ח בשם הגר"א"ל שטיינמן זצ"ל).

שכח "רצה" בברכת המזון בשבת בבוקר

שאלה: אכל סעודת שבת ביום ושכח "רצה" בברכת המזון, האם יכול להחליט שסעודה זו תהא במקום סעודה שלישית (שברכת "רצה" אינה מעכבת, ע"י שו"ע סי' קפ"ח סעיף ח'), ואח"כ יאכל סעודה קבועה לשם סעודה שניה?

תשובה: כל סעודה ראשונה שאוכלים בבוקר יש לה דין סעודה שניה, ואמירת "רצה" מעכבת בדיעבד, וחייב לחזור על ברכת המזון, ואי אפשר להחליט לשנות את סדר הסעודות.

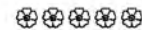
ברכת "חכם הרזים"

שאלה: באיזה נוסח יש לברך ברכת "חכם הרזים" עם קמץ או פתח?

תשובה: בנוסח הסידורים מילת "חכם" עם פתח, היות שהיא סמוכה למילה שאחריה, כמו "חכם לב" (ע"י רש"י פי' יתרו י"ט, כ"ד). מילת "חכמים" עם קמץ תחת האות ה', כי יש כלל ש' הידיעה לפני

לע"נ מרן שר התורה

רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוקללה"ה
נלבי"ע ט"ו אדר שני תשפ"ב

הרב שכח למסור לגוי את שטרות החמץ

שאלה: לאחר הפסח מצא הרב שטרות של מכירת חמץ ששכח למכור לגוי, והיו לאותם האנשים חמץ גמור (כגון בקבוקי ויסקי), והדין הוא שאפילו אם אמרו "כל חמירא..." כיון שלא הוציאו מרשותם חייב לשורפם ולאבדם (שו"ע סי' תמ"ח סעיף ה'), האם נאסרו באכילה, והאם הרב חייב לשלם עבור אותו החמץ?

תשובה:

א. איתא בשו"ע (סי' תמ"ג סעיף ב') ישראל שהיה בידו חמץ של ישראל אחר והגיע זמן איסור, יש לו למכרו לגוי. וכתב המשנ"ב (סי' ק"ב) שאם השומר התעצל ולא מכרו לגוי, רוב האחרונים מסכימים שבין שומר חנם ובין שומר שכר פטור, דזה לא נכנס בכלל שמירה שלא קיבל עליו אלא לשמור החפץ ולא למכור, ע"י שם.

ב. לפ"ז בנד"ד שהרב קיבל על עצמו למכור לגוי, שמא יש לחייבו, אך י"ל כיון שלא משך את החמץ כלל לא נעשה כלל לשומר על החמץ, וא"כ מעולם לא התחייב למכור את החמץ ולא חייב מדיני שומרים.

ג. אמנם יש לדון מצד מה שמינו את הרב לשליח למכור וסמכו עליו, ולא עשה שליחותו, דל"נתיבות המשפט" (סי' ש"ו ס"ק ו') נעשה הרב 'ערב' ע"י ההנאה שסומכים עליו, ואם לא עשה שליחותו והמשלח הפסיד, חייב לשלם כל מה שהפסיד, אך ה"חזון איש" (בי"ק חולק ע"י ומוכיח מראשונים שאם לא התנה להדיא שמתחייב א"א לחייבו, וא"כ מספק א"א לחייב את הרב לשלם).

ד. מצד דיני נזיקין, שגרם שיפסיד את החמץ שלא כדין, י"ל שזה רק גרמא בנזיקין, ואע"פ שיש פוסקים הסוברים שכל 'ברי הזיקא' הוא גרמי, מ"מ יש סוברים שדוקא ע"י מעשה חייב, ולכן אי אפשר לחייב את הרב לשלם.

ה. ולענין איסור אכילה, יש חילוק מתי מצא הרב את שטרות המכירה, אם מצא אותם באמצע חוה"מ, יש כאן חמץ של ישראל בפסח שחייבים לשרוף מיד, כי בכל רגע ורגע יש איסור "בל יראה ובל ימצא", אבל אם מצא את השטרות לאחר הפסח שאז סיבת איסור החמץ משום קנס, שמא בזה הישראל עשה כל מה שצריך לעשות, באופן זה לא קסוהו (ע"י משנ"ב סי' תמ"ח ס"ק ט').

ו. אם כתב הרב בשטר המכירה לגוי, שמוכר לו את החמץ של האנשים הכתובים בשטרות הללו, וגם מאלו אנשים ששכחו למסור שטרותיהם או מאלו שאבדו שטרותיהם, נמצא שמכר את החמץ גם מהאנשים האלו, ולא יצטרך לשפוך את הויסקי ולאבדו.

דבק בראשי חוטי הציצית

שאלה: ראשי חוטי הציצית נפרמים, האם אפשר להדביק בקצת דבק שקוף כדי שלא תיפרס השזירה?

תשובה: לכתחילה אסור לעשות קשר בראשי חוטי הציצית, כמבואר ברמ"א (סי' י"א סעיף ג'), וכל זה אם הם שזורים יפה, אבל אם אינם שזורים יפה מותר לקשרם (משנ"ב שם ס"ק י"ח, וספר "דינים והנהגות" פ"ב אות י' בשם ה"חזון איש"). ואם רוצה יכול להדביק בדבק שקוף ("אשל אברהם בוטשאש" סי' מ"ד, שו"ת "שבט הלוי" ח"י סי' ח', והגר"י קרליץ זצ"ל, וע"י "ביאורים ומוספים" סי' י"א הערה 24).

לועג לרש' ליד קבר אשה

שאלה: כשהולכים לקבר אשה האם יש להכניס את הציציות משום 'לועג לרש'?

תשובה: היות שבחיים היתה פטורה ליכא משום 'לועג לרש' (משנ"ב סי' כ"ג ס"ק ה' בשם הפמ"ג), ויש סוברים שיש להחמיר בזה ("שונה הלכות" שם בשם אביו ה"קהילות יעקב" ליקוטים ח"ט סי' ט', שהפמ"ג ראה את דברי "מהרי"ט צהלון" כפי שהובאו ב"אליה רבה" אך ה"מהרי"ט צהלון" עצמו מבואר שמסיק להחמיר).

אותיות א', ע', ר', מנוקדת בקמץ ולא בפתח, כמו "מלך העולם" "מן הארץ", "פרי העץ" "הרחמן".
ובס"ד בקרוב נזכה לברך ברכה זו, כשיבוא משיח צדקנו במהרה בימינו.

הוצאת מיץ קוקוס בשבת

שאלה: האם מותר להוציא בשבת מיץ מאגוז הקוקוס, כמו שמוציא מים מתוך כלי?

תשובה: מיץ קוקוס נחשב כחלק מהקוקוס עצמו, ונחשב לבורר בשבת, ולכן אם בדעתו לשתותו מיד הר"י אוכל מתוך פסולת, ומותר, אבל אם דעתו לשתותו לאחר זמן אסור משום מלאכת בורר (ואין זה נחשב למלאכת דש היות שכבר לפני כן שם משקה עליו), (ספר "איל משולש" הלי' בורר פרק י"ב סי' ס"ג).

שני אחים או שתי אחיות לדור ביחד

שאלה: האם שני אחים או שתי אחיות יכולים לגור באותו רחוב, משום צוואת רבי יהודה החסיד?

תשובה: הצוואה היא רק על שני אחים ורק באותה חצר, אבל שתי אחיות, וכן שני אחים בחצר אחרת מותר אפילו באותו רחוב (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

נפל צד אחד של ספר התורה

שאלה: בשעת הגבהת התורה נפל צד אחד על הרצפה וצד שני עדיין היה בידי המגביה, האם יש חיוב לצום?

תשובה: נוהגים העולם להתענות כשנפול ספר תורה על הארץ אפילו בנרתיקו (משנ"ב סי' מ' סי' ק"ג), וגם אם רק צד אחד נפל על הארץ והצד השני עדיין מונח למעלה, גם חייבים לצום (שו"ת "בית יצחק" ח"ב סי' קס"ה, "מקור חיים" ל"חיות יאיר" סי' קמ"ג), ויש סוברים שאם נפל רק צד אחד יש להקל יותר לענין תענית (שו"ת "אגרות משה" או"ח ח"ג סי' ג'), שו"ת "האלף לך שלמה" או"ח סי' שס"א). וכן היה מעשה כזה בזמן ה"חזון איש" והורה שאין צריך לצום היות שצד אחד עדיין מוחזק ביד (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

קדושת מעשר שני וקדושת נטע רבעי

שאלה: בנוסח הפרשת תרומות ומעשרות פוטים מעשר שני ונטע רבעי הוא וחומשו על אותה פרוטה, ויש להעיר שאי אפשר לחלל הקדש ונטע רבעי על אותה מטבע, ואיך אפשר לפדות שני סוגי קדושות של מעשר שני ונטע רבעי על אותה פרוטה?

תשובה: מרן ה"חזון איש" אמר שאין ראייה לזה לא מבבלי, לא מירושלמי ולא מתוספתא, אבל כך נראה שזו קדושה אחת, אבל נראה להוכיח ממשנה (ב"מ נ"ה:) חמש חומשין אלו הן... והפודה נטע רבעי ומעשר שני שלו - מוסף חומש, נטע רבעי וכו', ואי נימא שאי אפשר לפדותם ביחד הרי יש חומש ששית (הגרש"י פערלשטיין שליט"א בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

תמיכת קרן שביעית לחקלאי חילוני

שאלה: בעל משק חילוני ביקש מקרן שביעית לתמוך בו בשנה השביעית כיון שהוא מעוניין לשבות מעבודת הקרקע משום שזה בריא וטוב לקרקע לנוח, אבל לא משום שמירת מצות שביעית, האם צריך לתמוך בו?

תשובה: אם הוא מוכן לתלות שלט של "כאן שומרים שביעית" בודאי יש לתמוך בו דסו"ס יש בזה קידוש שם שמים (הגר"י זילברשטיין שליט"א בשם הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

איש קודם לאשה לקירוב רחוקים

שאלה: יש אפשרות להציל ולקרב בן או בת, ואת הבן קשה יותר להציל כיון שמאוד קשה לו ללמוד גמרא וכו', משא"כ בת שקל לה יותר לקיים דינים, את מי מהם להציל?

תשובה: איתא במשנה (הוריות י"ג.) איש קודם לאשה להחיותו, וה"ה לענין קירוב רחוקים, והא דמבואר בפוסקים כשיש שני חולים שניתן להצילם אחד קשה יותר מהשני, עליו להציל את מי שפחות חולה כיון שיש סיכוי גדול יותר להצילו, ע"י שם, היינו בשניהם שווים, כגון בשני אנשים, אבל באיש ואשה הרי מבואר שאיש קודם (הגר"ח קניבסקי זצ"ל לארגון "לב לאחים").

מסר כסף לעני ונפטר

שאלה: שבועיים לפני פורים מסר אלפיים דולר לעני ואמר לו שיהיה אצלו פיקדון עד לפורים ואז יזכה בהם לשם מצוה, והנותן נפטר לפני פורים, לאחר פורים משועדע לירושלים הם מבקשים מהמקבל להחזיר להם את הכסף, עם מי הדין?

תשובה:

א. מכיון שהכסף היה אצל העני רק כפיקדון נמצא שבשעה שנפטר הירשנים כבר ירשוהו, והם לא חייבים לתת כסף זה עבור מתנות לאביונים.

ב. אם העני קנה בכסף זה אוכל בשפע, ואם היה יודע שהכסף אינו שלו כלל לא היה קונה, לא צריך לשלם אלא דמי בשר בזול, שהוא כשני שליש מהסכום (כמבואר בשו"ע חו"מ סי' שמ"א סעיף ד').

נמצא משלוח ירקות בחדר מדרגות

שאלה: משלוח ירקות ומזון הונח בחדר המדרגות (בשווי של כשלוש מאות ₪), ואינו שייך לאחד מדיירי הבנין, וגם אינם יודעים

מאיזו חנות הגיע המשלוח ולמי הוא שייך, מה לעשות איתו?
תשובה: היות שלא שייך למצוא את הבעלים ימתינו יום או יומיים עד שהבעלים בודאי יתייאשו, או שכבר תבעו מהחנות משלוח חדש ובעל החנות התייאש וכל הקודם זוכה (כן הורה מרן ה"חזון איש" זצ"ל לעשות בכל האבידות שלא שייך למצוא את הבעלים תולים שהבעלים התיאשו ומותר לקחת ולא מתחייבים בהשבה, הגר"ד לנדו שליט"א בשם ה"חזון איש"), ואם לבסוף מצאו את הבעלים, והמוצא כבר אכל ממנו, והבעלים אומר שלא התייאש, אם יאמר המוצא שהוא לא היה קונה דברים אלו בכלל, ואכלם היות שהיו בחינם, אינו חייב לשלם אלא רק שני שליש מהמחיר, כמבואר בגמרא (כתובות ל"ד.) שהיתומים משלמים רק דמי בשר בזול.

נסדק צינור מים והתקלקל המחשב

שאלה: נסדק צינור מים בדירה שכורה, והתקלקל המחשב של השוכר, האם המשכיר חייב לשלם עבור תיקון הצינור ותיקון המחשב?

תשובה:

א. על תיקון הצינור חייב המשכיר לשלם.
ב. על תיקון המחשב לא חייב המשכיר לשלם היות שהוא היה אנוס על כך, ואפילו אם המים הגיעו מדירת המשכיר, פטור דממונו שהזיק באונס אינו חייב לשלם.

קידוש אשה במן

שאלה: האם במדבר היו יכולים לקדש אשה (מדין קידושי כסף) ע"י נתינה של פרוסת מן ששווה פרוטה?

תשובה: יש שלוש שיטות בזה:

- י"א שיש בו איסור משום "לאכלה" ולא לסחורה ("אברבנאל" שמות ט"ז-ט"ז, הנצי"ב על מכילתא פ' בשלה, הגה"ת הגר"ש קלוגר פ' בהעלותך, ספר "טעמא דקרא" פ' בשלה בשם ספר "מנחה בלולה" ח' התורה), ולכתחילה אסור לקדש בו, ואם עבר וקידש בו אשה חלים הקידושין וכמבואר בגמרא (קידושין נ:).
- י"א שאין שום איסור לעשות בו סחורה (משמע מ"נחלת קדומים" סו"פ פקודי בשם "רבינו אפרים"), ומותר לכתחילה לקדש בו אשה.
- יש סוברים שלא קנו את המן כלל רק "משולחן גבוה קאי זכו" כמו אכילת קדשים ("חסדי דוד" על תוספתא בכורות פ' י"ג הל' ו'), אי"כ אפילו בדיעבד לא חלים הקידושין, וכמבואר בגמרא (קידושין נ"ב:).

ביאורי תפילה

ברכת "אהבה רבה"

שאלה: חמלה גדולה ויתרה חמלת עלינו.

לשון חמלה (מלשון רחמים), מוזכר רק בחמלה להציל ממוות לחיים, כגון: "ותראהו את הילד ונהנה נער בכה ונתחמל עליו" (שמות ב', ו'), "בחמלת ד' עליו ויצאהו..." (בראשית י"ט, ט"ז), "ולא תחמל ולא תפסה עליו, כי הרג תהרגנו..." (דברים י"ג, ט"ז), "ויתחמל שאול וקדם על אג"י" (שמואל א' ט"ו, ט'), "הרגת לא חמלת" (איכה ג', מ"ג).

כמו כן בלי תורה זה כמו מיתה, ולכן גם כאן כשמבקשים על תורה מבקשים מהקב"ה לחיות "ותן בלבנו להבין ולהשכיל...", מזכירים לשון חמלה (בשם הגר"א מוילנא).

והגר"א לשיטתו שכתב שבפרשת קריאת שמע מרומזים עשרת הדיברות ובמילים "ושונתם לבניך" י"א שמרומז "לא תרצח", כיון שאיתא במדרש שמי שאינו מלמד את בנו תורה כאילו רצחו (סידור "אשי ישראל" בשם הגר"א) לרמז שבלי תורה אין חיים כלל (ממחותני הגר"י דיאמנט שליט"א).

"הנתן שלג כצמר"

שאלה: אומרים בפסוקי דמרה "הנתן שלג כצמר" (תהילים קמ"ז, ט"ז), מה הקשר בין שלג לצמר (מלבד מה ששניהם בצבע לבן)?

תשובה: כבר כתב רש"י בשם "מדרש אגדה" שאם חסרים לאנשים בגדים כדי לכסות את עצמם, הקב"ה מביא פחות קור, כדי להקל עליהם, וזו כוונת הפסוק שלפי מה שיש לבני אדם צמר או בגדים לכסותם, נותן השלג, ע"י שם, וזה יסוד גדול בחיים, כל מה שקורה, כל רגע ורגע הכל מהקב"ה, ואם קר לאדם סימן שמגיע לו, דאלי"כ לא היה קר בחוץ.

וכעין זה כשמעני בן גרא קילל את דוד המלך, מיד ענה דוד המלך: "הנח לו ויקלל כי אמר לו ד' " (שמואל ב' ט"ז, י"א), היינו כל מה שקורה לאדם, הכל מן השמים.

וכן אמר לי הגר"י רזן שליט"א שיש לדייק מהפסרת "מחר חודש" שקוראים בערב ראש חודש שחל בשבת, שיונתן עשה סימן לדוד ששאל רוצה להרגו, והוסיף: "לך כי שלחך ד' " (שמואל א' כ', כ"ב), והיינו אף שזה בא משנאת שאול אליו, בכל זאת אמר לו יונתן שהכל מן השמים.

ושמעתי מידידי הצדיק רבי אלימלך בידרמן שליט"א, על מה שאומרים בתפילת מנחה בשבת: "יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם", אפשר לרמז שאם יכירו, ידעו וירגישו באמת "כי מאתך היא", שהכל מהקב"ה, אז "מנוחתם", יכולים להיות רגועים.

חקרי לב

משיעורי רבינו הגאון רבי חיים קלופט שליט"א

"בית המדרש נפש החיים"

גליון מס' 54

פרשת שלח תשפ"ב

הסתכלות נכונה במצבי החיים

א ישנם כמה תמיהות בפרשתנו: א) איך לאחר כל האותות ומופתים שראו במצרים וביציאת מצרים ובמדבר הגדול והנורא, איך פתאום נבהלים מהדבר הנספך שבשילוי יצאו מצרים - לנחול את ארץ ישראל? אז מה קרה אם יש ענקים וחומות בצורות? הרי הקב"ה הבטיח לנו את הארץ, ממה יש לפחד? וכי עד עכשיו לא הראה לנו את יכולתו מעל כל הנהגה טבעית כביכול? מה קרה להם פתאום?

ב) הרמב"ן מקשה, מה היה חטא המרגלים? הלא הם באו וסיפרו את כל מה שראו בא"י, ובשיל זה בדיוק שלחו אותם. ורק אח"כ כשכלב מתחיל להתנחם איתם, אז כתוב "ויציאו דיבת הארץ" וכו', אבל קודם לכן לא אמרו כלום.

ג) אם באמת הם לא אמרו שום דבר רע, מה בכלל רוצה מהם כלב? על מה הוא צועק "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה", וכי הם אמרו שאי אפשר להלחם איתם? הרי הם רק באו וספרו מה המצב שם? לא אמרו דבר רע.

ב ונראה לבאר בהקדם יסוד גדול וידוע. הרי יסוד כל התורה כולה, אומר הרמב"ם בהל' תשובה, זה הבחירה. מול האדם ניצבים שתי דרכים קיצוניות הטוב הכי גדול, והרע הכי גדול-חיים ומוות. ולאדם ניתן הרשות והכח לבחור או בטוב או ברע. ולא רק שניתן לו אפשרות לך, לבחור ברע.

אלא זהו יסוד קיום העולם, שיש בו כוחות טוב גדולים, ולעומתם כוחות רע גדולים ונוראים. ועל האדם מוטל להתגבר עליהם, וליטול שכר על כך. כשמתבוננים בספר "דעת תבונות" ו"דרך ה'" רואים שלרע יש כח שליטה בעולם, ועצ"מ מתפללים "כי תעביר ממשלת דון מן הארץ וכל הרשעה כולה כעשן תכלה".

כוחות הרשע העצומים האלו, חודרים גם לתוך מחננו, אסור לנו לעצום עיניים, ולחשוב שאצלנו הכל טוב. עלינו לדעת שכוחות הרע האלו מוצבים נגדינו, ומנסים להשפיע עלינו מהרע שלהם, ועלינו מוטל ההתמודדות נגדם, לעמוד בגב שקוף נגד כל המסיתים והמדיחים למניהם.

אבל ישנם ב' כוחות התמודדות שונים. ישנו כוח הגוף, וישנו כוח הנפש. עם כח הגוף אפשר להתמודד כנגד מצבים שמצריכים כוחות גוף, ועם כח הנפש, אפשר להתמודד לעומת מצבים שמצריכים כוחות נפש. אבל א"א להתמודד עם כח הגוף כנגד כח הנפש, משום שדברים רוחניים (נפש), א"א פתור עם דברים גשמיים (גוף).

יבואר לפי כל זה שהיתה כאן בעיה בצורת ההסתכלות על המצב. כשמיגיעים לא"א לא גשית ולהסתכל בעיניים גשמיות על המצב, משום שכאן לא מובטח להם דבר גשמי אלא דבר רוחני. נכון, יש ערים בצורות, ויש ילידי ענק, אבל זה הכל גשמי, ואילו הנושא המדובר כאן אינו גשמי כלל. א"כ מה אכפת לי שיש ענקים ומגדלים בשמים, הרי למעשה זה לא משנה כלום, בכל מקרה צריך לעלות ולהילחם עמם ולנצחם.

וזו היתה טענת כלב על המרגלים. למה אתם מסתכלים בעיניים גשמיות על הכל? הרי גם כשיש גיבורים ענקים וכו' וכו', על אף הכל "עלה נעלה וירשנו אותה כי יכול נוכל לה" משום שהארץ מובטחת לנו מהקב"ה.

בזמנו, כשבונו את "אוהל קדושים" רב"ד בב"ב, אז היו שם כמה פועלים שעבדו בבנין, והם רואים איך יושבים בחורים ליד איזה ספר ומדברים בינים, ולפעמים קצת מתנחמים, בכל אופן זה היה נראה להם פנסיון מלא; יושבים ומפטפטים אוכלים ישנים.

אומר פועל אחד לשני: תראה, אנחנו עובדים יום שלם סוחבים שקים כבדים וכו', ואילו פה יושבים בחורים שכוחם במותנם, ומפטפטים להם... שמע את זה הרב מפונד"ז זצ"ל, נגיש אל הפועל ההוא, והציע לו לעזוב את העבודה ולשבת ג"כ כ"כ ליד ספר, ולקרא בו עם חברו, ובמקום שיקבלו לילה אחת ליום, יקבלו עכשיו שתי לילות.

שמחו שתי הפועלים על הכפלת המשכורת ללא שנדרש מהם כל מאמץ. הלכו לאיזה פינה באולם והתיישבו, והתחילו לקרא בספר ולדבר. אחרי שעה הם נגשים לרב ואומרים לו שפשוט הם לא מסוגלים לשבת כך בחיבוק ידים. הם רוצים לעבוד, זה יותר קל להם...

צריך להתבונן, מה קרה להם פתאום? למה פתאום הם לא יכולים. זה הרי כ"כ קל? התשובה היא שכל דבר קשה או קל נמדד לפי ההסתכלות, לפי ההשקפת חיים. אם ההשקפה היא גשמית, כל דבר נמדד בצורה גשמית, כמו שבנהמה מסתכלת על בן אדם, היא לא קולטת שיש פה איזה בן אדם שיש לו רגש ושכל וכח פיזי ועוד אלפי דברים שהאדם מורכב מהם, היא פשוט רואה איזה חפץ גשמי שזו בצורה מאיימת ומפחידה לעברה אז היא מהר בורחת, ואם אותו יצור יתן לה אוכל אז היא תבא אליו.

יש עיני בשר ויש עיני שכל, א"א להסתכל בעיני בשר על דברים רוחניים, וכשמתכלים בעיני בשר על דברים רוחניים, זה באמת נראה למעלה מן היכולת, משום שבאמת זה כך, זה למעלה מיכול גשמיית, אבל לא למעלה מיכולת רוחנית.

וזה אומר להם כלב "עלה נעלה וירשנו אותה" מה זה "וירשנו אותה"? לכאורה היה צריך לומר "ונלחמנו בה". מהו הלשון ירושה? אלא כלב הבין שכמו שירושה זה "מידי דממילא" שנופל לידי הבן ולא צריך שום קנין, כך ארץ ישראל היא "מידי דממילא", פשוט אנוחנו ונכנסים וממילא הם יוצאים, א"כ מה אכפת לי שהם ענקים. זוהי הסתכלות רוחנית!

לעומת זאת, המרגלים למרות שראו וחשו את האותות ומהופתים מאד יציאתם ממצרים, מ"מ חשבו שכיון שכאן נדרשת מלחמה עם יושבי הארץ, א"כ מבחינה זו א"א לנחול את הארץ.

כתוב ברש"י בשם המדרש, מה זה "כי חזק הוא ממנו"? "כביכול כלפי מעלה אמרו". היתכן? אלא הם הבינו שכיון שהקב"ה שם בא"י כאלו כוחות רשע ורע, התגלמות של הס"מ. א"כ איך בכלל שייך להתקרב אליהם, הרי איננו כאלו צדיקים גדולים שיכולים למגר את כל כוחות הטומאה האלו. כביכול הקב"ה נתן להם כוח יותר ממנו.

ואילו כלב מבין שגם עם כח הרע הכי גדול יש להילחם, ואף ש"רשע שהשעה משחקת לו אסור להתגרות בו", כאן שאני! כאן ישנה הבטחה "בואו ורשו את הארץ" (דברים א, ח), א"כ המלחמה היא כמו משחק ילדים, אפי' שזה נראה נורא נוראת. אפי' שנראה שאין לנו זכויות מספיקות ואיננו כאלו צדיקים כדי להלחם עם הרע בהתגלמותו, לא עושים חשבונות. יש ציווי, יש הבטחה, א"כ מה מקום יש לחשבונות, פשוט הולכים ונכנסים והם יוצאים. אם הם מנסים להתייבב נגדנו, מכים בהם עד חרמה מה הבעיה? כל הבעיות צצות כשמתחילים לעשות כל מיני חשבונות, אם הולכים באמונה פשוטה בבטחון גמור בהש"ת כל החשבונות למיניהם, אינם.

וזה אומר להם כלב "עלה נעלה וגו' כי יכול נוכל לה", מהי הכפילות "עלה נעלה" "יכול נוכל", לכאורה יכול לומר "נעלה וירשנו אותה כי נוכל לה"? אלא ש"עלה" הוא שורש הפעולה, ו"נעלה" הוא הפעולה עצמה, וכן "יכול" ו"נוכל". אומר להם כלב: "עלה נעלה" "יכול נוכל", שמראה על התמדה גמורה במשימה.

ולמרות שנשכלים בפעולה תמיד להמשיך ולעלות, משום ששורש הפעולה תמיד קיים, ואף אם בטלה הפעולה השורש אינו בטל. לכן "עלה נעלה" "כי יכול נוכל", לא להישר, לא להתייבב, תמיד להמשיך לעלות כי תמיד נוכל. איך נוכל? הרי הם גיבורים וחזקים? התשובה היא "וירשנו אותה" יש הבטחה של ירושה, א"כ על כרחך שאנו יכולים.

גם על התורה"ק כתוב: "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב", גם כלפי התורה"ק ישנו הענין של ירושה, וכמו שאומר המהר"ל שבכל נפש ישראלית יש את השורש של העליה בתורה, וכ"כ הרמח"ל ב"דרך עץ חיים" שהנשמה והתורה הם ענין אחד. ע"ש.

היהודי מצד עצמו מוכן לתורה, אלא שישנו אבק ולכלוך שמכסה על הכלי קיבוץ, מיד כשמתחילים להסיר את הלכלוך, מתחילים לגלות את הכלי הנוצץ שחבוי פה, מתחילים לראות מהו צמאון לתורה, לדעת את ה'. משום שהשורש תמיד נמצא, רק צריך לטפח אותו במסירות ואז צומח אילן רב פירות.

הכל תלוי בהסתכלות נכונה על מצבי החיים, החיים הם לא "קרן שמור", מה זה קרן שמור? אני זוכר כשהייתי צעיר, כשהיינו נוסעים לחיפה, אז לפעמים היה עומס גדול של אנשים, אז היינו מוסיפים עוד עשרים גרוש וקונים "כרטיס שמור", והיינו שמקומך מובטח בקרון אז אפשר לעלות על הרכבת, לתפוס את המקום ולישן כל הנסיעה.

לפעמים בחרו חושב עצמו, "אני רק צריך לעלות על המסלול ואז הרכבת נוסעת מאליה", זה לא כך! החיים זה התמודדות! אבל צריך לדעת שעליה אמיתית ויציבה היא רק מתוך הכשלונות, כשנשכלים ושוב פעם מתאמצים לעלות, אז זה נתון חוסן נפשי, אז הבן אדם מתחזק מעצמו. לדעת שתמיד אפשר לעלות, לא להתייבב. שכל נפילה תהיה עבורנו קרש קפיצה למעלות ועליות בתורה ויר"ש.

למה כשנופלים מתייאשים? משום שלאדם יש דמיונות מפותחים, הוא הולך בחושך וכל צללית קטנה נראית לו כאריות ודובים, כל רשרוש חלש נשמע לו כמו נחש שרודף אחריו. אז אם הוא ממשיך הלאה אז הוא מגלה שהכל שטויות והבליים.

אבל אם הוא מתחיל לברוח, אז פתאום נדמה לו שיער שלם של אריות ונמרים וכל מיני חיות רעות, כולם רודפים אחריו. והוא רץ יותר מהר וצוועק בכל כוחו, עד שנופל באפיקת כוחות, ומתעלף...

לא לפחד! כל כח הרע הוא דמיון בעלמא, ורק הטוב הוא האמת הקיימת לנצח, והרע ניתן כדי שיהיה לנו בחירה לנו ונקבל שכר על הטוב. לכן גם כשנופלים לא יכנס לפחדים ודמיונות למיניהם, אלא לנצל את זה יותר להתחזק, יותר לעלות בעבודת ה', מתוך דביקות גמורה במטרה. ולדעת שהשורש לעולם לא מתבטל, רק צריך לפתח אותו ולנצל אותו, ואז מתגלים הכוחות האמתיים של יהודי.

- - - נערך מכתבי תלמידים - - -

לתרומות ולהנצחה להפצת הגליון: נדרים פלוס < חיפוש מוסד > ישיבת קהלות יעקב < קטגוריות "עלון חקרי לב"

או להשאיר הודעה ב"ק בית המדרש נפש החיים" במספר: 077-26-111-78, או במייל: ky6880427@gmail.com

לפניות, הערות והארות בכל נושא הגליון, וכן למסירת דברי תורה בכל נושא מרבינו שליט"א, ניתן ליצור קשר באופנים הנ"ל.

— כל שיעורי רבינו שליט"א ב"ק בית המדרש נפש החיים": 077-26-111-78 —

דעת ואמונה

מתורתו של

הגאון רבי עמנואל טולידאנו שליט"א

סיון תשפ"ב

איך היינו נראים אי לאו ההוא יומא

גיליון מס' 63

משם כי הכל הפקר, וזכורני שברמן הגיע בשמיטה ללדרמן והתחיל לצעוק למה קוטפים לי מהפירות הרי מכרתי את הפרדס לגוי, אמרתי לו נו מכרת לגוי מה אכפת לך שגונבים לו....

ואני שואל, ילדי בני ברק, מה עצר אותם כל השנים מלגנוב תפוזים טעימים, הרי כל ילד בטיבעו רוצה לקחת הכל לעצמו ומה עצר אותם, התשובה היא התורה עוצרת אותם! ילדי בני ברק כתוב להם בתורה לא תגנוב, זה החינוך של התורה, וכמו שהרופא שלי שראה שילדי מחונכים אמר לי אני רואה שהילדים שלך מתנהגים כל כך בכבוד ודרך ארץ, תלמד אותי איך מחנכים, אני רוצה ג"כ לחנך כך את ילדי, ועינתי לו, דע לך לא אני חונכתי אותם, התורה היא זו שחינכה אותם, אם תלמד אותם תורה ותחנך לפי התורה, גם ילדיך יהיו מחונכים.

התורות שלנו היא תרבות שאין כמוה בעולם! ומי גוי גדול אשר לו חוקים ומשפטים צדיקים ככל התורה הזאת (דברים ד' ז') והנה אם נשים לב נראה כמה תרבות של עם ישראל נפלאה ומיוחדת שאחד עוזר לשני בעת דחקו, ואין להנהיג זה אחד ורע בעולם, וזכורני שנסעתי פעם במונית מהבית עד רחוב רבי עקיבא, ובתחילת רחוב נחמיה היה יהודי שביקש להצטרף לנסיעה, והסכמתי לו, [כמו שאמרנו בגמ' לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים זקוקים לו] לאחר שירד אמר הנהג שהוא מכיר את האדם הזה, והוא בעל מכולת, ובעל אמצעים, וזה לא הגון שהוא מבקש להצטרף למונית של אחרים ולא מזמין מונית לבד, ועינתי לנהג נכון אתה נותן ביקורת, אבל אני רואה את זה בעין טובה, אנחנו עם אחד ואוהבים אחד את השני ואני שמח לעזור לו, והוא לא מזמין מונית כי הוא מעריך כל 20 שקל שיש לו.

וסיפרתי לו שבאו אצלי כמה אנשים לאסוף כסף לצורך נישואי ילדיהם ונתתי להם משהו, ואז אמרתי לאחד מהם, אתמול היה לפניך עוד מישהו שביקש ונתתי לו, ושלשום היה עוד אחד, תגיד לי האם אתה מכיר עוד מקום בעולם שעוזרים אחד לשני ככה, **שים לב איזה עם מיוחד אנחנו**, וכי יעלה על הדעת בגוי שגר באמריקה שאם חסר לו כסף להוצאות נישואי בנו, שהוא ידפוק בדלתות לבקש עזרה? יגידו לו אם אינך מסתדר, לך לעבוד! ורק אצל האומה היהודית יש מציאות כזו שאחד עוזר לשני בשעת דחקו. וזה המעלה והחשיבות של העם היהודי שיהודי יודע יש לי אחים, ויש ממי לבקש עזרה.

ומהתרבות הזו רואים שאנחנו עם הנבחר, ורק משום כך זכינו להנהגות כאלו, התורה מחנכת אותנו שכשמיגע עני לא תאמץ את לבבך - לא לאטום הלב מלשמוע וזקתו. ואחרי שגמרת בלבך לתת לו והכנסת היד לכיס - לא תקפץ את ידך - אל תתחרט וחוזר כן. ואחרי שכבר נתת - אל ירע לבבך בתינתן לו - שלא יהא לך הרגשה, אני עובד קשה על הכסף ובסוף אני נותנו לאחרים, זה החינוך של התורה.

גם החינוך של התורה לפרשה מעריית, יש לדעת שאילו לא התורה הקדושה שעוצרת אותנו, היינו כולנו מלוכלכים בעריות. יצר העריות הוא האויב של האדם ודוחק באדם כל הזמן להחטיאו. ואצל אומות העולם שאין להם תורה, כל הזמן הם שטופים בעריות, כי למה לא? יותר טוב לאדם להיות חופשי, ולמה שלא יעשה את כל התועבות שהיצר המלוכלך הזה מבקש.

והתורה הזהירה אותנו מאד להתרחק מעריות ואם לא נתרחק מעריות עלולה הארץ להקיא אותנו מתוכה, כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, כל הגוים שהיו לפני שעם ישראל נכנסו לארץ היו שקועים בתועבות, והשם היה כל כך ברוגז עליהם, וציוה אותנו השם שמיד כשניכנס לארץ להשמיד להרוג ולאבד את כל יושבי הארץ אנשים נשים וטף, לא תחיה כל נשמה, ולמה? כדי שלא יתערבו בינינו ויילמד ממעשיהם המלוכלכים, השם שומר עלינו, שנהיה עם קדוש לו. ואכן יהושע מיד כשכבש את יריחו הרג את כולם, וזה כוונת התורה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, היינו מה שיהושע הרגם.

ואם נסתכל על הגוים נראה שאין להם חיי משפחה תקינים, והרבה מהם מביאים ילד אחד לעולם, או לא מביאים ילדים בכלל, ויש מהם שלא מתחתנים בכלל, ואין להם חוויה של חיי משפחה תקינים.

וזכורני בעבר הייתי בבית מלון בצרפת והייתי רואה מהחלון נערים ונערות גוים הולכים יחדיו, והתגנבה מחשבה לליבי, הנה לגוים מותר

הנה אנחנו מודים להשם בכל יום על שבחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו.

את חטאי אני מזכיר היום, שפעם כשהייתי עולה לתורה ביום כיפור, והייתי מברך 'אשר בחר בנו מכל העמים', הייתי חושב לעצמי נו מה יצא לנו מזה שנבחרנו לעם השם? והרי אנחנו רואים איזה גזירות ורדיפות עבר עם ישראל בגלות, ביו"כ קוראים על עשרה הרוגי מלכות, באיזה מיתות משונות הרגו אותם, ולאורך כל ההיסטוריה רואים איזה שנהא יש לאומות העולם נגד עם ישראל, וכמה שיכלו הם רדפו אותנו כמו מה שהיה בשואה, ואם כן במה אנחנו העם הנבחר? השם אומר לנו 'הייתם לי סגולה מכל העמים' איפוא 'הסגולה' כשכולם רודפים אותנו? והיה מאוד כואב לי הענין הזה.

אבל האמת שאם נתבונן ונראה באיזה שיפלות חיים אומות העולם שאין להם תורה, נבין מיד איזה מתנה קיבלנו שאנחנו העם הנבחר, וקיבלנו את תורת השם, שהיא מחנכת אותנו איך להתנהג, ומתווה לנו את הדרך כיצד לנהוג בכל עניין. ומתוך ההתנהגות של הגוים ומהחינוך שהם נותנים לילדיהם, ניתן להבין את הערך המתנה הגדולה שקיבלנו - התורה הקדושה.

יש לדעת שלולי התורה הקדושה היינו עם ללא תרבות, וללא מידות טובות, וללא מוסריות, ומה היינו מגיעים למעשים הכי שפלים רציחה וגניבה, וכמו שרואים אצל אומות העולם שאין להם תורה, ומתוך כך הם מגיעים לידי רציחה וגניבה, כמו שאמרנו חז"ל אילמלא מוראה של מלכות איש את רעהו חיים בלעו, והסבר הדבר הוא, שיש לאדם הרבה רצונות ותאוות שאם לא ידע לחנך את עצמו נכון כיצד לרסן את עצמו, עלול להגיע לדרגה השפלה ביותר.

ואמר בפסחים (סח, ב) אמר רב יוסף עיבדו לי עגלא תילתא דאי לאו האי יומא כמה איכא בשוקא, והיינו שלולי לימוד התורה הייתי ככל יוסף בשוק, ור' ירוחם היה רגיל לומר שלולי אותו יום היינו יכולים להיות רוצחים, שכל התרבות האנושית שלנו נובעת מהתורה שנצטוונו בה לא תרצח לא תגנוב לא תנאף, ומכח זה נהיינו בני אדם מתורבתים, והכל מכא הא יומא שקיבלנו בו את התורה.

והנה אם נסתכל על התרבות של הגוים, נראה שכמה אומות מחנכים לגניבה ורמיה וגזל, וכידוע שאצל הערבים אחוזי הגניבה הם גבוהים מאד, שהם גונבים מכל הבא ליד, והם גם מעודדים את הילדים שלהם לגנוב, וילד שמצליח לגנוב בלי להיתפס אומרים לו איזה יופי כל הכבוד, ואחד אמר לי שבסעודיה לא מפחדים מגניבות ומשארירים את התנות פתוחה ללא פחד, כי שם יש חוק שמי שגונב חותכים לו את היד, אבל זה רק שם ובמקומות שאין חוק כזה כולם גנבים! וכמו שאחד אמר בהצלה שהעריבים לא הולכים ד' אמות בלא נטילת ידים... כי למה לא? ויש לדעת שגם האומות שכלפי חוץ נראים מתורבתים ואינם גונבים כעין ויגזול את החנות, במסחר כולם מרמים! ואף אחד לא סוחר ביושר והגינות, מפני שלא החינוך של התורה אין סיבה למה להימנע מגניבה ומרמיה, שהרי כל מה שהאדם יכול לעשות כדי להתרבות ממנו, למה שלא יעשנו.

אבל אצלינו העם הנבחר יש חינוך של תורה, שמלמד אותנו להתנהג בצדק ויושר, ראשית כל לא לגנוב, ובנוסף על כך מלמדת אותנו התורה איך לעשות מסחר ביושר ובצדק בלי רמיה, ובלי שום עוול במידה במשקל ובמשורה, ולהחזיר אבידה לבעליה.

והחינוך של התורה מחנך גם את הילדים, הם לא גונבים, והם יודעים להחזיר אבידה לבעליה, תראו לי האם יש עוד אומה בעולם שילדיהם רואים אבידה מייד תולים מודעות להשיב האבידה, אין דבר כזה! זה תופעה שלא קיימת בשום מקום בעולם! זה רק אצלנו העם הנבחר, שזיכנו השם ונתן לנו את תורתו, התרבות האלוקית, מחנכת אותנו אותנו ואת ילדינו לצדק ויושר. **כמה אושר ושמחה זה נותן לנו, שזכינו רק אנחנו להיבחר להיות עם השם.**

וזכורני פעם בבני ברק היה פרדס ברמן של תפוזים וקלמנטיות, וכל השנים ילדי בני ברק לא היו קוטפים משם פירות [ורק מדי פעם היה ניתן לראות מכונות מרמת גן שהיו עוצרים וגונבים פירות] כשהגיע שנת השמיטה כל ילדי בני ברק הגיעו בהמוניהם לפרדס ברמן וקטפו

להם להיות חופשי בהכל, הם לא נצטוו בהרחקה מעריות, אין להם ולא תתורו, אין להם ונשמרת מכל דבר רע, ונראה שהם נהנים יותר מאיתנו, ואילו אנחנו כבולים....

ובאותו זמן יומד הקב"ה אותי לקח, שלא היה לי מספיק חמצן במוח והלב התאמץ יתר על המידה בכדי לספק חמצן למוח, ולכן הוצרכתי להתאשפז בבית חולים סמוך לאלפים בצרפת, וראיתי שם בבית חולים מחזה מדהים, שכל צוות בית החולים האחות הרופאים ועובדים, כולם רווקים! והיה עימי בחדר בבית החולים שם אדם שהיה לבדו, ולא באו לבקר אותו בכלל, רק פעם בשבועיים אמא שלו הגיעה. ושאלתי אותו לפרש הדבר, והסביר שההורים שלו לא הביאו לעולם ילדים, אלא אותו, והוא לא נשוי, ואין לו ילדים. והדברים הגיעו לכך, שבגלל מיעוט הילודה שם, היה מחסור בצרפת בכח אדם, והיו צריכים לייבא ערבים שיבואו לעבוד שם.

והנה אצלנו אין כזה דבר, כולם מתחתנים, ואילו אצלם כולם רווקים. ואז הבנתי כמה חסד עשה השם עימנו שגדר אותנו בעריות, שהרי טבע האדם שלא טוב היות האדם לבדו ורוצה להתחתן, ואצלנו שהשם שומר עלינו ומקדש אותנו ונותן לנו גדרים, כל בחור כשמיגע לעולם מתחתן וחי חיי משפחה תקינים, ואילו אצלם שהכל מותר אין להם שום צורך להקים משפחה, את התאוות שלהם יש להם גם בלי להתחתן, ולמה להם להכנס לעול משפחה עדיף לחיות בלי עול, ולכן הם נשארים רווקים.

אבל איזה אומללים הם... בודדים גלמודים, כשהוא חולה אין מי שיבקר אותו, כשהוא מת צריכים לחפש כתובת למי להודיע על מותו,

הרופא האישי שלנו זה השם

אנו אומרים בתפילה 'רפאנו ה' ונרפא', וצריך להבין מה הכפילות רפאנו ונרפא, והביאור הוא שבנוהג שבעולם אדם שהולך לרופא בכדי שירפא אותו עדיין איננו בטוח שיתרפא, כיון שהרופא עלול לטעות ולא לטפל בו כראוי, אבל כשאנו מתרפאים אצל השם אנו בטוחים שניתרפא, וזה מה שאומרים להשם הלא אתה הוא הרופא שלנו, ולכן אנו יודעים בוודאות שאכן נתרפא באמת. וכן הוא המשך התפילה 'הושיענו וניושיע' שכיון שהקב"ה הוא המושיע אותנו, לכן אנו סמוכים שניושיע ישועת אמינות. והמשך התפילה כי תהלתינו אתה - שאנו מתהללים בזה שהשם הוא מושיענו, לכן ראוי שניושיע.

וראוי להבין שכשם שיש לאדם רופא משפחה שהוא רגיל לטפל במשפחתו, והתחושה היא שהוא הרופא הפרטי שלי ושל משפחתי, כך הוא היחס הנוכח כלפי הקב"ה, שהוא הרופא הפרטי שלנו, הוא יודע את כל התיק הרפואי האישי שלנו, והוא עומד מוכן ורוצה לרפא אותנו בכל זמן, וכך צריך להרגיש האדם שהשם הוא הרופא הפרטי שלי, וזה סיוע ברכת רפאנו 'ורפא חולי עמו ישראל' - הקב"ה הוא הרופא משפחה של עם ישראל, ולכלו הכתוב (שמות טו כו) כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך בי אני ה' ירפאך - השם הוא הרופא האישי שלנו. וכשיש לנו כזה רופא פרטי, בוודאי אנו יכולים להיות סמוכים ובטוחים שנתרפא על הצד הטוב ביותר.

האם אפשר לתת חמש סלעים של פדיון הבן לכהנת

וכתב שזה לא ראייה כי מצוה אחרת היא. ולכן הסיק שאין לזה מקור במקרא ודברי קבלה הוא. והקשו עליו שהרי מקרא מפורש הוא בפרשת קרח (וי, טז) 'ופדיו מן חודש תפדה, בערך חמשת שקלים בשקל הקודש'. וזה דבר פלא שנתעלם האבן עזרא ממקרא מפורש. ואומרים העולם ליישב בזה, להפסוק בפרשת קרח מדבר על תינוק בן חודש ימים, ולשון הפסוק כתיב 'בערך חמשת סלעים', ויתכן שרק בן חודש ימים שהערך שלו הוא חמש סלעים [כמפורש בפרשת בחוקות] לכך הפדיון שלו הוא חמש סלעים, אבל אדם גדול שבא לפדות את עצמו, יתכן שפדיונו הוא עשרים שקלים או שלושים, כל אחד כפי ערכו המפורש בפרשת בחוקות, ולכן הביא האבן עזרא שיש למדו דין זה מפרשת במדבר, ששם מדובר על בכורים גדולים שנצטוו לפדות את עצמם, ומפורש בקרא שערך הפדיון הוא חמשת סלעים, ומי"מ דחה האבן עזרא דשם מצווה אחרת היא.

וביאור דבריו שאותם בכורים שהוצרכו לפדות את עצמן בחמש סלעים, אין זה מצות פדיון הבן שנוהגת לדורות בכל בן בכור, אלא הוא מצוה מיוחדת שנהגה באותו הזמן, שאותם אלו שלא החליפו את עצמם בקדושת הלוויה - היו צריכים להיפדות, ומצוה זו נהגה רק באותו זמן של החלפת קדושת הבכורה עם קדושת הלוויים, ואין זה שייך למצות פדיון הבן שנוהג לדורות, ומשום כך סבר האבן עזרא שאין ללמוד מזה לכל פדיון הבן שמצוות ג"כ בחמש סלעים, באדם גדול הבא לפדות את עצמו.

ומעתה לפי זה מיושב נמי דעת התוס', שאשה יכולה ליטול פדיון הבן, ומה שאמר הכתוב ונתת הכסף לאהרן ולבניו, היינו רק באותה מצוה שנהגה לשעור ולא בפדיון הבן שנוהג לדורות, שבו לא נאמר בני אהרן, אלא נאמר כהונה סתם וכהנת נמי בכלל, ואתי שפיר.

נאמר לבכורים ערב שבועות

הנה בדור הזה יש הרבה סכנות רוחניות רח"ל, ואין לנו שורר אלא התורה הזאת, ואם נתחזק בתורה יש לנו הכל, כי תורה מגנא ומצלא ושומרת את האדם מסכנות הרחוב, ובודאי שצריך להתרחק מכל הסכנות ובפרט מהמכשירים הטמאים, אבל העיקר להתחזק בתורה שהיא מגינה ומצילה הן מהסכנות הגשמיות והן מהסכנות הרוחניות.

וכעת לפני מתן תורה ראוי להתחזק בלימוד, והמשנה באבות אומרת כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ומהו קבלת עול תורה: כתב הרמב"ם שם 'התמדת הקריאה' - להיות מתמיד ולא להתבטל, וכל הזמן או לקרוא או לעיין. החזו"א ור' חיים חידשו לנו שאפשר להיות עמל בתורה לא רק בגירסא אלא גם בלימוד בעיון, ואמרו על ר' חיים שכשהיה מעיין היה הראש שלו מתחמם מרוב חשיבה, והיה צריך לקרר את המוח שלו, והיה מניח אותו על ברזל בכדי לקררו, יש אולי בגירסא או עמל בעיון, ואפשר גם בשניהם יחד. וצריך להתרגל גם ללמוד גמרות במהירות בכדי לקבל גם ידע נרחב וגם עיון. ויש לדעת שלחשוב בלימוד זה דבר גדול מאוד, מי שהרגיל את עצמו לחשוב בעיון זהו דרגה עצומה, והדרך להגיע לזה היא ע"י שמרגיל עצמו לשנן גמרות בעל פה, וכך מקבל כח ריכוז ומרגיל את מוחו לחשוב בעיון.

לתרומות והנצחות נא ליצור קשר טל' 054-8520936
או דרך נדרים פלום בחיפוש 'עזמח אור'
או באמצעות הטל' 03-7630585 שלוחה 6465
ניתן לקבל את הגיליון במייל m0548468875@gmail.com

ניתן להאזין לשיעורים ושיחות ממורינו הרב שליט"א
במערכת "קול יהודי מרוקו" 0747-962-335 שלוחה 2-2
וכן במערכת "קול הלשון" בקו ישיר 0733-718-148
שמעו ותחי נפשכם

בכיה של חינום

בכל תהלוכות החיים אדם שמח או אדם עצב, ולא ברור שהתחושות האלה אכן אמיתיות. העולם מטעה ומקשה את התחושות כרצונו, ולפעמים אדם נסחף וחושב שהוא במקום מסוים, והוא כלל לא שם!

אוכל מפירותיהם בעולם הזה

ניתן משל.

יש חוק פיזיקאלי פשוט, שנקרא כוח המשיכה. מיום ברוא אלוקים שמים וארץ, עצמים לא מרחפים באויר, אלא נמשכים ארצה.

לו יצויר שכח המשיכה לא היה כלפי מטה, אלא הצידה, חפץ שנשמט מידינו היה מתגלגל הלאה והלאה. כדור הארץ הוא עגול, והחפץ ימשיך לרחף – כל זמן שלא ייתקל במהמורות בדרכו – וגם ישלים את הסיבוב וישוב אלינו, ועוד ימשיך לסיבוב נוסף. לא ייעצר.

המשל הזה לא בא אלא לשבר את האוזן על ההמשכויות האין סופית. כשאדם עושה דבר, יש לו המשך עד אין סוף, ויודע כמביא למעלה. אדם פועל פעולה קטנה כאן, וכל העולמות נמשכים ככחלים ומשתנים מכוח אותה פעולה. לטובה או חלילה להיפך. לכל פעולה נכונה של האדם, יש פירות ופירי פירות. גלים של השפעה שממשיכה הלאה והלאה ולא נעצרת, הפירות הולכים ומתרחבים ומתרכבים.

הוא אשר ממנו משמיה של רבינו האר"י על המשנה ש'אדם אוכל פירותיהם בעולם הזה' (פאה א, א), שיש להוסיף אות מ', אוכל 'מפירותיהם' ולא את 'פירותיהם', כי הפירות מרובים המה, ואי אפשר בעולם המוגבל הזה להנות מכל הפירות של מעשה טוב (שער הכוונות נוסח התפילה. חומת אנך להחיד"א פרשת תולדות עה"פ ויריבו).

פרד אינו מוליד

דבר שהוא אמת, במהותו הולך ונמשך עוד ועוד. אחד מעיקרי האמונה הוא שהתורה לא תשתנה בשום זמן חס ושלום, משה אמת ותורתו אמת.

כסבורים אנו לומר שזה תנאי בעיקרי האמונה, התורה לא תשתנה.

ולא היא, אין כאן תנאי אלא מהות ועצם. התורה לא יכולה להשתנות, כי זו מהותה. היא אמת וחמתה אמת, אין דבר אמת יכול להשתנות.

הרבה מאוד נאמר בדברי חז"ל על אישיות המרגלים המרגלים, על אופיים, כוונתם ומטרתם, וכך גם על חמאם ועונשם.

כל מה שנמסר מפי רבותינו, מפי הגבורה יצא, והם נתנו לנו את הפתח להבין ולהשכיל את אשר התרחש ואירע, ומה רצון התורה הקדושה בכל חלק וסיפור.

ובתוך כל זאת, מקום אחד ויחיד בכל הפרשה הזו, נמסר בשמו של הקדוש ברוך הוא לאחר שישבו ישראל ובכו על ארץ חמדה: 'אמר הקדוש ברוך הוא, אתם בכיתם בכיה של חינום, ואני אקבע לכם בכיה לדורות'.

אקבע לכם בכיה של דורות

ההיפך של דבר בחינום, כך ידענו, הוא דבר בתשלום ותמורה. לעניינו, ההיפך של 'בכיה של חינום' צריך להיות 'בכיה עם סיבה'. מהו זה ביאור המשפט והיפוכו – 'אתם בכיתם בכיה של חינום, ואני אקבע לכם בכיה לדורות'?

מה הקשר בין בכיה של חינום עם בכיה של דורות?

נמצאנו למדים יסוד מיוחד – אכן דבר שהוא חינום וחסר ערך, במהותו הוא ההיפך הגמור מדבר שהוא לדורות. ואת היסוד הזה נעמיד לביור.

קושמא קאי, שקרא לא קאי

שקר במהותו לא מסוגל להתיצב. הוא יכול לעמוד מעט, להישען מכאן ומשם, להיתמך על פלוני ואלמוני. אבל בסופו של דבר, שיקרא לא קאי. אינו מחזיק מעמד כמו האמת.

יכול השקר לתפוס את מקומו ליום או יומיים, לשנה או למאה שנה. בסוף הוא ייבול, לא יוכל להחזיק את עצמו.

קושמא, לעומתו, קאי. האמת היא יציבה וברורה. גם אם היא נראית רדופה ועוזבה, גם אם היא נראית חסרת חן ויציבות, במבחן התוצאה היא זו שעומדת ושורדת.

כי שקר לא מחזיק ואמת מחזיקה.

עם ישראל בכו בכיה של חינום על הענקים שיש בארץ
חמדת אבות, זה בכי לא אמיתי כי הוא נעצר אחר פעם או
פעמיים.

על זאת באה התביעה, אם אתם לא מבינים מה זה בכיה
ועל מה בוכים באמת, הבה ואקבע לכם בכיה של דורות.
מתוך בכיה של דורות תוכלו להבין מה זו בכיה אמיתית,
בכי שמתעורר כל שנה ושנה על חורבן בית אלוקינו, שחסרון
השראת השכינה וכבוד ישראל צורב בכל פעם מחדש, גם
אחרי אלפיים שנה, זה בכי אמיתי!

הבכיה של ישראל באותו לילה, הייתה בכיה של הבל.
בכיה של דמיון מתעתע, בכיה של חינום.

שמחת של דורות

בכל תהלוכות החיים אדם שמח או אדם עצב, ולא ברור
שהתחושות האלה אכן אמיתיות.

אדם נכנס לבית חדש, הוא שמח בו ויש על זה גם תקנות
חכמים כיצד להודות ומתי לברך שהחיינו. הוא אכן שמח?
נבדוק נא לאחר שלוש או ארבע שנים. לאחר עשרים שנה. הוא
עדיין שמח כמו בעת הכניסה לבית החדש?

זה הוא המדד. שמחה שלא נשארת ונשמרת באותה מידה,
אינה שמחה אמיתית.

כך גם עצב מזוק או סבל, המבחן הוא העראיות. אם בעוד
עשר שנים לא תרגיש צער וסבל ממה שקרה עכשיו, אז הצער
הנוכחי גם לא מוכרח.

אמת, בני אדם אנחנו עם רגשות אנושיים. אבל דע נא
והכר את התחושות, תדע לווסת אותן למקומות הנכונים. לא
מה שנראה קשה הוא אכן כזה, ולא מה שנראה נעים וטוב הוא
אכן כזה.

ובשביל זה ניתן לאדם חכמה ודעת.

פרד במבעו אינו מוליד. כשזקני אתונה ביקשו מרבי יהושע
בן חנניה שיאמר להם 'מילי דכויבי', סיפר להם על פרד שילדה
(בכורות ח.). הפרד הוא מהות של השקר, אדם רצה להמשיך מין
חדש בעולם, לקחת סוס וחמור יחדיו, נדמה לו שהוא משכיח
את העולם, אבל שם בדיוק השקר. אין כאן בנין אלא סתירה.

במוצאי שבת הראשונה בעולם, הרכיב אדם הראשון חמור
וסוס ויצא פרד (פסחים נד.), יום וחצי אחר שהסתיימו ששת ימי
בריאת העולם. כבר אין לו ממשות.

אמת שגולד כעת פרד, אבל הוא תודו. חסר המשך וקיום,
פרד לא מוליד כי הוא הסמל של הדמיון והטעות!

בעשיר שאוניותיו טובעות בים

ידועה אמרתו של רבי ישראל מסלנט, שהרגשתו של ילד
בעת שלוקחים ממנו צעצוע, היא כמו אדם מבוגר שאוניותיו
טובעות בים, והעולם מפרש זאת כלפי הצער של הילד הקטן,
לפי עולם מושגיו הוא.

כמדומה הדבר שרבי ישראל חתר זאת כלפי הגביר
המרומם, זה שבטוח שעולם חשך בעדו שהרי כל רכושו טבע
בים. דע לך יידי, האוניה שלך וארמון החול של הנכד שלך,
הם באותו סדר גודל.

נדמה לך שכל אוצרותיך נמצאים על האוניה הזו, כל
ההשקעות והחסכוניות מושעבדים לטובת האוניה והסחורה
שנמצאת בה, והננו צללו כעופרת במים אדירים. נגמר העולם!

אבל זו בכיה של חינום.

ונסביר.

דמיון מתעתע

דבר שלא בוכים אותו פעמיים, הוא לא אמת. אם אחרי
תקופה הנפש מתחזקת ומבינה שלשוא צרף צורף, אז כבר
בפעם הראשונה תבין שאין כאן סיבה אמיתית לדאגה.

נקיי הדעת היו אומרים שדבר שלא קוראים אותו פעמיים,
מוטב לא לקרוא אותו גם פעם אחת. כי אם הוא חסר חשיבות,
אז הוא חסר חשיבות גם בשביל הפעם הראשונה, אין בו את
יציבות האמת.

נתרם להצלחת
הר"ר משה בן יוכבד שליט"א
ברוחניות ובגשמיות

נודב לעילוי נשמת
האישה החשובה
מרת רחל בת מלכה אסרף ע"ה
נפטרה כ"ח סיון ה'תשע"ט
ת. נ. צ. ב. ה.
נדבת בנה הרב אי"ש אסרף שליט"א – אלעד

פרשת שלח תשפ"ב

מישכתי התורה

הליכות חיים

בס"ד

הבן נפצע, למי מגיעים כספי הביטוח?

שאלה

במשפחה מסוימת נפצעו שני ילדים. הראשון ילד בן עשר, נפצע בעת ריצתו בהפסקה ב'חידור'. ועקב פציעתו, הוצרך לטיפול רפואי במשך כמה שבועות. השני היה בן שבע עשרה בעת פציעתו. הדבר קרה כאשר הלך באישון לילה במדרכה ברחוב ליד ביתו. ועקב חור שנפער במדרכה מהגשמים, הוא נתקל ונפל במלוא העוצמה, נחבל קשות, והוצרך לניתוח ולטיפול רפואי משקם במשך כמה חודשים.

אבי המשפחה שכר עורך דין שתבע עבור הילד הקטן את חברת הביטוח שמבטחת את תלמידי ה'חידור'. וכן הגיש תביעה לחברת הביטוח של העירייה המקומית, לפצותו בסכום נכבד עבור פציעת בנו הגדול. לאחר כשנה שתי התביעות אושרו, והאב קיבל מהביטוח לחשבונו את סכום הפיצוי עבור בנו הקטן. ואת כספי הבן הגדול, מכיון שבעת התשלום הוא היה מעל גיל שמונה עשרה, לכן ע"פ חוקי הביטוח הם הפקידוהו בחשבון הבנק של הבן.

כעת שואל האב: א - האם הכסף שניתן לו כפיצוי עבור נזקי בנו הקטן, שייך לו. או לבנו וא"כ הוא צריך לשמור לו את הכסף עד שיגדל?

ב - ביחס לכסף שקיבל בנו הגדול, מכיון שהוא סמוך על שולחנו, וכן מכיון שהוא שכר את העו"ד לטפל בתביעת הפיצויים, וטרח בהשגת המסמכים הנצרכים, האם יש לו חלק בכסף?

תשובה

הכסף שקיבל האב כפיצוי על נזקי בנו הקטן - שייך לאב בלבד. אולם ביחס לכסף שניתן לבנו הגדול, אם יתבע מהבן, מסתבר שמגיע לו מחצית מדמי הפיצויים או שיתפשו בסכום הקרוב לכך.

מקורות

ראשית נקדים בס"ד כמה הלכות יסודיות, כדי ללבן את הנושא. כתוב במשנה בב"מ (יב.), ובדברי רבי יוחנן בגמ' שם, שמציאת הבן והבת הסמוכים על שולחן אביהם, למרות שהם גדולים - היא לאביהם. והטעם לכך הוא - משום איבה. כלומר, שחז"ל חששו שאם הם לא יתנו לאב את הרווח שקיבלו - האב יאמר להם, גם אני לא יפרנס ויזון אתכם יותר, ומעתה תדאגו לעצמכם לבד. ולכן תקנו חז"ל לטובת הילדים הסמוכים על שולחן אביהם, שהמציאות שימצאו יהיו שייכים לאב בלבד. וכך פסק גם השו"ע בחו"מ (סי' ער, ב.).

לעומת זאת מבואר בגמ' בב"ק (יז.) שאם אדם זר חבל בבן או בבת הסמוכים על שולחן אביהם - חייב החובל לשלם לילד שנחבל את דמי החבלה, נזק, צער, ריפוי, שבת, ובושת. החיוב לתת לבן שנחבל קיים, אפילו אם הנחבל הינו ילד קטן וסמוך על שולחן אביו. אלא כל

זמן שהילד הוא קטן - החובל ישלם את הכסף לאביו כדי שישמור לו עליו עד שיגדל. וכאשר הבן יגדל - חייב אביו לתת לו אותו.

שואלת הגמ' בב"ק שם, למה במציאה הכסף שמצאו הילדים שייך לאב, ואילו לגבי דמי החבלה, הכסף שייך לבן? ומתרצת, שרווח שבא מהעולם, ולא נגרם לבן צער לגופו - האב מקפיד שיתנו לו אותו, ולכן המציאה שייכת לאב. משא"כ לגבי דמי החבלה, מכיון שהבן או הבת הצטערו בגופם מחמת החבלה - לכן אין האב מקפיד לקבלו. וביארו שם התוס' (סד"ה הכא) שאמדו חז"ל דעתו של האב, שמכיון שהאב לא נחסר מכך, ולבנו נגרם צער הגוף מחמת החבלה, ומאחר והכסף הגיע מהעולם כלומר - ממקום חיצוני - האב מוחל על הכסף לבנו.

למי שייך שכר עבודת הילדים

לאור האמור נחלקו רבותינו הראשונים והפוסקים מה הדין לגבי כסף שקיבלו הבן או הבת הסמוכים על שולחן אביהם כשכר עבור עבודתם. לדעת התוס' בב"ק שם (ד"ה וקתני) - הכסף שייך לאב. וכן פסק בשו"ת הרשב"א במיוחסות לרמב"ן (סי' קה), וכך גם הכריע הרמ"א (חו"מ סי' ער, ב.). אולם בהגהות רע"א על השו"ע שם ציין לשו"ת שבות יעקב ח"א (סי' קה), ולשו"ת שיטה מקובצת (סי' לה), ולמחנה אפרים (הל' זכיה ומתנה סי' ג) שכתבו שלדעת הראב"ד, הרמב"ן, הרא"ה, והריטב"א ועוד - הרווח שייך לילדים, מאחר וזה דומה לדמי חבלה, כי הם השיגו זאת בגלל שטרחו למענו בגופם, והצטערו מחמת זה.

לפיכך נקטו בשו"ת הנ"ל, שעקב מחלוקת רבותינו הראשונים - לא ניתן להוציא את הכסף ממי שמוחזק בו. ולפיכך אם הוא בידו הילדים - הכסף ישאר ברשותם.

גדר הכספים שהביטוח משלם

והנה בנידון השאלה דנן, לכאורה מכיון שהתשלום משולם ע"י גורם צדדי שאיננו החובל, כלומר - הביטוח, וביחס למציאות זו הגמ' בב"ק לא דנה. ומאחר והביטוח משלם רק בכפוף לכללים ולחוקים שקיימים אצלו, ושרק על דעת כן היתה מצידו ההתחייבות לשלם. והיות וע"פ חוקי דמי הפיצויים לבן או לבת שהינם פחות מגיל שמונה עשרה שייכים רק לאב. לכן רק האב זוכה בהם, ואין לבן הקטן כל חלק בהם אפילו כשיגדל.

לאור האמור, היסוד הזה יחול גם ביחס לכסף שקיבל בנו הגדול. כלומר, מכיון שע"פ חוקיהם אפילו שהחבלה קרתה כשהבן היה בן שבע עשרה, שאם הכסף היה משולם על ידם באותו הזמן - הוא היה ניתן לאב בלבד, מ"מ הקובע הוא גיל הנחבל בזמן התשלום. והיות ובנידון דנן בזמן התשלום הבן הינו מעל שמונה עשרה, מעיקר הדין הכסף שהביטוח משלם שייך לבן הגדול בלבד.

אולם פסק השו"ע חו"מ (סי' קפג, ו) ע"פ הגמ' בכתובות (צח:) ששליח שקיבל כסף ממשלחו לקנות סחורה, ובגלל שהמוכר היה ידידו של השליח הוסיף לו בכמות הסחורה באותו מחיר, הדין הוא שמתחלקים

המשלח והשליח ברווח הנוסף. מכיון שרווח זה הגיע בזכות הכסף של המשלח, ובגלל קשריו של השליח, הם נחשבים כשותפים שווים בגרימת הרווח, וממילא הם יתחלקו בו באופן שווה. וכך היא הכרעתם של רוב רבותינו הראשונים והפוסקים כמבואר שם בסמ"ע (ס"ק יח), בש"ך (ס"ק יב), בט"ז, בנתיבות בחידושים (ס"ק יא), שכן הם מורים לנהוג הלכה ולמעשה וע"ש בט"ז.

לפיכך גם בנידון דנן, מכיון שהאב הגיש את תביעת הפיצויים לביטוח באמצעות עו"ד ששכר לשם כך מכספו, וטרח רבות בהשגת כל המסמכים הרפואיים הנדרשים, ולולא פעולתו - הבן לא היה מקבל מאומה. לכן ודאי שהאב שותף בהשגת דמי הפיצויים שהבן קיבל. ומעיקר הדין לדעת רוב הפוסקים - האב הינו שותף שווה ברווח, ולכן צריך לקבל מחצית ממנו. אולם היות והבן מוחזק בכספו, ומכיון שרש"י, והרמב"ן שהרמ"א פסק סוברים אחרת, קשה לחייב את הבן במחצית מהרווח, אע"פ שודאי מגיע לאב שכר עבודה על טירחתו הרבה, זאת בנוסף לכסף ששילם מכספו הפרטי לעו"ד והמסתעף מכך, לכן יש מקום לפשר במקצת במחצית מהרווח.

אולם מכיון שהכסף שקיבל הבן מהביטוח היה עבור הצער ונזקי גופו, והיות ואביו יודע מכך, לפיכך כל זמן שאינו תובע מבנו שיחלוק עמו בכסף זה - פטור הבן מלתת לאביו. כי יתכן שהאב מחל לו ומסכים שישאר בידו, בגלל הצער שסבל, וכסברת הגמ' לגבי דמי החבלה כשהחובל משלם אותם.

מסרים ורעיונות בפרשת השבוע

חטא המרגלים, תפילת משה, ועונשם

הרמב"ן בתחילת הפרשה (יג, ב) שואל מה היה חטאם של המרגלים כשאמרו (בפסוק כח) "אפס כי עז העם, והערים בצורות גדולות" וכו', הרי לשם כך שלחם משה לראות מי הם יושבי הארץ, ובאלו ערים הם יושבים, וכי היה עליהם לשקר בעובדות שראו? הרי גם משה אמר בספר דברים (ט, א-ב) שהגויים שיושבים בארץ ישראל גדולים וחזקים מבני ישראל, ויושבים בערים גדולות ובצורות עד השמים וע"ש.

ביאור חטאם של המרגלים

אולם חטאם היה בפרשנות, ובכפירה שלהם בקב"ה. כלומר, ודאי שהעובדות שסיפרו היו נכונות. שגרו בארץ ישראל בני הענקים מדורו של אנוש כמפורש ברש"י (יג, לד), וכן עמלקים ועוד. כך שעל פי טבעו של עולם - אין הם יכולים לנצחם, כי הם חזקים מהם וכדברי משה רבינו. אבל מכיון שהם ראו את הניסים והנפלאות שהקב"ה עשה עמם במצרים, שגם על פי דרך הטבע לא היתה להם כל אפשרות לנצח את מצרים ולצאת משם מעבדות לחרות, בגלל חוזקם הגופני, והכשפים הגדולים שהמצרים עשו. וכן לא היה שייך שיצליחו לעבור את ים סוף. והרי הם נוכחו לראות בעיניהם, שהקב"ה עשה להם ניסים מעל הטבע והושיעם - באופן ששום כח טבעי לא יכל למנוע ממנו מלעשות זאת. אם כן כך גם יהיה כשיכנסו לארץ ישראל. שהקב"ה יעשה להם ניסים מופלאים, שכל יושבי הארץ ימותו או יברחו מרצונם מארץ ישראל, וכפי שכן

אכן קרה בפועל במלחמת יהושע בן נון עם שלושים ואחד המלכים החזקים ששלטו בארץ ישראל, כמבואר בהרחבה בספר יהושע.

וזהו מה שאמרו יהושע וכלב לעם (יד, ט) "אך בה' אל תמרודו, ואתם אל תיראו את עם הארץ - כי לחמנו הם, סר צילם מעליהם - וה' אתנו אל תראו" כלומר, אע"פ שבדרך הטבע אי אפשר להילחם עמם ולנצחם, אבל מכיון שהקב"ה הוא זה שעושה את המלחמה, וכבר עתה הוא הסיר מיושבי הארץ את הכח הרוחני שמגן עליהם כמבואר שם ברש"י, ובאורה"ח, נמצא שהמלחמה עמם כבר עתה הוכרעה לטובתינו, ולכן כשיכנס לארץ - נאכל אותם כמו לחם, וללא כל מניעה או עיכוב.

סיבת מיתת המעפילים

ואכן זאת היתה הסיבה שמחמתה מתו המעפילים. שהקב"ה לא העניש את המעפילים שינגפו לפני העמלקים, והכנעניים, אלא השאיר את ניהול המלחמה כטבעו של עולם, ולא סייע ביד המעפילים לנצחם מעל הטבע. ומכיון שע"פ חוקי הטבע יושבי הארץ היו גיבורים וחזקים מהם - הם ניצחו את המעפילים והרגום. וכך אמר להם משה רבינו מראש (יד, מב-מג) "אל תעלו - כי אין ה' בקירבכם, ולא תנגפו - לפני אויביכם... ונפלתם בחרב... ולא יהיה ה' עמכם" ע"כ. דהיינו, ודאי שע"פ חוקי הטבע צודקים המרגלים שלא יכלו בני ישראל לנצחם במלחמה, כי החזק מנצח את החלש. אבל מכיון שהקב"ה הבטיח שייסייעם, ומולו לא קיימת שום מגבלה של כוחות הטבע ככל שיהיו חזקים, לכן אין להם כבר עתה כל מניעה להיכנס מיידית לארץ ישראל. - כי הקב"ה הבטיחם שיבוא עמם ויסייעם במלחמה. אבל כעת מכיון שה' העניש אותכם ולא יהיה עמכם במלחמה - ודאי שתנוצחו ע"י העמלקים והכנעניים שחזקים מכם.

דברי הכפירה של המרגלים

אלא שהמרגלים למרות שבשעה שנשלחו לרגל היו אנשים גדולים, וכלשון הפסוק (יג, א) "כולם אנשים, ראשי בני ישראל" אולם מסיבות שונות המובאות בזהר הקדו', ובמדרשי חז"ל, החליטו בגלל חשבונותיהם האישיים להישאר במדבר. ולכן כפרו בקב"ה ואמרו שהגיבורים שחיים בארץ ישראל, חזקים כביכול גם מהקב"ה ר"ל, וכלשון הפסוק (יג, לא) "כי חזק הוא - ממנו", וממילא לא שייך שנוכל לכבוש את הארץ. ולפי"ז לטענתם מהי הסיבה שהקב"ה רוצה שיכנסו לארץ, למרות שודאי שימותו שם. התשובה לכך כתובה בספר דברים (א, כז) "ותרגנו באהליכם ותאמרו - בשנאת ה' אותנו הוציאנו מארץ מצרים, לתת אותנו ביד האמורי - להשמידנו". דהיינו שטענו שה' שונא את בני ישראל, ולכן הוא מביאם לארץ ישראל, כדי שיושבי הארץ יהרגו אותם, ובכך הקב"ה יתפטר מעם ישראל.

והנה כל בר דעת, מבין את השטות הגדולה שבדבריהם. שהרי אם הקב"ה היה חפץ חלילה לכלות את בני ישראל, למה קרע להם את ים סוף, היה משאיר אותם שם והמצרים היו הורגים אותם. ואפילו אם נאמר שהמצרים לא היו הורגים אותם, אלא היו מחזירים אותם למצרים כעבדים, אם כן למה הוא נתן להם לפני כן את התורה ועשה להם את כל הניסים המופלאים שהיו במתן תורה. הרי ממילא כשיכנסו לארץ בעוד זמן קצר - הם ימותו מיד ע"י הגיבורים שישבו בה, ולא יקיימו את מצוות התורה.

שיאריך להם אפו, ויהרגם בכמות מועטת במשך כל השנים שיהיו במדבר. כך שמיתתם תיראה כטבעו של עולם, שכל אחד שנפטר היה בגיל ששים. ובנוסף לכך, לא הזכיר משה בתפילתו כאן את זכות האבות, מאחר ובני ישראל מאסו בארץ ישראל שהובטחה כמתנה לאבות. ואם יזכיר את האבות - זה עוד יקטרג עליהם, בגלל שהוציאו דיבה על המתנה היקרה שכה חשקו בה אבותינו הקדושים.

ההבדל המהותי בין חטא העגל לחטא המרגלים

אמנם כשנתבונן יותר נראה, שישנו הבדל מהותי בשורש חטאם בשני המקרים. בחטא העגל, מבואר בספר הכוזרי ובכל מפרשי התורה בשמות (לב, ד) שהם לא כפרו באמונה בקב"ה וביכולתו. וכלשון הרמב"ן שם וז"ל: כי הם מודים - במי שאמר "אנוכי ה' אלוקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", כי שמו הגדול - הוא המוציאם משם. אבל עברו על הלאו "לא תעשה לך אלוהים אחרים על פני". דהיינו, מלבד אמונתם בקב"ה, רצו גם כתוספת - דבר מוחשי ובעל כח עליון. ולכן כשמשה איננו, הם רצו כתחליף למשה את העגל. לפיכך מכיון שנשארו באמונתם בקב"ה וביכולתו, ביקש משה מהקב"ה שיסלח להם על חטאם, שבסך הכל היה באחד מהלאווים שבתרי"ג המצוות, וכדברי הרמב"ן שם.

בשונה מכך בחטא המרגלים - שם הם חטאו וכפרו באמונה בקב"ה ובכוחו, ואמרו שבני אדם שיושבים בארץ ישראל חזקים ממנו. כלומר, שלגיבורים אלו יש כח גדול יותר משיש לקב"ה ר"ל. והרי יסוד האמונה בה' הוא כדברי הקב"ה עצמו לנביאיו "אל מי תדמוני - ואשווה"? ואילו החוטאים טענו, שיש כח אלוהי בעולם שגדול ממנו ר"ל. נמצא שלפי טענתם - אין שום הוכחה שהקב"ה ברא את העולם, כי אולי הגיבורים שהיו בדור אנוש, וכל שכן הגיבורים המופלגים מהם, הענקים הגדולים שהיו בדור המבול, שלטענתם היו, והינם גיבורים מהקב"ה, הם אלו שבראו את העולם, וממילא גם לא צריכים לשמוע לקב"ה לקיים את מצוות התורה, אלא צריך לעשות מה שאותם הגיבורים רוצים שנעשה, כי הם הכח החזק ביותר בעולם ר"ל.

לפיכך מכיון שהם כפרו בקב"ה, שכאמור לעיל - זה משליך ישירות גם לכפירה בבריאת העולם, ולשמירת התורה ומצוותיה - לכן ודאי שאין להם שום זכות קיום, וחייבים למות. ולכן גם משה הסכים עם הקב"ה שעונשם מיתה, אולם אע"פ כן, כדי שלא יתחלל שמו של הקב"ה אם ימיתם מיד במדבר, שיאמרו המצריים ושאר אומות העולם שעשה זאת בגלל חוסר יכולתו להתמודד עם גיבורי ארץ ישראל, מסיבה זו בלבד ביקש משה מה' שינהג במידת "ארץ אפיים", ועונש המיתה ינתן להם בשלבים במשך כל שנות שהותם במדבר.

וזה כלול בדברי הקב"ה למשה בפ' שלח (יד, כ) "ויאמר ה' - סלחתי כדברך" כלומר, סלחתי להם - אבל רק כדברך. דהיינו, שאמיתם במשך כארבעים שנה שיהיו במדבר אבל הם יקבלו את עונש המיתה שמגיע להם. וכך גם מבואר שם בפירוש האורה"ח הקדו', והספורנו וע"ש. ולכן יום חטאם שהיה בתשעה באב - נשאר ליום פורענות לדורות עולם. ובו נחרבו שני בתי המקדש, ובו אירעו לעם ישראל במשך הדורות עוד פורענויות כגירוש יהודי ספרד ועוד, כי כאמור - לא נסלח לבני ישראל שחטאו על חטאם החמור, דלא כמו שנסלח על חטא העגל. וגם משה לא ביקש מה' שימחול להם על חטאם.

כמו כן, הרי מבואר בספר שמות (יא, ב) שהקב"ה אמר למשה שיבקש מבני ישראל בתוקף שישאלו לפני יציאתם ממצרים כלי כסף, וכלי זהב, כדי שאברהם אבינו לא יתלונן, שהקב"ה קיים את הגזרה שנאמרה לו בברית בין הבתרים בבראשית (טו, יג-יד) "ועבדו ועינו אותם" וכו', אבל את המשך הפסוק שם "ואחרי כן יצאו ברכוש גדול" - לא קיים כמבואר שם ברש"י. ולפי"ז אם הקב"ה חייב אותם לשאול בעל כורחם מהמצרים את כלי הכסף והזהב, כדי לשמור את הבטחתו לאברהם אבינו, כל שכן שהוא יעמוד בדיבורו ויקיים מה שהבטיח לאברהם שם (פסוק טו) "ודור רביעי ישובו הנה, כי לא שלם עון האמורי עד הנה". ופירשו שם רש"י והרמב"ן, שיוצאי מצרים שהיו הדור הרביעי מאברהם - הובטח להם להיכנס לארץ, כי באותו הזמן נגמרה זכותם של האמורי להיות בארץ ישראל, ולכן יהיו האמוריים חייבים לעזוב את הארץ לטובת בני ישראל או באופן שימותו במלחמתם עם בני ישראל, או שיברחו מרצונם מהארץ כמו שעשו אותן האומות שברחו לפני כניסת יהושע לארץ ישראל. א"כ בטוח שבני ישראל יצליחו לכבוש את הארץ כשיכנסו לשם.

נמצאנו למדים, שלמרות השטות הגדולה בדברי המרגלים, שאפילו אדם שחלילה לא מאמין בה' מבין שאין בדבריהם ממש. וכל שכן שכל אנשי אותו הדור שהיו דור דעה של אנשים נבונים וחכמים, וראו בעיניהם את כל הניסים הגדולים והעל טבעיים שעשה להם הקב"ה, וששום כח שקיים בעולם לא עמד בפניו, פשיטא שגם כוחם וגבורתם של הגיבורים בארץ ישראל לא יוכל לעמוד כנגד ה'. כי הרי כל גבורתם היא רק בכפוף לכוח הטבעי שיש להם, אבל הם לא מסוגלים ע"י גבורתם לקרוע את ים סוף או להוריד מן, ולתת מים ואוכל למליוני אנשים במדבר. וודאי, שהגיבורים - לא יוכלו לעמוד מול כח עליון שיותר חזק מהטבע. והנה למרות שהדברים מוכחים בעליל, בכל זאת רוב העם למעט שבט לוי, הנשים, יהושע וכלב האמינו לדברי הכוזב והכפירה של המרגלים.

ההבדל בין תפילת משה לאחר חטא העגל, לתפילתו לאחר חטא המרגלים

לאור האמור, ניתן יותר להבין את דברי הרמב"ן, והרבינו בחיי (יד, יב-יג) שביארו את ההבדל בין תפילת משה לקב"ה לאחר חטאם בחטא העגל, לתפילתו לאחר חטא המרגלים, ונוסיף בס"ד לדבריהם ביאור נרחב, כדלהלן.

בתפילת משה לאחר חטא העגל בשמות (לב, יא-יג) ביקש מהקב"ה שימחל לגמרי לבני ישראל על חטאם בגלל חילול ה' שיגרם אם יהרגם במדבר. וכן שיש להם את זכות אבותם: אברהם, יצחק, ויעקב, שהקב"ה נשבע לכל אחד מהם בנפרד שירבה את זרעם ככוכבי השמים, וזרעם ינחלו את הארץ. ואם יהרגם במדבר - הוא מפר בכך את שבועתו. ואכן שם שמע הקב"ה לתפילת משה - ומחל להם על חטאם כמבואר שם בפסוק יד. ובנוסף לכך עוד ציווה עליהם לעשות לו משכן כדי שישכון בתוכם - שזהו גילוי חיבה מיוחד. וכלשון הפסוק "ועשו לי משכן - ושכנתי בתוכם". ובנוסף לכך, מכיון שיום מחילת עוונם היה ביום כיפור, לכן יום זה נקבע לדורות כיום חג, וכיום סליחה וכפרה.

משא"כ לאחר חטא המרגלים, משה לא ביקש מהקב"ה שימחל ויסלח להם על חטאם, אלא הסכים עם ה' שמגיע להם עבור חטאם החמור למות במדבר. אבל כדי שלא יהיה חילול ה' אם יהרגם כעת בבת אחת במדבר, כפי שרצה ה' לעשות, ביקש משה

ההבדל בין עם ישראל לבין הערב רב

והנה בספר שפתי חכמים [מתלמידי האר"י ז"ל] ביאר (בפרק יד, יא-יב) באופן נוסף את חטא המרגלים, והעונש שקיבלו. ובס"ד נביא את דבריו בתוספת ביאור.

כלל אמרו חז"ל, שהובא גם בפירושי הראשונים ביחס לדור המדבר. שאם כתוב בתורה עם או העם וכדומה, ולא מוזכר בני ישראל או עמי וכיו"ב, הכוונה היא לערב רב מאומות העולם שגיירם משה והוציאם ממצרים, ולא לבני ישראל צאצאי האבות הקדושים. וכך גם פירש רש"י בפ' בהעלותך (יא, א) את הפסוק "ויהי - העם - כמתאוננים" שהחוטאים היו - הערב רב. וכן בחטא העגל שכתוב בספר שמות (לב, א) "וירא - העם - כי בושש משה" הכוונה היא - לערב רב וכפי הכלי יקר שם. לפיכך גם בחטא המרגלים לאחר שעשרת המרגלים הוציאו את דִּיבַת הארץ, הערב רב היו הראשונים שהאמינו להם, והם היו אלו שבכו בקול, וע"י כך שכנעו את בני ישראל להתנגד לעלות לארץ, עד שלבסוף גם בני ישראל נמשכו אחריהם והאמינו לכך. וכפי שכתוב (יד, א) "ותשא - כל העדה - ויתנו את קולם ויבכו" ולכן כשאמר הקב"ה למשה (יד, א) "עד אנה ינאצוני - העם הזה" וכו', כוונתו היה לערב רב בלבד שנקראו בלשון גנאי - העם הזה, ולכן לא אמר עד אנה ינאצוני העדה הזאת או בני ישראל. כלומר, גם הקב"ה הסכים שחטאם של בני ישראל היה - שנגררו אחרי הסתת הערב רב, אבל הם לא יזמו את הכפירה בה', כי במהותם הם היו ונשארו מאמינים בני מאמינים.

ומסיבה זו לא הזכיר משה בתפילתו את זכות שלושת האבות - כי הערב רב שהיו החוטאים העיקריים - לא היו מיוצאי חלציהם של האבות הקדושים.

לפיכך כלפי הערב רב, הסכים משה לדעת הקב"ה שימותו במדבר באופן השפל ביותר. שאפילו לא יובאו לקבורה, וגופתם תושלך כדומן על פני האדמה לצמיתות. ואפילו אם היו מנסים לקבורם באדמה - האדמה היתה פולטת אותם. ומוסיף שם השפתי כהן, שהם המתים שכתוב בגמ' ב"ב (עג:) שראה רבה בר בר חנה שוכבים במדבר על האדמה באופן גלוי על גבם, כשפניהם למעלה שנראים צהובות ומדושנות כמו מי ששתה יין רב. כלומר, מצד אחד בגלל חטאם ושיפלותם - לא היו ראויים אפילו להיקבר באדמה, אולם מאחר והם זכו לראות את השכינה פעמיים בקריעת ים סוף, ובמתן תורה - לכן לא שלטה בהם הרימה, והפנים שראו את השכינה, נשארו צהובות ומדושנות כמו אחרי שתיית יין רב.

משא"כ ביחס לבני ישראל צאצאי האבות הקדושים - הם הובאו לקבורה כמבואר במסכת תענית (ל:) ובתוס' שם בד"ה יום שבו וכו', שכל שנה בתשעה באב הם כרו במדבר קבר ולנו בתוכו באותו הלילה, ואלו שנגזר עליהם המיתה, מתו ונשארו בבור, וכנראה שהנשארים בחיים כיסו אותם, כי במיתתם - התכפר להם חטאם, ולא מגיע להם עונש נוסף, ולכן הם זכו להיקבר באדמה.

לאור האמור יובן בס"ד מחלוקת רבי עקיבא וחכמי ישראל במשנה בסנהדרין (קח:). שלדעת ר"ע - לדור המדבר אין חלק לעולם הבא, ולא ידונו אותם. וראייתו מהפסוק שנאמר בפ' שלח לגבי עונשם של החוטאים בחטא המרגלים (יד, לה) "במדבר הזה יתמו - ושם

ימותו". ואילו לדעת חכמים - יש להם חלק לעוה"ב. ועליהם נאמר בתהילים (נ, ה) "אספו לי חסידי כורתי בריתי עלי זבח" וכו'. והנה ישנם שמסבירים את מחלוקתם, שר"ע אמר שבמידת הדין לא מגיע להם לחיות בעוה"ב. ואילו חכמים סוברים, שלמרות זאת במידת הרחמים הקב"ה ירחם עליהם, ולפנים משורת הדין יחיה אותם בעוה"ב.

אולם לפי פירוש השפתי כהן (וכן נראה מפירושו שם יד, לה) מבואר, שרבי עקיבא התייחס בדבריו רק לערב רב שמתו במדבר, שאכן רשעים אלו שגרמו לבני ישראל לחטוא בחטא העגל, ובחטא המרגלים, והם היו המתאוננים ועוד, שבאו מזרע הגויים - הם לא יחיו בעולם הבא. ואילו חכמים התייחסו לבני ישראל צאצאי האבות הקדושים שנקראו "חסידי כורתי בריתי", ועליהם אמר ירמיהו הנביא "כה אמר ה', זכרתי לך חסד נעורך אהבת כלולותיך" וכו', ורוב עם ישראל בזמן הזה מצאצאיהם - הם ודאי יזכו לחיות בעולם הבא. ואשרי מי שיזכה לראות פניהם במהרה.

הליכות והלכות בדף היומי

במנות קן.

הבטיחו כסף ליבם כדי שיחלוץ - ולבסוף לא נתנו לו

מבואר בגמ' ביבמות, שחליצה מוטעית - כשרה. ופירש זאת רבי יוחנן, שאם היבם אינו רוצה לחלוץ, ומבטיחים לו שיתנו לו מאתים זוז לאחר שיחלוץ, לאחר שחלץ כשמבקש את הכסף שהובטח לו, מותר לאשה או לכל מי שהבטיח ליבם לומר לו משטה אני בך, ומעולם לא התכוונתי לתת לך את הכסף. ומאחר ואתה מחויב מהתורה לחלוץ לאשה בחינם - לא מגיע לך שום תמורה כספית על כך, והחליצה כשרה למרות שלא שילמו לו את הכסף שהובטח לו. וכך גם פסק להלכה הרמ"א באהע"ז (סי' קסה, א), והשו"ע באהע"ז (סי' קסט, ג) וע"ש בבית שמואל (ס"ק נב-נג) ובפ"ת שם.

וכתב בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' אלף רמ) שאפילו אם היבמה חייבה את עצמה ליבם מראש בקנין או בשטר לתת לו את הכסף לאחר שיחלוץ - למרות זאת היא פטורה מלשלם. מכיון שהיבם מחוייב לחלוץ בחינם, והיבמה היתה אנוסה להתחייב לו. אולם מוסיף המרדכי, שאם היבם עמד על כך שישלשו מראש את הכסף שהובטח לו בידי שליח, וההשלשה נעשתה במעמד שלושתם כלומר בנוכחות היבמה, היבם, והשליח - במקרה זה קנה היבם בזמן ההשלשה את הכסף בקנין, ולא שייך לטעון לו אח"כ משטה אני בך, מאחר וכבר קנה את הכסף שהושלש עבורו. והביאו הרמ"א באהע"ז (סי' קסה, ס"א, א), וע"ש בגר"א (ס"ק יח).

ולפי"ז כ"ש שאם כבר נתנו ליבם את הכסף לפני החליצה - שלא יוכלו לקחתו ממנו בטענת השטאה, כי הנתנה מראש מוכיחה - שלא התכוונו לשטות בו. וזאת למרות שהיו אנוסים לתת לו, כי אחרת לא היה מוכן לחלוץ.

והנה אע"פ שניתן להאריך רבות בנידונים הדומים לכך, אבל מקוצר המקום נציין רק מראה מקום להרחבת הנושא. שו"ע, ורמ"א חו"מ (סי' רסד, ז) ובמפרשיו, ובנתיבות שם בביאורים (ס"ק ח). רמ"א חו"מ (ס"ק קט, כב), ובקצות שם (ס"ק ט). וברמ"א חו"מ (סי' פא, א) ובמפרשים שם כולל בקצות, ובנתיבות.

העלון יוצא לע"נ: הר"ר חיים יצחק ז"ל בהר"ר צבי הי"ד, ומרת נחמה בת הר"ר יחיאל הלוי ע"ה

ניתן להצטרף לרשימת התפוצה של העלון באמצעות הפקס 052-153 או דוא"ר 5869690@gmail.com

מעייני החידוק

גליון 61 | שנה ב'

לעילוי נשמת מו"ח הגאון הגדול רבי אברהם ב"ר שמשון רפאל ארלנגר זצוק"ל

יבואר החילוק בין יהושע לשאר המרגלים

ידוע המסילת ישרים בפרטי מידת הנקיות הביא את דברי הזוהר פרשת שלח (קנ"ח א) שהמרגלים הוציאו דיבה על הארץ ולכל דורם מיראתם פן ימעט כבודם בכניסה לארץ. ויש להקשות מדוע יהושע היה צריך שינוי השם ותפילות הרי יהושע בן נון בכניסתו לארץ רק נוסף כבודו ומדוע צריך לתפילת משה, וראיתי בספר הר צבי על התורה שכתב דיהושע מחמת מידת הענוה שהיה בו וחשש על כבודו של משה שיפסק בכניסתם לארץ היה בניסיון של המרגלים כמו שמבואר בפרשת הקודמת אלדד ומידד מתנבאים במחנה משה מת ויהושע וכו' ואמר למשה אדוני משה כלאם ומש"ה היה צריך תפילה מיוחדת שלא יפול בעצת המרגלים. ולפי"ד יוצא דהמרגלים נפילתם היה מחמת מידת הכבוד ויהושע סכנת הניסיון היה מחמת מידת הענוה. ומצאתי בתרגום יונתן על הפרשה כדבריו דכתב על הפסוק ויקרא משה להושע בן נון יהושע וז"ל וכד חמא משה ענוותניה קרא משה להושע בן נון יהושע ואפשר ליישב בדרך אחר מדוע הוצרך יהושע לשינוי השם ולתפילה ע"פ דברי הרמב"ם בפ"ו מהל' דיעות הל' א' ותו"ד דדרך אדם להיות נמשך בידיעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחביריו נוהג כאנשי מדינתו לפיכך צריך להתחבר ולישב אצל החכמים ויתרחק מן הרשעים והוא ששלמה המלך אמר הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע ואומר אשרי האיש וכו' עד שסיים הרמב"ם שאם אנשי העיר רעים וחטאים יצא למערות וחוחים ומדבריות. ומבואר ברמב"ם הנ"ל שעצם ההתערבות בחברת הרשעים הוא סכנה גדולה וא"כ אף שיהושע בן נון לא היה לו את ניסיון הכבוד מ"מ כיון שנתערב עם המרגלים היה צריך לתפילה מיוחדת ולשינוי מקום כדי שלא ילמוד ממעשיהם. ומצאתי סמך ליסוד הנ"ל בדברי האוה"ח הק' שכתב דמש"ה הוסיף

הקב"ה ליהושע את האות י' שזה כנגד עשרה המרגלים עיי"ש. ומבואר שיהושע בן נון נסיונו היה מחמת ההתערבות במרגלים.

יבואר עוד דברי הח"ח בחילוק שיש בין יהושע בו נון לכלב ויבואר עוד מדוע הלך כלב בו יפונה להתפלל על קברי אבות

יעוין בשמירת הלשון בחלק שני (עמוד רט"ז-רי"ז) דהאריך שם בסיבת נפילתם של המרגלים, דהקשה מדוע משה רבנו מתפלל רק על יהושע ולא על כלב וכי משא פנים יש כאן וגם בהמשך הכתוב כתוב שכלב לבדו הלך להתפלל מדוע לא הלך גם יהושע וכן בהמשך הכתוב כתוב ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי מדוע יהושע לא זכה לכל הברכות של כלב. וכתב הח"ח בתו"ד דיש שני דרכים בעבודת ה' בעת שמתגברים כוחות התועים בעולם ואחד מעובדי השם הכרח לעמוד עמהם כמה שבועות אחד מהדרכים שיוציא את כוחותיו הפנימיים לחוץ ויריב עמהם על דעתם הכוזבת ואחד שישתוק לעיניהם ואפשר שיסכים עמהם לפנים עד שיבא ברבים לפני קהל ישראל ואז ידבר את שיטתו האמיתית ויש בכל דרך מעלה וחסרון עיי"ש דהאריך דיהושע הלך בדרך הראשון שהוציא את דעתו החוצה וכלב הלך בדרך השני. ומסיים הח"ח ששני הדרכים טובים אצל השי"ת. ומצאנו ראייה ליסוד הח"ח מדברי רש"י בפרשה על הפסוק שלח י"ג פסוק ל' ויהס כלב כתב רש"י השתיק את כולם וכתב שם רש"י שכולם סברו שכלב מצדיק את דבריהם וחזק את עם ישראל בגודלו של משה שקרע להם את הים והוריד לנו את המן והגיז לנו את השליו. ויעוין בשפתי חכמים שכתב על דברי רש"י שמה דכתיב רוח אחרת עמו היינו שהיה לו שני רוחות אחת בפה ואחת בלב ולמרגלים אמר אני עמכם בעצה אבל בלבו היה לומר האמת ומש"ה היה בכוחו להשתיק. ומבואר

להדיא מדברי רש"י כדברי הח"ח ששיטת כלב היה לעבוד עם שני רוחות ועי"ז להשפיע על ישראל, ועי"ש עוד בח"ח שעיקר טענתם של המרגלים היה בכוח היאוש שכיוון שישראל חטאו בחטא העגל איך אפשר שיכנסו לא"י אפילו שאינם ראויים לכך ועי"ז השיבו להם שהקב"ה מתנהג במידת הרחמים עי"ש. ואפשר להוסיף מדוע כלב הלך דווקא לחברון וראיתי בשדי חמד שהוציא מזה בגודל לילך אצל קברי צדיקים וכו' אמנם אפ"ל שעיקר הסיבה שהלך לקברי אברהם יצחק ויעקב להתפלל במקום ששוכנים שם האבות הק' שכל חיהם עמדו בניסיונות כמו שידוע שאברהם עמד ב' ניסיונות ויצחק בניסיון העקידה וכו' ויעקב עם כל הניסיונות שעבר ועמדו בכולם ונשארו באמונתם בקב"ה וכלב הלך להתפלל על קברם משום שהוא רצה להגיע למדרגה של מתי יגיעו מעשי למעשה אברהם יצחק ויעקב שעמדו בניסיונות והוא נמצא בניסיון גדול של דיבת הארץ ומש"ה הלך להתפלל שם ואי"ז סתם תפילה בקברי צדיקים ולפ"ז אפשר להבין מדוע זכה שהקב"ה נתן לו את חברון כמו שכתוב בפסוק כ"ד ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו והביאותיו אל הארץ וכתב רש"י שקיבל את חברון והטעם לזה משום דכל כוחו של כלב בעמידה בניסיון זה מחמת דנדבק במעשי האבות הק' שעברו ניסיונות קשים ועמדו בכולם ומש"ה זכה לקבל את העיר חברון, ומזה רואים כמה צריך האדם להתדבק במעשי אבות וללמוד ממעשיהם שגם בזמן ניסיונות גדולים להתפלל אל ה' בזכות האבות ולהתגבר בניסיונות, ובמאמר המוסגר שמעתי בהא דמברכין בברכת האבות בש"ק ישימך אלוקים כאפרים וכמנשה ולא אומרים כאברהם יצחק ויעקב כמו אצל הבנות שמברכין ישימך כשרה וכו', דמנשה ואפרים גדלו במצרים במקום של טומאה ועמדו בכל הניסיונות ומש"ה מברכין את הבנים שכמו שאפרים ומנשה קיבלו את כוחם מהאבות שעמדו בניסיונות קשים ונשארו באמונתם כך מברכין את הבנים כמו

שאומרים בברכת אבות וזוכר חסדי אבות ומביא גואל לבני בניהם וכו'.

ולפי"ז יוצא דכלב מצד אחד עמד מצד עצמו עי"י זכות אבות ועמד בניסיון הקשה של המרגלים, ואינו דומה ליהושע שעמד בניסיון מחמת התפילות של משה, ובזה מיושב קושית רש"י שלפעמים מזכיר את יהושע לפני כלב ולפעמים ההיפך ולפי הנראה דכלב מצד אחד עמד בניסיון מצד עצמו ויהושע היה צריך לתפילת משה ושינוי השם, ובאמת כדברי הח"ח הנ"ל דכתב דיהושע עבד בדרך הראשון שעמד כנגד כולם מצאנו גם במלחמת עמלק בפרשת בשלח שכתוב וידי משה כבדים ואהרן וחור תמכו בידי מזה אחד ומזה אחד, אמנם יהושע כתיב ויחלוש יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב ומזה רואים דגם במלחמת עמלק יהושע הוא זה שלחם בעמלק, ומצד שני ידוע שבחטא העגל בפרשת כי תשא על הפסוק ויאמר חג לה' מחר כתוב ברש"י בשם המדרש ויקרא רבה (י"ג) דברים הרבה ראה אהרן, ראה חור בן אחותו שהיה מוכיחם והרגוהו ומזה רואים שחור דבק בשיטת יהושע של הוכחה ולבסוף הרגוהו וידוע מה שכתב רש"י בפרשת משפטים שחור היה בנה של מרים ואביו היה כלב בן יפונה ומזה רואים שאע"פ שכלב היה בדרך השניה שכתב הח"ח מ"מ בנו חור הלך בדרכי יהושע שנלחם והוכיח ולבסוף נהרג. אמנם בפירוש אבן עזרא כתב שהיה בנו של כלב בן חצרון אבל רש"י כתב שהיה בנו של כלב בן יפונה.

וידוע שכלב זכה מחמת מסירות נפש שהיה לו נכד בצלאל כמ"ש בצלאל בן אורי בן חור ומזה רואים כמה גדולה מסירות נפש של צדיקים שכלב בן יפונה זכה לקבל את חברון וזכה לבן כמו חור שקידש שם שמים בחטא העגל ונכדו הוא בצלאל שזכה להקים את המשכן. **וה' יעזרנו לעמוד בניסיונות של חבלי משיח הנוראים ונזכה בקרוב לס"ד גדולה במהרה בימינו אמן.**

לזכות ידידי הרב יונתן חיים בן מלכה הי"ו שכל העלונים הוא בזכותו עי"י ידידו משה בן שרה ומשפחתו

לזכות ידידינו הרב משה והרב רפאל חסן להצלחה בכל העניינים ולע"נ אביהם הרב יהושע בן מרים ז"ל

פנינים משולחן רבינו הגאון

רבי אברהם מנחובסקי זללה"ה

שלח תשפ"ב ❖ גליון תפ"ב

לע"נ הרבנית הצדקנית מרת אסתר הדסה ע"ה בת הר"ר רפאל יונה זצ"ל

שכח לברך עד תוספת שבת

וְהָיָה לָכֵם לְצִיצַת וּרְאִיתָם אֹתוֹ וְגו' (ט"ז ל"ט)

עובדא הוה באדם שהחליף טלית קטן בערב שבת לאחר שטבל במקוה, ושכח לברך עליו ונזכר רק כשהגיע זמן תוספת שבת.

והנה אינו יכול לברך על הציצית בתוספת שבת, משום דהוה תרתי דסתרי, דעל ידי שקיבל על עצמו שבת הוה אצלו כלילה. וכמו דאמרינן לענין מי שהתפלל מעריב. [א"ה. דהנה איתא בשולחן ערוך (או"ח סי' ל' סע' ה') דיש מי שאומר שאם התפלל תפלת ערבית מבעוד יום עד שלא הניח תפילין, אין לו להניח תפילין אחר כך. וביאר במשנה ברורה (שם סי' י"ז) דטעמא לפי שכבר עשהו לזמן הזה לילה בקריאת שמע ותפלה של ערבית, ואם יניח בו תפילין יחזור ויעשהו יום, והרי הן שתי קולות שסותרות זו את זו].

א. הברכה חל למפרע

הנה לכאורה תקנתו שלא יפשוט הטלית קטן בלילה, ויברך למחרת בבוקר על האי טלית קטן, [או כשמברך על טלית גדול חל הברכה על הטלית קטן], ואז תעלה הברכה למפרע.

וכמו דחזינן (משנה ברורה סי' ח' סק"ד) דנהוג בזמנינו דלובשים בבוקר טלית קטן, ואין מברכין עליה בפני עצמו, רק מכוונים לפטור אותה בברכה שמברכין אחר כך על הטלית גדול.

והרי הקשה בתשובות בצל החכמה (ח"ד סי' קמ"ט) דאם מפסיק הרבה בין לבישת הטלית קטן לבישת הטלית גדול, מי התיר לו שלא לברך על הטלית קטן, [ואע"פ דכתב המשנה ברורה (שם) דחוששין דגורם ברכה שאינה צריכה, דאיכא שאין מפסיקין בין הטלית קטן לטלית גדול, או דיש לובשין טלית קטן שאין בו כשיעור, מכל מקום אכתי תיקשי, דוכי מפאת גזירה דלא נמצא בגמרא נבטל הברכה על המצוה, ואדבריה בפסקי רבותינו הראשונים והאחרונים מבואר לברך על לבישת טלית קטן]. אלא על כרחך כיון שעומד לפטור הטלית קטן בברכה שיברך אחר כך על הטלית גדול, ויהיה עדיין עובר לעשייתו, שפיר דמי ללבושו תחילה בלי ברכה, דהברכה דהטלית גדול חלה גם למפרע, דהכל הממשך מצוה אחת הוא, וחדא מילתא היא, וגם אם לא בירך בתחילת קיומה נפטר הכל בהא דמברך אחר כך. [ועיין באורך בתשובות בצל החכמה (שם) דהברכה קאי למפרע בציצית גם במי שאינו מברך לפני שטובל אע"פ שבאמצע פושט טליתו כדי לטבול. עיין שם].

ב. לענין לולב וסוכה חל למפרע

תו חזינן בעוד גווני דחל הברכה למפרע, כגון לענין לולב, דאיכא דסברי (משנה ברורה סי' תנ"א ס"ק כ"ו, חיי אדם כלל קמ"ח סע' י"א) דאף לאחר שנטל הלולב יכול לברך על נטילת לולב, כיון שהנענועים דהלל לפניו, שגם הנענועים הן חלק מן המצוה. אם כן מתבאר מזה דחיילא הברכה למפרע דאם לא כן היאך שרינן. [א"ה. דהרי כבר יצא ידי חובת נטילה והיאך יברך לאחר קיום המצוה, אלא על כרחך שכל זמן שעדיין עוסק בנענועים יכול לחול למפרע].

תו חזינן לענין סוכה, דמברך הברכה של סוכה רק על האכילה, אף שהשיבה שקדמה הוה גם קיום מצוה דשיבת סוכה, והרי אילו לא היה אוכל איכא דסברי דמברך על השיבה. [ענין משניב סי' תרל"ט ס"ק מ"ח].

ג. טלית בסליחות

הנה כתב בלבוש (סי' תקפ"א) שהשליח ציבור שמתפלל סליחות מבעוד יום, יתעטף בטלית ולא מברך, וכמו דפסק בשולחן ערוך (סי' י"ח סע' ג') דחיישינן לדעת הרמב"ם דכסות יום בלילה פטור.

ותמה בט"ז (סי' תקפ"א ס"ק ב') דכיון דלהרא"ש כסות המיוחד ליום

אפילו לבשו בלילה, חייב בברכה, למה יכניס עצמו תחילה לספיקות וילבוש דבר שיש בו ספק ברכה ולא יברך עליו.

אלא כתב בט"ז דאיכא תקנתא דיקח טלית חבירו, והרי אין מברכין על טלית שאולה. [ואפילו למאן דפסק לברך, היינו רק כששאלו כדי לצאת בו, משא"כ כאן דלא נתכוין אלא משום צניעות בעלמא].

ולאור האמור צריך עיון בדברי הס"ז, דהרי גם להרא"ש חשיב דבירך על כל מושך זמן לבישת הטלית, דהברכה דיברך בבוקר יחול למפרע מעת לבישתו.

ויש לומר דאייירי שאינו ממשיך ללבושה עד הבוקר. וכן ראיתי בספר חוט שני (הלכות ראש השנה סי' תקפ"א סע' א', עיין שם שכתב דכך היה המנהג בדורות שעברו, שקמו באשמורת כגון בחצות או יותר מאוחר ולא נשארו מעוטף בטלית עד זמן שיכיר).

ד. מהני רק לשיטת הרא"ש

הנה בגמרא מנחות (מ"ג א') ילפינן "וראיתם אותו" פרט לכסות לילה, ונחלקו הרמב"ם והרא"ש מהו כסות לילה, דעת הרמב"ם (פרק ג' הל' ציצית ה"ז) דהזמן קובע, דאם הוא יום חייב בציצית, ואם לילה פטור מציצית. ולפי זה אפילו כסות שמויחד ליום, אם לבשו בלילה, פטור מן הציצית.

משא"כ דעת הרא"ש (הלכות קטנות הל' ציצית סי' א') דהכסות קובעת, דאם הוה כסות המיוחדת ליום, חייבת גם בלילה, ואם הוה כסות המיוחדת ללילה, פטורה גם ביום.

מעתה תקנתא הנ"ל תועיל רק כד נימא כהרא"ש דכסות יום בלילה חייבת, אך להרמב"ם כיון דלילה הוה זמן פטור לא תועיל ברכתו למחר על הלבישה דאתמול, מכיון דאיכא באמצע זמן שפטור מהמצוה. אך מכל מקום איכא האי תקנתא לצאת ידי חובת ברכה עכ"פ לדעת הרא"ש.

ה. אע"פ שנמלך שלא לפשוט

הנה האי תקנתא שכתבנו שלא יפשוט הטלית קטן וישן בה, לכאורה היינו אף באופן שכוונתו בהברכה היה על מנת לפשוט הטלית בלילה, ורק אחר נמלך שלא לפשוט בשביל שתשאר לו הברכה.

דנהי דבכהאי גוונא יש היסח הדעת על חפצים אחרים, אבל במחוסר מעשה של פשיטה שאני, דהרי אם לא כן לא שמענו דמי שמחליט בסוף התפילה להשאיר עם הטלית ליותר זמן כנגד החלטתו בשעת הברכה, דיצטרך לברך שנית.

אבל בחפצים אחרים, כגון לענין שחיטה, אם החליט תחילה שלא לשחוט יותר בהמות ואחר כך נמלך לשחוט עוד בהמות, בזה יברך. אך אם החליט להפסיק לשחוט מכיון שסבר שגמר לשחוט כל הבהמות ובאמת לא גמר, בזה כתבו הפוסקים דשוחט בלא ברכה, אך אם סובר שבהמה זו פטורה מברכה, אזי יברך.

ו. לרמב"ם מקיים מצוה בתוספת שבת בלא ברכה

הנה אכתי יש לדון באי תקנתא, דהרי כשנזכר בזמן תוספת שבת שלא בירך על הציצית, נימא לו דאדבריה יפשוט הטלית כדי שלא ילבוש בלא ברכה, שהרי להאמור האי תקנתא הוה רק להרא"ש ולא להרמב"ם, והרי השתא גם להרמב"ם בתוספת שבת יש חיוב ציצית והרי לא יחול עליו ברכה.

נכרי העומד להתגייר

הנה הבאנו לעיל דינא דהמרדכי (מנחות הלכות קטנות אות תתקמ"ד)
דאין איסור ללבוש הבגד בלא ציצית, אלא כשהוא לובש בו חל עליו
המצוה להטיל ציצית. ומשום הכי בלא נמצאו חוטים בעיר, מותר מן
התורה ללבוש בגד ד' כנפות בלא ציצית.

אמנם לכאורה לפני שלבוש בהבגד, אם יש לו חוטין של ציצית
ושורף החוטים, ואין לו חוטים אחרים, ואחר כך לובש הבגד בלא
ציצית, בפשוטו אסירא מן התורה.

ויש לדון בכעין זה בנכרי העומד להתגייר, האם מחוייב לדאוג
לקיום מצוות לאחר שיתגייר.

א. לקנות המצוה לפני החג

הנה להאמור אם הגיע חג הסוכות ואין לו ד' מינים, הוה אונס, אך
חייב לקנות ד' מינים לפני החג כדי שלא יהא אנוס. [א"ה וכמו הנ"ל שאסור
לשורף החוטים של הציצית לפני קיום המצוה, ואם שרפם אסור ללבוש הבגד].
וגם נכרי שרוצה להתגייר לפני סוכות, בפשוטו חייב לקנות ד' מינים
לפני שמתגייר. וצריך עיון. [א"ה. אע"פ דאכתי לא נתגייר והתחייב בהמצוה].

ב. האם ימתין להתגייר

תו יש לדון באדם הרוצה להתגייר לפני פסח וידוע שלא יהא לו מצה,
האם נימא דימתין להתגייר עד לאחר פסח, כדי שלא יבטל מצות
אכילת מצה.

ובפשוטו מן התורה שרי להתגייר, דאחר כך הוה אנוס, וכמו שמותר
ללבוש בגד של ד' כנפות בלי חוטים.
[א"ה. ולא דמי לשורף חוטים של ציצית לפני שלובשם, דהתם עושה מעשה בידים לאבד
המצוה, משא"כ הכא רק קיבל עצמו החיוב].

ג. האם מדרבנן אסור להתגייר

אך הרי בגוונא דהמרדכי, אע"פ דמותר מן התורה ללבוש הבגד בלא
ציצית, מכל מקום מדרבנן אסירין, ואם כן יש לעיין באופן שאין לו
מצה, האם מדרבנן יכול להתגייר.
ואולי להפסיד זמן ביהדותו בזה לא חיישינן. וכן משמע פשטא
דמילתא דלא דחינן הגירות אף שיהא אנוס מלקיים מצות עשה, והרי
כשאין תכלת ואנוס על קיומה מכל מקום מתגיירים.

ד. לענין פריה ורביה

הנה כעין זה יש לדון לענין מצוות פריה ורביה, אם היה נכרי ונכרית
ונתעברה, ונתגייר האב לפני שנולד, האם קיים האב פריה ורביה. [נדעת
התוספות (בבמות ס"ב א' ד"ה רבי יוחנן, וכך ביאר בבית שמואל אה"ע סי' א' סעיף ז' בכוונת התוספות)
אף בלא נתגייר הולד, ולדעת הרמב"ם (ט"ו הל' אישות ה"ו) דוקא בנתגייר הולד].
ולכאורה יש לדון בדפשוטו לא קיים, דהרי בהיולד העובר אינו
מתייחס אחריו, ונהי דבהיותו עובר היה בנו, מנא לן דמה שעובר
מתייחס אליו מהני לפריה ורביה.

מעתה לפי זה יש לעיין בנכרי ונכרית, והיא מעוברת, [ואחר כך לא יקיימו
פריה ורביה], מי אמרינן דיתגייר מיד, אע"פ דאם כן יפסיד המצוה דפריה
ורביה, או דילמא אמרינן שימתין להתגייר עד שתלד, ויקיים פריה
ורביה ורק אחר כך יתגייר.

ציצית דגרדומין

איתא בשולחן ערוך (או"ח סי' י"ב סעי' ג') שאם נשאר מהציצית,
לשיטת רש"י, כדי עניבה מן הענף, ולשיטת ר"י אפילו נחתך כל הענף
ולא נשאר כדי עניבה אלא מן הגדיל, כשר. ומנהג העולם כרש"י, אך
היכא דלא אפשר, יש לסמוך על ר"י ומותר ללבוש הבגד.

והנה אע"פ דאיכא ספק אם הציצית כשרים דהרי פסול לשיטת
רש"י ושאר פוסקים, מכל מקום מותר ללבושו, דהרי כיון דאין לו
חוטים אחרים, אם כן להמרדכי הנ"ל מן התורה אינו מבטל העשה,
ולענין האיסור דרבנן שרינן לסמוך על דעת הר"י.

ותיקשי הא איכא תקנתא שלא יבטל המצוה בתורת ודאי, דיכול
להקנותם על תנאי, והיינו שיקנה הבגד לחבירו בתנאי דהחוטים
פסולים, דהשתא ממה נפשך יכול לתלות החוטים, דהרי אם החוטים
פסולים הוי טלית שאולה שפטורה מציצית.

א. שרינן גם בלא זה

הנה יש לומר דלא מצרכין ליה מפאת דשרינן ליה ללבוש הבגד גם
בלא זה.

אך מכל מקום הא יכול לעשות מחד דרבנן, דהיינו לילך

אך אינו כן דמכל מקום בכהאי גוונא שרינן לקיים המצוה בלא
ברכה, דהרי באמת גם באלם שרינן ללבוש ציצית אף שמצוות
ציצית הוה רשות, מכיון שרצונו לקיים המצוה, ורק לענין תרומות
ומעשרות אמרינן (משנה תרומות פ"א מ"ו) דאלם לא יתרום משום שאינו
יכול לברך על ההפרשה דשאני התם שיש אדם אחר שיכול לקיים המצוה.

[ויש לעיין אם קנגטא בפלוגתא שאגת אריה ובית הלוי דפליגי לענין דינא דעשה דוחה לא
תעשה, בגוונא דהוא יכול לקיים העשה רק אם ידחה לאו, ואדם אחר יכול לקיים העשה
בלא שידחה הלאו, דדעת שאגת אריה (ס"י כ"ט) דהוא לא יקיים, דחשיב אפשר לקיים
שניהם, משא"כ דעת בית הלוי (שו"ת ח"א סי' א') דיכול לקיים, דלא חשיב אפשר לקיים
שניהם, דהרי הוא אינו יכול לקיים המצוה בלא שידחה. א"ה. מעתה הכי נמי להאמור
בתרומות ומעשרות, הרי באדם זה אין אפשרות לקיים המצוה דהפרשת תרומה אלא רק
בלא ברכה, ומכל מקום אמרינן שהוא לא יקיים המצוה אלא יקיימו אדם אחר שיכול לברך].

מלביש לחבירו כלאים בציצית

הנה קיימא לן דהלובש כלאים לוקה. וכתב ברמב"ם (פ"י מהל' כלאים
הל"א) דהמלביש נמי לוקה. [והיינו כאשר אין הלובש יודע שהוא כלאים, אבל בידוע
הלובש שהוא כלאים אינו לוקה, אלא עובר רק על לפני עור].

ויש לדון מהו לענין להלביש לאדם אחר ציצית עם כלאים:

א. מלבישו כלאים בציצית

יש לדון באופן שהמלביש עובר בלאו דכלאים, האם שרי להלביש
חבירו כלאים בציצית. ומסתפק בזה במנחת חינוך (מצוה תקנ"א ס"ק ד').

[ובשלמא באופן שהלובש ידע שהוא כלאים, כיון דאין המלביש עובר רק משום לפני עור,
הרי כאן לא שייך לפני עור דהלובש אינו עובר רק עושה מצוה, אלא הנידון באופן שאין
הלובש יודע שהוא כלאים דבכהאי גוונא עובר המלביש בלאו דכלאים].

דלחד גיסא יש לומר דאסור, דלהמלביש ליכא עשה דציצית, ואם כן
למה ידחה הלא תעשה, דהלא תעשה הוא עליו והיאך יעבור על הלא
תעשה משום עשה דחבירה.

אך לאידך גיסא כתב דאפשר דשרי, דנהי דעשה דוחה לא תעשה הוה
רק דחוויה ואם כן כלאים בציצית רק דחוויה, מכל מקום הרי לובש
בהיתר, ואם כן אין איסור להלביש.

הנה נפקא מינה בזה באופן שאדם חייב ללבוש כלאים משום פיקוח
נפש, ויכול ללבושו בעצמו, האם שרי לאדם אחר להלבישו.

וכן יש לעיין במי שחייב להתגלח בהקפת הראש משום פיקוח נפש,
האם שרי לאדם אחר להקיפו, באופן שיכול לגלח בעצמו. ודן בזה
באמרי משה (ס"י י"ב). אך לענין מלביש כלאים יש לומר דקילא. [א"ה. לא
הבנתי סברת רבינו אמאי קילא].

ב. אינו יודע כלל שהוא ציצית

אך באופן שאין הלובש יודע שיש בהבגד ציצית, אין להלבישו
כלאים בציצית, דהרי מכיון דאינו יודע שמקיים מצוות ציצית, אם כן
אין לו כוונה להמצוה ולא קיים העשה, ואם כן יש איסור על המלביש.
אך בידוע שיש חוטין דציצית רק אינו יודע שהבגד והחוטין הם שני
מינין, בזה שפיר יש כוונה למצוה, רק אינו יודע שהדבר כלאים, ובה
יש לדון כהנ"ל דשרי להלבישו.

ג. להלביש אדם שישן

תו יש לדון מהו להלביש ציצית של כלאים על אדם ישן, ולכאורה
להאמור נלמד דאין להלבישו, שהרי באדם שישן אין כאן כוונה
למצוה, ואם כן יש כאן איסור מלביש כלאים.

אך באמת יש לדון דגם ציצית עם חוטים שאינם כלאים אין
להלבישו בשניה, שהרי כאשר לובש יש עליו חיוב של מצוות ציצית,
[וזה שהוא ישן אינו פוטר מהאי חיוב], וקיים מצוה ליתא כיון שאינו
מכוון, ואם כן מכשיל חבירו בביטול מצות ציצית.

ואולי יש למידן לפי סברת המרדכי (מנחות הלכות קטנות אות תתקמ"ד)
דאין איסור כלל על הטלית שלא ללבושו בלא ציצית, אלא כשהוא לובש
בו חל עליו המצוה להטיל ציצית. ומשום הכי אם לא נמצאו חוטים
בעיר, מותר מן התורה ללבוש ד' כנפות בלא ציצית. וכמו כן בשבת
שאינו יכול לקושר החוטים. [וכך כתב בשיטה מקובצת במנחות ל"ו ב'].
מעתה יש לדון דהאי ישן כיון שאינו יכול להטיל ציצית, דמי לשבת
שאינו יכול לקשור הציצית. ואם כן אין כאן ביטול מצוה ושרי
להלבישו. אך אינו מוכרח, דיש לחלק דישן שאני שאם היה ער היה
יכול. וצריך לירב.

בבגד בלי ציצית כאשר אין לו חוטים, לתרי דרבנן והיינו שהציצית תהא שאולה.

ויש לומר דכיון דהוה רק ספק לא מחייבין ליה בהכי.

ב. ה' ודאים או י' ספקיים

כתב בתשובות רבבות אפרים (ח"ב סי' כ"ח אות ב') ששאל את גדולי ארץ ישראל, אם יש לו בית של עשר חדרים שחייבים במזוזה, ויש לו רק מאה דולר, ויש לו ב' אפשריות, או לקנות עשר מזוזות זולות שעולות כל אחד עשר דולר אבל הם רק ספק כשרים, או יכול לקנות רק חמש מזוזות יקרות שכל אחת עולה עשרים דולר אבל הם ודאי כשרים.

והשיבו גדולי ארץ ישראל שיקנה חמש מזוזות ודאים, דעדיף מצוה אחת ודאית מבי' מצוות ספקיים.

מעתה לכאורה יש לשאול כמו ששאלנו לענין ציצית, שלא יקנה חמש מזוזות ודאים, אלא יקנה עשר מזוזות זולות שהם רק ספק כשרים, ויקנה את ביתו לאדם אחר ויגור שם בשכירות, ואז חייב במזוזה רק מדרבנן, וזוהי נימא ספיקא דרבנן לקולא. נמצא שקיים המצוה בכל העשר חדרים.

ועוד יותר יש לומר שיקנה את ביתו בתנאי אם המזוזה פסולה, ואז להצד שהמזוזה כשירה לא יפסיד המצוה דאורייתא. וכי תימא דמפאת חזקת מרא קמא הוה שלו ודאי, בזה יש לומר דכשיש ממה נפשך לא אמרינן לה. תו יש לומר דמוותר על חזקת מרא קמא, כמו שכתב בחזון איש (ח"מ ליקוטים סי' י" ס"ק ח') לענין דינא דהמוציא מחבירו עליו הראיה בחזקת מרא קמא דשייך להסתלק מזה, חזינן דאם אינו רוצה לשמש בדין מוחזק לא חייל דין מוחזק.

ג. לחלק בין נידון דמזוזה לנידון דציצית

מעתה נימא דכמו שהוכחנו דלענין ספק ציצית אינו חייב להקנותם לחבירו על תנאי שהם פסולים, אם כן הכי נמי נימא בנידון הנ"ל דספק מזוזות, דאינו חייב להקנות את ביתו על תנאי, ואם כן יקנה רק חמש מזוזות שהם ודאי כשרים.

אך יש לחלק, דבשלמא בנידון הנ"ל דציצית, הוה רק ספק אם מבטל המצוה, אמנם בנידון דהרבבות אפרים הרי אם לא יעשה הכי ודאי מבטל בה' מקומות מצוות דאורייתא, ואם כן יש לומר דבאמת נעביד הכי, שיקח עשרה מזוזות שכשרים רק מספק ויעשה כן.

אך יש לדחות דמכל מקום כיון דעדיפא שיהא לו ה' מצוות ודאיות, הלכך לא יעשה כן. [אלא בחמשה מקומות האחרים שלא יהא להם מזוזה, יעשה כן כדי שיהא שם רק ביטול מצוות מזוזה מדרבנן, ועיין במגן אברהם (סי' י"ג ס"ק ח') דאיתי לענין כבוד הבריות דשרינן ליה לילך בלא ציצית, שיעשה כן שיקנה לחבירו]. אך לענין דהיה נראה כדכתיבנא.

ד. ציצית בלא תכלת

הנה העירוני דיש להוכיח מהא דבזמן הזה הולכין בציצית בלא תכלת, חזינן דעבדינן מצוה אע"פ שמבטלינן מצוה אחרת כשאנוס, אם כן הוא הדין נימא הכי לענין נידון הרבבות אפרים שיקיים המצוה בחמש מזוזות ודאים, אע"פ דבזה יבטל החמשה מצוות שהם ספק.

אך לענין דינה ראייה, דשאני בציצית דהיינו משום שלא תבטל מצוות ציצית דלבן.

ציצית פסולים בשבת

הנה כתב במשנה ברורה (סי' ט"ז ס"ק ד') דאם בטלית אין שיעור, אין לצאת בה בשבת, דמכיון דאינו מקיים בו מצוות ציצית, אם כן הציצית הוה משאוי.

וכן חזינן בשולחן ערוך (או"ח סי' י"ט ס"ז) דאם רוב הבגד פתוח, חייב בציצית, ואם מיעוטו פתוח, פטור, ואם מחצה על מחצה, חייב בציצית מספק, אבל אין יוצאין בו בשבת, דשמא פטור מציצית והציציות הוי משאוי.

א. בטל לגבי הבגד

הנה הגרע"א (גליון או"ח סי' י"ג סעי' ב') תמה על השולחן ערוך, דהרי מכל מקום הוה מתכסיסי הבגד, ואם כן אף אם אינם ציצית כשרין, מכל מקום בטילין לגבי בגד כיון דאין דעתו להשלימם. והוכיח מהכי מתשובות הרא"ש שכתב שטליתות שלנו אף שאינם מצוייצים כהלכתם, [הכוונה אולי דתכלת מעבב הלבן, או שאין עטיפת], מכל מקום יוצאין בו בשבת. וכן תמחו על המשנה ברורה בתשובות משיב

דבר (סי' ב') ובחזון איש (או"ח מועד סי' ג' ס"ק כ"ח).

ב. ברמב"ן דאם אין מצוה הוה הוצאה

הנה חזינן דהר"ה (פ"ב דשבת, י"א ב' בדפי הרי"ף) פסק כרבי דתכלת מעכבת את הלבן, והרמב"ן במלחמות פליג, ותמה על הר"ה, דהא חזינן דיוצאין בציצית בשבת, ולרבי היאך יוצאין בו בשבת כיון דליכא מצוה דהרי ליכא תכלת. אם כן חזינן מהרמב"ן דכד ליכא מצוה אסירא לילך בשבת, אע"פ דאין דעתו להשלים.

ג. לחלק

הנה העירוני שיש לחלק, דאם כל לקיחתו להבגד הפחות מכשיעור היינו רק לשם הציצית, בזה הוה חלק מהבגד, וכדעת המשיב דבר, אבל אם הולך בבגד מחמת הבגד, ומטיל ציצית רק מספק, בזה לצד הספק שאינו של הבגד הוה משאוי. [אי"ה. ונימא שהרמב"ן איירי באופן השני, שהולך בבגד מחמת הבגד, ואם כן אין מצוה בהציצית והוה משאוי]. אך לא נראה בעיני חילוק זה.

כסות של קטן שהגדיל

הנה יש לעיין בד' כנפות המיוחד לקטן, מהו כשיתנו הבגד לגדול בקביעות, כגון שהקטן נעשה בר מצוה. האם הציצית כשירה.

א. כסות לילה שיחידה ליום

הנה יש לדון בכסות המיוחדת ללילה, ויחידה השתא ליום, האם מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי.

והיינו דחזינן דאם היה לציצית רק ג' כנפות והטיל בהם ציצית, ואחר כך עשה כנף רביעית הרי חייב להתיר החוטים משום תעשה ולא מן העשוי, וכן נמי אם היתה סוכה בלא דפנות וסיכך עליה, ואחר כך עשה הדפנות, פסולה משום תעשה ולא מן העשוי, [לדעת הגהות מיימוניות], והלכך יש לעיין מהו בנידון דידן.

ודן בתשובות חלקת יעקב (או"ח סי' ה') דכשירה, דהרי אשכחן תעשה ולא מן העשוי רק כשהחפץ עצמו היה פטור, דחזינן דסוכה למעלה מעשרים שמיעטה כשירה. וכן חזינן בעשה סוכה תחת הגג והסירו אחר כך כתב ברמ"א דכשירה. ואם כן יש לומר דהכי נמי בנידון דידן כשירה.

אך כתב דחזינן דההיתר תחת הגג דהסרת הגג חשיבא מעשה, אמנם חזינן דלמעלה מעשרים ומיעוטו, כשר אפילו בלא מעשה, כגון שהניח העפר לזמן קצר שאינו ממעט ואחר כך נמלך לבטלה נמי כשר.

ושוב הביא דהא קיימא לן דסוכה פטורה ממזוזה, ואם שם מזוזה, ואחר כך נמלך לדור בקבע, הוה ליה תעשה ולא מן העשוי, אך כתב דגם מזה אין ראייה, דיש לומר דהתם הפטור בגוף הסוכה שהוא דירת עראי ופטור ממזוזה, אבל כאן הבגד הוא אותו הבגד רק יש לו פטור של כסות לילה.

אך שוב הביא שנסתפק בזה בפרי מגדים (סי' י"ח מ"ז סק"א) אם מיפסל משום תעשה ולא מן העשוי, או דילמא כיון דאין מחוסר מעשה, ונשאר שצריך עיון. ובתשובות נאות דשא (ח"א סי' ט"ב) הביא להפרי מגדים ואסיק דפסול. ובמאסף לכל המחנות (סי' י"ח) הביא דיעות הפוסקים.

מעתה להני דפסלי אם כן תיקשי כהנ"ל בנעשה לכסות של קטן ואחר כך הגדיל.

ב. גדול לובש עראי כסות של קטן

הנה יש לדון מהו אם גדול לובש עראי כסות של קטן. וכתב בחזון איש (או"ח סי' ג' ס"ק ל"ד) דכל זמן שהבעלים יחדה לקטן, אם כן לדעת הפוסקים דכסות לילה פטורה ביום, הכי נמי האי בגד פטורה מציצית. [אי"ה. ועוד עיין בחמד משה סי' י"ח, ופרי מגדים סי' י"ח א"א אות ג', וכף החיים סי' י"ט אות ד' דגם בכסות המיוחד לאשה פטור האיש].

מעתה אם נימא דאם גדול לובש עראי כסות של קטן, פטור מציצית, אם כן תיקשי כהנ"ל דההגדיל הקטן יפסל משום תעשה ולא מן העשוי.

ג. ידע שיהא בר מצוה

אך יש לומר דכשירה, דהרי בשעה שהטיל הציצית, ידע שיהא בר מצוה והטילו גם לשם כן, ואף שמחוסר זמן בזה לית לן בה.

והנה במשמרת שלום (ווי"ד סי' רפ"ו) דן בהניח מזוזה במקום שכור בחוץ לארץ, קודם שלשים יום, אע"פ שחיובו רק לאחר שלשים יום.

ולכאורה להאמור שפיר דמי, דהרי דעת בהניחו גם על לאחר שלשים יום. וצריך עיון.

בתורת הדרך אמונה [ח]

מצוות קריאת שמע, כיון דהאיסור לאכול קודם המצוה הוה רק מדרבנן וספיקא דרבנן לקולא.

ג. כשיטת הגרע"א לענין אכילה לפני ספק מצוה

הנה לכאורה דברי הדרך אמונה אזלי כשיטת הגרע"א, דהנה בגוונא דבירך המוציא ונוכח שעדיין לא הבדיל, והשתא אם לא יאכל תהא ברכת המוציא לבטלה ואם יאכל תהא לאכול קודם הבדלה, וכתב ברמ"א (סי' תע"א סעי' ה') דיאכל, וביאר במגן אברהם (שם) בשם הפוסקים, דיאכל רק על מנת שהברכה לא תהא לבטלה ולא יאכל יותר.

אמנם הגרע"א (גליון שם) כתב דיש לומר דלא כן, דהרי כתב במגן אברהם (סי' רצ"ט) דאע"פ דאם התחילו לאכול באיסור קודם הבדלה מפסיקין, היינו רק למאן דאמר הבדלה דאורייתא, אבל למאן דאמר הבדלה דרבנן הא קיימא לן דאם התחילו אין מפסיקין, ומעתה לדין דהוה ספק אם הבדלה דאורייתא או דרבנן, אמרינן בו דספק דרבנן לקולא, ואם התחיל לאכול אין מפסיקין.

חזינן מדברי הגרע"א דלא אמרינן דחייב להבדיל מכח דינא דספק דאורייתא לחומרא, אם כן נקבע כך גם לענין האיסור אכילה, אלא דנין האיסור אכילה בפני עצמו, ואמרינן בו ספק דרבנן לקולא. [נעוד עיני מה שהבאנו בכל זה בסוף גליון פרשת קרח תשע"ד].

ענינים שונים [א]

בתשובה אחרת (יו"ד סי' שני"ט) כתב דלאו שפיר דמי, דאזלינן בתר הכוונה הפרטית, והרי בכתיבת השם עקר כוונתו לקדש השם.

ג. לאו כל כמיניה להגביל הברכה

תו יש לעיין כיון דבשעה שבירך שהכל ידע שיאכל גם הנמצא בצלחת האורז אע"פ שלא ידע שיש שם פטריות, אם כל כמיניה לומר שהברכה לא תחול על זה.

ויש לומר דתליא בפלוגתא פרי חדש (יו"ד סי' י"ט ס"ק ח') ותבואות שור (יו"ד שם) האם יכול לכוין בברכת המצוות שלא לצאת בו אלא על חלק מהמצוה, דעת הפרי חדש דיכול לכוין כך, [במקום שאין חסרון של ברכה שאינה צריכה], אך דעת התבואות שור דלא מצי למיעבד הכי, שהרי הברכה חלה ממילא על כל מה שבדעתו לעשות.

והנה הגרע"א (גליון או"ח סי' ר"ו סעי' ה') מביא פלוגתתם, והתם הנידון שבירך בורא פרי העץ וסבר שהפרי השני אדמה ובאמת הוא עץ, ומשמע מדבר הגרע"א דתליא בהאי פלוגתא. וזה ממש נידון דידן. ומשמע דלפרי חדש לא עלתה לו הברכה.

[אך אין לפשוט מהכא את הנידון דאבני נזר שהבאנו לעיל, דהרי הגרע"א איירי שלא כוון לפטור את כל פירות העץ. אך מכל מקום בפשוטו בסתמא אם יביאו לו עוד פרי עץ יאכלנו, ואם כן באמת יש לפשוט מינה. ויש לדחות דאיירי במכוון להדיא שלא לאכול יותר].

ד. דעת בעל הבית

תו יש לדון מפאת דעת בעל הבית כאשר האשה מגישה האוכל. ולא עיינתי בזה.

ובדינא דדעת בעל הבית, יש לעיין כשסובר שהפרי הוא אדמה ובירך בורא פרי העץ, אם מהני דעת בעל הבית, אך יש לומר דלא גרע מפרי אחר לענין דעת בעל הבית, ואף לגיסא דאבני נזר דכוונה כללית לא מהני על דבר פרטי שחושב להיפוך, מכל מקום יש לומר דדעת בעל הבית עדיפא.

ענינים שונים [ב]

תחנון ולא אמר.

ובאופן שספק אם הסנדק יגיע לברית או לא, הנה באותו שעה אמרינן דספק תחנון לקולא, אך אם יתברר אחר כך שלא יגיע להברית, אם כן התברר שבאמת חייבים בתחנון.

הדרן לחבר סוף ביכורים לתחילת ברכות

שמעתי בדרך צחות מהגאון דרך אמונה שליט"א, שהיה בסיום סדר זרעים, ואמר הדרן לקשר סוף ביכורים ותחילת ברכות, והוא ע"פ כמה הקדמות:

א. קושיית מהרש"א

הנה מבואר במשנה בריש ברכות, מאימתי קורין את שמע בערבית משעה שהכהנים נכנסים לאכול בתרומתן, והיינו בכהן טבול יום דמותר לאכול בתרומה רק בצאת הכוכבים.

והקשה במהרש"א (שם ב' בתוד"ה משנה) האידך יאכל תרומה מיד בצאת הכוכבים, הרי אסור להתחיל בסעודה לפני קריאת שמע, כמו שמבואר בגמרא סוכה (ל"ח א') שלפני נטילת לולב אסור לאכול.

ב. איירי באנדרוניוס

הנה יש ליישב קושיית מהרש"א, דהרי איתא בסוף מסכת ביכורים דאנדרוניוס הוי ספק איש ספק אשה וחייב בקריאת שמע רק בספק. והנה בנשים נמי משכחת לן אכילת תרומה, כגון בבת כהן או באשת כהן או בעבד כנעני של כהן, והם פטורות מקריאת שמע.

אבל אין ליישב המשנה דאיירי בנשים, דהא במתניתין איתא "כהנים" ולא "כהנות", אך אנדרוניוס שייך לקוראם "כהנים", ואם כן נימא דהמשנה איירי באנדרוניוס, אבל אין לאוסרו לאכול לפני

התברר שיש אוכל אחר טמון בו

הנה עובדא דהוה שאכל אורז ובירך מזונות ושתה חלב ובירך שהכל, ובאמצע אכילת האורז רואה שטמונים בו פטריות שברכתן שהכל, והנידון האם הפטריות נפטרו על ידי החלב, אע"פ שסבר שהכל אורז. ויש לדון בד' צדדים לאכול הפטריות.

א. חל מזונות על הכל

הנה יש לומר שהפטריות ברכתן מזונות מדין טפל כיון שהרוב אורז, ואף שהמיעוט ניכר, באנו לפלוגתא הפוסקים (משנה ברורה סי' רי"ב ס"ק א', ושער הציון שם ס"ק ב') ברוב ומיעוט שניכר כל אחד בפני עצמו, האם אזלינן בתר ברכת הרוב או דילמא צריך לברך ב' ברכות.

והנה לגיסא דברכת הפטריות מזונות מפאת טפל, אם כן חל ברכת מזונות על הפטריות, אלא עדיין יש לעיין האם חל מכיון שסבר שהכל אורז, ותליא במי שמברך על דבר שהכל שסבור שהוא גבינה, והנה נתברר שהוא חמאה, וניחא ליה נמי באכילת החמאה, דלכאורה שפיר דמי, אם כן הכי נמי דכוותה.

ב. כוונה כללית לשהכל

אך לגיסא דברכת הפטריות שהכל דחשיב ניכר, אם כן באנו לנידון אם נפטרו על ידי ברכת שהכל שבירך על החלב בשעה שסבר שהכל שם אורז.

והנה אם כוון בברכתו על החלב לפטור כל סוגי שהכל, הנה יש לעיין אם נכלל בכוונתו גם בכהאי גוונא שהיה בטוח שהכל אורז.

ואולי תליא במכוין לפני כתיבת ספר תורה לקדש כל האזכרות, אך סבירא ליה על שם מסויים שהוא חול ובאמת הוא קודש, דאיתא בנידון זה סתירה בבי' תשובות של אבני נזר, דבתשובה אחת (חו"מ סי' נ"ו) כתב דשפיר דמי, דאזלינן בתר הכוונה הכללית, והרי יש כאן כוונה כללית לקדש השם, ועקירתו בשם זה הוה עקירה בטעות. אבל

בסוף לא היה סנדק

הנה עובדא הוה במי שהוא סנדק, ומחמתו לא אמרו תחנון, ואחר כך נודע לו שלא יוכל להספיק להגיע לברית.

הנה לעני"ד אגלאי שהיו חייבים בתחנון ודינם כמו מי שהיה חייב לומר

זאת למודעי הדברים הנדפסים כאן אינם תמיד בלשונו של רבינו זצ"ל, מפאת שלפעמים דרכו היתה לכתוב בקצרה, ולתועלת המעינים היה מן הצורך להוסיף תיבות קישור והסבר. הרבה פעמים האריך רבינו בכמה דרכים ואופנים באותו ענין, ולפעמים עשר ידות על הנדפס כאן, ע"כ במקום שהאריך העתקנו רק חלק מהדברים.

לקבלת הגליון במייל,
לתרומות והערות:

L5703949@gmail.com

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 327
סיון תשפ"ב

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

שהמבנה הוא גדול ורק מה שהוא נכנס לפתח זה מעט, הרי זה רשות חשובה בפני"ע. אבל יש אופנים שאם המבנה נכנס מעט ניתן להחזיר מסיבה אחרת, כי אפשר להגדיר אותו כלחי מכאן ומכאן, ע"פ שיטת החזו"א שגם מחיצה ארוכה כשרה ובלבד שלא תימשך מהחוט ולפנים ג' או ד' טפחים, [משא"כ לשיטת המקור חיים בפשטות מתחשבים במה שהמחיצה ממשיכה החוצה, ואם אורכה יותר מד' אמות, נפיק מתורת לחי לתורת כותל ואינה כשרה ללחי]. אמנם אם יש על המבנה גג הבולט, בשיעור מסוים הוא מונע את האפשרות להחשיב את המבנה כלחי. וכל זה כאשר המבנה נמצא מחוץ לעירוב ונכנס מעט, משא"כ כאן המבנה כולו בתוך העירוב, והוא מחלק לגמרי את המקום שסמוך לפתח, וגם לא ניתן להחשיבו כלחי, ועל כן צריך לתקנו בהוספת עמוד לפני המבנה.

התיעצות על התיקון עם רב הישוב ואנשי המשק

במקום ראש מסודר אילתדו רגליים של ברזל, ודין הקשר שבהוט נביא עוד דבר מעניין מתוך הדברים שנפגשנו באותו ישוב, היה עמוד אחד שהורכב בצורה מאולתרת, לקחו סתם צינור פתוח שאין לו וי כמו של עמודי עירוב, ורצו לעשות לו משהו שיהיה אפשר לקשור עליו את החוט, מצאו ברזל שיש לו ארבע רגליים, והפכו אותו על ראש העמוד, הברזל האמצעי הכניסו לתוך העמוד, ומלמעלה אנו רואים ארבע רגליים. במצב כזה אין על אמצע העמוד וו כלשהו, אלא שאפשר להעביר את החוט מעל הרגליים ולהורידו מהצד השני של העמוד, ואז החוט מגיע עד מעל העמוד. בפועל המצב כאן היה קצת שונה, והחוט לא הגיע ישר עד מעל העמוד, אלא היו בו מגוון קשרים וסיבובים, שבסוף כל הקשרים יש חוט אחד שמסובב על העמוד. וכאן השאלה האם ניתן להחשיב את כל הקשרים כהמשך של המשקוף, והחוט שיוצא אחריהם יחשב המשך שמגיע מעל העמוד, למרות שהוא לא ממשיך ישר את החוט שמגיע מחלל הפתח, שהוא המשקוף.

בנקום ראש המכוס רגליים מברזל

יש שלומדים מדברי החכמת שלמה (סי' שס"ג ססכ"ו) שצריך שהקו הישר של המשקוף יגיע עד מעל העמוד, ולא החוט המסתובב אחרי הקשר. וכך הוראת הבד"ץ להקפיד שהקשרים לא יהיו על החוט הישר שמגיע לעמוד, אלא רק על החוט היורד למטה, או המסתובב לאחר הנחת החוט על ראש העמוד. ומ"מ אין הוראה לפסול דבר כזה, אבל גם אין הוראה להכשיר. לכן צריך תמיד להקפיד לא לעשות את הקשרים על החוט הישר שהוא המשקוף, אלא רק עם החוט הכרוך סביב לבורג או לעמוד.

הושלמו עוד עבודות בעירובים השכונתיים בפתח תקוה

בשבוע זה הושלמו עוד כמה עבודות בעירוב השכונתי בגני הדר בעיר פתח תקוה, על פי בקשת האחראים בשכונה, עשינו חיזוק ליותר מעשרים לחיים, וכן שפצו כמה עמודים,

ניווט הצמחים בסטון ללוח שלא יפסיק ביו החוט

לחזק את רמת הכשרות המהודרת. באחד מהמקומות בחניה שיוצאת מהרחוב, היה עמוד שנמצא בסמוך לגדר שיש בה שיח ארוך, וכאשר מסתכלים מהרחוב שהוא בצד של החניה, נראה שהעמוד מוקף בשיח הגדול. אבל

ביצוע העבודות לתיקון ישוב עם עשרות בעיות

בשבוע זה התחלנו בס"ד בתיקון אחד מהישובים שנבדקו בחודש האחרון, ובבדיקה התברר שיש להם רק חוטי עירוב, אבל לא עירוב. בכמה מקומות החוטים היו קשורים בצורה לא נכונה, מתוך הבנה שהעיקר לסגור מעגל, שהחוטים יתחברו לגג והגג לחוט הבא, ואז הישוב כביכול מוקף וסגור. אבל כידוע שענין החוט הוא ליצור צורת הפתח שיש לה דין מחיצה, ולא שהחוט סוגר את המקום. לכן יש הלכות איך לחבר את החוט שיהיה מעל שני עמודי עירוב תקינים.

חוט העירוב קשור כחגוד מוט

באחד מהמקומות עשו עמוד ליד הרפת במרחק עשרה מטרים, וכדי להמשיך את העירוב עד הגדר, הוסיפו עוד עמוד בגדר של הרפת, אלא שהעמוד הזה היה סתם צינור, ללא וו בראשו, וקשרו את החוט מסביב לעמוד ממש. דוגמא פשוטה של צורת הפתח מהצד, ללא שום הסבר. הגענו למקום יחד עם רב הישוב, הראינו לו את הבעיה, והוא אישר שצריך לתקן. וכך עברנו ממקום למקום, ועשינו סימונים היכן צריך להעמיד עמודים חדשים, הרב הודיע לתושבים שיבואו לעבוד אצלם, ולאחר מכן הבאנו עמוד תקין עם וו, והרכבנו אותו צמוד לגדר של הרפת, במקום הצינור הנ"ל. ובעז"ה אנו מקיים להציל עוד ישוב שלם, ולזכות אותם בשמירת השבת.

מבנה שנכנס עשרים ס"מ תחת החוט

במקום נוסף באותו ישוב היה עמוד תקין עם חוט מעליו, אבל היה מחסן שנכנס מעט תחת החוט, באופן שאם תעמוד בחלל הפתח או לפניו, יש רשות היחיד שמסתירה את העמוד ומחלקת את הפתח. דין זה אנו לומדים כעת במסגרות השיעורים של העירובין למעשה, שיש ספק בדרגת חומרת הדין בזה, כיון שהמשנ"ב (סי' שס"ג ס"ק ק"ג) הזכיר לפסול באופן שהרשות היחיד מקיפה את העמוד עצמו, ואז יוצא שלא רק חלל הפתח מחולק לשתי רשויות, אלא העמוד מחולק ונמצא ברשות אחרת, משא"כ במקרה זה שהעמוד אינו מוקף, אלא חלל הפתח מחולק לשתי רשויות, לא נזכר במשנ"ב מה דינו. לעומת זאת החזו"א (סי' ע"ס ס"ק י"ח) נקט בפשיטות יותר מכך, שאפילו מחיצה שאינה רשות בפני עצמה, מחלקת את הפתח לשני חצאים. ובמנחת שלמה (סי' ס"ב) היקל בזה, וצ"ב בלשונו. ויש שחילקו אם נשאר חלל י" טפחים בין המשקוף לגג המבנה.

המבנה נכנס לחוט עשרים ס"מ, העירוב בשמאד

למעשה ההוראה היא שעירובים שכונתיים יקפידו שגם מחיצה סתם לא תהיה תחת החוט, אבל בעירובים עירוניים אינם מקפידים על צוה"פ שעוברת על מחיצה, ומ"מ אם היא עוברת על מחסן או מבנה שהוא רשות בפני"ע, יש להקפיד על כך, וק"ו כשהעמוד עצמו מוקף ברשות אחרת שהמשנ"ב פוסל אותו. ולפי"ז גם כאן אמרנו לרב שיש צורך לתקן. הרב הסכים עם הצורך לתקן, אבל היה חבל לו שבגלל דבר קטן שהמחסן נכנס תחת הפתח עשרים ס"מ, צריכים להוסיף עמוד חדש. הוא ביקש אם אפשר להזיז את העמוד, אבל הוא היה מחובר גם בבטון של קרקע המחסן, ולא שייך להוציאו, ובלית ברירה אמר שנוסיף שם עמוד נוסף.

ובאמת יש מקרים שיתכן להחזיר כשהמבנה נכנס רק מעט, והיינו באופן שרוב המבנה נמצא מחוץ לעירוב, והוא בולט לתוך הפתח מעט. ש"א שאם נכנס פחות מד' טפחים אינו חשוב לחלק, וצ"ע מקור לסברא זו, דבשלמא מחיצה פחות מד' טפחים אינה חשובה לחלוק מקום, אבל כאן

הגיעה בעידוד של משגיח הכשרות במטבח, אדם חרדי שעובד לפרנסתו בדברים של מצוה, ולאחר תקופה שהוא משגיח במקום, וראה כמה פעמים שמגיעות קבוצות של דתיים שומרי שבת, ומטלטלים מחדר לחדר ובכל שטח המלון, למרות שאין שום עירוב לא למלון ולא לישוב החילוני שסביבו. הוא פנה למנהל המלון וביקש ושילד אותו לעשות עירוב בשביל לדאוג לדתיים שישמרו שבת המנהל במקום זה עדיין לא זכה בעצמו לשמור, אבל הוא מעריך את המצוות ומוכן לתת למען המצוה שיהיה לאורחים בבית מלון. ועל זה נאמר בגמ' שאפילו ריקנים שבר מלאים מצוות כרימון. ועוד אנו

מדידת כשרות הנדרשת לעירוב במלון כישוב חילוני

רואים מזה כמה אפשר לבקש יפה, אפילו שהאורחים לא ביקשו ממנו, והוא אינו דואג לעצמו, מ"מ רוצה לתת כשרות ומצוות רוב המקומות רוצים לתת גם כשהוא עולה להם כסף, רק צריך לפנות יפה ובצורה נכונה, וכמובן בתפילה וסיעתא דשמיא.

כשהגענו למקום קידמו אותנו משגיח הכשרות עם מנהל המקום, והראו לנו את החדרים שצריכים לכלול בעירוב, והיכן יש גדרות. מדדנו כל קום והראינו להם את דרישות ההלכה, עד שהדברים הובנו מדוע צריך להשקיע כאן בעמוד ושם לחי.

האם קשת מאבנים כשרה לצורת הפתח

באחת מהפינות היפות של חצר המלון, היינו צריכים לעשות צורת הפתח, ולהעמיד עמוד, אך המיקום לא מצא חן בעיני המנהל, ושאל האם הקשת היפה שעשויה מאבנים גם כשרה לשמש פתח. דין זה מבואר בגמ' (עירובין דף יא.) ובשר"ע (סי' שס"ב סי"ב) שצורת הפתח בצורת כיפה, דהיינו שער שהמשקוף שלו מעוגל כצורת קשת, כשר לצורת הפתח. אבל נחלקו הראשונים בזה, שדעת הרשב"א שצריך שיהיה אבנים מעל הקשת באופן שיש בה גם קו ישר מעמוד לעמוד, ולא רק העיגול התחתון, כי משקוף צריך להיות קו ישר. אבל כמה ראשונים חולקים וסוברים שגם החלק המעוגל כשר לשמש משקוף, וגם זה נקרא שוקף מעמוד לעמוד, [ואינו דומה למשקוף שיוצא החוצה מבין העמודים, שהוא יוצא ממקום הפתח]. והנה המשנ"ב לא הזכיר

האם הקשת כשרה לצורת הפתח

כלום ממחלוקת זו, והחזו"א הביא את דבריהם ופסק להיתר כשיטת שאר הראשונים, שגם קשת מעוגלת כשרה. לפ"ז גם הקשת הזו תהיה כשרה לפי הכרעת החזו"א. אמנם כשנתבונן נראה שהקשת עשויה מאבנים קטנות זו לצד זו, וא"כ יש לחקור האם דבר כזה נחשב שיש משקוף על העמודים. שאלה זו יכולה להיות גם בפתח בצורה מרובעת, כאשר הוא עשוי מאבנים כעין קוביות, האם הקוביה שבפינה נחשבת חלק מהמשקוף וממילא המשקוף מגיע מעל העמוד, או שמא הפינה היא המשך של העמוד, וממילא המשקוף אינו מגיע מעל העמוד אל מצידו ואינו כשר.

בדין זה ג"כ עמד החזו"א בספרו (סי' ע"א סק"ו) וכתב להכשיר, כיון שאין הכרעה מצורת הבנין שהפינה שייכת לעמוד יותר מלמשקוף, אפשר להגדיר את הפינה כהמשך גם למשקוף וזה כשר.

העמוד בעירוב בטבריה יכול להיות שלר!

עלות צורת הפתח אחת, 2 עמודים - 1900 ₪

הנצח את יקירך והעמד להם זכות לנצח!

חדש! ניתן להנציח את שם התורם על העמוד.

לתרומה ולמסירת שמות

דרך נדרים פלוס, בתוך קופת מוקד העירוב,

לפרויקט הקמת העירוב בקרית שמואל בטבריה

או על ידי נציג בטלפון - 0548483320

בשבוע הקרוב יצא לאור בס"ד

חוברת חדשה בסידרת "פתח העירוב" חלק ד'

הלכות ונידונים אקטואליים על סדר השו"ע ומשנ"ב

כאשר ניגשים קרוב לעמוד, רואים איך האחראים דאגו לסדר את הדבר, ובסביבות העמוד חתכו את כל הצמחים, ואין חשש כלל. יש לציין שהדברים האלו דורשים פיקוח מתמיד, כיון שהעצים צומחים תמיד, ובמשך הזמן הם מגיעים לעומדי העירוב ולחוטם, ויש לעורר על כך שישימו לב לשינויים המתחדשים.

עמוד של עירוב שהניחו עליו כבל חשמל

ביום שישי האחרון נסענו לתקן את העירוב באחת הערים באזור המרכז, שהבדוק שם הוא אחד מהלומדים במסגרות השיעורים, וכעת היה צריך לשנות את העמודים שבכניסה, בעקבות השינויים שעשו בגדר המקיפה את העיר. במקרה זה היה צריך לפרק את העמודים ממקום מסוים, ולהעביר אותם למקום אחר, אלא שבמשך הזמן העבירו שם חוט חשמל והניחו וכרכו אותו על העמוד של העירוב, באופן שלא היה אפשר לשחרר אותו מהעמוד עם מוט ארוך.

שיטת הראש הנטו לשחרור כבל חשמל

והנה מצד ההלכה אין בעיה כאשר יש על העמוד כבל נוסף, אם הוא לא מזיז את החוט של העירוב כדלהלן, ואין חשש שהוא מפסיק בין העמוד לחוט, דאין להחשיבו כגם המפסיק. אבל כעת כשבאנו לקחת את העמוד שלנו למקום אחר, היתה לנו בעיה לחלץ אותו מכלל החשמל.

נאלצנו במקרה זה להביא סולם ארוך במיוחד, שמגיע לראש העמוד, כדי לשחרר את כבל החשמל מהעמוד. המבצע הזה היה קצת מורכב, אחרי שבדרך כלל איננו עולים לראשי העמודים, כדי להימנע מסיכונים. קשירת החוט היום נעשית מלמטה בעזרת מוט טלסקופי, וגם תיקון בראש העמוד נעשה באמצעים שונים ע"י ראשי הלבשה וכדומה. ובאמת שבזמנינו יש בעיה לבצע עבודה כזו בגובה כה רב, הדורשת רשיון מיוחד וביטוח עובדים. העוסקים בהלכות עירובין הם לא אנשים שרכשו את הדברים האלו, ואלו שיש להם את התנאים הנדרשים דורשים על כך תשלום הוגן, שלמעצות אין רצון להשקיע אותו. משום כך האחראים מתמסרים כפי יכולתם, נזהרים, וה' הטוב ישמור את כולם, שלא יארע שום נזק לאף אחד. לאחר שחרור כבל החשמל, העברנו את העמוד למקום החדש, ופנינו לבדוק את שאר חוטי העירוב.

חוט תפוס לכבל החשמל פעמים יכול לפסול את העירוב

כשהגענו לצורת הפתח הבאה, ראינו מרחוק את החוט האדום נמצא במקומו, וכמעט המשכנו הלאה, אך שמנו לב שיש איזה שינוי בחוט. התקרבו וראינו שהחוט תפוס עם כבל החשמל שהיה סמוך לו, והוא זו הצידה ממקום הפתח, ודבר כזה יכול לפסול את כל העירוב, כיון שהחוט אינו הולך בקו ישר מעמוד לעמוד, אלא זו הצידה ומשנה זווית חדה. עצרנו והוצאנו את המוט הטלסקופי לשחרר את החוט שיחזור למקומו, אבל זה לא הצליח, משכנו בחזקה והחוט לא השתחרר, ואז גילינו שהוא קשור עם כבל החשמל. הדבר היה לפלא, מי הולך לעשות דבר כזה, לקשור את העירוב לחשמל, ואיך הוא הגיע לשם.

חוט העירוב תפוס לכבל החשמל ונעשה זווית

לאחר התבוננות ראינו שהשינוי אירע מחמת שהוסיפו עוד עמוד חשמל, כנראה בגלל שכבל החשמל היה נמוך מידי במקום שעוברים בו משאיות, והרימו את

הכבל לגובה לעמוד החדש, ויחד איתו תפסו גם את החוט של העירוב. הם כביכול עשו לנו טובה שהחוט יהיה גבוה ולא יקרע, אבל למעשה הם פסלו אותו, כי החוט של העירוב אינו כבל שיכול לעלות ולרדת ולהסתובב, אלא הוא משקוף של פתח, שצריך להיות ישר, וכל שינוי זווית פוסל אותו. במקרה זה לא היה ניתן לשחרר את החוט הקודם, והבאנו חוט חדש וקשרנו במקומו בקו ישר.

במקרה זה אנו רואים עוד אחד מאלף סיבות שצריך לבדוק את העירוב ביסודיות, ולא לסמוך שהדברים יישארו כמו שהם לאורך זמן, למרות שהמקרים הם דברים חריגים, אבל יש כל כך הרב דברים חריגים שזה הופך למצב נורמלי, שעירוב הוא דבר שמשנתנה ומתקלקל, וחייבים שהבדוק ילמד את הפרקטיקה ההלכתית, וידע על איזה דברים הוא צריך לגלות עיונות, כדי שנוכל לסמוך על הבדיקה שלו שהעירוב כשר.

המשגיח ביקש מהנהל שאינו דתי לעשות עירוב לאורחים

דבר נוסף שעסקנו בשבוע זה, בעריכת תכנית להקמת עירוב למתחם של מלון הארחה באחד הישובים הסמוכים לירושלים, במקום הזה הבקשה

לשיעורי הדרכה דיגיטליים - מכון הלכה למעשה - A532534735@GMAIL.COM

ר' חיים, כולם דיברו על ההתמדה וכו', כשהוא הגיע להתפלל מתחילת התפילה עד סוף התפילה לא הסתכל לשום מקום. והוא החמיר, אמר לבנו שיקבל ע"ע בבר מצוה לא לחלוץ את התפילין עד הקדיש האחרון. ועוד דבר הוא החמיר, לא לחלוץ את התפילין בביהמ"ד רק בחוץ [כהנהגת הגר"א]. ויש בזה כבוד שמים. אם היה מתחיל לגלגל הרצועות ופתאום הוא שמע 'קדיש' היה מפסיק מיד אפי' באמצע חצי גלגול מיד הפסיק! קדיש! הרי כתוב במ"ב שלא יעשה כלום באמצע קדיש. אם היה מחזיר ספר לארזן והתחילו קדיש היה כמו 'מכת חושך!' לא היה עוזב את הספר עד אחר קדיש. אצל ר' חיים השו"ע היה ככה ישר עד הסוף.

היה פעם חכם טולדנו, הרה"צ ברוך טולדנו זצ"ל. הסטייפלער שלח את ר' חיים שילך פעם בחודש בערך לראות את חכם טולדנו. ר' חיים ראה את הסטייפלער והחזו"א ובכ"ז הסטייפלער שלח אותו לראות. והוא היה הולך מידי פעם וחוזר, לראות צדיק. והצדיק הזה נכנס פעם לביהכנ"ס וראה שמדברים בחזרת הש"ץ, הוא נעמד על ספסל וסימן לחזן שיעצור, ואמר: "רבנות; גב, גזלן, יש להם כפרה, אבל מי שמדבר בחזרה אין לו כפרה! כך כתוב בשו"ע 'גדול עונו מנשוא'", הוא בכה, וכולם בכו איתו ביחד, וכמוכן היה שם חיזוק גדול והוא אמר לחזן להמשיך.

לרפואת הג"ר אלחנן בן שרה סימון, הג"ר מנחם מנדל בן שרה בילה, מזכה הרבים הג"ר אברהם בן שרל, הג"ר ראובן בן טלאת, רפאל בן רייזל. ולישועת שרה אסתר בת מיכל מישל ויונה בן שרה אסתר. ולעילוי נשמת ה"ה מרת רחמה רחל בת הג"ר יוסף ע"ה.

גליקן זה נתנדב ע"י ר.ב.ח.ה.
לע"נ בעל ולקוט סופר

יא"צ כ"ב סיון
להצלחה בכ"ע וכל מילי
דמיטר

שלח תשפ"ב גליון קו שנה ג

מליצי יושר

זרע שמשון

רבי שמשון חיים
ב"ר נחמן מיכאל נחמני זצ"ל
הבטיח למי שילמוד בספריו:
תשלומי תן וחסד ושלמה רבא
מן שמיא תנינכם תראנה בנים
ובני בנים כשתילי יחתם סביב
לשולחנכם. חכמים ונבונים
ובתים מלאים כל טוב, גם עושר
גם כבוד לא יסופו מזרעכם זכו,
בני חיי ונחמני טבי.

מלא העומר

רבי אריה לייב ב"ר משה
צינץ זצ"ל בקש קודם
פטירתו שיתנו לו דף ורשם
בשארית כוחותיו:
מי שישתדל בהדפסת ספרי אהיה לו
למליץ. וכ"כ הגהיק רבי צדוק הכהן
מלובלין ז"ל: הבטיח הטאון שיעשה
טובה לכל המשתדלים ורמסייעים
בהוצאת חיבוריו לאור, וכן היה באמת
שעשה טובה לכולם.
(הקדמה למלא העומר)

אבני נזר

רבי אברהם ב"ר זאב
נחום בורנשטיין זצ"ל
הבטיח קודם פטירתו:
אם ילמדו בספרים שלי,
אהיה למנן ולעזר גם אחר פטירתי
ממש כמו בחיים.
(ארץ צבי להגהיק מקו"לגלוב עה"ת
עמוד רמ"ב) וכ"כ השם משמואל:
ובטח יהיה למליץ יושר
למיימנים בה

ילקוט סופר

רבי יוסף לייב ב"ר אליעזר
זוסמאן סופר זצ"ל
כתב בצוואתו למי שילמוד או יפוסס דבריו
אני אסיב עמכם להמליץ טוב בערם
לפני אל חי, ואם יבואו על קברי
יתפללו ויאמרו איה מוזמרי תהלים
נ"ב אשתחוה גם אני לפני שומע
קול בכיות עמו ישראל ברחמים
ואצטרף תפילתי עמכם
לשוב להם כל הימים

לב העברי

רבי עקיבא יוסף
ב"ר יחזקאל שלעזינגר זצ"ל
כתב בצוואתו
בקשתי שטוחה שישתדלו
להדפיס ספרים שלי, ואני
תפילה להש"ת, צעק לבי אל ה'
בין בחיי בעוה"ז, ובעוה"ב אם
יהיה בכוזרי, אקוה שלא להיות
כפוי טובה דור, ובעולם האמת
אקוה כי לא יכוש בי תומכי.

אתון דאורייתא

רבי יוסף
ב"ר יהודה ענגיל זצ"ל
העיד חתנו הגאון רבי יצחק
מנחם מארנשטערן זצ"ל
בהספדו
רבינו בטרם עלה השמימה
הבטיח כל מי שייסייע בהדפסת
החיבורים שלו יהיה לו למליץ
יושר בעולם העליון

בן לאשרי

רבי יצחק ב"ר אשר
אשרי הוברמן הרב
מרעננה זצ"ל כתב בספרו:
הנני מוסר מודעה שהחלטתי להתפלל
בלי נזר בכל יום על כל אלה שיעיי
בספרי, וינידו בשמי דברי תורה
לאחרים שיושעו מכל צרה
שצריכים ישועה בעוה"ז ובעוה"ב,
וכל הלומד בספרי זכה לירוש',
הצלחה בכל טוב, בזה ובבא
סגולה גדולה בבית לכל הדברים.

חזון יחזקאל

רבי יחזקאל ב"ר מרדכי
זלמן אברמסקי זצ"ל:
הגיר שלום איין זצ"ל בעת
הספדו בשעת הלילה הכריז:
נצטרתי מואת רבינו זצ"ל לפרסם,
שהבטיח שימליץ טוב לכל מי
שילמוד בספריו, וכן ימליץ טוב
לכל מי שיפיץ את תידישי תורתו.
(רבות אפרים אר"ח ח"ב עמוד
רמ"ח, מליץ ביפ"ח פרק מ"ב).

די שטערקסטע סגולה פאר אלע פראבלעמען

פארוואס האב איך פראבלעמען אין שטוב? פארוואס גייט מיך אזוי שווער מיט פרנסה? פארוואס האב איך צער גידול בנים?
פארוואס קען די דאקטער מיך נישט העלפען? פארוואס האב איך נישט קיין מזל?

ווייל די מקטריגים לאזען נישט אז מיינע תפילות זאלען נתקבל ווערען

וואס איז די עצה? זיך איינקויפען מליצי יושר!

זייט מקיים די צוואה פון די זרע שמשון, פלאצקע גאון, אבני נזר, ילקוט סופר, לב העברי, רבי יוסף ענגיל, רעננה רב,
און ר' יחזקאל אברמסקי זצ"ל, וואס האבען מבטיח געווען צו זיין מליצי יושר

פאר ווער עס וועט פארשפרייטען אדער לערנען זייערע ספרים.

זיקרא למשה יהושע בן נון יהושע. הטעם שהתפלל משה דוקא עבור יהושע ולא על שאר המרגלים, נראה ע"פ מה שכתב בזרע
ברך בשם האר"ל שבכניסת המרגלים לתור את הארץ, התעבר בכל אחד מהם הנשמה של השבטים בני יעקב עצמם, דהיינו
שלנשיא ראובן התעבר נשמתו של ראובן בן יעקב, וכן הלאה, וליהושע שהלך מטעם שבט אפרים התעבר בו לוי, כי לשבט לוי
לא היה שליח, היות ולא נחלו את הארץ, עכ"ד. ולמדנו מדבריו שביהושע נתגלגל נשמת לוי, ולכן אם יהושע יחסא וידבר
לשה"ר לארץ ישראל, יגרום פגם בלוי, ולכן הפגם הזה יפריע למשה שהוא משבט לוי, ולכן אין כאן משוא פנים מה שהתפלל
דוקא עליו, כי הוא דבר הנוגע לעצמו ממש.

זיקרא משה להושע בן נון יהושע. אמרו חז"ל דהתפלל עליו "יה יושיעך מעצת מרגלים", ונראה שהיה כאן ב' ענינים: (א) שמשה
הוסיף על שמו של יהושע אות י', וזה אותיות "י-ה". (ב) התפלל עליו "יה יושיעך מעצת מרגלים". דמשמע מדבריהם שדוקא ע"י
ב' אותיות של שמו יתברך היה יכול לפעול עבור יהושע, וקשה מפני מה לא היה די ע"י אות אחת משמו ית'. ועוד צריך להבין
מפני מה הוצרך לב' הדברים גם הוספת אותיות משמו של הקב"ה על שמו, וגם להתפלל עבורו, ולא היה די באחת מהם.
ונראה לתרץ ע"פ דברי הזוהר (ח"ג קנח). שמבאר את מה שכתוב על המרגלים "כולם אנשים", שהיו אנשים חשובים וזכאים
וראשי מנהיגי ישראל, אך כל דיבורם בגנות ארץ ישראל היה משום שנתכוונו לדאוג לעצמם, כי ידעו שבארץ ישראל יהיה דרך
ועבודת ה' באופן שונה ממה שבמדבר, והם הבינו ששם הם לא יהיו המנהיגים, לכן לא רצו שבני ישראל יכנסו לארץ ישראל,
דע"י שישראל ישארו במדבר ימשיכו הם להיות המנהיגים.

הנה כתבו המקובלים (כתבי האר"י שער רוח"ק ז'), דשם "י-ה" אינו שורה על בעלי גאווה, ורמז לכך ש"גאווה" בגימט' "י-ה"

סיפר לי אאמו"ר מורינו הרב אשר אנטשיל זלה"ה שסיפר לו אביו מורינו הרב יחיאל אריה זלה"ה, שהמלבי"ם תחילת התגלותו בעולם, הרבה חשבונו מכת המשכילים להיותו עוסק בהגיון ובדקדוק שהיה אז כל עסקם של הדעססים תלמידי משה מדעסוי מייסד ההשכלה. פעם אחת בא מחבר אחד מכת ההיא ליקח מהמלבי"ם הסכמה על פנקסו בהבדל שמות הנרדפים, והמלבי"ם היה דרכו לישב בבית המדרש אחר התפילה איזה שעות מעוטר בטלית ותפילין וללמוד, המשכיל בבואו לבית הרב ולא מצאו, נכנס לבית המדרש הסמוך לבית הרב, והיות שלא הכיר את המלבי"ם רק מפי השמועה מהשכלתו וגודל בקיאותו בהגיון, על כן שפט בדעתו שבדאי הוא איש לפי רוח הזמן, ובשמעו תפילת המלבי"ם בדביקות והתלהבות, לא עלה על דעתו שזהו האיש שאליה בא עבור הסכמה, וכשהמלבי"ם סיים תפילתו וראה איש אורח בבית המדרש, שאל בשלומו ומהיכן הוא בא, הלה שלא ידע מי המדבר אתו, ענהו בגאווה כדרך הכת ההוא: "אני בא מהעולם", חזר המלבי"ם ושאלו מהיכן מוצאו, השיבו: "מזכר ונקבה". הרב הפסיק מלדבר אתו, והלה עזב את בית המדרש. אחר איזה שעות שהיה כבר בביתו, בא האורח ופנקסו בידו שיתן לו הרב הסכמתו, הרב עשה עצמו כאילו מכיר אותו ופתח פנקסו, ועיין באיזה מקומות ומוצא שטעה בהפרש שבין "רמש" ל"שרץ", והוכיחו את מומו לפניו, הלה ניסה לתרץ דבריו, אך המלבי"ם הראהו לדעת שאינו יודע אמיתת ההפרש, ואז פנה אליו המלבי"ם בזה הלשון: שמע ותבין החילוק האמיתי שביניהם, "שרץ" הוא הבא מן העולם, ו"רמש" הוא הבא מזכר ונקיבה, וכיון שבך שניהם, על כן לא תוכל לדעת החילוק. (בן לאשרי ח"ג).

והיינו שמדה מגונה זו זאת מתנגדת לשם הק' הזה, ע"פ הכלל שזה לעומת זה עשה האלקים, והיות ועיקר חטאם היה בגלל גאוותם שפחדו שיקחו מהם את הנשיאות, לכך לרמז על ענין זה הוסיף משה ליהושע את האות יו"ד על שמו, כדי שזה יצטרף עם האות ה"א שבשמו מכבר, ויחדו זה שם "י-ה". ועל כך אמר לו "י"ה יושיעך", היינו שאמר לו שהוא ראוי שהקב"ה יושיעו היות והוא עניו, ורמוז לו דבר זה בכך שהוסיף על שמו את השם "י-ה" שאינו שורה על בעלי גאווה.

ובכך מתיישב שלא היה די סתם להוסיף אות משמו יתברך, כי בדקדוק נתכוון לב' אותיות אלו שמשמו יתברך שאינה שורה על מי שהוא בעל גאווה ולרמז על כך שיהושע הוא עניו] ואכן לא היה זה תפילה ממש אלא נראית כתפילה, והיה בזה משום טענה כלפי שמיא לקבוע שמוכרחים משמים לסייע בעדו שלא ימשך אחריהם וישרה ה' עליו לשומרו היות והוא עניו, [ולא היה בזה ב' דברים הוספת שמו יתברך על שמו ותפילה אלא ענין אחד וכמו שנתבאר].

ובזה מובן מדוע הוסיף רק על יהושע ולא על כלב, היות ואת יהושע הכיר וידע בו שהוא עניו, ואמר שראוי הוא שיחול שם "י-ה" עליו, ובכך להינצל מעצתם, משא"כ כלב שמשא לא הכירו כל כך. ובכך גם מדוקדק מה שכתב בתרגום יונתן בן עוזיאל "וכד חזא משה ענותנותיה קרא משה להושע בר נון יהושע", והוא כפי שנתבאר שכל ענין הוספת השם ליהושע היה דוקא מפני שהיה עניו, וראוי שיחול עליו שם "י-ה".

לע"נ הג"ר שמואל ב"ר אברהם פיבושין זצ"ל יא"צ כ"ח סיון

כל השוכח דבר אחד ממשנתו וכו' שנאמר השמר לך ושמור נפשך מאוד פן תשכח את הדברים. (פ"ג אבות). הזהיר התנא בזה שלא יערב בלבן להיות כחסידים הראשונים שאמרו בהם שהיו מבליים תשע שעות בתפילה, והיתה תורתן משתמרת מן השמים, אע"פ שאין להם פנאי לחזור על תלמודם. לזה אמר "השמר לך ושמור את נפשך מאוד פן תשכח", שאם תרצה לידבק במדרגת חסידים ראשונים לבלות רוב זמן בתפילה, צריך אתה לשמור "נפשך מאוד פן תשכח את הדברים", וכל זמן שיש ספק בלבך שאין אתה מחסידים הראשונים, השמר והזהר שלא תשכח דבר אחד ממשנתו, שהרי השוכח דבר אחד ממשנתו חייב מיתה.

ובזו יש להמליץ מה שאמר התנא לעיל "לא עם הארץ חסיד", כי המבחן מן החסיד, אף שמבלה רוב יום בתפלה, אע"פ תורתו משתמרת, ומזה נבחן כי חסיד הוא. ובעם הארץ אין בחינה זו, ובמה יודע איפא כי חסיד הוא, כי בתלמיד חכם מתברר ע"י שתורתו משתמרת.

הכל נתון בערבון. (פ"ג אבות). וברע"ב גרלוהי דבר איניש איננו ערביין ביה, כדאמרו בסוכה (דף נג). אמר ר' יוחנן גרלוהי דבר איניש איננו ערביין ביה (רגלי האדם הן ערבות בעדו שימות בבוא זמנו), לאחר דמיתבעי (למקום שנגזר עליו למות דוקא בו), תמן מובילין יתיה (לשם רגליו מובילות

עשינו מה שגזרת עלינו אף אתה עשה מה שהבטחתנו!

פאר א נדבה פון \$180 פאר גליון מליצי יושר וועט מען מוידע זיין ביי די ציונים פון די פלאצקע גאון - ווארשא, אבני נזר - סוכאטשוב, ילקוט סופר - פאקש, לב העברי - הר הזיתים, ר' יוסף ענגיל - ויען, בן לאשרי און חזון יחזקאל - הר המנוחות אז איר האט מקיים געווען די צוואה, און יעצט איז די צייט פאר זיי מקיים צו זיין זייערע הבטחה!

געדענקט "מקח בלייבט מקח"!

אותו).

ונראה דזה שאמר הכתוב (קהלת ט"ב): "כי גם לא ידע האדם את עתו, כדגים שנאחזים במצודה רעה, וכצפרים האחזות בפח כהם יוקשים בני האדם, לעת רעה כשתפול עליהם פתאום", והיינו כמו שהדג הולך ורץ למות, כי יחשוב להשיג האוכל התחוב אל החכה להחיות נפשו, ונהפוך לו למות ונלכד בלשונו. כן האדם אשר יטוש עלי אוכל צרכי הגוף, ופעמים שהוא סיבת מיתתו דרגליו ערביין ביה, ופעמים שמת האדם פתאום, ואין יתכן שברגע אחד שהיה בריא, פסק חיותו לגמרי ומת וניטל החיות בפעם אחד, אך לפעמים החטא גורם למנוע ממנו דרכי התשובה וימות פתאום בלא וידוי דברים, וזה בחינת דגים שנאחזים במצודה שפתאום נלכד, כן [האדם שהוא בחינת] "מדבר", [ועדף על הדגים שהם רק בבחינת "חיי"] ומת בלא וידוי.

וכשנגזר עליו למות מתוך חולי, הדמיון לצפור הנאחז בפח שמתאבק וחושב איך ינצל, כי בפח נלכד בגופו או ברגלו ומתחזק להנצל ולא יועיל לו, אך אינה

פתאומית ויכול להתודות ולשוב בטרם ימות עוד בו נשמתו, כמו הצפור שבשעה שנלכד עדיין לא ניטל ממנו החיות, עד אשר נלכד וסופו לישחט בשביל אוכל נפש.

לע"נ הג"ר גבריאל יהודה אילאוויטש ב"ר אליהו יואל זצ"ל משאמשאן יא"צ א' תמוז

שלח לך אנשים. איתא בברכות (דף לד.) דשליח צבור שטעה סימן רע לשולחיו, והיינו שהחסרון מחמת המשלח, ולכן אמר השי"ת למשה רבינו "שלח לך", ואז לא היה חסרון במשלח. משא"כ המרגלים נעשו שלוחים של כל ישראל, כמו שנאמר "וישיבו אותם דבר ואת כל העדה". (שם משמואל שלח).

ויוציאו דבת הארץ אשר תרו אותה וגו' ארץ אוכלת יושביה הוא. מה שאמרו המרגלים "ארץ אוכלת יושביה", שהיו מתיראים משום דבמדבר היה להם מן לחם מן השמים ובארה של מרים, וזה היה קודש קדשים ממקור העליון. ואילו בארץ ישראל יהיו צריכים לעבוד בשדה ובכרם, וזה היה נראה בעיניהם כהשפלה גדולה לעסוק בדברים גשמיים, וזהו "אוכלת יושביה" שיהיו נפרדים מן הקדושה. (זכרון שלמה).

עיסה פחותה משיעור בחלה ותפחה בשעת האפייה. כתבו הרשב"א (שו"ת ח"א סי' תס"א) והרא"ש (כלל ב' סי' י"ד), דעיסה שנלושה מקמח שאין בו חמשה רבעים, ובשעת האפייה תפחה ויש בה כשיעור פת הנעשית מחמשה רבעים קמח, פטורה מן החלה.

אבל נחלקו בטעם הדבר. הרא"ש כתב, דכיון שלא היה בה שיעור בשעת תחילת חובתה - בשעת הטלת מים לעיסה, הולכים אחריה, ואין תפחתה עכשיו מועילה להוסיף בשיעורה.

אבל הרשב"א כתב טעם אחר, וז"ל: כל שבא לכלל עונת חיוב חלה - דהיינו משתטיל מים לעיסה, אלא דבר אחר גורם לו ליפטר, דהיינו מיעוט שיעורו, או שלא היו הבעלים בני חיוב כגר שנתגייר, לעולם אין חיוב חלה חל עליה וכו' אפי' תפחה או שנתגיירו הבעלים, עכ"ל. ומבואר מהרשב"א דהטעם דפטורה מן החלה הוא משום דבשעת חובתה היתה פטורה. והנה נאמרו שני תנאים בהכלל של "שעת חובתה היתה פטורה": (א) דזה "שעת חובתה", לאפוקי קודם נתינת המים דאינו שעת חובתה. (ב) דחל על העיסה "פטור", דנפטר מחיוב חלה, ולא רק דחסר המחייב, דהעדר מחייב לא חשיב "פטור", כגון העושה עיסה מאורז ודוחן, דכיון דאינו מחמשת

רב תודות לכם, מתענג אני הרבה מהדברים הנחמדים והיקרים שאתם מביאים בגליון בכל שבוע.

והנה בשבת העבר שמעתי בביהמ"ד ויכוח אודות הגליון שלכם, ואחד העיר שאתם סותר עצמכם מיניה וביה. כי בפרשת שמות (גליון פ') הבאתם מכתב מאחד ששאל מדוע אינכם מביאים קטעים קצרים מאבני נזר, ולא חידושים עמוקים. וכתבתם וזה לשונכם:

מה שכתבת שזה לא דבר קל להבין הדברים, שמעתי בשם כ"ק אדמו"ר מויזניץ מאנסי צ"ל, שהבחין באברך שמשתתף בכל פדיון הבן שאפשר, וטענתו בפיו כי מקובל דזה נחשב כמו פ"ד תעניתים. ואמר לו האדמו"ר: **"נקוט בללא בידך, דבר שעולה בניקל, על פי רוב לא מועיל הרבה"**. ע"כ דברים.

וישמעו אזניך מה שאתה מוצא בפיו: "דבר שעולה בניקל, על פי רוב לא מועיל הרבה", וא"כ איך ע"י נדבה מועטת להגליון זוכים לקנות מליצי יושר משרפי מעלה אלו?

ועינתי לו: אתה צודק מאה אחוז, אה"נ דיש ליתן מתנה חשובה, וכמו שמוכא בספרים (איני זוכר עכשיו באיזה ספר) דזה הצד השווה של "תשובה ותפילה וצדקה" - "צום קול ממוז", דג' דברים אלו אינו עולה בניקל, "צום" - קשה מאד. "תפילה" כראוי בהתפשטות הגשמיות ודאי קשה מאד. "צדקה" - יש ליתן מתנה חשובה עד שהכתוב צריך לומר "ולא ידע לבכך בתתך לו", דאם נותן נתינה מועטת, פשוט דלא ידע לבכו.

איני יודע אם מה שעניתי לו - נכון, כי באמת מקיים מצות צדקה אפילו בפרוטה, אבל מנהג העולם כך היה בכל הדורות כי בכל צרה וצוקה נתנו לצדקה סכומים גדולים, ואז בא הישועה.

החותם בכל הברכות - אליהו ג. לאנדאן

תגובת המערכת

מצות צדקה מקיימים אף בפחות משה פרוטה (שו"ת מהר"ר אסאד ח"ב סי' קפ"ז, ומהר"ל דיסקין סי' כ"ד). אבל כדי לזכות לישועה, או לפדות עצמו מצרות ויסורים, בדרך כלל יש ליתן מתנה מרובה, כדכתב הגר"א (אבן שלמה פ"י) וז"ל: לפעמים שהקב"ה רוצה לפדות אדם מיסורים, לכך הוא נותן לו עשירות כדי שיוכל לפדות עצמו בממון, כדכתיב (משלי יג:ח) **"כֶּפֶר נַפְשׁ אִישׁ אִישׁ עֲשָׂוֹ"**. ופירש"י: עשירו של אדם הוא כופר נפשו שעשה ממנו צדקה, עכ"ל. הרי דלא סגי לפדות עצמו מיסורים במתנה מועטת.

ואם תשאל, הרי כשעני נותן מתנה מועטת הרי קשה לו פי כמה מעושר שנותן מתנה מרובה, וא"כ מדוע לא יוכל העני לפדות עצמו במתנה מועטת, הרי "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים".

תשובתך בצידך: הא דאמרו "אחד המרבה ואחד הממעיט", הוא דוקא "ובלבד" אם "יכוון לבו לשמים", דנותן לשם שמים, אבל כשיש לו פניות, או שנותן הצדקה כדי לפדות עצמו מצרותיו, אז מעלת העושר שנותן מתנה מרובה יותר ממעלת העני, כדכתב הגר"י סלנטר (קדוש ישראל עמוד כ"ט) וז"ל: אף דאמרינן "אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים", וא"כ כמו כן יש שכר לעני הנותן מעשר מעשרה זהובים, כמו העשיר הנותן מעשר מאלף זהובים, אבל אימתי יש להעני שכר כל כך כמו העשיר, דוקא אם מכוון לבו לשמים בשלמות בלי שום פניה לכבוד הבריות, כי אם לא יהיה כוונתו בשלימות לשם שמים, אין הזכות גדול כ"כ, כי מחשבה אין כאן, והמעשה ג"כ מעט היא, ולא החיה כל כך עניינים. משא"כ העשיר אף שמחשבתו אינה כל כך בשלמות, אבל המעשה רבה היא מאד והחיה כמה נפשות, כי להעני אינו נפ"מ כלל מחשבת העשיר, וכיון דעכ"פ החיה אותו לכך יש לו שכר הרבה.

המינים, לכך חסר עיקר המחייב, ולא דחל "פטור". ומשמע מדברי הרשב"א דסובר דחסרון שיעור נחשב "כשעת חובה", ונחשב כ"פטור", ולכן עיסה שתפחה כשיעור, פטורה מפני דהיתה פטורה בשעת חובתה.

ברם מדברי הרא"ש מבואר דאין הטעם משום דנפטרה בשעת חובתה, אלא משום דסובר דגם בשתפחה חסר שיעורא, דבתר מעיקרא אזלינן, דהשיעור הוא בקמח ולא בעיסה. וכתב האבני נזר (יו"ד סי' תל"ב), דהרא"ש סובר דחסרון שיעור נחשב שאין כאן שעת חובה כלל, ולא כסברת הרשב"א. וז"ל: נראה לי דאף שהרא"ש והרשב"א שוים בדיון, מ"מ חלוקין בטעמיהן, דהרא"ש אחי עלה משום דבתר מעיקרא אזלינן, ונחשב גם עתה כחצי שיעור. אבל הרשב"א שכתב טעם אחד בעיסה שתפחה ונתגיירו הבעלים, משמע שגם בעיסה שתפחה פטורה משום שבשעת חובתה היתה פטורה. והרא"ש לא אחי עלה משום דבשעת חובתה היתה פטורה, משום דחצי שיעור אינו שעת חובה כלל. אן הרשב"א ס"ל דבהיה פחות משיעור בשעת לישא, חשיב ג"כ דבשעת חובתה היתה פטורה.

לע"נ הג"ר רפאל זאב ב"ר חיים יששכר סאקאלאו זצ"ל **ויקרא משה להושע בן נון יהושע**. תיבת "בן" נקוד בניקוד חיריק, ולא בניקוד סגול, וצ"ב. ויש לומר דהנה הנקודות הם חיות האותיות, ויש בהם חכמות תורתנו ולשונינו הק', וכמבואר באריכות ברבינו בחי' פרשת וירא על הפסוק ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך, ע"ש ותראה פלאות. וכתבו בספרים שנקודת סגול מורה על בחינת חסד, ונקודת חיריק מורה על בחינת נצח, שזה עבודת האדם לנצח יצרו, ולפתוח לו לעצמו פתח כחודה של מחט כמו נקודה של חיריק, עיין בפריק היכלות (פ"ה), ושו"ת רדב"ז (ח"ג סי' תרמ"ג).

והנה כאן היה נצרך ליהושע להתנהג במדת הגאווה והחזק ולא להכניע עצמו בפני המרגלים, ועל דרך שכתב בתרגום יונתן "כד חמיה משה ענתנותו דיהושע התפלל עליו יה יושיעך מעצת מרגלים", והכונה כי כיון שהיה עניו, היה חשש שלא יהיה לו הכוחות לעמוד ולהתייצב נגד המרגלים, ועל כן

הנקודה של "בן" הוא בחיריק, לרמז שינצח אותם, ולא יהיה כעת בבחינת סגול שהוא חסד, כי יש עת מלחמה ועת שלום.

ונקה לא ינקה פקד עון אבות על בנים. ובתרגום ירושלמי כתב: **בְּיוֹמָא דִּינָא מְדַכֵּר חוֹבֵי אֲבָהִן וְיִשְׁעִין עַל בְּנֵין מְדַדִּין**. ויש לעיין אם שורת הדיון נותן דהבנים לא יענשו בעבור האבות, א"כ ביומא דדינא שדי להם בשלהם, מדוע יקבלו עוד עונש בעון אביהם.

ויש לבאר הכוונה לפי מה שפירש אאמור"ר גאון ישראל נ"י הפסוק "ונקה לא ינקה פוקד עון אבות על בנים", דידוע דברי השל"ה על הפסוק "וזכרתי את בריתי יעקב", דזה בכלל התוכחה, כיון שהיה להם אבות קדושים והס סרו מדרכיהם הטוב, לכן עונשם יותר גדול עכ"ל. ולפי זה כן הוא בהיפוך, דאם האבות חטאו, העונש קל לבנים, דעלולים לחטא על ידי חטא אבותיהם, וזה גורם להם שיחטאו. וזה הכונה בפסוק "ונקה לא ינקה פוקד עון אבות על בנים", דאם השי"ת אינו מוצא דבר לנקות ולזכות החוטא, אז "פוקד עון האבות על בנים", ועל ידי כך יוקל העונש, כי אבותיהם גרמו להם, עכ"ל ודברי פי חכם חן. ולפי זה מובן מדוע המדה של "לא ינקה" הוא מ"ג מדות של רחמים, הרי דרשו חז"ל (יומא פו.) לא ינקה לשאינם שבים. אבל לפי זה יובן, כי מדת "לא ינקה", הוא לטובה, כיון שחושב עון האבות, ועל ידי כך מקיל בעונש הבנים, דפוקד עון אבות על בנים למעט עונשן. וזה הכונה של תרגום ירושלמי "ביומא דינא מדכר חובי אבהן על בנין מרדין", דהשי"ת מזכיר עונות אביהם כדי להקל עונשם.

לע"נ הג"ר ישראל ב"ר נפתלי הירץ זצ"ל **וישכימו בבוקר וגו' ועלינו אל המקום אשר אמר ה' כי חטאנו**. אפשר לומר דדוקא כיון ש"חטאנו", על כן נעלה,

כי ארץ ישראל מכפר, כדכתיב (דברים לב:מג) **"וכפר אדמתו עמו"**. (תורת יחיאל).

וזה כוונת המשנה (יומא פה:) **"מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל, כי ארץ ישראל נקרא מקומו של הקב"ה, כנאמר "ארץ אשר ה' אלהיך דורש אותה תמיד עיני ה' אלהיך בה" (דברים י"א), וכמו**

"ולכן כתב בחידושי רבינו חיים הלוי (ביכורים פ"ו ה"ט), דחסרון שיעור לא נחשב "שעת חובה", ולא נחשב "פטור", וז"ל: לא נאמר הך דינא דפטור של שעת חובתה פטורה לעולם, אלא במידי דיש בו דין פטור בחפצא כמו נכרי והקדש וכדומה, משא"כ בחיסרון שיעורים דעצם החפצא לית בהו שום צד פטור, ורק חיסרון שיעור בלבד, בזה לא חייל בה שום דין הפקעה מחובת חלה, כיון דגם בשעתה ובעת חיסרון שיעורא לא היה בזה שום חלות של שם פטור, ושפיר חזרת ובתחייבת בהשלמת שיעורא משני טעמים, חדא משום דלא היה לה שעת חובה, ושנית משום דלא חל עליה שם פטור, ולא נפטרה כלל אלא מחיסרון שיעורים.

לע"נ הגר"ר יעקב ב"ר חיים יהודה עהרנרייך זצ"ל יא"צ כ"ח סיון

שלח לך. וברש"י הביא מחז"ל: למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים, לפי שלקתה על עסקי דיבה שדברה באחיה, ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר, ע"כ. והנה תיבות "שדברה באחיה" לכאורה מיותר, דמי לא ידע שמשא הוא אחי מרים. ויש לומר לפי מה שראיתי מקשים בשם אדמו"ר ז"ע הרא"מ מגור בעל אמרי אמת על דברי רש"י מה שכתב בסוף פרשת יתרו עה"פ "אשר לא תגלה ערותך עליו", והרי הדברים קל וחומר, ומה אבנים הללו שאין בהם דעת להקפיד על בזיון אמרה תורה וכו' לא תנהג בהם מנהג בזיון, חברך שבדמות יוצרו ומקפיד על בזיונו על אחת כמה וכמה. דלפ"ז מופרך הקל וחומר של מרים, דאין היה להם להמרגלים ללמוד ממרים, הלא מרים דברה על אדם, והם דברו רק על עצים ואבנים ועל עפר. ותיירץ דמשה רבינו לא היה חשוב בעיניו אפי' כעפר, כאומרם (חולין פט.) גדול מה שנאמר במשה ממה שנאמר באברהם, דאברהם אמר על עצמו "עפר ואפר", ומשה אמר "ונחננו מה", והיינו עוד פחות מעפר, ולכן לא הקפיד, וממילא א"ש הקל וחומר, דמשה רבינו היה בעיניו כעצים ואבנים, עכ"ד. וי"ל דרש"י נתכוין במה שכתב "שדברה באחיה", בדוואי לא הקפיד, [דאין דרך להקפיד על אחותו], וכמו שכתוב באהרן שלא הקפיד על אחיו משה שנטל גדולה עליו, אדרבה שמח כעדות ה', ולכן א"ש הק"ו.

באנו אל הארץ וגו' וגם זבת חלב ודבש היא. המפרשים דקדקו על תיבת "וגם". וי"ל דחברון היתה הפסולת של ארץ ישראל, וזה שאמרו למשה, דאתה שלחתנו להר חברון ולארץ הנגב שהם פסולתן של ארץ ישראל, "וגם" מקומות אלו הם זבת חלב ודבש, וממילא מובן דכן שאר הארץ.

לזכות גר. ב. ע. י. להצלחה בכל"ע

את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדרכיכם. המפרשים לא פירשו מה משמענו הכתוב הזה, אחר שנאמר כבר בפסוק הקודם "וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה".

ונראה, דהנה דעת הרמב"ם (מו"נ ח"א פנ"ד) דמה שאמרה תורה "פוקד עון אבות על בנים ועל בני בנים על שלשים ועל רבעים", אינו אלא בעון עבודת כוכבים ולא בעון אחר. ונראה דזה בא הכתוב ללמדנו שהענין מדבר כאן בעון עבודת כוכבים, שחטאו "צוה ה' והלאה לדרכיכם" - על שלשים ועל רבעים.

ועוד אפשר לומר כמו שכתב הרמב"ם (סוף פ"ט הלכות יסודי התורה) וז"ל: נביא שעקר דין מדיני תורה לפי שעה, שומעין לו. במה דברים אמורים בשאר מצות, אבל בעבודת כוכבים אין שומעין לו ואפילו לפי שעה, עכ"ל. ונראה דבא המקרא הזה ללמדנו שהענין מדבר בעון עבודת כוכבים, אשר "מן היום אשר צוה ה' והלאה לדרכיכם" מבלי שום היתר אפילו לפי שעה. כי לאחר ששמעו מפי הקב"ה שתי דברות הראשונות אנכי ולא יהיה לך, אז אפילו יעמוד נביא כמשה ויאמר להם שצוהו ה' שתעבדו עבודת כוכבים היום, אין שומעים לו. והיינו שנאמר פה "את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדרכיכם", דאין בידי נביא אפילו כמשה לשנות - אפילו לצורך שעה. וזהו שאמרו ישראל למשה אחר ששמעו מהקב"ה שתי דברות הראשונות "קרב אתה ושמע וגו' ואת תדבר אלינו את כל אשר ידבר ה' אלינו ושמענו ועשינו" (דברים ה:כד), דיש לדקדק שלא אמרו "ועשינו ושמענו", כמו שאמרו להקב"ה לפני קבלת התורה "נעשה ונשמע" שכל מה שיאמר להם יעשו.

ונראה משום דכאן היה זה אחר ששמעו ב' דברות הראשונות, וממילא אי אפשר כבר לומר "ועשינו ושמענו", כי שמא משה רבינו יאמר להם לעבור על "אנכי" ולא יהיה לך, ועל זה אפי' לפי שעה אין שומעין לו. על כן אמרו "ושמענו ועשינו", דמקודם יש לשמוע אם יאמר אליהם משה דברים שאינם מתאימים עם זה שאמר אליהם כבר הקב"ה בשתי הדברות הראשונות - "אנכי" ולא יהיה לך.

לכבוד מערכת מליצי יושר

חיפשתי זמן רב דירה מתאים למשפחתי ולא עלתה בידי, ואז ראיתי בביהמ"ד הגליון והתחלתי ללמוד הגליון כל שבוע

ואחר זמן קצר מצאתי ב"ה דירה נאה בזכות הצדיקים מליצי יושר.

הבטחתי לפרסם

ש.ג. בארא פארק

דכתיב (בראשית כ"ח) "מה נורא המקום הזה", כמו שכתב בכוונות (עץ חיים שער ט"ז סוף פ"א) ד"מקום" גימטריא שם "הוי"ה", ועל כן עיקר טהרה הוא בארץ ישראל, כמו שאמרו רז"ל (פ"ח מקואות מ"א): "ארץ ישראל טהורה ומקוואותיה טהורין". וזה שאמר הכתוב "לפני ה' תטהרו", אס תעלו [לארץ ישראל] לעמוד לפני ה', אז תטהרו, לקיים נבואת יחזקאל (פרק י"א). ועל כן אמר "מה מקוה מטהר את הטמאים", שאין מטהר כי אם הנכנס וטובל בה ומעביר חציצותיו, כן הקב"ה מטהר לכל הנכנס בו הוא ארצו [רק אם מעביר חציצותיו, והיינו דחזור בתשובה], ואז "וכפר אדמתו עמו", וכל הבא לטהר מסייעין אותו. (תורת יחיאל ויקרא עמוד ק"ג).

והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'. צ"ע מה קמ"ל במה שאמר "והיה לכם לציצית", פשיטא שהוא ציצית, כאשר אמר כבר. עוד קשה מה ענין זכירה זאת. והנה ארז"ל (מנחות מג:) שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות, וכפירש"י ציצית עם ח' חוטין וה' קשרים גימט' "תרי"ג". אמנם מסתבר לומר, דדוקא שלימות המצוה של ציצית והיינו עם תכלת [שקול כנגד כל המצות], משא"כ בלא תכלת, אם כי אינו מעכב, מכל מקום אינו מכריע כל המצות. וזה שאמר הכתוב "ונתנו על ציצית וגו' פתיל תכלת", ודוקא אז "והיה לכם לציצית וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות", שיהיה על ידי כן שקולה כנגד כל המצות, ויעלה לזכרון כאילו קיימת כל המצות. (תורת יחיאל).

לזכות פ.ב. ש.ה. להצלחה בכל"ע

ראשית עריסותכם חלה. תנן במסכת חלה (פ"ד מ"ד): הנוטל חלה מן הקב, ר' עקיבא אומר חלה, וחכמים אומרים אינה חלה. והיינו דאע"ג דקב הוא פחות מכשיעור חלה, מ"מ סובר ר' עקיבא דבדיעבד חלתו חלה. וחכמים סוברים דגם בדיעבד אינה חלה.

ובמשנה ה' תנן: שני קבין שנטלה חלתו של זה בפני עצמו, ושל זה בפני עצמו [שהופרשה חלה מכל עיסה בפני עצמה], וחזר ועשאו עיסה אחת, ר' עקיבא [שסובר דבדיעבד המפריש מן הקב חלתו חלה] פוטר [מלהפריש עוד פעם, כיון דכבר נפטרה העיסה]. וחכמים [שסוברים דהמפריש חלה מן הקב אינה חלה, לכן כיון דעכשיו שעשאו עיסה אחת, יש בה כשיעור חלה], חייב להפריש חלה. נמצא [לר' עקיבא], חומרו קולו, [דמה שמחמיר דהנוטל חלה מן הקב, הרי הוא חלה, זה גורם קולא, דאם עשאו אח"כ משני עיסות אלו עיסה אחת פוטר להפריש חלה].

והקשו המפרשים, דמאי קמ"ל משנה ה', דשני קבין שנטלה חלתו של זה בפני עצמו וכו' ר' עקיבא פוטר וחכמים מחייבין, הא ממשנה הקודמת כבר שמעין לה, דפליגי ר' עקיבא וחכמים אם המפריש חלה מן הקב חלתו חלה או לא, וא"כ פשיטא דלר' עקיבא דסובר דמהני הפרשתו, דלא בעינן להפריש שנית.

ותירץ הגר"י ענגיל (גליוני הש"ס שם), דכיון דהפרשת חלה מן הקב לר' עקיבא היא רק בדיעבד, הו"א דאה"נ דחל הפרשתו, מ"מ בעינן להפריש שנית בדאיכא שיעורא בשביל הלכתחילה. כדמצינו בברכות (דף כא:) גבי מי שהתפלל ביחיד ומצא צבור שמתפללין, דהו"א שיתפלל שנית בשביל הלכתחילה של תפלה בצבור, וה"ה הכא הו"א דצריך להפריש שנית בשביל הלכתחילה, לזה קמ"ל המשנה דסגי בהפרשה הראשונה.

וז"ל: ואולי הרבותא לר' עקיבא, דהו"א דכיון דהן דהנוטל חלה מן הקב לר' עקיבא דהוי חלה, הוא רק בדיעבד, דלכתחילה גם לר' עקיבא יש להפריש רק מה' רבעים, לכן הו"א דגם לר' עקיבא אם נטל חלה מב' קבים מכל אחד בפני עצמו, וחזר ועשאו עיסה אחת, דיש לו לחזור ולהפריש בשביל הלכתחילה, דמה שנתחדש בה ענין להתחייב לכתחילה, ה"ל בענין הלכתחילה כאילו נעשית עיסה חדשה שלא הורם ממנה חלה, ויש לו לחזור ולהפריש שנית בשביל הלכתחילה.

ומעין דוגמא דאם התפלל ביחיד ובא ומצא צבור שמתפללין, הו"א דחזור ויתפלל, משום דיחיד לגבי צבור כמאן דלא צלי דמי, והיינו משום דלכתחילה מצוה להתפלל בציבור, לכן אף שגם ביחיד יצא בדיעבד, מ"מ בהתחדש ענין הציבור, הו"א דיתפלל שנית בשביל הלכתחילה וכאילו לא צלי עדיין דמי.

² בהכאה, והיינו י"פ י', ה"פ ה', ר"פ ו', ה"פ ה', בגימטריא "מקום".

תוספת שבת

זמני הדלק"נ שבת מוקדם שבת פרשת שלח

ירושלים: 7:11 מוקדם: 7:01

בני ברק: 7:27 מוקדם: 7:17

מודיעין עילית: 7:21 מוקדם: 7:11

חיפה: 7:24 מוקדם: 7:14

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

עדות ממרנן המשגיחים רבי אליהו לופיאן זצוק"ל ורבי שלמה ולבה זצוק"ל:
"גם בזמנינו ראינו אנשים שבשבת תואר פניהם היה שונה"

אזי לא ירגיש בקדושת שבת. משמע שאפי' בער"ש אפשר כבר להרגיש קדושת השבת.

עדות המשגיח הגה"צ רבי אליהו לופיאן על רבו הגרש"ז מקעלם:

הגרש"ז מקעלם סבל בסוף ימיו מחוסר דם והיה תמיד חיוור, ובפניו לא נראה שום אדמומית אבל משעת כניסת השבת ועד צאתה היו פניו להבה, ואזיל חיורא של כל ימות השבוע ואתי סומקא בפניו כל השבת כאדם בריא וחזק, כל זה ראינו כולנו כל מי שלמד בקעלם, בכל שבת קודש. (אור יהל דברים עמ' שכד)

וכן כתב בספרו (בבראשית רס"ז): האבן עזרא בחומש כתב כי דבר זה שיש בשבת נשמה יתירה לאדם אי אפשר להכחיש, שמרגישים זאת בחוש! והוסיף: וגם אנו ראינו בזמנינו ראינו אדם שכל השבוע לא ראו בו טיפת דם, פניו היו חיוורים וכשהגיע השבת נעשו פניו אדומות ואינו זה בענינו כל שבת!

אמר הגאון רבי חיים מוואלוז'ין זצ"ל: אם היו מתכוננים ברוח ובנפש לקראת השבת כמו שדרך העולם להכין את עצמם לקראת יוה"כ"פ, היו זוכים להרגיש בשבת את האור הגדול דומיא דיוה"כ"פ. נמצא שאין לנו יום הקדוש רק פעם אחת בשנה אלא חמישים ושתים פעמים בשנה...

סיפר רבי שלמה ולבה זצוק"ל: כשבאתי לראשונה לשיבת מיר ראיתי את המשגיח הגה"צ רבי ירוחם ליבוביץ זצוק"ל, ראיתי בימים ג' ד' ה' וכשראיתי שוב בשבת לא הכרתיו, וחשבת לי תומי שזה משגיח אחר. עד שהבנתי שזו פניו בשבת היו משתנות, ואכן רב ירוחם העיד על עצמו שיש לו "חוש בשבת", כך שהוא מרגיש במוחש מתי נכנסת השבת ולא כמונו שצריכים לעקוב אחרי השעון, כדי לכוון זמן הדלק"נ! וכן סיפר המשגיח רבי אליהו לופיאן זצוק"ל על הסבא מקעלם זצוק"ל שכל השבוע היה חיוור כמת ובשבת היה סמוק..

ועוד סיפר הרב ולבה: בצעירותי הגעתי לשבת לשיבה בקמניץ מגרמניה עם כמה בחורים ולפני קבלת שבת ניגש אלינו בחור והזהירנו שמי שאינו טהור אינו ניגש לאחר מעריב לומר גוט שבת לראש הישיבה מרן הג"ר ברוך בר ליבוביץ זצוק"ל כי ידוע בישיבה שכאשר אחד כזה ינסה להגיד גוט שבת לרה"י הוא יבהל וירחיק ידו אחורה ואז כל הישיבה תדע מזה.. (הארות עמ' סח)

וכבר כתב החיי אדם בריש ספרו זכרו תורת משה: שכשטובלים בער"ש לכבוד שבת בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שנוספה לו נשמה יתירה כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת ה' וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו טהורה

הקשר בין שבת קודש לחג השבועות

למה דוקא שבת ניתנה במרה לפני מתן תורה?

"חוקותיה במרה" (שמות טו כה וברש"י) והטעם ששבת ניתנה במרה לפני כל התורה משום שאת התורה ה' הסכים להציע לכל האומות שיקבלוה ולא רצו, אבל את השבת ה' רצה לתת רק לישראל ואפי' לא הסכים להציע זאת לגויים, "כי אות היא ביני וביניכם" ולכן הקדים נתינת השבת לישראל לפני מתן כל התורה, וזהו שאומרים בשחרית "ולא נתנו ה' אלוקינו לגויי הארצות", שאכן את כל התורה הביא לנו, אבל במיוחד שבת נתן רק לנו ואפי' לא הציע לגויים. (עלון לשבת).

גם בשבועות בעינן "לכם" כמו בשבת

הכל מודים בעצרת דבעינן לכם, זה כמו "שבת" שבעינן לכם, ובגמ' בפסחים סו: כתוב שהטעם שבשבת בעינן לכם, כי שבת הוא יום חנוכת הבית כי ביום זה נגמר בניין העולם, ומשום כך יש לעשותו ליום טוב, וממילא גם שבועות שייך לכם שגם בו היה גמר בריאת העולם שהרי הקב"ה התנה עם בריאתו שאם ישראל לא יקבלו את התורה יחזור העולם לתהו ובהו (שבת פח) וממילא בשבועות היה עיקר חינוך העולם, שעד אז הכל היה תלוי ועומד..

בגודל הזהירות משיחת חולין בשבת

משתעיא בשבתא. אמר לה אימא שבתא הוא! ושתקא. אמר רבי יוחנן מדוחק התירו שאילת שלום בשבת. עוד אמרו בירושלמי (שבת טו, ג): "מה הוא שבת בדיבור, אף אתה שבות מדיבור".

השבת הנה כנגד מנוחת הקב"ה, ששבת ממעשה בראשית. מלאכת בראשית היתה, כביכול, בדבור, שכן "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג), ובעשרה מאמרות נברא העולם. כיון שכן, צריכה המנוחה להיות גם בדיבור. כך נפסק להלכה בשולחן ערוך (אורח חיים סי' שז סעיף א): "ודבר דבר, שלא יהא

בשל קדשתו הגדולה של היום השביעי, בקושי התירו לומר שלום בשבת, על אחת כמה וכמה שיש להישמר משיחות חולין, הגם שאין בהן, כמובן, חשש לאיסורים ממש!

בספר "ילקוט לקח טוב - שבת" מובא מקור לדברים אלו מהספר "ראשית חכמה": "עוד צריך להזהר שלא לשיח בשבת שיחת חולין. וכן פירשו במדרש תנחומא (בראשית ב) על הפסוק: 'וכבדתו מעשות דרכיך, ממצוא חפצך ודבר דבר' (ישעיה נח), ואמרו: ודבר דבר - כי הא דאמיה דר' שמעון בר יוחאי, כד הות

דיבורך של שבת כדיבורך של חול... ואפילו בשיחת דברים בטלים אסור להרבות.

שלום בשבת (ירושלמי שבת טו, ג). ראה בדיבור אחד כמה החמירו.

על הקפדתם של גדולי ישראל בענין שיחת חולין בשבת מובא בספר "לב אליהו", שכאשר היו המסובים על שולחנו של הגר"א לופיאן זצ"ל פותחים בשיחת חולין, היה מקריא לפניהם את דברי הגר"א באגרתו: "...ובשבת ויום טוב אל תדברו כלל מדברים שאינם נצרכים מאוד. וגם בדברים הנצרכים למאוד, קצרו מאוד. כי קדשת שבת גדולה מאד, ובקושי התיירו לומר

אמנם הרמ"א (שם) כתב: "הג"ה: ובני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים הוא עונג להם, מתר לספרם בשבת כמו בחול, אבל מי שאינו מתענג, אסור לאמרם כדי שיתענג בהם חברו." וב"משנה ברורה" (סק"ו) ביאר את סיבת האיסור לספר כדי שיתענג חברו: "דאין לו לעבור על 'ודבר דבר' בשביל חברו. ואם הוא מתענג במה שהם מתענגים, אפשר דיש להקל".

הארה למעשה ללומדי הדף היומי במצוות עונג שבת:

הגמ' ביבמות דף צג כותבת: דתניא למען תלמד ליראה את ה' אלוקיך כל הימים אלו שבתות וימים טובים.. ואכן מזה נלמד שעונג שבת הוא מצוה דאורייתא, ודוחה דאורייתא אחרים, אבל מה שייך "תלמד ליראה" לקיים בעונג שבת?

שכתב בריש פרק ל' ארבע דברים נאמרו בשבת שנים מהתורה זכור ושמור ושנים מדברי סופרים הן כבוד ועונג. (ע"ש) ורק כשעם בשבת גם לרמב"ם מבטל דאורי'. ובביא"ה ל"בס"ר"נ הביא שגם אם עונג שבת הוא דברי קבלה אבל סעודת שבת וההכנה לשבת מבעו"י הוא מדאורי' (ע"ש)

כתב בספר גביע הכסף בשם הגר"א:

מרגלא הוה בפומיה: בשבת מצוה להתענג באכילה ושתיה ומצוה ללמוד וטוב יותר שירבה בלימודו מבאכילה ושתיה שההרגל נעשה טבע אצלו וילמוד גם בחול, והלימוד תמיד מצוה, ואכילת שבת תגרור לו תאוות אכילה ג"כ בחול, ומרן הגר"א זצ"ל שטינמן זצ"ל הסתפק אם בשבת מספיק לכוון שאוכל לעונג שבת או שצריך גם לכוון את כוונת השו"ע סי' רל"א: "וכל צרכי גופך יהיו כולם לעבודת בוראך או לדבר הגורם לעבודתו שאפי' היה צמא ורעב אם אכל ושתה להנאתו אינו משובת, אלא יתכוון שיאכל וישתה כפי חיותו לעבוד את בוראו" נפק"מ אם בשבת יוכל לאכול גם מאכלים שאינם נותנים כח לגוף, ובבית הלוי בפר' תרומה מחלק בין שבת ליו"ט (ימלא פי תהלתך תפילה עמ' שעז).

ורש"י מסביר שלכן לצורך עונג שבת מותר לעשר גם על מה שלא בא לעולם, כדי שלא יבטל עונג שבת בשביל תיקון הטבל, ונלמד מכאן שעונג שבת הוי דאורייתא (וכמשנ"ב הראשון בריש ח"ג) ולתוס' יתרום שלא מן המוקף, וכדי למנוע טירחא בשבת. וכן בתשובות הרשב"א (א' קכז) הביא: האיסור לתרום שלא מהמוקף הוא דאורי' ונדחה כדי שיקיימו עונג שבת דאורי' (ע"ש באריכות).

ומביא השפת אמת בשם זקנו זצ"ל שאכילת שבת כאכילת מעשר וכשאוכלים מצוה בקדושה זה מביא ליראת שמים, ובמעשר שני מפורש כתוב ואכלת לפני ה' אלוקיך.. "למען תלמד ליראה" ולכן הוא נאכל בירושלים, וזה משפיע שגם שאר אכילותיו ובשאר הזמנים מתקדשים, ולכן רק בשבת ויו"ט במוסף מזכירים הקרבנות וכל השבוע לא מזכירים את קרבן התמיד, שרק שבת הזמן גרמא ו"מכח גדולת הזמן" יכולים לעורר העליונים וההתקרבות שהיתה במקדש מצד המקום (שפת אמת צו תרנ"א)

ואכן הבן איש חי בשו"ת רב פעלים (ח"ג או"ח כ"ב) למד מסוגיין שלפני אכילת שבת יש לכוון ולומר בפיו שמקיים מצוה דאורי' של עונג שבת, ובפרט שזה מצוה שגם נהנים ממנה יש יותר ענין להופכו למצוה, שהרי בגמ' הוריות י': לגבי קרבן פסח נאמר שהאוכלו לשם מצוה נקרא צדיקים ילכו בם, והאוכלו אכילה גסה ולשם קינות סעודה בלבד נקרא "ופושעים יכשלו בם" (ע"ש) ואמנם בדיעבד להלכה יוצא יד"ח גם בלי כוונה כחלבים ועריות, (רמב"ם חמץ ומצה ו' ג' ר"ן ר"ה כח:)

וכן בשיח שרפי קודש כתב בשם החידושי הרי"ם כמו שמע"ש נאכל דווקא בירושלים להורות שהאכילה היא עבודה ה' כך גם אכילת השבת שיאכל לשם שמים ויקיים "בכל דרכיך דעהו", (ואפי' על הקניות לשבת הביא המשנ"ב בס"ר ר"נ סק"ב שיאמר: "זהו לכבוד שבת, כי הדיבור פועל הרבה בקדושה" ע"ש)

וכן כתב בקדושת לוי (ויצא) שהטעם שה' נתן מצוות שהגוף גם נהנה כדי לזכך את הגוף כדי שיוכל לשבר את התאוות, ויעשה למצוה ולא להנאתו.

והאמרי אמת זצ"ל הביא שלכן בשבת קיח. איתא כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים שנאמר והאכלתיך "נחלת יעקב אביך", ששבת ויעקב שניהם מידת האמת, ויקב הוא כלל בתוכו את אברהם של מידת החסד ואת יצחק שמידת הגבורה, ולכן ביעקב כתוב "עשר אעשרנו לך" בלשון כפולה מיצחק שנאמר בו רק שמצא "מאה שערים", ולכן ע"י השבת ניתן להגיע למידת היראה. (פר' ראה)

ובאבני נזר (או"ח תכח) הוכיח מסוגיין שיוכל לברך שהחינו בשבת בין המצרים, או לכה"פ לאכול הפרי שנזדמן לו בלי שהחינו שהרי אפי' דאורייתא שאסור לתרום שלא מהמוקף נדחה מפני עונג שבת וכ"ש שידחה מנהג ברכת שהחינו, (ואחרי שכבר אוכל הפרי יוכל גם לברך מצד הרמ"א סי' תקנא יז לגבי מצוה עוברת).

וע"ש שהאריך ובסוף כתב: שהשבת ויו"ט הם המעשר של כל השנה ויכולים להתעלות בהם לתמיד, כי הם מעלים את כל הימים וזהו שנאמר ליראה את ה' אלו השבות יו"ט.

אבל בדעת הרמב"ם יש מחלוקת ומשמע שזה מצוה דרבנן

פרקי אבות

על פי דברי מרן רבנו הגראי"ל שטינמן זיע"א

גליון 8 – סלח תשפ"ב – פרק ב'

כמה חשוב כל מצוה

שאלו אתה יודע מתן שכרן של מצוות

שח מרן הגר"י זילברשטיין שליט"א: בבית הכנסת שלהם עובר לפני התיבה ש"ץ הנמצא בשנת-האבל על אביו, ועל כן הוא משמש כש"ץ קבוע. הבעיה היא, שהוא מבליע אותיות ולפעמים מלים שלמות, וגם הציבור עצמו אינו מחבב את האופי של הש"ץ המדובר, וחלקם עברו כבר למנין אחר. השואלים שאלו את מרן, האם לסלק את הש"ץ מן העמוד?

והשיב להם הגראי"ל: מובא במדרש (שיר השירים רבה, פרק ב' פסקה ד') על הפסוק 'ודגלו עלי אהבה' - ודילוגו עלי אהבה, דהיינו שגם כשמדלגים בתפילה זה לרצון לפני הקב"ה, והפירוש הוא שהקב"ה מתרצה בתפילת אנשים כאלה שאינם מצליחים להתפלל בצורה אחרת.

הנה לנו ראייה שמרן האילת השחר' הבין שאין הבדל בין הדילוג בלימוד ובין הדילוג בתפילה, והמדרש הנ"ל מדבר על שני המקרים. כי האמת היא, שמי שמתבונן בדבר, ישכיל להבין ששני הדברים מתקשרים האחד לשני, בסיבותיהם.

שכן גם כאשר האדם מדלג בעת הלימוד, זה מפני שהוא אינו מסוגל להבין את הסוגיה החמורה, וגם בתפילה נובע הדבר מחמת אי-יכולת, ואמנם כאן מדובר במניעה המוגדרת יותר כזו הקשורה לעולם הנפש, דהיינו שבגלל שאין לו חשק להתפלל, לכן הוא גם מגיע לדילוג, אבל 'המבנינים' יבינו שגם אי יכולת כזו מונעת בעד האדם לבצע את פעולותיו, ואולי אף יותר מאי-יכולת בענין הלימוד...

וגם על כך אומר הקב"ה 'ודגלו עלי אהבה'!!!

■

ואגב, המשכו של הסיפור עם מרן הגראי"ל היה מרתק לא פחות... העסקנים שמעו את התשובה, והמשיכו לשאול מכיוון אחר: בעל התפילה המדובר הוא בעל תשובה, ואביו התגורר במשך כל שנותיו בקיבוץ חילוני, חילל שבת ואף עבד ביום הכיפורים, וגם אכל דבר אחר, רח"ל. ובכן, מה אנחנו אשמים שהאדם ההוא סיים את חייו?... שאלו את מרן זצ"ל.

פניו של הגראי"ל הרצינו מאוד, הוא הרהר כמה דקות, ולאחר מכן השיב בנחרצות ובתקיפות: הרי על ידי הקדיש והתפילות של הבן, אביו ניצל מהגיהנום! האם אתם יודעים מה זה יסורים בגיהנום? ומרן המשיך: והרי אפילו אם הבן יצליח להציל את אביו מהגיהנום לדקה אחת בלבד - כבר עשינו איתו חסד בלידתו! אתם יודעים מה זה דקה בגיהנום?

והאם בגלל כל זה, לא שווה לכם לסבול את הבן הש"ץ? כיצד אפשר להעלות על הדעת למנוע זאת מהבן? - זעק ראש הישיבה, ודרש מהשואלים שהגיעו למעונו לשכנע את כל מתפללי המנין להתנהג בסבלנות כלפי הש"ץ, וכמובן להישאר במנין זה, ולא לעבור למקום אחר.

הזירות מגזל

מרבח נכסים מרבח דאגה

חומרת גזל עכו"ם (פרי וישלח, תשס"ד): היה מקובל מאד בקרב יהודים בכל הדורות לרמות את הגויים. היו מקילים מאד בלא לשלם

כרטיסים ברכבת, והיו דוחפים כסף לכיסו של המבקר, למשל אם הנסיעה עולה 10 רובל, היו דוחפים למבקר 5 רובל, וכולם היו מרוצים... למעשה זה בוודאי אסור והוא גזל. החפץ חיים היה לו מקרה כזה, שהיה צריך לשלוח ספרים ומישהו הסכים להעמיס אותם על מרכבת הדואר ללא תמורה. והח"ח התנגד, דהוא לא בעה"ב על המרכבה לוותר. ואמנם אנשים מקילים אבל צריך לדעת שיש צד שגזל עכו"ם חמור יותר מגזל רגיל. שגזל רגיל אפשר בהשבה, ובגזל עכו"ם יש רק איסור ואי"א להשיב.

*

עוד בענייני גזל (פרי בהר, תשנ"ח): בסוף השיעור, על המילים 'ולא תנונו איש את עמיתו', נאנח רבנו ואמר: מי יוכל לעמוד ולומר שלא היה בו גזל, הרי התורה מזהירה את כולם, לא רק סוחרים, אלא אפילו ראשי ישיבות ואברכים וכל אחד. למשל ראש ישיבה שכותב שיש לו 100 בחורים, ולמעשה יש לו 90 - כל כסף שיקבל על דעת 100 הרי"ז גזל, או אברך שמקבל כסף על דעת שילמד ואינו לומד - הריהו גזל. ויהיה הרבה הפתעות לאדם שיעלה לשמים במחשבה שהוא אדם ישר והנה יתברר שהוא גזלן, הרי חגמי אומרת שרובם בגזל, וזה נורא ואיום. (והמשיך רבנו כמהורהר גם את הדברים הבאים על הת"ח):

ידוע על החפץ חיים, שכשכתב את סיפרו 'חפץ חיים' לא עשה כמו כל הסופרים, שהיו עוברים אצל אנשים ומוכרים מראש את הספר 'פרונומנטן' בלע"ז, ובכסף שקיבלו היה להם הוצאות הדפסה. הח"ח אמנם עבר, אבל רק ביקש התחייבות שיקנו, אבל לא לקח כסף. וכששאלוהו לטעם הדבר, ענה: מסתמא יקח פסק זמן עד שהספר יודפס, בזמן הזה אם ימות מישהו מהאנשים שקנו - לאן אלך לחפש את יורשיו, ומיהם היורשים, ואצטרך לתת לכ"א ספר, ואולי אחד בחוץ לארץ וכו', ולכן אינני לוקח כסף מראש. ומה שאני כן לוקח הבטחה, זה כדי שלא לקחת הלואה ללא כיסוי, הבטחת האנשים היא כיסוי מספיק בשביל לקחת הלואה...

המשך דברי רבנו בענייני גזל: ועוד דבר שאנשים נוטים לזלזל בו - גזל עכו"ם. וגם זה קשה מאד: פעם בא אלי בעל תשובה שהיה בארץ ספרד, ושם לקח מחנות חפץ ולא שילם, ומה יעשה עתה. ואין לי מה לומר לו, וכי יסע לשם ואי"כ למי יתן, מי שיקח ממנו הוא האדם שממנו לקח?

וגם אצלי, בצעירותי בשנת תרצ"ט, הייתי במילאנו, והיה מותר לשלוח במעטפה עד 25 לירות, ואני שלחתי כמה מעטפות ולא רק אחד כפי שמתיר החוק... אז מה אעשה עכשיו? והלא גזל עכו"ם זה איסור גמור. למי אחזיר את הכסף - למוסוליני? לשם מה הייתי צריך לעשות זאת? עבור רווח של כמה פיאסטערס (פרוטות)? ועוד שלא היה זה בשבילי אלא עבור מישהו אחר... היום בוודאי שלא הייתי עושה כן, אבל איך אחזיר את מה שעשיתי אז? (ואמר מישהו לרבנו, שאם הראש ישיבה זוכר מה שקרה אז, מסתמא לא היו הרבה דברים כאלה מאז ועד היום, וענה לו רבנו: נכון, אבל אז כן עשיתי זאת, ואולי כמה פעמים...)

ושאל מישהו והלא זה רק טעות עכו"ם, וטעות עכו"ם מותרת, ואמר עי"ז רבנו שיש לחלק בין טעות עכו"ם ובין הטעיית עכו"ם שאסורה.

להארות הערות והוספות: 0527680034@okmail.co.il

בסוד שיח

דברים שנשא ונתנו מרן הגר"ל שטינמן זצ"ל ומרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל

חסד ומשפט

היה פעם לפני שנים שהרבנית שטינמן ע"ה ביקרה בבית הרבנית קניבסקי ע"ה אשת רבנו הגר"ח קניבסקי. והוא ביקש לשאלה למה ספרו של רבנו על מסכת סנהדרין נקרא 'חסד ומשפט' ולא אילת השחר כשאר ספריו?

השיבה: שיש ב' טעמים, אחד יכולה לומר וטעם אחד זה סוד שלא יכולה לומר, והטעם שיכולה לומר שהיות וזה ספר יותר דק משאר הכרכים כדי שיהיה יותר קל למוכרי הספרים לדעת המחיר, שבכל ספרי אילת השחר זה מחיר אחד, וזה מחיר שונה.

לאחר זמן נודע שהטעם השני הוא בגלל האותיות. שאמר רבנו שיש ענין בספרים שיהיה לאדם כל הכ"ב אותיות בשמות ספריו [אילת השחר 'מפקודין אתבונן' 'עוז ומגינ' 'חסד ומשפט'] לכך שיצא חיבורו על מסכת נדה חשב בתחלה לקרותו בשיתא לא מצינא (ע"פ דברי הגמ' ב"מ קי"ד ב' בארבעה לא מצינא בשיתא) כי היה חסר אות צ' להשלמת הכ"ב אותיות, לבסוף קרא לו 'פרי עץ הגן'. ועוד טעם לקריאת הספר 'חסד ומשפט' על חסד שנעשה אז במשפ'.

שאלה קשה

בשנה אחרונה [תשע"ו] פנה לרבנו וביקש ממנו רשות ליסוע באלול ליום אחד למקום פלוני ולחזור, ורבנו אמר לו שזה שאלה קשה ונמנע מלהשיב. והלך רה"י למרן הגר"ח וסיפר לו את הדברים, ואמר לו מרן הגר"ח: ר' אהרן לייב טען שזה שאלה קשה אז האם אני יכול לענות? ואמר לו שסיים מסכת ותבוא הישועה, וכך עשה סיים מסכת בישיבה, והיה נוכח שם יהודי ששאל אותו כמה זקוק לישיבה, ונתן לו סכום עצום בס"ד.

דיווח לקופת חולים

העתק ממחברת רשימות של הגר"ח קניבסקי על דודו החזון איש: הרא"ל שטינמן נ"י שאל אם מותר לומר בקופת חולים שמרויחים פחות ממה שמרויחים באמת [כי התשלום בזמנו היה לפי גובה המשכורת], והשיב שאסור, ונתן לו עצה, שיתנה עם הנהלת הישיבה שנותנים לו משכורת פחות, והשאר נותנים לו בתורת מתנה, ואז יוכל לומר שמרויח פחות עכ"ד. [א"ה, יצוין, שבדרך כלל רבנו לא משיא עצה זו לאחרים ואכמ"ל].

לידת הגר"ח מוולוז'ין

ביום ז' סיון תק"ט נולד הגר"ח מוולוז'ין. ואמר רבנו שמקובל הוא [א"ה, וכן מטיין בשם המקובל הג"ר יצחק אייזיק חבר] שבאותו יום נהרג על קידוש ה' גר הצדק רבי אברהם בן אברהם, והייתה קדושה וטהרה בכל העולמות ממעשה זה, מפני שהייתה אז בעולם עת רצון, בכך שמסר עצמו לקב"ה.

ולכן ביום זה יכולה הייתה לרדת לעולם נשמה קדושה כזו של הגר"ח. [וכעין מה שהבאנו לעיל שבשעת פטירתו של הגר"א אמר הגלגול שנמצא אז בוילנא כי עליו לברוח מחמת הקדושה וטהרה שממלאת את האויר כולו, כי נשמות כל התנאים והאמוראים והגאונים שהגר"א האיר את דבריהם כל ימיו ירדו לקבל את פני נשמתו של הגר"א].

ונשאל רבנו: והרי מבואר בגמ' בסנהדרין (צא, ב) שהנשמה ניתנת בשעת יצירה, וא"כ מה המשמעות שנולד הגר"ח ביום שמת הגר"א, והרי נשמתו ניתנה כבר קודם.

והשיב: במג"א (סימן מו ס"ק ד) כתב בשם המקובלים שביאור ברכת שלא עשני גוי הוא שאדם יודה ע"כ, ויודה ע"כ שנשמתו לא קיבלה עיבור מנשמת גוי או עבד גוי, ואם כך המג"א אומר על אדם שחי, אז בבטן אמו כ"ש שיכול להתחלף כמה פעמים, וכביכול מוגדר שעדיין אינה מוחלטת נתינת הנשמה, ורק כשנולד. (אפיקי איל עמ' קמג)

והוסיף ע"ז הגר"ח קניבסקי, שאף שיצירת הולד הייתה כבר ט' חדשים קודם, מ"מ איתא בספרים דיש נשמה שיוצרת בעיבור ויש שיוצרת בלידה (מפי הגר"א מן).

עזרה בשונה הלכות

כשהגר"ח קניבסקי כתב את ספרו שונה הלכות, ביקש מכמה ת"ח שיעברו על הספר, רבנו עבר על הלכות שבת, והגר"ח קניבסקי מודה לו על כך בהקדמה (מנחת תודה עמ' קצח).

הוצאות שבת

שח הג"ר אריה ישראלי: סיפר לי הגר"א מן שיהודי אחד ביקש ממנו לשאול את הגר"ח קניבסקי איזו שאלה שהוצרכה לו לדין תורה שהיה לו עם שכנו. אמר לו הגר"א מן שר' חיים אינו עונה על שאלות כאלו, ושאלה כזו שישאל בב"ד. הלה הסביר שאין זה בדיוק דין תורה, אלא העניין הוא כזה: לו עצמו היה ב"ה כסף ולא חסר לו מאומה, ופעם בליל שבת הוצרך להיכנס לבית שכנו, ונדהם מאד לגלות שעל שולחן השבת מונחת רק קופסת טונה אחת ועוד איזה דבר מאכל מועט, וזה כל סעודת השבת שלו. ברוב תדהמתו לראות את שכנו חסר כל, פנה אליו ואמר לו שמאז והלאה כל הוצאות שבת של שכנו – עליו. היהודי נתן לשכנו סכום כסף לקנות על חשבונו את כל מצרכי השבת, וכך פירנס היהודי הנדיב את שכנו ושילם בעבור כל מצרכי השבת שלו.

הגיעו ימים, והעשיר ירד מנכסיו והתקשה לכלכל את שכנו העני, שהיה אב למשפחה ברוכת ילדים והצרכים היו מרובים, ובראות העני את מצבו של מפרנסו אמר לו שעקב מצבו הכלכלי אינו חייב יותר לפרנסו. ואילו הלה טען לעומתו שהואיל וקבל על עצמו שהוצאות שבתו יהיו עליו, ימשיך בכך ומקוה בע"ה לעמוד בזה.

ושני נושאי ויכוח היו בין השכנים: האחד, האם מה שכתוב שמזונותיו של אדם קצובים לו מרה"ש חוץ מהוצאות שבת, שעל זה נאמר לוו עלי ואני פורע, גם מזונות השבת של השכן הינם בתוך הקצבה. שהרי גם הם לכבוד שבת, אם לאו.

השאלה הופנתה לר' חיים, ואמר שהוצאות שבת בעבור השכן אינם כלולים במזונות שבת, אלא רק מזונותיו שלו ולא של חברו. וכשהופנתה השאלה לרבנו אמר שגם מזונות חברו כלולים בהוצאות שבת, והרי אותו אחד מצטער בשבת כשלחברו אין. ואילו ר' חיים אמר על זה שזה רק מדרך המוסר, אי היכולת לראות את חברו בחסרונו בשעה שלו עצמו יש והוא אוכל, ואם כן אין זה נכלל בהוצאות של שבת. בכל אופן, אמר, שישתדל להמשיך וברכו שיהיה לו בהצלחה (קובץ שיחות בחכמה אמרתי עמ' קמג–קמד).

בירך ברכת הגפן על דעת שאדם אחר ישתה, האם רשאי לשתות בעצמו

בליל ששי פרשת ואתחנן תשס"ז נפגש הגר"ח קניבסקי עם רבנו בארוסין של רא"ש שטינמן ושאל הגר"ח את רבנו שאלה שהגיעה לידו: אחד עשה הבדלה במוצ"ש חזון, והעמיד בן קטן שישתה את הכוס (כפי המבואר ברמ"א סי' תקנ"א ס"י), ואחר שבירך האב בורא פרי הגפן הלך הילד ואינו בנמצא שישתה את הכוס, האם מותר לאב לשתות את הכוס. לאחר מחשבה השיב רבנו: הלא כיון להדיא לא לצאת בברכת הגפן, שהיה סבור שהקטן ישתה את הכוס, וא"כ אינו יכול לשתות את הכוס אלא א"כ יברך שוב.

למחרת אמר הגר"ח להרה"ג ר' גדליה הויגסברג שיסוד הספק הוא האם ברכת הגפן היא חלק מההבדלה או לא, שיש בזה סתירה במשנ"ב, שבמקום אחד כתב דאם שתה יין קודם הבדלה אי"צ לברך הגפן בהבדלה (ע"י סי' רצ"ט סי' ג' ובמשנ"ב), ובמקום אחר משמע דברכת הגפן היא חלק מההבדלה (א"ה: ע"י משנ"ב סי' רע"ג סק"יט. וע"י רש"י ותור"י עירובין מ, ב) ומנחת שלמה יח, ו–ז). ושלא שאלה זו ביד הגר"י זילברשטיין להגר"י אלשיך, והשיב דהמבדיל יכול לשתות את היין, דכיון שברכת הגפן נצרכת לברכת הבדלה אי"כ את החלק של החיוב שלו ודאי כיוון לצאת, ואף שדעתו היתה שהקטן ישתה את היין, מ"מ גם הוא חייב בבורא פרי הגפן דהוי גם כברכת המצות, ושפיר יכול לשתות היין. ורבנו לא הסכים עם זה והאריך בדבר (מפי כהן ה' קידוש להרה"ג ר' ישעיהו כהן בקובץ בירורים).

כף זכות

"והוי דן את כל האדם לכף זכות"

גליון מס. 48 | סיון תשפ"ב | יו"ל ע"י מערכת 'קובץ גליונות'

הרופא שהציל

מעשה שאירע בכביש המהיר ת"א – אשדוד, כאשר נהג אוטובוס "אגד" מבחין שמכונית פרטית עוקפת אותו ומאותת לו לעצור. בתחילה התעלם מהאיתותים, אך כאשר נהג התעקש וניסה לחסום אותו, עצר בצד הדרך.

נהג המכונית הפרטית יצא כאחוז טרוף ורץ לעבר דלת האוטובוס, דפק עליה בחזקה, תוך שהוא צועק לנהג שיפתח את הדלת. לשנפתחה הדלת, הוא שועט לעבר המושב האחורי, תופס את אחד הנוסעים ומשכיבו על רצפת האוטובוס.

נו, מה כבר אפשר לומר על מקרה שכזה? כיצד בכלל שייך לדון לכף זכות?

מה שהתברר לבסוף הוא שנהג הרכב הפרטי הינו רופא בכיר במחלקת החולים 'בלינסון', שהבחין במהלך הנסיעה שאחד מהנוסעים במושב האחורי עושה תנועות משונות, המוכיחות שאדם זה נמצא בעיצומו של התקף לב. הוא עצר את האוטובוס, כמסופר, הגיע למושב האחורי, השכיב את הנוסע על הרצפה, ביצע החייאה מצלחת חכה בכך למצווה העצומה של הצלת נפשות.

מתי יחזור אלי הכסף הזה?

מעשה שהוכא בס' חשוקי חמד (שבועות ל). מעשה בחתן שכאמצע השבע ברכות הגיע לסעוד ארוחת צהרים אצל חמותו, באמצע הסעודה שאלה אותו חמותו אם יכול להלוות לה

היה סימן זה, ולכן אמר לי נראה מתי השטר הזה יחזור אלי...!

ממעשה זה למדנו עד כמה החיוב לדון לכף זכות, אך למדנו עוד כמה צריך האדם ליזהר במילותיו שלא יפגעו מבלי משים בחבירו, ושלא יביאוהו דבריו לידי חשד וכדכתיב (במדבר ל"ב, כ"ב) "והייתם נקיים מה' ומישראל".

התכשיטים בארובה.

מעשה שאירע באשה מבוגרת שגרה לבדה, ובאחד הימים הוצרכה ליסע לחוץ לארץ, היות שהיו ברשותה תכשיטים יקרי ערך וחששה להשאירם בבית, החליטה להחביאם וחיפשה מקום סתר עבורם, עלה בדעתה הרעיון להטמיןם בארובת התנור וכך עשתה, היא אכן נסעה לחוץ לארץ ואף חזרה, ודבר התכשיטים נשכח ממנה כליל.

כאשר הגיע החורף וניסתה להדליק את התנור, גילתה כי יש סתימה בארובה, על כן קראה למנקי ארובות שיגיעו לכיתה ויתקנו את התקלה, הפועלים שהגיעו החליטו לנקות את הארובה בחצר, הם פירקו את הארובה והחלו לרדת עמה למטה, תוך כדי כך נזכרה האשה בהתרגשות כי הארובה סתומה בגלל התכשיטים שבה, וחשש רב קינן בה שמא הפועלים יקחו את התכשיטים מבלי שתוכל למונעם מכך.

כמהירות הלכה לשכנתה הצעירה שהיתה נעזרת בה מידי פעם, היא סיפרה לה מיד את כל המעשה, והשכנה הצעירה שלא איכדה את העשתונות

מאה שקלים, והיא תשיב לו זאת בערב, החתן אמר: כשמחה, והוציא מאה שקלים ונתן לחמותו, תוך כדי שהוא אומר לאישתו 'נראה מתי הכסף יחזור אלי', ואישתו חייכה ולא הגיבה.

לשמע זאת, מרב תדהמה לא הגיבה החמות כלום, והתחילה לחשוב מה פגם מצא בה החתן שכבר ביישה, ועוד ביתה שהיא יודעת שבכיתם מקפידים על כל החזרת חוב, ואפילו הדבר הפעוט ביותר נרשם אצלם בקדנות ומשיכים מיד בזמן, ודואה איך שהחתן מבייש אותה, ואינה מגיבה כלום. כשלא מצאה כל כף זכות כמה לדון את חתנה וביתה, התחיל הכעס לפעפע בה, והתחילה לפתח רגשות קשים כלפי החתן החדש.

לאחר יומיים שהסתובבה עם רגשות קשים אלו, החליטה לפנות אל בתה ולשאול אותה לפשר אותו המעשה ולמה חתנה ביישה כך, הבת בתחילה לא זכרה כמה מדובר, ושאלה את אמה, חתני ביישך? לא זוכרת, אמא התרגזה עוד יותר, לא די שלא מחית בו, עוד את עושה את עצמך כאילו לא זוכרת. כשאמה הזכירה לה בדיוק את אותו משפט מעליב שחתנה אמר לה, בשעה שהלווה לה מאה שקלים, 'נראה מתי זה יחזור אלי'.

הבת התנצלה ואמרה לאמא, הוא כלל לא התכוון אלייך, לחתני יש שעשוע שעל כמה שטרות של כסף הוא עושה סימון קטן, ודוצה לראות האם בסוף הגלגולים, השטר יחזור אליו, ואכן שטר אחד חזר אליו, גם על השטר שנתן לך

עמקי נשמתה מכך, היא לא ידעה את תחילתו של המעשה זה לכך חובה, אך בסופו של דבר המציאות מוכיחה עד כמה אפשר לטעות בראיה שטחית של המעשה. (כף זכות-מפי הר' חזן ע"ה).

(זכות הרין)

היא עלתה במדרגות, ונתנה את הארובה לשכנתה המאושרת שתכשיטיה ניצלו בזכות תושייתה.

את כל הכינויים הבלתי מחמיאים האלו שבהם כינתה את שכנתה, שמעה באקראי שכנה נוספת שנחרדה עד

רצה מהר לעבר הפועלים, היא חטפה מידיהם של הפועלים הנדהמים את הארובה, ואמרה להם שהארובה בסדר, רק השכנה לא כל כך בסדר, היא הזהירה אותם שלא ישימו לב לדבריה. כי אינה אחראית לדבריה וכו' וכו'. תוך כדי כך

שאלה לדיון בשולחן שבת

האברך העני, חיתן את ביתו באולם היוקרתי, עם הכלים המפוארים ביותר

אברך צדיק, עני מרוד, עמד לפני נישואי ביתו, אנשי הקהילה שמאד ריחמו עליו, התאמצו מאד, ואספו עבורו כסף רב בלי ידיעתו.

לבעל האולם, שבו התקיימה החתונה, יש שני אולמות, אולם אחד פשוט, שם המחיר זול מאד, ולידו יש אולם מפואר ומאד יוקרתי. מה מאד התפלאו לראות, שאותו אברך עשה את החתונה בעולם המפואר, ולא רק זה, אלא שהכיסאות כולם מצופים, והכלים היו מפוארים ביותר, גם אצל הבעלי בתים החשובים ביותר, לא רואים חתונה מפוארת כל כך.

האברכים, שמאד התאמצו, החלו לרנן באמרם, האם כשכיל זה יגענו לאסוף כספי צדקה.

עד שרב בית הכנסת החליט לבדוק את העניין, ואז סיפר לו האברך...

תשובה לשאלה מעלון קודם

הגגנת לא הורידה לבתי את הסודר במהלך כל היום

הגגנת מקבלת את פני. "הוי שלום" היא קוראת לבתי, ואומרת לה בפני: "רחל, בואי נשאל את אמא, אם היא מרשה להוריד את הסודר כשנכנסים לגן"... "וודאי" כמעט צעקתי.

ואז סיפרה לי הגגנת לתומה, "רחל אומרת כל הזמן, שאמא אינה מרשה להוריד סודר, ולכן לצערי היא נשארת איתו גם ביום כה חם".

(ווי העמודים)

ניתן לשלוח עובדות ומעשים בענייני כף זכות למייל המערכת : k.gilyonot@gmail.com

כמו"כ ניתן להשתתף בהקדשה ע"ג גליון זה במס' 053-3145900

וארטים לפרשת השבוע

יג ב שלח לך אנשים ויתורו. רש"י במקום הביא למה נסמכה פרשת מרגלים לפרשת מרים לפי שלקתה על עסקי דיבה באחיה ורשעים הללו ראו ולא לקחו מוסר. יש לעיין מה זה התוספת ראו הול"ל לא לקחו מוסר. ווי"ל דמצינו שהקב"ה מביא יסורים של אהבה ואולי היה צד לומר שמרים לא לקתה והעונש שקיבלה זה ייסורים של אהבה, אבל מצינו בברכות ה: שנענים בפרהסיה אינם יסורים של אהבה וא"כ י"ל דהכא ראו ולכן הוי פרהסיה ואינם ייסורים של אהבה.

יג כ. כולם אנשים ראשי בניי המה. וברש"י שם ואותה שעה כשרים היו. וקשה דברש"י לקמן פסוק כו איתא, וילכו ויבאו, מקיש הליכה לביאה מה ביאתן בעצה רעה אף הליכתן כך, א"כ משמע שביציאתן כבר היו רשעים. עוד צריך ביאור שהתורה כותבת בפרק ד' פסוק י' במספר הימים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום, יום לשנה תשאו את עוונותיכם, ולפי"ז צריך להיות שהם יהיו במדבר 40 שנה מלאים, והאמת שהם היו ס"ה 40 שנה חסר 15 יום, שהרי הם יצאו ממצרים בט"ו ניסן ונכנסו לארץ ב'י ניסן (יהושע ד' יט) א"כ יורד 4 ימים, ובדברים א' ב', אחד עשר יום מחורב דרך הר שעייר עד קדש ברנע. וברש"י שם שאלולי שחטאו בחטא המרגלים היתה לוקחת להם הדרך ממצרים ועד אר"י 11 יום. יוצא ש-11 יום לא היה בגלל העונש, ואם נצרף את 4 הימים הנוספים הרי לנו חצי חודש, א"כ נענשו פחות מיום לשנה. מתנף רבי איזל חרף צ"ל דהנה היחס של יום לשנה הוא נפל כל שעה 15 יום דהיינו מחצית חודש, כי בכל שנה יש 12 חודשים, ועשרים וארבע חצאי חודשים וכן כל יום יש בו 24 שעות יוצא שעל כל שעה מהארבעים יום נענשו 15 יום. וא"כ וי"ל שהם היו כשרים רק באותה שעה שנשלחו, אבל כשהלכו כבר לא היו כשרים, וכיוון שבאותה השעה הם היו כשרים אז על השעה הזאת מורידים 15 יום, וזה מה שרש"י כותב, אותה השעה בלבד היו כשרים, אבל ההליכה כבר הייתה בעצה רעה. (ויש להעיר הא המרגלים יצאו בסוף סיון, וא"כ זה הרבה יותר מאחד עשר יום; וי"ל שהקב"ה העניש אותם למפרע עבור החטא הזה).

יג כג. ויכתרו משם אשכול ענבים וישאוהו במוט. נחלקו הבבלי והזוהר האם יהושע וכלב השתתפו בסחיבת המוט. לדעת הבבלי סוטה לד הם לא השתתפו, ולדעת הזוהר שלח קס ב. הם השתתפו בסחיבת המוט. וצ"ע במה נחלקו; ויש ליישב דהנה בשבת צב: שניים שעשו מלאכה בשבת פטורים אא"כ זה מלאכה שכי"א לא יכול לעשות לבד אז חייבים אפי' כשעשאוהו שניים. ורבי שמעון פוסק גם בכה"ג ותמיד שניים שעשוהו פטורים. והרי הפירות שם היו גדולים באופן גדול מאוד, והדרך לישא את זה היה רק ע"י שניים יחד וא"כ יש בזה חילול שבת, כי המרגלים הלכו גם בשבת כדכתיב במספר ימים אשר תרתם את הארץ יום לשנה יום לשה, ז"א שהם טלטלו ג"כ בשבת, ובכה"ג דזה אינו יכול וזה אינו יכול חייבים אפי' שניים שעשאוהו. והטעם שחיללו השבת כי היתה להם סכנה לעמוד במק"א כי יתפסו אותם, והמרגלים סברו שחובה עליהם להביא לארץ את האשכול כדי להראות נפירותיה משונים וכך גם העם משונה ולשיטתם הוי ג"כ בשביל הצלת נפשות. אבל יהושע וכלב סברו שאסור להם לשאת את הענבים כי זה לא סכנה להיכנס לארץ הזאת, והענבים זה לא סימן לכך, לכן הם לא נשאו את הענבים. אבל הזוהר שזה רשב"י שס"ל שאין חילול שבת בשניים הנושאים יחדיו את הענבים, לכך לפי הזוהר יהושע וכלב יכלו לסחוב בשבת מדין שניים שעשאוהו. והם סחבו את זה בשביל לקיים ציווי משה והתחזקתם ולקחתם מפרי הארץ.

יג לג. ושם ראינו את הנפילים בני ענק מן הנפלים ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. וקשה למה פעמים נפילים, ועוד נפילים ראשון מלא ושני חסר. ועוד, מה זה בני ענק למה לא ענק (כמו ביהושע). אומר ע"כ רבי חיים קניבסקי שליט"א שהוא מצא מדרש שמופיע גם בתור"א ובתוס' שגף סוטה לה'. פעם אחת הופיעה בתו של ענק בפרדס אביה, ואכלה שם רימון, והשליכה הקליפה לשדה, באותו הזמן הגיעו לשם המרגלים, ונחשבו שזו מערה (דהרי הפירות היו בגודל של בנין). והתחבאו בפנים, לאחר זמן נזכרה אותה בת שזרקה את הקליפה בשדה אביה, פחדה שמא אביה יגער בה ע"כ, הלכה ולקחה את הקליפה וזרקה אותה מחוץ לשדה, ואז הם נפלו. היא מובן מרוב גודלה לא שמה לב. באותו הזמן

אמרו המרגלים ראו כמה גבורה יש בנשים, ק"ו בגברים. וא"כ וי"ל שזו כוונת הפסוק, מן הנפלים, פ"י מהיכן שנפלו (והיינו נפלים) ראינו את הנפילים בני הענק דהיינו בתו של ענק.

יג לג. ושם ראינו את הנפילים וגו' ונהי בעינינו כחגבים וכן היינו בעיניהם. הגמ' בסוטה לה. שואלת מנין ידעו המרגלים כיצד היו נראים בעיני הנפילים, מתרצת הגמ' שהם שמעו מהנפילים בעצמם שכך אמרו. עוי"ל דאיתא בתהילים יז ח שדוד המלך מבקש מהקב"ה שמרני כאישון בת עין וביאר הרד"ק שהטעם שבת עין קרויה אישון, משום שכשדאס עומד מול עין של מישהו הוא רואה עצמו קטן בתוך העין והיינו אישון איש קטן. וא"כ וי"ל שזו הייתה כוונת המרגלים שהם ראו עצמם בעיניהם של הנפילים כגודל שלהם ממש והיינו שהנפילים היו כ"כ גדולים עד שבאישון העין שלהם ראו עצמם בגודלם הטבעי, וזהו וכן היינו בעיניהם. זרע יצחק.

יד טו. והמתה את כל העם הזה כאיש אחד. מה זה ה'כאיש אחד' הזה, מה הבעייה שיהרגו אותם כרבים; וי"ל, אומר התורה תמימה ע"פ הרי"ף ביומא פו. עבר אדם עבירה פעם ראשונה ושנייה מוחלים לו, פעם שלישית אין מוחלים לו. ואילו בציבור גם פעם שלישית מוחלים לו, פעם רביעית אין מוחלים. (ומטעם זה גם כתב רש"י בקורח טז ד' שמשא נפל על פניו לפי שזה היה סירחון רביעי ועי"ז אף בציבור אין מוחלים). וכעת הכל מובן, משה טען לקב"ה: הרי המרגלים זה סרחון שלישי ואיך אתה יכול לעשות את זה להרוג את כולם כיאיש אחד - היינו כדן איש אחד הרי הם ציבור ובציבור מוחלים בסרחון שלישי, וא"כ תמחל להם.

יד יז. ועתה יגדל נא כח ה' כאשר דיברת לאמר. המילה **לאמר** מיותרת לכאורה, כי משה אומר כאשר דיברת מה הקשר להוסיף לאמור; וי"ל ע"פ מה דאיתא ברי"ה יז: ויעבר ה' על פניו ויקרא, א"ר יוחנן אלמלא מקרא כתוב א"י לאמר, מלמד, שנתעטף הקב"ה כשליח ציבור והראה לו למשה סדר תפילה, א"ל כל זמן שישאל חוטאין יעשו כסדר הזה. היינו יג: מידות ואני מוחל להם. ויש לחקור האם הכוונה היא לעשות ממש כמידותיו של הקב"ה מה ה"א רחום וכו' או שמספיק לומר את היג' מידות. וי"ל מכיוון שאחד מהיג' מידות הוא **א-ל** וא"א להיות א-ל א"כ ש"מ שהכוונה היא **לומר**. וזה גם הכוונה א-ל הורית לנו לומר שלוש עשרה דהיינו בא-ל רואים שהורית לומר ולא לעשות. וזה גם מה שאמר משה שאפי' שישאל לא חזרו בתשובה אתה אמרת שמספיק **לאמר** ה' ה' ובהו בלבד יש כפרה. (אמנם א-ל הוא מידה מסוימת והיינו שמרבה להטיב וזה אפשר להיות, וי"ל שבתור רמז לעניין שלא יכול להיות מהג'י). ולפי"ז יובן נמי מה שכתוב ועתה יגדל נא כח ה', ולכאורה יש להקשות למה רק כעת יגדל כוחו של ה' והאם עד עתה הוא היה חלש? ולפי"ז וי"ל דעתה לאחר שהוכח בעונשם של המרגלים שאמרה יתירה על העשייה וכמבואר בערכין טו האומר בפיו חמור מהעושה כי מצינו שנחתם דינם של דור המדבר ע"י המרגלים שרק דיבורו רע על הארץ. א"כ כעת יגדל כח ה' כאשר דיברת והיינו שיספיק שנאמר את יג' מידות בשביל לקבל את מידות הרחמים של ה', ועי"ז ענה הקב"ה לטחתי כדברך והיינו שמהני בדמים לבד. מהרש"ם מבערזן.

יד יח. ה' ארך אפים. ואילו בחטא העגל בפרשת כי תשא כתוב ה' ה'. היינו פעמיים ה', והטעם, אומר ה'משך חכמה', וי"ל ע"פ הרא"ש ברי"ה יז: דאיתא שם ברש"י ה' ה' הראשון מידת הרחמים שאני מרחם קודם שיחטא, וה' השני שמרחם אחר החטא. ומקשה הרא"ש מה צריך רחמים קודם החטא וי"ל, אומר הרא"ש, דהרי לגבי עי"ז הקב"ה מצרף מחשבה למעשה, ולכן אם אדם חשב לעבוד עי"ז הוא צריך כפרה עוד קודם החטא. וא"כ כעת הכל כמין חומר, דהתם כי"כ תשא' זה כפרה על חטא העגל שזה עי"ז, ועל חטא עי"ז צריך ה' גם קודם החטא, אבל הכא בחטא המרגלים לא צריך את ה-ה' קודם החטא כי אין הקב"ה מצרף מחשבה למעשה אלא בעי"ז.

טו ה. ויני לנסך רביעית ההין. הטעם שנסמכה פרשת נסכים מיד לאחר פרשת המרגלים משום שאמרו חז"ל (שהש"ר ד יג) מהיכן היו מנסכים יין כל מ' שנה שהיו במדבר, מאשכול שהביאו המרגלים. ולכן נאמר פרשה זו מיד אחרי מעשה המרגלים. טעמא דקרא.

טו לב. ויהיו בניי במדבר וימצאו איש מקושש וגו'. יש לעיין מדוע התורה הזכירה שהיו במדבר. ועיין

פרשת שלח תשפ"ב

ברש"י. ועוי"ל בזה דהנה מצינו בסנהדרין עח: תניא יודע היה משה שהמקושש במיתה שנאמר מחלליה מות יומת אלא לא היה יודע באיזה מיתה נהרג, וכתבו שם בתוס' דאע"ג דסתם מיתה בחנק מתוך סברה היה מדמה לעי"ז דבסקילה דהמחלל שבת **בפרסיה** ככופר בעיקר, וא"כ לפי"ז יש לבאר דזהו כוונת הכתוב שהיה זה בעת שהיו בניי במדבר לומר שלא היה זה בצינעה אלא נעשה בפרסיה ומשום כן לא ידעו את עונשו. רבי חיים פינשטיין

טו לח. דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם ועשו להם ציצית. ויש להקשות א. מה הכפלות דבר ואמרת. ועוד מאי ועשו הרי יש דין **ללבוש** ציצית. וי"ל דהנה הדין הוא שאע"פ שנשים פטורות מציצית הן יכולות לעשות החוטאים לשמה (שו"ע יא א). והנה ברש"י שמות יט ג מובא על הפסוק כה תאמר לבתי עקב ותגד לבני ישראל. לבתי עקב - אלו הנשים, תאמר לבשון רכה. ודיבור שהוא לשון קשה הוא מתייחס לבנים. וי"ל, אומר הרע"א, שגם כאן, דבר אל בני ישראל זה עיקר מצוות ציצית, ואמרת אליהם זה לבנות ועשו להם ציצית וישנו שהבנות יכולות לעשות את הציצית.

טו לח. דבר אל בני ישראל ואמרת עליהם ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם לדורותם ונתנו על ציצית הכנף פתיל תכלת והיה לכם לציצית. לכאורה המילה לדורותם לא במקומה ולמה לא נכתבה בסוף? וי"ל, אומר החת"ס, שדין לבן בציצית נוהג לדורות, גם כשאין תכלת, לכן כתוב לדורותם על ציצית, ואח"כ כשהזכר תכלת כתוב והיה לכם, היינו רק לכם בזמן חז"ל, אבל לדורות שאין תכלת, חייב בציצית, דהיינו בלבן, גם בלי תכלת.

טו לח לט. דבר אל בניי ואמרת עליהם ועשו להם ציצית וגו' והיה לכם לציצית. יש לדקדק דבתחילה אמר הכתוב ועשו להם ציצית בלשון נסתר ולאחמ"כ אמר והיה לכם לציצית בלשון נוכח. אלא דאמרו חז"ל כל הזהיר בציצית זוכה להקביל פני שכינה ולפי"ז בתחילה לא היו ראויים שתדבר עמם שכינה ולכן דיבר עמם בלשון נסתר, אולם מאחר שעשו ציצית וזכו לקבל פני שכינה דיבר עמם בלשון נוכח. רבי ישראל די קוראל.

טו לט. והיה לכם לציצית וראיתם אותו. הגמ' בברכות יד: מביאה שבמערבא נהגו שבערבית אמרו רק פסוק ראשון ואחרון של מצוות ציצית ולא קראו כולה לפי שאין מצות ציצית בלילה. ורב יוסף היה משבחם עי"ז ואמר כמה מעליא הא שמעתתא. ויש להבין ב' עניינים. א. מה ראה שם רב יוסף משהו גדול שהוא שבחם ע"כ. ב. למה קרא לזה ר"י שמעתתא, הא הוי רק מנהג ואי"ז הלכה כלל. וי"ל בזה דמצינו שביקדושיין לא. שרב יוסף היה סומא. והנה מצינו שחלקו התנאים האם סומא חייב בציצית או לא. ופולגתתם האם לומדים מוראיתם אותו פרט לכסות לילה וא"כ אשר תכסה בה לרבות סומא או שלומדים מוראיתם אותו פרט לסומא ולילה חייב בציצית (מנחות דף ק. סוכה יא. בספרא של רב עמרם חסידא וברש"י שם, וכ"ה בתוס' שבת קלא ד"ה שנין). וא"כ הוא שיבח לבני מערבא דס"ל דלילה לאו זמן ציצית הוא ועי"ז יצא שסומא חייב בציצית, וזהו כבר הלכה ולא מנהג. באר יוסף.

טו לט. וראיתם אותו. הנה נפקש בשו"ע יח א שלילה לאו זמן ציצית. ולפי"ז קשה על השאילתות שכתב להניח החנוכיה בצד שמאל של הפתח, ומזוזה בימין, והאדם באמצע עם ציצית וכך הוא מוקף במצוות. ויש להקשות הא נר חנוכה מדליקים בלילה ואז הוא לא זמן ציצית, כה"ק רבים מהאחרונים: וי"ל בזה דמצינו בספר הפרדס הלכות ציצית שכתב רש"י שליד נר חייבים בציצית גם בלילה משום וראיתם אותו וכעת רואים, וא"כ זה סבר השאילתות שליד נר יש כן חיוב בציצית. שולח לה.

טו מא. וברש"י הביא ששמונה חוטין של ציצית הוא כנגד שמונה ימים ששהו מאז שיצאו ממצרים עד שאמרו שיהיה על הים. ורבים נתקשו כאן הא קריעת ים סוף היה בשבעי של פסח, וי"ל הוא שבע ימים מאז שיצאו ממצרים עד הקריעה. וי"ל בזה דמצינו בתרגום יונתן על הפסוק ואשא אתכם על כנפי נשרים שהענני כבוד לקחו את בניי ממצרים כבר ביום יד להר המוריה להקריב קרבן פסח, וא"כ יוצא שכבר יצאו ממצרים ביום יד, וזה שכתב רש"י על כנפי בגדיהם כנגד ואשא אתכם על כנפי נשרים. עוי"ל שזה היה להם דין של נר וא"כ הלילה הולך אחר היום ונשתחררו מהמצרים כבר בלילה שפרעה ביקש לשלחם, ורש"י כתב עד הזמן שאמרו שירה וזה היה ביום. עוי"ל שבקדשים הלילה הולך אחר היום וא"כ זה נחשב שנשתחררו ביד, ה' פרשה של יציאת מצרים מירי בקדשים. עוי"ל שכיון שהכבש ששחטו הוא האליל של המצרים הוי כעבד שהניח תפילין לפני רבו שיוצא לחירות, כיש הכא ששחטו את אליהם והוי ביד'. מהרי"ד מבעלז.

מאמרי מוסר וסיפורים מענייני הפרשה

בגדיהם, יזכו 'לדורותם'. ואולי זהו המקור למנהג שהכלה שולחת טלית לחתן לפני החתונה, והוא מטיל בה ציציות, כדי שיוזכו לזרע של קיימא.

סיפורים רבים מסופרים על סגולתה של מצות ציצית, מפעמים רבות הגינה על מקיימה מפני מרעין בישין. מסופר בספר 'מעשה איש' משמו של רבי יעקב פלינט: 'אני ואחי התאוס' מספר ר' יעקב 'נולדנו שנים רבות לאחר לידת אחותי הגדולה. בגלל בעיה בלידה של אחותי, גרמו לרופאים להתייאש מכך שיוולד להורי פרי בטן נוסף. אך אבי, שהיה מקורב מאוד לחזון איש והתייעץ עימו בענין, לא שעה לקולות הייאוש של הרופאים, כי באחד הליסינות אמר לו החזון איש: הפעם יהיה הכל בסדר!'. ואכן טרם לידתנו, אמי עברה סיבוכים רבים עד כדי שיתוק בחצי גופה, ולמרות שהרופאים המשיכו לייאש את אבי, וציוו עליו שאמי לא תרד מן המיטה אפילו לרגע, הוא עשה הכל כדי להרקי החזון איש, ובמקום לרתקת למיטה, הוא היה מוריד אותה באישון לילה מהמיטה והולך איתה כשעה וחצי כצויו החזון איש. בסופו של דבר, לאחר ויכוח גדול עם פרופסור רחמילביץ, ולאחר שהרופא נפגש אישית עם החזון איש, הסכים הרופא שלא לנתח, באחריותו של החזון איש. ובשעה טובה ומוצלחת אחי ואני נולדנו מידי פעם היה החזון איש מבקש מאבי שיביא אותו אלי. אך קשיים טכניים וארגוניים מנעו ממנו לקיים את בקשתו. ביום רביעי האחרון לחיי מרן החזון איש, הוא צווה על אבי בנחרצות: 'ר' מרדכי, תביא את הילדים! עכשיו אתה נוסע ומביאם אלי. לא נותרה ביד אבי כל ברירה, הוא נסע עם מונית לתל אביב כדי להביאנו אל החזון איש. באותו יום קנה לנו אבינו קורקינט חדש, ולא הסכמנו להשאיר אותו בבית. כאשר נכנסנו אל החזון איש, ניסה אבי להרגיע אותנו שלא נחנק בקורקינט לפני הרב, אך החזון איש אמר לו: 'נחם להם!' הוא שוחח עם אבי ושאל אותו מי הגדול בינינו, כאשר שמע שאני הגדול הוא הניח אותי על ברכי ימין ואת אחי על ברכי שמאל וברך אותנו. לאחר מכן פנה החזון איש לאחי ושאל אותו: 'אתה יודע מה זה ציצית?' אחי לא הבין את שאלתו של החזון איש, ואבי הוציא מבגדיו את ציציותיו והראה לו את אברו של החזון איש: 'אני רוצה שכל החיים תלך עם ציצית, אבי שאל את החזון איש: 'ומה עם בני הראשון?', אך הוא לא ענה ושתיקתו חזרה על עצמה, גם כאשר המשיך אבי לשאול אותה שאלה כמה פעמים. לאחר שלושה ימים מפגישתנו זו, נסתלק החזון איש לבית עולמו, שנים רבות לאחר מכן, במלחמת יום הכיפורים, שירת אחי במוצב בצפון הארץ. באחד הימים כאשר ישב בתצפית, הוא קרא עיתון והניח את נשקו לצידו. לפתע הסתבכו חוטי הציצית שלו ברובה, הרובה נפל, תוך כדי שאחי התכופף כדי להרים את הרובה, פגע טיל בעמדה בנס, אחי נפצע רק באזרח קל, בידו ובכתפו. לו אחי היה יושב כרגיל ולא היה מתכופף, הספור היה מסתיים, חלילה, באסון גדול. ומסופר על הפני יהושע שפעם יצא לרחוב וחיות רעות הסתובבו שם ואריה רץ אחריו ולפתע האריה ברח בזכות הציצית שלבש.

יודוע שגדולי הדור הידרו לקנות ציציות מהודרות מאוד וכן השתדל בזה מאוד להקפיד על זה קלי ואנוהו וכל עניין נוסף של הידור הם רכשו בהון רב, כן מסופר על החת"ס. רבי חיים פנחס שיינברג שהיה ענק בכל התחומים מצוות ציצית אצלו היתה שיא השיאים מרוב חביבות המצווה הוא לבש עד קרוב לגיל מאה (שאו הוא נפטר) עשרות ציציות במשקל רב, כבדות מאוד היו הציציות שגשגו עליו, מחממות מאוד בקיץ הלוחט, אך רבי חיים פנחס מעולם לא וויתר והיה אומר אילו הייתם יודעים איזה שמחה יש לי מהמצווה המיוחדת הזאת הייתם שמחים עמי. גם כשהמשיך הגדול של הציצית הכבדי עליו מאוד וגרם לו נזק בגוף הוא לא וויתר ואמר הצלקות שיש לו מזה זה המדליה הגדולה ביותר, וכמה פעמים התבטא שאמנם זה מנהג אישי שלי אבל אתם לא יודעים מה הערך הגדול של מצוות ציצית שאיך לתארה כלל.

רבי יחזקאל אברמסקי היה דיין בבית הדין, היה זה בימים שהיו פצוצות חיל האוויר הנאצי, באותו יום הרב טיפל בעניינים של בני זוג שבאו להתגרש. תאוס שמעו פיצוץ אדיר שהיה בלי שום הודעה מוקדמת. כעבור שעה לאחר הפיצוץ לאחר צפירת ההרגעה בא בנו של רבי יחזקאל לראות מה נעשה עם אביו שהיה ממש במקום הפיצוץ. בדרך כבר פגש אבי שהיה נראה נורא. במקום היו פצועים קשה, הבעל שרצה לתת גט נהרג במקום. כשהזכיר רבי יחזקאל את

קדושת הציצית: וראיתם אותו וזכרתם את כל מצוות ה' ועשיתם אותם ולא תתורו. הציצית שומרת על האדם מהחטא. וידוע הסיפור שמסופר בחז"ל על נתן צוציאת שהיה בעל עבירה גדול, וניצל מהחטא בזכות מצוות ציצית. רבי מנחם מענדל מרימנוב כותב בספרו: ציצית היא סגולה לכל, לכל יתורו אחרי לבבם ועיניהם סרסורי דעבירה". 'החפץ חיים' ב'שמירת הלשון', ג"כ הביא שהדרך להינצל מהייצר הרע עוברת דרך הציצית וז"ל שם: "מה נכון הוא לראות הציצית כמה פעמים ביום, ובפרט בעת שעולה איוז מחשבה שאינה טהורה על ליבו או כעס, טוב מאוד להסתכל אז בציצית, ואז יפקע היצר". ומובא ב'פאר הדור' על החזו"א, שאב אחד הגיע עם בנו לחזו"א ותינה בפניו את צרתו, שבנו אינו לומד ואף אינו מעוניין להתפלל כדבעי, החזו"א הררה וחשב וענה לו: "יתבדוק את הציצית של הבן שלך, ואם אין זה מהודר תקנה לו ציצית חדשה, וזה ישיפע על היר"ש שלו!". ואכן כך היה, האב קנה לבנו ציצית מהודרת, ואט אט החל הבן להתעלות יותר בתורה ובתפילה. והגאון מוילנא בשעת פרידתו מהעולם כשהיה בחולשה גדולה אחז בשאירת כוחותיו בד' כנפות שלו ופרץ בבכי ואמר: תראה מה גדול עולם המעשה שבעבור כמה פרוטות אפשר לקנות ציצית ולזכות לקבל פני שכינה. ואילו בעולם האמת אפילו אם ירתום את כל הכוחות לא יזכה להשיג מדרגה זו של הקבלת פני השכינה. ומצוות ציצית זו המצווה היחידה שהיא תמידית ואפשר לקיים כל הזמן. **רבי מיכל יהודה ליפכוביץ** היה מכהן כראש ישיבה ב'תפארת ציון' הוא הבחין בסדקים רוחניים שהיו בבחורים בתקופה מסוימת. הוא פנה למרן ה'חזון איש' להתייעץ אתו איך להעלות את הבחורים על דרך טובה. אמר החזון איש: "תורה לבחורים לדקדק במצוות ציצית בהידור. מצות ציצית משמעה אוצרות יראת שמים על המדקדקים בה". ר' מיכל יהודה עשה כעצתו, הוא הדריך את הבחורים להקפיד על מצות ציצית, ותוך זמן קצר היה שינוי מבורך. הבחורים התחזקו ונהייתה אורה רצינית.

בגמ' בשבת לב. איתא דזהזיהר בציצית זוכה לעשייתו. **ומצוות ציצית** היא גם סגולה לשמירה בכל העניינים. באלוהו רבה כתוב מהקדמונים שהמעביר ציצית על עינו כשהוא קורא פרשת ציצית יהא מובטח שלא יהיה עוור. ובשלי"ה כתוב שהאוחז בציצית זה גורם שלא יגיע לידי כעס. ומסופר שפעם בא אדם אחד לפני האדמו"ר רבי מאיר אבוחצירא ואמר שהחז חולה בלבו וביקש שהאדמו"ר יברך אותו ברפואה שלמה. אמר לו האדמו"ר: היה זהיר במצוות ציצית! תקפיד על החוטים כולם שיהיו שלמים. בציצית ישנם שלושים ושנים חוטים, כמניין לב'... כשכל החוטים כראוי, גם הלב פועל כשורה. הציצית זה שמירה וסגולה לכל העניינים. רבי יעקב אדלשטיין היה אומר שאם אדם נפגע עם אדם רשע, לדוגמה לצורך עסקיו, צריך שישתכל בציצית כדי שלא יושפע ממנו. בעלון נר לשולחן שבת הביא סיפור על אברך שלמד עם צעיר חילוני. בעקבות לימוד ההלכות רצה להתחזק, והחליט לקבל על עצמו מצות ציצית. קנה טלית קטן מהודרת, והתחזק לחדש אותה לכבוד שבת. אך הרצון להתחזק היה חזק ולמעשה כבר לפני שבת התחיל ללבוש אותה. והנה בתחילת השבוע, דוד של הבחור, בעל חנות באיזור דתי, מתקשר אליו ופותח בשאלה: 'תגיד, יש לך ציצית?' 'הבחור המופתע השיב: 'כן, לפני שבוע התחלתי ללבוש ציצית.' 'מצויין, אז תלבש חולצה לבנה ותבוא לעבוד אצלי בחנות'. כשהבחור סיפר זאת, הוא היה נרגש מאד: 'ראית? שמתי ציצית והקביה' שלח לי פרנסה!'. זאת היתה עבודה שהוא מאוד חפץ בה. סיפר רבי' פנקל: פעם נגש אלי אברך מבני הישיבה עם ילדו בן ט' שנים, וסיפר לי איך שבנו פוחד בלילות. שאלתי לילד מדוע הוא פוחד, והשיב לי שאינו יודע. אמרתי לו שיתבונן בציציותיו ויראה שהם מוטולות כנגד ארבעת צידי גופו, והטעם לזה הוא, שהציצית שומרת על האדם ומגינה עליו מפני המזיקים, ולפיכך בכלע שישפך עליו להביט בציצית ולהיזכר שהיא שומרת עליו. ואכן עצה זו הועילה לו. רבי יצחק ישראל רייזמן סיפר על אחותו שלא היו לה ילדים. בצרתה, הלכה אל הגאון מלובלין בעל ה'תורת חסד' וביקשה ממנו שיתפלל עבורה לזרע של קיימא. הרב אמר לה ששכגולה תתפור טלית, ובעלה יטיל בה ציציות, וליבש את הטלית. ואכן כך עשו, וברוך ה' נושעו ונולד להם בן. המקור לסגולה זו הוא מהפסוק הנזכר: דבר אל בני ישראל ועשו להם ציצית על כנפי בגדיהם 'לדורותם', על ידי שיתנו ציצית על כנפי

המעשה והנס, ליטף בחביבות תוך כדי דיבורו את הציצית שלבש, ואמר: אני כשלעצמי לא הרגשתי אז שום פחד. כשאני מתעטף בציצית ואומר את הפסוקים 'מה יקר חסדך אלוקים ובני אדם בצל כנפיך יחסינו', אני מרגיש בברור שאני נכנס עכשיו לחסות בצל כנפיו של הקב"ה, ושום רע לא יקרה לי. גם באותו זמן התעטפתי בטלית לפני סידור הגט כמו שאני עושה תמיד. חסייתי בצל כנפיו של ריבונו של עולם – ואיך אפחד!! ועוד הוסיף: שיתכן שזה הציל אותי מן הפיצוץ. **סיפר אחד היהודים** שזכה לעלות לארץ מאוחר: לפני שנים רבות כשהוא היה בחור צעיר, הוא גויס לצבא האיראני ונשלח למלחמה נגד עיראק, המלחמה היתה קשה מאד, רוב החיילים שנלחמו נהרגו, יום אחד הוא נשלח עם קבוצת חיילים למקום מסוכן ביותר, היה שם קרב וכל החיילים שהיו אתו נהרגו, ורק הוא חזר חי למקומו. המפקד שראה אותו ושמוע שרק הוא חזר חי, חשד בו שהוא מרגל לטובת עירק ולכן השאירו אותו בחיים, ומיד העמיד אותו למשפט. החייל הוריד את חולצתו והראה להם את הציצית שהוא לובש, הוא הסביר שהוא יהודי וליהודי יש מצוות ציצית, הציצית היא שומרת מכל הסכנות. המפקד שמע, האמין לו ומיד שחרר אותו.

סיפור מרגש היה לפני שנים עם רבי משה פרדו מייסד מוסדות אור החיים בבני ברק. הרב פרדו הגיע לקליפורניה כדי לאסוף כספים למען המוסדות, פתאום הרגיש חולשה גדולה, רק נכנס לבית שבו התארח ונפל על המיטה. בעל הבית מיהר להזעיק עזרה, קרא לרופא מקומי. הרב פרדו היה עצוב הוא נסע כ"כ הרבה שעות, תכנן להיפגש עם נדיבים, ועכשיו הוא לא יוכל. הוא קווה שיחלים ומיד יצליח לחזור ארצה. הרופא שהגיע היה יהודי, אך לא ראו עליו שום סימן יהודי. הוא גלד ביישוב קטן ונידח, ובא לאתו מקום לעבודה, הוא לא עשה שום הכרות עם הקהילות היהודיות שהיו שם. כשראה את הרב פרדו הוא התרגש מאד, רב יהודי... כשבדק אותו הרופא הרב פרדו היה צריך להוריד את החולצה. הרופא ראה את הציצית ולא האמין!! מה, עד היום יש כאלה שלובשים ציצית? הרב סיפר לו שלא רק בארץ ישראל יש יהודים עם ציצית גם בארצות הברית יש קהילות גדולות ומפארות והמון יהודים שלא מסתובבים בלי ציצית. הרופא היה נרגש מאד. הרב סיפר לו על עיסוקיו, על המפעל הגדול שיש לו, שבו כאלף בנות שכולם בסי"ד בואו תעת יתחתנו עם אנשים שמניחים תפילין ולובשים ציצית. הרופא היה המום ומבולבל לשמוע שגם על תפילין יש כאלה שמקפידים היום. הוא חשב שהיהדות נגמרה.. הרב פרדו מיד הבין שכדאי לקרבו, הוא הציע לו להניח תפילין והרופא בהתרגשות גדולה הניח תפילין וקרא קריאת שמע. הרב פרדו חשב בלבו שאפילו שאין ביכולתו ללכת לאסוף כסף עבור מוסדותיו, הכל היה שווה כדי להגיע למקום כ"כ מרוחק בשביל שיהודי יניח תפילין... וכסף ד' יסדר לו פעם אחרת. אחרי תקופה ארוכה התקשר אדם זר למשרד וביקש לבקר במוסד. הרב פרדו לא ידע במי מדובר ובכל זאת הזמין בשמחה. עת הפגישה הגיעה ומי מופיע? הרופא בעצמו. הם התרגשו להיפגש, והרופא ביקש לראות את מוסדותיו, האם באמת הדבר נכון שלומדות אלף בנות? הם עברו מבנין לבנין ומכיתה לכיתה והרופא ראה והתרגש נורא. בסיום הסיור פנו הם למשרד ואז אמר הרופא "תראה, כסף יש לי המון, משפחה אין לי בכלל... כשיספרת לי על המוסד שבו אלף תלמידות, חשבתי שזו גוזמה. רציתי לבוא לבדוק, ואם זה נכון לתת לך את כל הירושה שלי לאחר מותי..." הרופא מיד ביקש לקרוא לעורך דין ובמקום חתם שכל כסף ייתן למוסדות אור החיים. הרב הודה לו מאד והסביר לו איזה מצווה גדולה וזכות עצומה זה. הרב פרדו התרגש מאד וסיפר בזכות מה זכה לכל זה: בזכות מצוות ציצית.

מספר רבי יצחק זילברשטיין מעשה בבחור שחלה במחלה הקשה, הבחור לומד באחת הישיבות הקדושות. והתייסר בייסורים נוראים, ולאחרונה החל לקבל טיפולים כימותרפיים בבית החולים. בבואו למחלקה הוא צריך ללבוש בגדים סטריליים ולכן עליו להחליף את בגדיו בבגדים של בית החולים. הבחור החליף, אך מכיוון שבבית החולים אין ציצית הוא הביא עמו ציצית מכובסת ונקייה, שתענה על דרישות של בית החולים. כאשר ראתה האחות את הציצית, היא לא הסכימה להכניסו לטיפוח עם הציצית ודרשה שיוריד אותה, למרות שהבחור

הסביר שזה נקי וסטריילי לא היה עם מי לדבר והיא התעקשה שכן לא תכניס אותו לטיפול, אך הבחור הצדיק עמד על שלו ולא רצה להוריד את הארבע כנפות. הוא ישב בחוץ והמתין. כעבור שלוש שעות!!! עבר במקום אחד מבחירי הרופאים והתעניין מה הבחור עושה בחוץ? שטח הבחור את הבעיה בפני הרופא, שמע זאת הרופא ונכנס לחדר הטיפולים, לאחר שעה קלה יצא נרגש כולו ונסער. שאלו הבחור מה הוא כ"כ נרגש? ענה הרופא שדבר ראשון יכנס לקבל את הטיפול עם הציצית ואחר כך הוא יספר לו. כשנגמר הטיפול הקשה ניגש הרופא לבחור כשדמעות בעיניו והחל לספר: אני יהודי שאינו שומר תורה ומצוות, אבל הפעם זכיתי לראות כיצד האלוקים שומר על מי שעושה את רצונו, כשכנסתי לחדר לשכנע את האחיות שאין בעיה עם הציצית שלך, רציתי לדעת איזה טיפול אתה מקבל, ולא האמנתי לראות שהאחות התכוונה לבצע טעות טיפול שלא מתאים לך, והיה יכול לדרדר את מצבך עד מוות חלילה. הרופא הוסיף ואמר שהאחות לא עשתה זאת בכוונה, אבל אם לא היית מתעקש ועומד על רצונך

ללבוש את הציצית מי יודע באיזה מצב היית עכשיו!! בזכות שסירבת לקבל את הטיפול בלי הציצית נמנע ממך אסון גדול.

היה יהודי שבנו סר מהדרך. התדרדר עד שהגיע לשפלות עד כדי כך שרצה להינשא לגויה. אביו ששמע מזה כ"כ כעס עד שגרשו מהבית. לאחר מעשה לא ידע אם טוב עשה והלך לרבו האדמו"ר מבעלו ושאל אם טוב עשה. האדמו"ר אמר שאכן לא נכון להרחיקו, ואמר לו לשנות את התנהגותו ומעשיו לקרב אותו ולנסות להביאו לאדמו"ר. האב הלך לחפש את בנו, ומצא אותו מסכן ואומלל חי הכולמל. הוא עשה כדברי האדמו"ר והציע לו לשוב לביתם. הבן הסכים. בבית האב פינקו והאכילו במיטב המאכלים, ולא דיבר בכלל על הרצון להינשא לאותה גויה. באחד הימים פנה האב לבנו ואמר: אני נוסע לאדמו"ר מבעלזא אתה רוצה להצטרף אלי? הבן, שהכיר טובה לאביו שהכניסו לביתו, הסכים כדי לגרום לו קורת רוח. בדרך דברו על נישואיו עם הנוכריה ואז הבן אמר

בתוקף שאין אף אחד בעולם שיצליח לשנות את דעתי בענין. כשהגיעו לבעלו נכנסו שניהם לרבי, והרבי פתח בשיחה לבבית עם הבן עד שחש כי הוא רוחש לו אמון, ואז נתן לו הרבי טלית קטן ובקש לבש אותה מתחת בגדיו כשתהיה בין נכרים כי זהו מקום סכנה והטלית הזאת תהווה לך שמירה. הבן הסכים ושמו שהרבי לא מנסה להשפיע עליו שלא ינשא לגויה. כשהגיע מועד החתונה על פי עצת הרבי האב הגיע להשתתף. הוא ישב בצד ועקב אחר הנוכרים המתהוללים, בנו ישב בראש השולחן והשתכר, כטוב ליבו ביין הוריד את חליפתו ופתאום לעיני כל התגלו חוסי הציצית. מיד זעמו הגויים למראה הציצית שזהו הבגד של היהודים, והחלו להכותו עד כמעט זוב דם, הוא הצליח לנוס על נפשו ולברוח מהמקום כל עוד רוחו בו. אותו חתן ראה בחוש מה הגויים יכולים לעולל וכמה הם שודדים ורוצחים כשמשהו קטן לא מסתדר אצלם, והם לא באמת מחבבים אותו. הוא התרגש מאד שניצל מהם בזכות הציצית ששמרה עליו, והחל להתחזק ולהתקרב לאביו שבשמים עד שנעשה לבעל תשובה. והכל בזכות הציצית.

ידיעות חשובות וכן דברים מגדולי ישראל. ערוך בדרך של שו"ת

שאלה: איזה לקח גדול אפשר להפיק מפרשת המרגלים: **תשובה:** כתוב בפרשה ותשא כל העדה ויתנו את קולם וגו', וילוונו על משה ואהרן כל בני ישראל וגו'. הנה יש להקשות מדוע המרגלים קיבלו עונש כ"כ חמור על הוצאת דיבה, הרי הם ראו בעיניהם שאנשים מתו שם מבוקר עד ערב והניסיון היה קשה מאוד: התשובה היא מי גרם להם לפרש את המיתות האלו לרעה ולא לראות את הטוב שהקב"ה עושה עמם שימונתו ולא ישימו לב אליהם! הם עצמם שכוונו לראות את הרע הם גרמו למצב, לכן נענשו. ונרחיב קצת בעניין: הם גרמו למצב שיהיה להם קשה להתמודד עם המראות של הארץ ואילו היו עובדים ע"י קודם היו רואים את הדברים הטובים. והביאור הוא כנ"ל שכל אדם רואה מה שהוא רוצה לראות והמרגלים שהיתה בהם את המידה הרעה לראות הכל באור שחור אזי כל מה שראו נהפך לרע. משא"כ יהושע וכלב.

שאלה: האם אדם יכול להפוך עליו את הדברים הלא טובים שקורים לו לטובים ולהרוות עליו שפע? **תשובה:** מצאנו אצל המרגלים שהם הגיעו לארץ והקב"ה עשה להם נס גדול והוא הרג את כל הגדולים של העמים שהיו אז בארץ בשביל שיהיו עסוקים בקבורתם ולא ישימו לב למרגלים והוא נס גדול, והם חשבו לרעה שהיא ארץ אוכלת יושביה, ואז הגיעו אליהם כל הצרות עד שנענשו שאנשי הדור הזה לא נכנסו לארץ רח"ל. ולהפך מי שרואה במה שהקב"ה עושה עמו רק את הטוב ומוצא את הדברים הטובים ובוטח בה' שכל מה שנעשה הכל לטובה, לאותו אדם יהיה טוב והקב"ה ישפיע עליו שפע רב, כי דווקא כשלא מתלוננים ולא מתבכינים אז הקב"ה עושה טוב, ולהפך כשיש תלונות אז הקב"ה רח"ל אומר כדי שהתלונות יהיו אמיתיות הוא ממשיך את הצער. וזהו בדרך שאדם רוצה לילך מוליכים אותו. וכע"ז בברכת פרך.

ובכ"ז חבירו לא נפקד והוא היה מאוד נושא בעול הוא צם בשבילו מספר צומות עד שהחבר נפקד. כשרבי חיים סיפר זאת להסטיפלער אמר לו הסטיפלער לא תגלה את זה לאף אחד כי אם תגלה לא יתנו לך ללמוד. כמ"כ פעם הוא פגש אדם שביקש ממנו ברכה לילדים ורבי ברך אותו. ההוא הוסיף ואמר שיש לו ילד אחד אך הוא רוצה עוד. רבי חיים אמר: מה, יש לך ילד.. למה לא אמרת לי.. הלא אני מתפלל עליך שלוש תפילות ביום ולא ידעתי שנפקדת!

שאלה: בפרשתנו ראי זבת חלב ודבש. מדוע אוכלים דבש, הלא הוא יוצא מהדבורה שהיא טמאה? **תשובה:** כידוע הדבש לא יוצא מהטמא שיש לו דין טמא אלא הדבורה סו"חה אוספת את הדבש מהפרחים ומטמינה בכורות.

שאלה: מה הסגולה שהחפץ חיים אמר לעשות לאדם שנמצא בצרה: **תשובה:** לומר ג"פ למנצח יענק ה' ביום צרה. מפי רבי חנניה צולק ששמע זאת מהרב שך ששמע מהח"ח.

שאלה: מהו אחד התנאים לצמיחה להיות האדם השלם שעושה רצונו יתברך? **תשובה:** לדחות סיפוקים. מי שמצליח לדחות סיפוקים מצליח ג"כ לקיים רצון ה' לקום בזמן תפילה, להתפלל כמו שצריך, ללמוד כמו שצריך, להתגבר על הפח, להימנע מדיבורים אסורים וכו', כי האדם נמצא כל העת במלחמה עם היצר ואם הוא מצליח לדחות את התאוות שלו והרצונות שלו אז יש לו אפשרות מרוב הרגל לנצח את היצר. וידוע על מחקר שהתפרסם רבות גם כאן במדור זה, מבחן מרשמלו, שמו לילדים קטנים מתק מרשמלו טעים על ידם ואמרו להם שהם יכולים לאכול אך מי שלא יאכל, יקבל מחר שני חתיכות של מרשמלו, ההתנהלות של הילדים תועדה במצלמות ושם ראו שרובם אכלו מיד, חלק קטן חיכה מספר דקות ואכל ורק חלק קטן הצליח להתאפק ולא לאכול, כעבור עשרים שנה נבדקו כל הילדים הנ"ל והתברר שהילדים שהצליחו להתגבר ולדחות את הסיפוקים הראו יכולות מאוד גבוהות, הקימו עסקים והצליחו מאוד בתחומם, לעומת אלו שלא התגברו לא הצליחו כלל ונשארו מקסימום אנשים בינוניים, וה"ה ברוחניות מי שמצליח ומתאמץ לדחות סיפוקים וודאי יצליח.

שאלה: ידוע שבשביל הבריאות חייבים לשתות המון מים במשך היום בפרט בקיץ, מה סדר היום המומלץ בשתיית המים? **תשובה:** בבוקר רצוי לשתות חצי ליטר על קיבה ריקה ועדיף על הבוקר ודבר זה שורף שומנים בגוף. ראה שאת כמות המים הנצרכת לאדם (תלוי באיזה ימים, יש ימים שצריך יותר ויש שצריך פחות, תלוי מה רמת החום וההזעה) ישנה בחלוקה במהלך היום. וכידוע המומחים אומרים שכמות השתייה שצריך לשתות אדם נורמלי היא 10-12 כוסות ביום. ואם עשה פעילות גופנית שמאוד מזיע יוסיף. ולשתות יותר מדי זה גם לא בריא. ודבר זה פותר את רוב הבעיות והמחלות העונתיות.

שאלה: האם מותר לומר לבן זוג שהוא לא מספק לי מה שאני רוצה? **תשובה:** העזרה הכי גדולה שאנו יכולים לתת לעצמנו ולבן הזוג שלנו היא לומר מה מפריע לנו. העולם לא מתהפך אם הבעל אומר לאשה אני הייתי שמח שהבית היה מסודר במקום שתשקעי בכביסות, וכן מעולם לא חיה העולם כשאשה אמרה לבעלה שהיא הייתה שמחה אילו הוא היה אומר לה על בגד חדש שזה יפה. מותר לומר וזה עזרה גדולה

שאלה: ממה אברך ובחור ישיבה צריכים להיזהר מאוד בזמנים אלו? **תשובה:** מרפיון בשמירת הסדרים ועי"ז רפיון בשקידת התורה, ומדוע? כי אלו ימות הקיץ שחם ויש אווירה של טיולים וכו' ודבר זה יכול לגרום להרגל של ירידה בשמירת הסדרים וירידה בעמל התורה ואח"כ כבר קשה לחזור לשיגרה. לכן כל מי שיש לו שכל בקודקודו יתאזר ביתר שאת וישתדל לשמור על הסדרים כראוי ולהמשיך לשקוד על התורה כי ברגע שמתרופף טיפה, היצ"ח" לא מרפה עד שמביא אותו לדרך אל חזור. ויש להוסיף שהרב שטיינמן זצ"ל היה מתבטא רבות שמי שמחזיק את העולם הם אותם האברכים שיושבים ולומדים בצנעא עם קשיי פרנסה ובלי הרבה הערכה מסביב, הם לא ראשי ישיבות ולא רבנים, ויתכן שאף אחד לא מראה להם הרבה כבוד עד זה שיושבים ולומדים, אבל באמת אלו שלומדים תורה מתוך הדחק "הם הם העיקריים שמחזיקים את כל העולם כולו" ולכן האחריות שלהם היא גדולה.

שאלה: מה מצוות האישיה שהיא סגולה להצלחה, לקבלת תפילות ולהניצל מכל צרה? **תשובה:** בפרשתנו מובאת מצוות הפרשת חלה: כידוע עיקר מצוותה נאמרה לנשים לכפר על חטא עץ הדעת, והוא מצווה חמורה וסגולה גדולה לאישה, ובשעת ההפרשה שערי שמים נפתחים והוא זמן גדול לאישה לבקש בקשות. רבי חיים קניבסקי היה מחזיק מאוד מעניין זה של הכוח שיש בזמן הפרשת חלה וביקש כמה וכמה פעמים מאימי תח"י שתיקח שמונת שהביאו לו להתפלל ותתפלל בשעת הפרשת חלה.

שאלה: ביום ראשון הקרוב הוא כ סיון מה שונה יום זה משאר הימים שבחודש? **תשובה:** יום זה הוא יום שנקבע כסכנה בגלל שניגע בו פרעות גדולות ליהודים במסעות הצלב וכן בשנת ת"ח ויש שקבעו יום זה לתענית ויש שקבעו קינות וסליחות ליום זה. והוא במג"א. ותפקידנו ביום זה לכה"פ לא לערוך חגיגות וכדו', וכ"א ישאל לרבותיו בזה. מה שכן חשוב להזכיר שבעל התו"ש עשה שאלת חלום על מה עשה ה' ככה לעם ונענה על שדברו בשעת התפילה וקריאת התורה. ובאוהב ישראל כתוב שמי שמשקיע ביום זה זוכה להצליח ביום כיפור.

שאלה: מה רבי חיים קניבסקי עשה בצעירותו כשמע שיש צרות לאנשים? **תשובה:** כשרבי חיים היה אברך צעיר היה לו חבר שהיה נשוי עשר שנים ללא ילדים. רבי חיים סיפר שהיה מתפלל עליו המון

שאלה: מה הם הזמנים המסוגלים להתפלל על קברי צדיקים? **תשובה:** רש"י בפרשתנו יג כב הביא שכלב הלך ונשטח על קברי אבות בחברון. קברי צדיקים הם מקומות ראויים לתפילה, כי השכינה שורה על קברי צדיקים. ותלמידי הגר"א לא התפללו על קברים משום טומאה מלבד קבר רחל וקבר הרשב"י שהם מקומות תפילה. **זמנים המסוגלים מאוד:** ידוע בשם האר"י בערבי ר"ח, ערב יו"כ וערב ר"ה. עוד כתב האר"י שבשבת, ביו"ט ובר"ח אין המת בקבר ואין מה לבוא לשם. ובחוב"מ שרי. ומפועל בספרי מקובלים שבמצב של סכנה אפשר להתפלל בקבר בכל זמן, דאף דהנפש לא שם מ"מ יש שם קדושה, אך לא להשתטח. ביום ה'אירצייט' הוא יום שבו הנשמה משפיעה יותר משאר הימים. ג' ימים לפני ואחרי ה"ה כיום האירצייט. רח"ק א"ש"ל פעם בשם החו"א שאסור להתפלל ע"י המת אפי' פרקי תהילים דהוא לועג לרש. והרבה התייר פרקי תהילים מפני שהם לכבוד המת. ואסרו סתם תפילות של חול ושב"ק. וברשב"י, מערת המכפלה ורמבע"ה מתפללים ולי"ה לועג לרש, משום שהקבר נמצא עמוק מאוד.

שאלה: איתא בחז"ל שהקב"ה גזר שבמשך הארבעים שנה שהיו במדבר כל שנה בתשעה באב היו נכנסים כולם לתוך הקבר, וחלקם היו נשארים חיים וחלקם היו מתים, ובשנה האחרונה של הארבעים שנה שהיו במדבר כל מי שנכנס יצא חי משום שחזרו בתשובה. והקשו חכמי המוסר הלא כל שנה נכנסו כולם לקברים ובטח חזרו בתשובה והתחרטו על כלל המעשים וא"כ היאך קרה שבכל זאת מתו כל שנה אלפים רבים ורק לאחרונים הועילה התשובה? **תשובה:** כל שנה תפילתם לא היתה מוחלטת לגמרי כי הם סמכו ע"י שהם יהיו מהחיים שהרי רק מיעוט מתוך כלל ישראל מתו, אבל בשנה האחרונה שהם ידעו שהם האחרונים שנשארו לא היתה להם כל תקווה מלבד התפילה והתשובה, ולכן תפילתם בקעה רקיעים והם התפללו והתחרטו מעומק הלב לכן כולם נשארו בסוף בין החיים. והמסר העולה מזה: אנחנו הרבה פעמים מבקשים ומתחננים לה' לישועתנו, וכשיש לאדם עוד איזה שיקול בקנה עוד איזה השתדלות שהוא יכול לעשות אז התפילה היא לא מספיק מעומק הלב, לכן היא גם לא בוקעת את הרקיעים, אבל כשאדם יגיע למצב שאין לו כלום בעולם רק לבטוח בקב"ה אז תפילתו תהיה מעומק הלב ויזכה לראות ישועות.

לומר ד"ו ואין מצווה לחוות סבל ומשקעים במשך שנים בגלל שלא אזרתי אומץ לגלות את צפונות ליבי למי שאמור להיות האדם שאני אמור להיות עמו יחד עד מאה ועשרים.

שאלה: כשילד פוחד ממשחה כיצד ניתן להרגיע אותו?
תשובה: לדבר עמו ע"י הרבה פעמים. לא פעם אחת הרבה זמן אלא להראות לו הרבה פעמים איך ל"צ

הלכות

הלכות שמיטה המצויות בנופש: **הקדמה:** בשנת השמיטה כאשר רוצים לקנות או אפילו לאכול באירוע או במקום אירוח פירות וירקות, או אפילו מאכלים שמעורב בהם פירות וירקות או שהתבשלו עם פירות וירקות, צריך לחשב ולברר האם יש בהם אחד מחששות שביעית [וכגון ספיחים, קדושת שביעית, איסור שחורה, ביעור], ומאחר ובשוק מצויים לרוב מוצרים וכגון סלטים וכדו' שכתוב עליהם ללא חשש שביעית אבל הם סומכים על 'היתר מכירה', צריך לברר לפני הקניה האם אכן אין בזה חשש. וגם אם זה בכשרות מהודרת, לנוהגים קדושת שביעית ביבול נכרי יש לברר האם הכוונה שזה יבול נכרי או שזה מחו"ל. וכן כאשר רוצים לשכור מקום צריך לחשב מראש את השאלות העוללות להיות שם בעניי שביעית. **שביתת הארץ:** א. שוכר דירה וכדו' עם חצר וגינה, גם אם בעל המקום דורש ממנו לטפל בגינה אסור לו לטפל בהם, מלבד השקיה שיש אופנים בודדים שמותר, וצריך תחלה לברר את המציאות היטב ופרטי ההלכה. ב. כאשר מתעניין לשכור מקום ממי שחשוד שאינו שומר שמיטה כדן, לא יברר, ויבקש שהחצר, הגינה, יהיו מטופחים, שלא יגרום שמחתו יעשו עבודות בשביעית. ג. אם בעל המקום ביקש משכן שלו שיטפל בגינה, כאשר שוכר את המקום יקבע שמשלם על שכירות הדירה, ויש לו רק אפשרות שימוש בגינה, ולא יאמר מפורש ששוכר את הדירה עם החצר. ד. כאשר בעל המקום דורש ממנו להשקות עציצים, תלוי האם הם בבית או בחצר, ואיזה סוג עציצים, ועל מה הם מונחים, ומתי השקו אותם לאחרונה, ומה רמת הצורך שלהם, ויעשה שאלת חכם לפי פרטים אלו. וכן אם צריך להזיז ולהעביר את העציצים ממקום למקום תלוי בכמה נתאים וישאל חכם. ה. כאשר אוכלים בגינה לא יטול ידיו על גבי צמחים דשא למרות שמתקלקל. ז. כאשר רואים אדם העובד בשדה או בגינה שלו בשביעית, אסור לומר לו מילה טובה, בהצלחה וכדו'. ח. בתי אריזה, מטעים, שמשלמים על דמי כניסה כדי לראות ולטייל במקום, אם ידוע שהמקום אינו שומר שמיטה, ומתנהגים שם כאשר השנים, אין לשלם ולהיכנס למקום. **ערוך מתוך שיעורי רבי דוד שריבר שליט"א על הלכות שביעית**

הלכות בפרשה: ציצית. יש לבדוק כל יום קודם לבישת הטלית את החוטים שלא נקרעו ממקום הנקב. ואם נתרופף הקשר יחזקם ובשבת אסור לחזק הקשר. **כבוד הציצית:** ניקוי המשקפים בבד הציצית או הטלית: הרב אלישיב התיר ד"ו לכתחילה ואמר שזה לא גנאי. אך הסטיפלער, רבי שלמה זלמן והרב ואזנר החמירו בכך, וביותר בטלית גדול וטעמים משום בזיון מצווה. **ובעניין לקשור ציצית בבית הכסא** ובעיקר להדק את הקשר. הרב אלישיב החמיר בזה כיוון שצריך לשמה, והרב ואזנר ג"כ כתב שיש להזהר בזה. אך רבי חיים קניבסקי הורה שאין בזה כלל בעיה. **ולהשתמש בחוטי הציצית לצורך תשמיש** של חולכ"ץ שהוא קשור בציצית אסור. ולשימוש קודש מותר, וידוע שרבי אליהו לאפיאן היה מעיר בחורים בישיבה בבקר לשחרית ע"י שהיה משחיל חוט הציצית לאזנם. **עוד הלכה בציצית** שמותר להשחיל החוטים בלילה כ"ה בחזו"י ורש"י אורבך. **האם שרי לקטן לעשות ולקשור חוטי ציצית?** לעצמו מהני לכתחילה ויכול להשאירם גם לכשיגדל, וכן לאחרים מהני בדיעבד כ"ה בביה"ל יד א. **אם נפרס** הקשרים הראשונים ונשאר רק חוליה אחת עם ג' כריכות וקשרים לפניה ואחריה אינו מעכב כי הוא רק מנהג. יש להחמיר שלא לתת לפועל גוי לכבס את הטלית כמבואר ברמ"א.

המשך הלכות בורר מתוך מנחת איש לרבי אברהם ישעיה שפירא שליט"א: **ברירה עבור חבירו בשמטרת הבורר לתיקון המאכל:** אדם שיש לפניו צלחת ובה שני מיני פירות והוא אינו רוצה אלא את אחד המינים, מותר לו להוציא את המין שאין הוא רוצה בו כדי ליתנו לחברו הרוצה לאכלם לאלתר, ואף שהכוונה העיקרית של האדם הבורר היא להשאיר בצלחתו רק את המין שהוא חפץ בו, אבל אם אין רצון חבירו [מצד עצמו] לאכול עכשיו את אותו המין המוגש לו על ידי האדם הבורר אלא שמסכים לאכול כדי לאפשר לאותו אדם להוציאם מצלחתו, יש מקום גדול לומר שפעולתו נחשבת ברירה גמורה. ויתכן לומר שגם באופן שחבירו רוצה מצד עצמו לאכול את אותו המין אין להתיר אלא אם חבירו אוכל את אותו המין מיד בשעת הברירה. וכן אדם הרוצה ליתן לאורחיו מאכל מסויים שמעורבים בו כמה מינים ויודע שאינם רוצים את אחד המינים שבתוך המאכל, וכגון שרוצה ליתן לאורחיו לפתן פירות שיש בו גם חלקי תפוחים והוא יודע שהם אינם רוצים לאכול תפוחים, ולכן מוציא אותו אדם קודם ההגשה לאורחיו את חלקי התפוחים ואוכלם כדי להגיש להם את הפתן באופן האהוב עליהם, ואמנם אין רצונו [מצד עצמו] לאכול עתה את חלקי התפוחים, יש מקום לומר שפעולתו נחשבת ברירה גמורה.

חידות

חידות שינון הפרשה לפי סדר ה-א-ב. מתאים גם לילדים: א. שם אחד מילדי הענק: אחימן. ב. הימים בהם נשלחו המרגלים היו ימי? ביכורי הענבים. ג. שמות שלושה מהמרגלים: גדי, גואל, גדיאל. ד. הוציאו שם רע? דיבה. ה. המרגל שלא חטא בחטא המרגלים: יהושע. ו. "לא תצלה?" והיא. ז. מה המרגלים כרתו בנחל אשכול? זמורה. ח. הקב"ה נשבע במילים: חי אני. ט. "הארץ מאוד מאדו?" טובה. י. למי הוסיף משה את לשמו? יהושוע. יא. המרגלים יצאו לתור את ארץ: כנען. יב. מילה נרדפת ללחפש? לתור. יג. על כל קורבן בקר וצאן מביאים: מנחה. יד. אביו של יהושע? נון. טו. המרכיב העיקרי במנחה? סולת. טז. ממנה מפרשים חלה: ערסותיכם. טז. על הציצית שמו? פתיל. טז. חבורן נבנתה 7 שנים לפני: צוער. ק. מה עשו כלב בן יפונה ויהושע לאחר שחזו? קרעו בגדיהם. ר. אחד הפירות שהביאו המרגלים: רימון. ש. אחד מילדי הענק? שישן. ת. מן הגורן צריך להרים: תרומה.

חידות פרשת שבוע: א. פסוק בפרשה מתחיל ומסתיים באותן שלוש מילים: ב. למי בפרשה ד' קרא 'עבדי'? ומי בפרשה הקודמת נקרא 'עבדי'? ג. ההפך מ'מעט' זה 'עבד', ההפך מ'אמר' זה? א. ח. בפרשה נקרא יוסף ואינו ה'בן של יעקב, ואינו משבט יוסף? ה. היכן בפרשה פסוק עם 5 בעלי חיים כשרים? ו. אחת ז'מהאותיות, שם של בן אדם? ז. היכן מוזכר שלח בפרשת נח? ח. בפרשה חובב בן רעואל, מי עוד נקרא רעואל? (שלוש תשובות) ט. היכן בפרשה משולשים ומרובעים? **תשובות:** א. הפסוק האחרון בפרשה. ב. פרק יד' פסוק כד' 'עבדי כלב', ובפרשה הקודמת פרק יב' פסוק ח' 'עבדי משה'. ג. 'רפה' (פרק יג' פסוק יח) ד. פרק יג' פסוק ז', 'למטה ראונו' ששכר בן יוסף. ה. פרק טו' פסוק יא'. ו. יהושע בן נון. ז. 'וארפכשד הוליד את שלח'. ח. א. יתרו נקרא רעואל, ב. במדבר פרק ב' פסוק יב' נשיא שבת ג', בראשית פרק לו' פסוק ד' בן עשיו. ט. פרק יד' פסוק יח'.

חידות פרשת שבוע מאת המרצה הנפלא רבי יאיר נוסבכר שליט"א. תשובות בסמוך לשאלות. 1. **פרשות?** [15] שמות (יג טו) בא (יד כד) וישלח (יג יז) מקץ (יג כב) עקב (יד כד) אמור (יז ח) כח. במדבר (יד כט) חוקת (טו טו) תרומה (טו יט) שלח (יג יג) ויקרא (יג טו) בהר (יג כט) דברים (יד לט) קדשים (טו מ) אחרי (טו לט). 2. **"שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען"** - היכן רמז בפרשה שאסור לתור? "ולא תתורו" (טו לט). 3. **שרשרת?** ענק (יג לג). 4. **הפכים באותו פסוק?** [9] נקה - לא ינקה (יד יח) שילה - רזה (יג כ) מעט - רב (יג יח) חזק - רפה (יג יח) טובה - רעה (יג יח) יומם - לילה (יד יד) ממתנים - במצרים (יג יט) - אין (יג כ) לא-כן (יד כח). 5. **איך קוראים לזה שמחלק דואר?** דָּבָר (יג כו). 6. **במה בריבים?** במות = במות (יג כג). 7. **מי ישב על המים?** "והכנעני יושב על המים" (יג כט). 8. **ראיה**

חידות פרשת שבוע מאת המרצה הנפלא רבי יאיר נוסבכר שליט"א. תשובות בסמוך לשאלות. 1. **פרשות?** [15] שמות (יג טו) בא (יד כד) וישלח (יג יז) מקץ (יג כב) עקב (יד כד) אמור (יז ח) כח. במדבר (יד כט) חוקת (טו טו) תרומה (טו יט) שלח (יג יג) ויקרא (יג טו) בהר (יג כט) דברים (יד לט) קדשים (טו מ) אחרי (טו לט). 2. **"שלח לך אנשים ויתרו את ארץ כנען"** - היכן רמז בפרשה שאסור לתור? "ולא תתורו" (טו לט). 3. **שרשרת?** ענק (יג לג). 4. **הפכים באותו פסוק?** [9] נקה - לא ינקה (יד יח) שילה - רזה (יג כ) מעט - רב (יג יח) חזק - רפה (יג יח) טובה - רעה (יג יח) יומם - לילה (יד יד) ממתנים - במצרים (יג יט) - אין (יג כ) לא-כן (יד כח). 5. **איך קוראים לזה שמחלק דואר?** דָּבָר (יג כו). 6. **במה בריבים?** במות = במות (יג כג). 7. **מי ישב על המים?** "והכנעני יושב על המים" (יג כט). 8. **ראיה**

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

פרשת שלח תשפ"ב

כלי נשק למלחמה החזקה

הטוב האמיתי

בתחילת ספרו, מלמד אותנו בעל המסילת ישרים יסוד גדול, אותו צריכים אנו לכתוב על לוח ליבנו ולזכור תמיד. וכך כותב הרמח"ל (פרק א): "וְכָשֶׁתְּסַפֵּל בְּדָבָר תִּרְאֶה כִּי הַשְּׁלֵמוֹת הָאֲמִתִּי הוּא כֶּקֶּ הַדְּבָקוֹת בּוֹ יִתְבָּרַךְ". אם אי פעם תהיתם לעצמכם מהו "טוב", מהו באמת הטוב האמיתי, אז הנה לכם התשובה - טוב פירושו להידבק בה'.

והנה, ישנן כמה וכמה דרכים כיצד להידבק בהשי"ת, אולם יותר מכל, דבקות פירושה דבקות המחשבה - שמחשבתו של האדם תהיה מחוברת לקב"ה, כך מגדיר המסילת ישרים את "הָאֶדָם הַשְּׁלֵם אֲשֶׁר יִזְכֶּה לְדָבָק בְּבוֹרְאוֹ". פירושו של דבר הוא, שעם כל מה שהאדם משיג בחייו, הצלחתו האמיתית נמדדת כפי השיעור בה הוא מרגיל את עצמו לחשוב על הקב"ה.

למרבה הפלא, מוצאים אנו שיהודים רבים עושים הכל בחיים חוץ מדבר זה. יהודים טובים מוכנים לעשות הרבה דברים טובים, אבל כאשר זה מגיע לנושא הזה של חשיבה על הבורא יתברך, הדבר לא נעשה. אך מה לנו כי נלין עליהם, הלא באמת מדובר במלחמה הקשה מכולן. כך הם דברי המסילת ישרים; הוא כותב כי האדם "מוֹשֵׁם בְּאֶמֶת בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה הַחֲזָקָה... עַד שֶׁנִּמְצְאָה הַמִּלְחָמָה אֵלָיו פָּנִים וְאַחֲרָיו" - אנחנו מותקפים מכל עבר.

המלחמה החזקה

כאשר חייל מוצא את עצמו עומד מול אויב מר בעיצומו של קרב, והוא מצליח לגבור עליו - הוא מחסל אותו ביריות או גורם לו לנוס על נפשו - החייל

יודע שכעת זה לא הזמן לשבת ולנוח, שכן תכף ומיד עליו להסתובב לאחוריו ולהתעמת עם אויב נוסף.

אלו הם החיים. מכל עבר אנחנו מותקפים על ידי אלפי נסיונות המנסים להסיט אותנו ממטרתנו בחיים - ולכן אם חפצים אנו לנצח במלחמה החזקה הזו, אסור לנו אף פעם להירדם בשמירה.

האמת היא שאין כלל מושג של מלחמה שאיננה חזקה, אין קרב שהוא נח וקל. תשאלו כל חייל והוא יספר לכם שכאשר הכדורים שורקים סביב, זה בהחלט לא נח. היה פעם חייל שבעיצומו של קרב, בעודו מנסה לחמוק מכדורי האויב, חשב לעצמו: "לו רק יכולתי לחזור למדבר האמריקאי הטוב והמוכר; הייתי שמח להיות כעת אבוד במדבר, רחוק מכל ציוויליזציה, ללא כל מזון או שתיה. זה היה גן עדן בהשוואה למה שקורה כאן". וזאת משום שכל מלחמה היא מלחמה קשה.

אך אם המסילת ישרים כותב שזוהי "מלחמה חזקה", משמעות הדברים היא, שהכדורים לא רק שורקים מסביב, אלא הם יורדים כמו מטח ברד, וקשה עד מאוד לחמוק מהם. הנסיונות אינם מפסיקים אף פעם - תמיד יש משהו שמנסה להעסיק אותך ולהסיח את דעתך מהאזהרה הגדולה של (דברים ח, יא) "הִשְׁמֹר לָךְ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ".

גדלותו של ר' ישראל

את הקושי שבמשימה זו ניתן להוכיח בקלות. כל אחד ואחד יוכל לבצע ניסוי עם עצמו - אמור כעת: "אני רוצה לזכור את ה'", ואז גש אל חברך ותתחיל לדבר איתו. אתה תראה - באותה שניה כבר שכחת את ה'!

את יהדותם על ידי אכילת קוגעל ותרומה ל"מטרות יהודיות" - פשוט רחמנות עליהם - אין להם כל סיכוי לשרוד בשדה הקרב. אף אחד אינו מסוגל להדוף את האויב בעזרת גפילטע פיש!

אולם גם שומרי המצוות המצוידים בנשק המתוחכם הזה, יהודים חרדים לדבר ה' המדקדקים בקלה כבחמורה, אם לא ידעו כיצד להשתמש בנשק - נמצאים גם הם בסכנה. רוב היהודים שומרי התורה והמצוות דומים לחיילים שצוידו בנשק יעיל ועוצמתי על מנת להילחם בשדה הקרב, אלא שהם מעולם לא למדו כיצד להשתמש בנשקם. תארו לעצמכם חייל היוצא לקרב, הוא חמוש בכלי הנשק העדכניים ביותר - מטול פצצות נגד טנקים, רימוני יד, כל סוגי כלי הנשק המתוחכמים - כולם תלויים על מתניו בצורה מקצועית. אולם כאשר הוא מסתער אל הקרב, הוא מנוע מלהשתמש בנשקו, שכן מעולם לא לימדו אותו כיצד להפעיל אותו! זה בדיוק מה שקורה לרוב היהודים שומרי התורה והמצוות. איזו תועלת יביא לך המטול המשוכלל המסוגל להשמיד חוליה שלמה של חיילי אויב עם מטח אחד, אם לא תלחץ על ההדק?

אימון צבאי

התיאור המגוחך הנ"ל קורה לעתים קרובות במדינות בלתי מפותחות. נניח שראשי שבט מרכז-אפריקני קונים נשק רוסי - הם משלמים לרוסים כסף טוב, ואלה מציידים במהירות כמה מהפראים בנשק מודרני. הכפרי המקומי, שעד כה היה מיומן רק בשימוש בחנית, מצויד לפתע במטול פצצות. ומה קורה? הוא רץ אל הקרב, ומשתמש ברובה כדי להכות את האויב בראשו! זה מה שקורה כאשר אנשים מחומשים בנשק טוב, אך הם אינם מאומנים בו ואינם יודעים כיצד לעשות בו שימוש.

אנחנו צוחקים למשמע תיאורים מעין אלו, אולם אנחנו נמצאים באותו המצב בדיוק. קיבלנו אמצעי הגנה מצוינים; סיפקו לנו כלי נשק יעילים ביותר, אלא שמעולם לא למדנו כיצד להפעיל אותם כראוי. רובנו מעולם לא למדו איך לטפל בנשק שלנו, מה שאומר שזהו נושא חשוב שראוי להקדיש לו את מלא תשומת הלב. כיצד נוכל לעשות שימוש בכלי המלחמה הללו

רבי נפתלי אמסטרדם זיע"א, תלמידו הגדול של מרנא ר' ישראל סלנטר זיע"א, נהג לספר אודות רבו, שלא הסיח את דעתו מעבודת ה', גם כאשר היה משוחח עם בני אדם. והנה, אם ר' נפתלי בחר בנקודה זו כדי לתאר את גדולתו של רבו, אין ספק שמדובר במדרגה נשגבה ועליונה ביותר שהשיג רבינו ישראל זיע"א, ובאותה מדה אין ספק שמדרגה זו לא באה לו בקלות. רבי ישראל נאלץ להילחם עם עצמו בכל פעם בה פתח את פיו, כי אפילו דיבור פשוט עם השני הוא כבר הסחת הדעת מתפקידך בעולם.

לומדים אנו אם כן את התמונה הכללית של מלחמה זו: האם תשכח את תכלית החיים, או שתתגבר על כל ההפרעות והפעילות הקדחתנית ותמשיך לחשוב תמיד על הקב"ה ויהי מה?

זהו הניצחון; זהו טוב האמיתי וההצלחה האמיתית - לחשוב תמיד על מה שחשוב באמת. ומה חשוב באמת? הקב"ה! עבודת ה'! אדם שחפץ לחיות חיים של הצלחה יודע שיהיו הקשיים אשר יהיו, הצלחתו תלויה בעד כמה הוא מצליח להתרכז בענין החשוב והאמיתי - בקב"ה.

נשק רב עצמה

והנה, עלינו לדעת שהקב"ה לא שלח אותנו אל המלחמה החזקה של חיי העולם הזה מבלי לחמש אותנו בנשק רב עצמה. ומכיוון שהוא זה שיצר את המלחמה, בוודאי שרק הוא יודע בדיוק כיצד להתמודד עם כל האתגרים שמציבה מלחמה זו; ולכן, כשהוא מספק לנו כלי נשק, נוכל להיות סמוכים ובטוחים שלא נוכל למצוא נשקים טובים יותר, ואפילו יצרנית הנשק "לוקהיד מרטיין", לא תוכל לספק לנו נשק יעיל שכזה.

ומהם הנשקים ה'מיוצרים לפי הזמנה' עליהם אנחנו מדברים? אולי תתפלאו לשמוע, אולם התשובה היא שכלי הנשק הן **המצוות**. הציוויים אותם צווה אותנו השי"ת, אלה הם כלי הנשק המתוחכמים שבהם הוא חימש אותנו טרם צאתנו למלחמה.

איני מדבר כעת על היהודים שאינם שומרי תורה ומצוות - כל כך חבל עליהם, כי ללא המצוות הם אבודים לגמרי. הם דומים לחיילים היוצאים לקרב ללא כל נשק. אותם "דתיים בלב" - יהודים המבטאים

- המצוות - המסופקות לנו על ידי יצרן הנשק הטוב ביותר שראה העולם אי פעם!

מה העדות?

בהגדה של פסח, כאשר הבן החכם שואל את אביו בענין חוקי התורה ומנהגיה, הוא אומר כך: "מה העדת והחקים והמשפטים אשר צנה ה' אלקינו אתכם". למדנו מכאן שישנן שלוש קטגוריות של מצוות בתורה - עדות, חוקים ומשפטים. כמובן ששלושתם חשובים, אולם כעת נעסוק בסוג המצוות המופיע בראש הרשימה - מה שאומר שהוא בעל חשיבות רבה - "עדת".

מהן "עדות"? הפירוש הפשוט הוא מלשון עדות - אולם צריכים אנו להבין, כיצד מצוות התורה הן עדות? על מה הן מעידות, ובאיזה אופן?

התשובה היא, שהרבה מן המצוות ניתנו לנו על מנת שנהיה מודעים תמיד למטרה לשמה באנו לעולם, בכך שהן מעידות על הערכים אותם עלינו לזכור תדיר. האמת תיאמר, שאם נלמד את טעמי ושורשי המצוות כראוי, נגלה שכמעט לכל מצוה ישנה תכלית גלויה, שכמעט תמיד מפורשת בתורה. ומשמעות הדברים היא, שאם תלמד כיצד לעשות שימוש במצוות, תהיה מוכן להשתמש בהן ככלי נשק יעילים במלחמה החזקה שבה אתה נמצא.

דעת מצוות

לפני שניגע במספר דוגמאות, נקדים להבין את העיקרון הכללי של מה שאנחנו מתארים כאן: לא מספיק לעשות את המצוות! עשיית המצוה היא רק הצעד הראשון, אך המצוות ניתנו בעיקרן כדי להשפיע על מחשבותינו, ולעצב את הדעת של עם ישראל.

המצוות הן עדויות, הן מעידות על ערכים גדולים וחשובים, ותפקידן הוא לא רק לעשות את המצוות אלא לעשות בהן שימוש כדי לעורר את שכלנו. לאחר שנהיה מיומנים בטיפול בכלי הנשק הללו, כל מצוה הופכת לכלי בעל ערך רב להשיג הצלחה אדירה. מצד שני, מי שאינו מנצל את המצוות בדרך היעילה ביותר שלהם, יוצא לקרב הגדול בלי כלי המלחמה הנחוצים כדי להשיג ניצחון.

אם נתעורר ונבין את ערכם של האוצרות הטמונים בעדויות אלו, תהיה לכך השפעה אדירה על העם היהודי! מצב כזה יהיה מפואר כל כך, כי ככל שהאדם מקבל על עצמו לנצל את העדויות של התורה, כך הוא מתכוון להתמודד עם העולם. כעת הוא מוכן למלחמה המקיפה אותו מפנים ומאחור, שכן עכשיו הוא יודע כיצד לנצל את כלי הנשק שהקב"ה מסר בידו בצורה הטובה ביותר. כך חי היהודי חיים של שלמות, ובכך הוא ממלא את המטרה שלשמה נוצר.

משמעותה של המזוזה

כהמחשה לענין היסודי הזה, אציין דוגמא אחת. נצטוונו בתורה לשים מזוזה על פתח בתינו, שהיא פיסת קלף עליה כתובים שתי פרשיות מהתורה. והנה, יהודי שקבע מזוזה בפתחו ואז שכח מהענין כולו, אמנם מילא בזאת את דרישת התורה - הוא יצא ידי חובת המצוה, ובית דין אינו יכול לייסר אותו או אפילו למתוח עליו ביקורת. התורה ניתנה להמון העם, לכל סוגי היהודים, ולא לכולם יש את הדעת הדרושה לקיום המצוה כפי כוונתה הראויה; לא כולם מסוגלים ליותר מאשר הדרישה הבסיסית של דיני המצוה, ולכן כל עוד האדם ממלא אתר דיני התורה, אי אפשר לדרוש ממנו הרבה מעבר לזה.

אולם האמת היא שקביעת המזוזה לבדה הינה הישג מועט ביותר, בהשוואה למה שהמזוזה חייבת לעשות בפועל. ואם יהודי יורד לרמה הנמוכה ביותר ומסתפק בהקפדה מכנית של דיני המצוה, אז למרות שאולי הוא יוצא ידי חובה, מכל מקום הוא בהחלט כן עובר על תכלית התורה. הוא שוכח שהמטרה של המצוה היא להיות עדות - לגרום לנו לחשוב על תוכנה של המזוזה.

התורה הלא אומרת בפירוש: "וְשַׁמַּתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לִבְבְּכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם... וְכָתַבְתֶּם עַל מְזוּזוֹת בֵּיתְכֶם וּבְשַׁעְרֵיכֶם" (דברים יא, יח-כ) - כלומר, הטעם לכך שאנו שמים מזוזה בפתח ביתנו הוא כדי לשים את היסודות הללו על לבבנו על נפשנו. רואים אנו אם כן שהמזוזה ניתנה עבור תכלית מסוימת - הקב"ה רוצה שנכניס את הרעיונות הללו אל תוך שכלנו.

המזוזה מזכירה לנו ללא הרף, בכל פעם שאנחנו נכנסים אל הבית או יוצאים ממנו, שאסור לנו אף פעם

שבת! אה! השבת מלאה בעדויות. כל מלאכה שאתה נמנע מלעשותה, זוהי עדות. בכל פעם שאתה עובר ליד מתג החשמל ונמנע מלהדליקו, אתה מזכיר בכך לעצמך שבשבת השי"ת נח מלברוא את העולם. בגדי השבת הן גם כן עדות. הנרות, גביע הקידוש, הכל הן עדויות. האין זה חבל שאיננו מנצלים אותם?

כאשר אתם ניגשים אל שלחן השבת ורואים את שתי החלות - מפה צחורה פרוסה על גביהן, ועוד מפה מתחתיהן בדיוק כפי שהמן נח בין שתי שכבות של טל טהור ולבן. אל תעשה זאת כמצות אנשים מלומדה, מתוך הרגל. החלות נמצאות שם עבור תכלית מסוימת, ועליך לחשוב על המן.

אל תתיישב על יד השלחן סתם-כך, מבלי לחשוב על הלימוד הזה. תזכיר לעצמך, יש כאן שתי חלות, לזכר החלק הכפול שירד בערב שבת. ישנם כל כך הרבה שיעורים נהדרים שהמן מלמד אותנו - זהו נושא לשיחה בפני עצמה - ולכן אנחנו מקפידים שבכל סעודה שאנו אוכלים בשבת יהיה לחם משנה. צמד החלות מיועד עבורך, שתכניס את לימודי המן אל תוך שכלך.

התפילין מעידות

במסגרת זו אנחנו רק מתחילים ללמוד על הנושא, כי העדויות הן אינסופיות. אקדיש דקה כדי להוסיף עוד כמה מילים כדי לתת לכם רמז למה שמצפה למי שמסוגל להסתכל ולגלות.

תפילין! הפסוקים אומרים לנו בבירור שהתפילין נועדו להזכיר לנו שה' הוציא אותנו ממצרים ושמכאן והלאה אנחנו עמו. מאותו יום ואילך עלינו לקיים את דברי תורתנו בפינו בכל עת, מתוך הכרת הטוב אליו. לפחות בזמן הנחת התפילין, תחשוב על ענין זה. כמובן, תוכל לחשוב על התפילין גם בהמשך התפילה, בפרט בזמן שאתה קורא קריאת שמע.

אולם באמת אין זה מוגבל לכמה דקות ביום. בכל פעם שאתה רואה זוג תפילין, שקית תפילין, תיזכר במה שהתפילין אמורות ללמד אותך. וזה נוגע לא רק לאנשים אל גם לנשים. כאשר את רואה את בעלך או בנך נוטלים לידם את התפילין וממהרים לצאת לבית הכנסת, תזכירי לעצמך את ענין התפילין.

לשכוח מי אנחנו. כאשר יהודי נכנס אל תוך ביתו, עליו לזכור שהוא לא נכנס לבית של גויים. הוא נכנס לביתו הקדוש, ולכן התנהגותו צריכה להיות שונה מהתנהגותם של הגויים. וכשהוא יוצא החוצה, המזוזה מזכירה לו, "ברחוב אתה עדיין יהודי. אתה נושא את תורת ה' בלבך בכל אשר תלך".

בני זוג חמושים לקרב

נתאר לעצמנו יהודי שחוזר הביתה מעמל יומו; הוא ניגש לפתוח את דלת הבית, ומרגיש שעצביו מרוטים. מהעבר השני של הדלת ניצבת רעייתו, שהתמודדה כל היום עם הילדים הקטנים, והעצבים שלה מרוטים עוד יותר משלו. בעוד דקה אחת הם עומדים להיפגש. וכאן הוא עוצר לרגע ליד המזוזה וחושב "ה' אחד". הו! הנה לנו איש שיודע כיצד להשתמש במצוה! הוא נכנס פנימה עם המזוזה במחשבתו, ובכך הוא הציל את הערב.

כך גם מצידה; כאשר היא עומדת לפתוח לו את הדלת, היא עוברת ליד המזוזה הניצבת בפתח המטבח ומביטה בה, ובכך מזכירה לעצמה את מטרתה של המזוזה. עכשיו שניהם חמושים. יש ברשותם נשק לקרב הגדול הזה, המלחמה החזקה של זכירת תפקידם בעולם הזה בכל עת.

כיצד מסוגלים אנשים לחיות כל חייהם מבלי להבין את משמעותה של המזוזה? האין זה בזבוז כשאנחנו נכנסים ויוצאים, נכנסים ויוצאים, כל היום כולו, ואנחנו מתעלמים מהתועלת הנהדרת הזו? גם מי שיושב בביתו יכול לעשות שימוש בנשק הזה. מפעם לפעם, תסתכל במזוזה ותתחמש. כשאתה אוכל, תסתכל על המזוזה למשך דקה. אתה יושב על הספה, תסתכל על המזוזה. המזוזה לא נועדה עבור המשקוף - אלא בשבילך! וככל שתיקח את המזוזה מהמשקוף ותכניס אותה אל תוך ראשך, כך תצליח יותר בחיך.

עדויות של השבת

ניקח דוגמה נוספת - זה עדיין לא הנושא שלנו אבל זה ימחיש לנו בצורה ברורה יותר מהי מטרתן של מצוות העדויות, וכיצד יש להשתמש בהן.

מצה זו על שום מה?

המצה, המרור, כלי הפסח - יש כל כך הרבה על מה לחשוב. עלינו לנצל את המצה. אז נכון, אנחנו אופים את המצה בזהירות מרובה, בהשגחה גדולה עם כל דקדוקי ההלכה - זה נפלא! אולם כעת, כשהכל כבר נעשה, מהו עניינה של המצה? המצה מונחת על השולחן, כעדות, כדי להזכיר לנו לחשוב על יסודות מסוימים.

כאשר אתה נכנס אל הסוכה, היא אמורה להזכיר לך משהו. אהה, איזו סוכה יפה! השקעתם בה עבודה רבה כל כך, שאלת את הרב כמה וכמה שאלות - האם הסכך הזה כשר? ומה עם הדופן ההוא? הכל יצא על הצד היותר טוב, וכעת אתה יושב יחד עם משפחתך מסביב לשולחן בסוכה המקושטת. הכל כל כך יפה! אבל מה הענין כאן? מהי המשמעות של הסוכה? התשובה כתובה במפורש בתורה: "בְּסֻכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים... לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בְּסֻכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם" (ויקרא כג, מב-מג) - הסוכה נועדת להזכיר לנו את הנסים שעשה עמנו הקב"ה במדבר.

אף פעם לא חשבת על זה? אוי, כמה חבל. תדאג לחשוב על כך בחג הסוכות הבא. בכל פעם שאתה נכנס לסוכה, אתה קונה דעת חדשה לגמרי. זוהי תכלית המצוה; כך הופכת המצוה לכלי נשק בידי היהודי - בכך שהיא משנה את אישיותו, ומהפכת את שכלו.

פנימיות התורה

אנחנו מדברים כאן על חלק מסוים בתורה - שלו אנחנו נקרא "פנימיות התורה" אני יודע שבמקומות אחרים יאמרו שהמושג "פנימיות התורה" מתייחס למשהו אחר, אבל לא על זה אנו דנים כעת; לענייננו, אנחנו נדבר על התחום של פנימיות התורה כפי שהיא מתבטאת במצוות העדויות.

בימי קדם, היתה נטייה גדולה אצל חכמי ישראל לעיין ולחקור אחר טעמי המצוות. כמובן שאותן

מצוות שטעמן מפורש, וכן כאלו שקל לשער את טעמן, נלמדו באריכות, אולם ה"חוקים", שטעמן נראה סתום וחתום, גם הן נלמדו. רק לשם דוגמא, מי שילמד את ספריו של הרמב"ם יראה שהוא טרח ויגע להוציא את המסתורין מהחוקים - הוא ניסה להבין את טעמיהם ואת משמעותם בצורה מעשית ביותר.

אולם כשזה מגיע למצוות העדויות, אין ספק שהן נחקרו ונלמדו כדי לעמוד על משמעותן - מאז ימי קדם ביקש עם ישראל להפיק תועלת לא רק מעשיית המצוות, אלא גם מהלקחים הפנימיים של התורה, מהחלק הנסתר שבה. "לא מספיק לעשות את המצוות בצורה שטחית", כך אמרו. ולכן הם הקדישו זמן בלימוד לקחים אלו.

פילוסופיה של טעויות

נושא זה הינו חשוב ביותר, וזה מה שהקב"ה מבקש מהמצוות יותר מכל. אלא שמה קרה? היו אנשים שהגזימו. היו פילוסופים והוגי דעות שהיו ממוקדים כל כך בללמוד ענין זה להמון העם, שלפעמים, עקב התלהבותם, שמו דגש-יתר על החלק הפנימי של המצוה, וחלק משומעי לקחם החלו לחשוב שאם תכליתה של המצוה היא ללמד השקפה מסוימת, ערך מסוים, אז אפשר לוותר על המעשים החיצוניים של הציווי. אנשים מסוימים החלו לטעון, "מדוע צריכים אנו לקנות קלף ולשכור סופר שיכתוב את הפרשיות על המזוזה? אחרי הכל, הדבר עשוי להסתכם בסכום כסף מכובד! העיקר היא הפנימיות".

היו כמה אנשים שהעלו טיעון זה, ולכן היו מי שהתחילו להזניח את קיום פרטי מעשי המצוות, ונוצרה נטייה מסוימת בקרב מספר קטן של יהודים שמעשה המצוה אינו חשוב כל כך, ולכן אפשר לוותר על קיום המצוה עצמה ח"ו.

ניקח לדוגמא את מצות מזוזה. אנשים אלה טענו שמכיון שתכליתה של המצוה, שמוזכרת בתורה במפורש, היא לזכור את ה', אזי כל עוד נקדיש חצי שעה ביום עבור מחשבה על היסוד של "ה' אחד",

ניתן להשיג ספרי רבינו בחנויות ספרי קודש ואצל המפיצים:

ספר שער אורה-ועדי מוסר, ספר לב אביגדור-עבודת האדם בקניני השלמות מכתב יד: קולמוס 072-244-1670
תפילת אביגדור-פירוש וביאור על התפילה מכתב יד: אזל מן השוק

זה לא אומר שאוויר צח הוא דבר רע. אלא שצריכים לדעת כיצד ליישם זאת.

ולכן עלינו לחזור ללימוד הזה, ולא רק ללימוד אלא לעיסוק בפנימיות התורה - זה חיוני עבורנו. זו היתה דרכם של הקדמונים, כך הם קיימו את המצוות. הם הבינו שחיינו אמורים להשתנות מכח מצות מזוזה, תפילין, סוכה ומצה, וכן שאר כל המצוות, והם ניצלו את המצוות לשם כך. האין זה חבל שניקח מצוות שנועדו לשנות את אישיותנו, ותחת זאת נקיים אותם כתנועות מכניות בלבד; אמנם אלו עדיין מצוות, אבל הן אינן משיגות את סוף כוונתו של מי שצווה אותן.

בין דיבור לאמירה

מבין כל מצוות העדויות, מבין כל כלי הנשק שניתנו לנו, אחת מהמצוות הכוללות ביותר נמצאת בפרשתנו. הקב"ה מצוה את משה רבינו, "דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית" (במדבר טו, לח). בפסוק זה ישנה לשון מעניינת ביותר - "דַּבֵּר... וְאָמַרְתָּ..." - ובוודאי יש לכך משמעות רבה.

ונראה לבאר כך: "דַּבֵּר" הוא כפשוטו, לדבר את הדיבורים הללו, "וְאָמַרְתָּ" לעומת זאת מתייחס לכוונת המדבר - למחשבותיו והרגשותיו - לפנימיות דיבורו. הקב"ה שלח את משה רבינו לא רק **לדבר** אל בני ישראל, לא רק לדבר אתם ולצוותם על המצוה עצמה, אלא צווה אותו גם **לומר** להם את תכלית המצוה, ואת האופן כיצד להפיק ממנה תועלת. אין זה מספיק שעם ישראל ילבש ציצית; לקחיה של מצוה זו צריכים להיות קרובים למחשבותיהם ולרגשותיהם, משום שזוהי עיקר מטרתה של המצוה: "וְרָאִיתֶם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'".

חידושים מפתיעים

הלכתי פעם ברחוב, ועברתי על יד פועלים שביצעו עבודות תשתית. בעודי חולף על פניהם, פנה אלי מנהל העבודה, גוי ממוצא איטלקי, הצביע על הציצית שלי ושאל אותי, "לָמָּה זה?" עניתי לו, "כדי להזכיר לנו", והצבעתי אל עבר השמים. "אהה..." הגיב הגוי. הוא הבין זאת. מנהל עבודה איטלקי מבין שאנחנו לובשים ציצית כדי להזכיר לנו את היושב במרומים.

ונזכור שהוא מביט בנו תמיד, זה עדיף מאשר לקיים את מצות מזוזה בפועל מבלי לחשוב על הקב"ה אפילו פעם אחת. למה להסתפק בקליפה, בשכבה החיצונית, כשמטרה האמיתית היא הפרי שבפנים? זה היה הטיעון שלהם.

אולם האמת היא שזו טעות גדולה מאוד. ישנן סיבות רבות מדוע זו טעות גמורה, אולם אחת מהחשובות שבהן היא, שדרכה של התורה היא לתת לנו חפצים גשמיים מסוימים, אשר משמשים כתזכורת ומעידות על היסודות הגדולים. והקב"ה רוצה שנצל את החפצים הללו, כי הוא יודע שכאשר האדם מרגיל את עצמו לשייך ערכים ורעיונות מסוימים לחפץ מסוים, בכך הוא מפנים יסודות אלו אל תוך אישיותו. כפי שהזכרתי לעיל - מי שברא את המלחמה החזקה, הוא זה שיודע כיצד לנצח אותה בצורה הטובה ביותר.

מזניחים את הפנימיות

אולם כתוצאה מאותם טועים שסברו שמספיקה לנו הפנימיות, עלה כח נגדי, ועם ישראל החל לומר, "תשכחו מהתפלספות. ראינו מה קורה כשמתחילים להתפלסף; כשחושבים רק על המסר של המצוות, המצוות עצמן הופכות להיות מוזנחות. אם כן, הבה נתרכז רק במעשים. הבה נשים דגש על חשיבותה של עשיית המצוות - ותו לא".

ומטעם זה עם ישראל אימץ הנהגה זו - לא להתפלסף. העם היהודי השקיע את כל כוחותיו בלימוד פרטי ההלכות של המצוות, וזה מה ש"תפס" את האומה כולה. אומה קדושה של מדקדקים במצוות. איזה תענוג לראות זאת!

חוזרים לפנימיות

עם זאת, על פי מה שלמדנו כעת, הזנחה זו של פנימיות המצוות מביאה בכנפיה אבידה גדולה. משל למה הדבר דומה, ישנם אנשים המגזימים בכל מה שקשור לחשיבות אוורור החדר, הם מכורים לאוויר צח, וגם בעיצומו של החורף, הם משאירים את החלונות פתוחים בלילה, וכך הם מצטננים וקמים בבוקר חולים. אולם העובדה שיש מי שמגזים בדבר, אין פירושה שעלינו להימנע כליל מלשאוף אוויר צח;

לראות ולזכור

גילו לנו חז"ל (מנחות מג, ב) ששקולה מצות ציצית כנגד כל המצוות. והדברים צריכים ביאור, הלא אמרו (פאה א, א), "ותלמוד תורה כנגד כולם"? אלא הביאור הוא שציצית שקולה כנגד כל המצוות משום שבכוחה להזכיר לאדם את כל המצוות. ציצית פירושה זכירה. "וְרָאִיתֶם אֹתוֹ - וְזָכַרְתֶּם" - לראות ולזכור.

אין הכוונה שיש מצות עשה להסתכל על הציצית. אמנם ישנה שיטה כזו בראשונים, אולם אין הלכה כן (עי' טור או"ח סי' כד). הפירוש של "וראיתם אותו" הוא, שכאשר תראו את הציצית, תזכרו את כל המצוות, שכן בכוחה של הציצית להביא לידי זכירת כל המצוות.

כך עשו הקדמונים - הם קשרו ציציותיהם מתוך מחשבות מסוימות. בימים עברו, יהודי למד כיצד לעשות שימוש בכלי נשק זה. בכל יום הם לבשו ציצית וחשבו אודות המצוות השונות, וכך החלה הציצית למלא את יעודה - להזכיר להם את כל המצוות. כאשר מחברים את הציצית עם המחשבות הנכונות - היא הופכת לכלי נשק יעיל ועוצמתי.

"וראיתם אותו" - גם נשים בכלל

מחר בבוקר, בעודך לובש את הציצית, תוכל לחשוב לעצמך כך: "היום לא אכעס. הכעס הוא חטא, ולכן בכל פעם שאביט בציצית - לא רק שלי, אלא של כולם - זה יזכיר לי לא לכעוס". זהו הישג אדיר ביותר! מי שיתרגל בעבודה זו, יתכן מאוד שמכאן ואילך הציצית יזכירו לך לא לכעוס.

נשים גם הן בכלל עבודה זו, והתורה מדברת אף אליהן, על אף שאינן מצוות במצות לבישת ציצית. הגמרא (מנחות מג, א) אומרת שסומא חייב בציצית מפני ש"וראיתם אותו" אצלו מתקיים בכך שאחרים רואים את ציציותיו. הרי שאפשר לגדול גם מלראות ציצית אצל אחרים - וזה נוגע לאנשים ונשים כאחד.

הנה לנו אם יהודיה שיש לה בבית הרבה בנים קטנים, והיא רואה תדיר את ציציותיהם. אם תבין שהציצית נועדו גם עבורה, בכוחה לגדול עוד ועוד בכל פעם שהיא רואה את הציצית. אפילו אם בעלה ובניה אינם חושבים מאומה בעודם לובשים את הציצית, היא חושבת על מצוותיו יתברך בכל פעם

כמה חבל שמה שגוי מסוגל להבין, נזנח על ידינו. אתם יודעים, אילו הייתי משוחח עם קבוצת סטודנטים באיזו עיירה נידחת, שהיו שומעים בפעם הראשונה אודות מצות ציצית, הייתי מראה להם את ציציותי והם היו מתפעלים. זה היה דבר חדש ומעניין עבורם, והיתה לכך השפעה עליהם.

אולם כאשר משוחחים עם יהודים שב"ה לובשים ציצית כל היום, קשה להסביר להם את משמעותה האמיתית של מצות ציצית, משום שהם סבורים שהם כבר יודעים כל מה שצריך לדעת אודותיה - והם אכן יודעים, אולם לא בצורה הנכונה; הם מכירים את הציצית כ"מצות אנשים מלומדה", כהרגל, אך הם חושבים שהם כבר יודעים הכל.

להשתמש בנשק!

אולם אין מנוס! מוכרחים אנו ללמוד את משמעותן של המצוות, אחרת נהיה כמו חיילים היוצאים לשדה הקרב ללא כלי נשק. כמובן שאנחנו לובשים את הציצית כל היום! אולם אם לא **נשתמש** בציצית - אם מעולם לא הבטנו על הציצית וחשבנו על ה' - אז אין פלא שאין לזה השפעה עלינו. הדבר דומה לרובה האימתני המונח על כתפיו של אותו בן שבט אפריקני נבער מדעת; הרובה הזה הוא כמעט חסר ערך, שכן אין לו מושג מה עושים איתו. אותו הדבר הוא מי שתלויים לו ציצית בבגדו, אבל ראשו ריק מתוכו. הנה לנו בחור השובש ציצית. נפלא! נהדר! אולם הבנתו בתכליתה של מצוה זו דומה להבנתה של בהמה השובשת ציצית. הוא כמו עגל קטן השובש ארבע-כנפות, וכשהוא גודל הוא הופך לשור גדול וזקן הלבש ציצית.

כמובן שהוא הרוויח מצוה, אולם הוא לא הרוויח את מה התכלית המכוונת של המצוה. יתכן אמנם שבדרך סגולית, המצוה פועלת משהו, זאת לא אדע. יתכן שאפילו מבלי להבין כיצד פועלת מצות ציצית, יש לה השפעה מסוימת, אולם השפעתה האמיתית של המצוה מגיעה אך ורק עם הבנת אופן השימוש בנשק זה.

שהיא רואה ציצית, והיא מרויחה יותר מהם, שכן לזה נועדה העדות של הציצית.

שלב אחר שלב

פעם, בתקופה שלמדתי בישיבת סלבודקה בליטא, עברתי ברחוב על ידבנין ציבורי שבו קבוצה של זגגים יהודיים עבדו בהתקנת חלונות. היהודים עמדו בגג הבנין והתקינו את לוחות הזכוכית, וזקניהם וציציותיהם התבדרו ברוח. עברתי שם והבטתי בציציותיהם וחשבתי לעצמי, "ציציות אלו נועדו להזכיר לנו שיצאנו ממצרים". כדאי לכם לנסות את זה פעם - בפעם הבאה שאתם לובשים את הציצית או כאשר אתם רואים ציצית של יהודי אחר, חישבו על כך שזה אמור להזכיר לכם שהבורא יתברך הוציא אותנו ממצרים.

לאט לאט, אתה מתרגל לכך שהציצית מזכירה לך את יציאת מצרים. ואז, לאחר שאתה מרגיש שעניין זה התקבע בדעתך, קח לך מצוה נוספת, ונסה לשייך אותה לציצית. תסתכל בציצית של ותזכיר לעצמך שהקב"ה צווה אותנו להישמר מאיסור שעטנז, לאחר זמן מה אתה מתרגל להזכיר לעצמך את איסור שעטנז כאשר אתה מביט בציצית.

הבאה בתור היא מצות "ואהבת לרעך כמוך", שעליך ללמוד לאהוב את אחיך היהודי. יהודי שומר תורה ומצוות הוא אחיך ועליך לאהוב אותו. אם הוא לא שומר תורה ומצוות הוא אינו אחיך, אולם כל עוד הוא "אחך במצוות", למי אכפת אם הוא הונגרי או ליטאי או תימני? למי אכפת מנין הוא הגיע? גם אם הוא טיפוס קצת קשה, עליך לאהוב אותו. בכך שאתה מסתכל בציצית, תוכל לאמן את עצמך לחשוב על הערך הנשגב הזה.

העגלה מתמלאת

אם אתה מתגורר בבורו פארק או במאה שערים, יהיו לך אינסוף הזדמנויות לעבודה זו, כי יש יהודים טובים בכל פינה. מפעם לפעם, כשאתה רואה ציציות משתלשלות מבגדיו של יהודי, הזכר לעצמך את תפקידך בעולם. תחשוב, "וְהֵייתָם קְדָשִׁים לֵאלֹהֶיךָ - אנחנו עם קדוש!" העם היהודי שונא כל מה שנוסף ממנו ריח של פריצות. כל יהודי שנוהג אחרת, זהו

משום שהוא מושפע מהגויים. יהודי בטבעו שונא פריצות.

אתה רואה את הציצית? היא מזכירה לך להישמר מאיסור יחוד. כדאי מאוד לזכור זאת כשרואים את הציצית.

המשך בדרך זו, ולאחר זמן מה הציצית מזכירה לך את איסור יחוד, את יציאת מצרים, את איסור שעטנז, את מצות "ואהבת לרעך כמוך" וכן לנהוג ולפעול בצניעות ובקדושה. לאט לאט, אתה מחבר עוד ועוד משמעות לציצית, עד שהיא אכן שקולה כנגד כל המצוות.

המשך להילחם!

כמובן שאין לנסות לעבוד על הכל בבת אחת, אולם כעת יש לנו "שיעורי בית" - להשקיע כוחות בלחבר את המצוות אל הציצית, שכן זה לא דבר שיקרה לבד. אולם ברגע שהחלטנו שזה מה שאנחנו חפצים לעשות, הבא ליטהר מסייעין לו. אם תמשיך לעבוד על זה יום יום, לאט לאט תגיע למצב של "וְרָאִיתָם אֹתוֹ וְזָכַרְתֶּם אֶת כָּל מִצְוֹת ה'" - הציציות שכולם לובשים יזכירו לך את מצוות ה'.

אכן, החיים עמוסים מאוד, וברגע שתצאו מכאן אתם עלולים לשכוח כליל מכל מה שדיברנו כעת. המלחמה החזקה מלפנים ומאחור היא מלחמה מוחצת, ומחשבותינו עמוסות בהכל חוץ מהדברים החשובים באמת. אך זו בדיוק הסיבה שאנו זקוקים לכלי הנשק הללו - בהם תלויה ישועתנו, והם אלו שיביאנו לנו את הניצחון.

ולכן, אין זה משנה כמה שטח כבר איבדת בשדה הקרב, כעת אתה מחומש כדי לכבוש את השטח מחדש. וגם אם האויב ממשיך להמטיר עליך ברד של כדורים, אל תרפה! חייל שנפצע בקרב אינו אומר לעצמו: "נו טוב, אין טעם להמשיך. מוטב שאקבל כדור בראש וזהו". בוודאי שלא! הוא ממשיך להילחם עם כל הכח והמרץ, כי כל עוד הוא חי, כל עוד נשמת חיים באפו, יש לו את ההזדמנות להחלים ולהילחם עד הסוף הטוב.

האמת היא שאין אדם שעובר את המלחמה החזקה הזו מבלי להיפצע - "כִּי אָדָם אֵין צָדִיק בָּאָרֶץ אֲשֶׁר

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

כאשר יהודי מברך את חברו, האם זו נחשבת תפילה?

תשובה:

זה תלוי. אם אתה מברך אותו כמשהו רשמי בלבד, רק למען הנימוס, אז זה מה שזה - פורמליות. זו דרך לכבד אותו. מצד שני, אם תשכיל לנצל הזדמנות זו לתפילה, אז זו השקעה טובה מאוד.

אחד הדברים הטובים ביותר שתוכל לעשות הוא לברך יהודי, וזאת משתי סיבות. ראשית, משום שהקב"ה אוהב את עמו ישראל - ה' אוהב יהודים, אין כלל ספק בדבר. הוא אוהב יהודים יותר מכל דבר אחר בעולם כולו. אל תפחדו להגיד את זה. התורה כולה עוסקת אך ורק בנושא האחד והיחיד הזה - שה' אוהב יהודים! אז אם אתה אוהב יהודי מספיק כדי לברך אותו בברכה הגונה, ה' בוודאי יאהב אותך על כך.

אולם בנוסף, ישנה ברית, אותה כרת ה' עם אברהם. הוא הבטיח לאברהם אבינו "ואברכה מברכך" - אני אברך את כל מי שיברך אותך. אז אם אתה באמת מאחל ליהודי שהוא יצליח, שיהיה בריא, הקב"ה אוהב אותך באותו רגע אהבה עזה, ומברך גם אותך! ברור אם כן שאחד הדברים הטובים שיכול יהודי ביותר לעשות הוא לברך את אחיו היהודים.

אז אם אתה אומר "בוקר טוב" לשכנך כדבר רשמי ותו לא, הרי שכיבדת אותו וקיבלת את פניו בצורה נאותה, אבל אם תשקיע בכך מחשבה, אז זה הופך את האיחול שלך לתפילה ולברכה.

בפעם הבאה שתעבור ליד בית שמזוזה בפתחה, קח לך חצי דקה ואחל לבני הבית שיזכו לחיות שנים רבות בבית הזה, ושתהיה להם רק נחת מילדיהם. ברך אותם בפרנסה ברווח, ושיזכו לערוך שמחות רבות בביתם. ככל שתברך אותם יותר, כך תרוויח יותר - אתה עושה למען עצמך!

יעשה טוב ולא יחטא" (קהלת ז, כ). אבל אין מצוה להמשיך ולהיפצע - הרם את עצמך והמשך להילחם!

איזהו גיבור

כפי שחייל החוזר מהמלחמה, חפץ להציג בפני חבריו את פצעיו; הוא רוצה להראות שהוא שועל-קרבות עם צלקות קרב, שהוא נלחם בקרב ושרד, כן הוא גם בענייננו. כל עוד האדם מכיר בכלי הנשק שניתנו לו על ידי השי"ת ועושה בהם שימוש נכון ומלא - הוא ממשיך לחיות, בעולם הזה ובעולם הבא.

עלינו להתבונן בחשיבותן העצומה של "המצוות העדויות" בחיינו, ולקבל על עצמנו בלי נדר להתחיל, שלב אחר שלב, במשימה הגדולה של הפיכת מצוות אלו למשמעותיות יותר עבורנו. זו היא דרכה של תורה. ה"עדות" הן חלק נכבד וחשוב של התורה, וכל אחת מהן קמה לתחיה כאשר האדם מנצל אותה כראוי. ומכיון שחיי היומיום שלנו מלאים בהזדמנויות כאלה, זהו אחד הסודות להגיע להצלחה בעבודת ה' - באמצעות ניצול כלי המלחמה כפי כוונתו יתברך. זו הדרך לניצחון.

שבת שלום ומבורך!

בואו נהיה מעשיים

מתאמנים לקרב עם נשק מתקדם

בכל יום השבוע, נתחיל לתרגל עבודה זו - להפיח רוח חיים ב"מצוות העדויות". בכל בוקר, כשאנחנו רואים ציצית - בין אם שלנו או של מישהו אחר - נחשוב על אחת מתרי"ג המצוות, ונשתדל לחבר מצוה אחת ממצוות אלו אל חוטי הציצית, וכשנצליח בכך, נעבור למצוה אחרת. בדרך זו, ראיית המצוות העדויות הללו, תזכיר לנו את היסודות הגדולים הטמונים בהן.

בברכת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א ובמעמד מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א

מעמד נעלה בסיום הש"ס הראשון שנלמד על ידי 'שיח התורה' לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל

רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א במכתבו המיוחד שהוקרא במרכז המעמד: "בודאי זכות גדולה היא להשתתף בסדרי הלימוד והחיזוק ע"י 'שיח התורה', כל אחד במה שליבו חפץ, והוא גם הכרת הטוב שאנו חייבים להחזיר לרבי חיים זצוק"ל על מה שהשפיע על כל הציבור בחיים חיותו" * מרן הגרב"מ אזרחי שליט"א: "המרא דשמעתתא של הסיומים" * מרן הגרב"ד פוברסקי שליט"א: "דביקות בתורה בלי גבול" * מרן הגרב"צ ברגמן שליט"א: "הזכות של כבוד התורה" * במעמד הוקרא מכתבו של הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א השווה בחו"ל * כן השתתפו במעמד הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א והגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א * במעמד הובעה ההערכה לכרבת הלומדים בששת המסלולים ב'שיח התורה' המשיבים טובה אמיתית לרשכבה"ג מרן שר התורה רבינו שמריהו יוסף חיים רבן רבינו יעקב ישראל זצוק"ל * דרך אמונה בחרתי

"ברגשות מעורבים, בעוד דמעותינו עדיין צורבים על הילקח מאיתנו אדונינו מורינו ורבינו זצוקללה"ה זיע"א, ומאידך שמחה של מצוה בסיום הש"ס של אלפי הלומדים", כך נפתח סיום הש"ס החדשי הראשון של מפעל התורה 'שיח התורה'. במעמד הסיום הגדול שהתקיים בבית המדרש 'לדרמן' בברכת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א ובמעמד מרנן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, השתתפו חלק מאלפי המסיימים את הש"ס והלומדים בששת מסלולי הלימוד והחיזוק של 'שיח התורה' לע"נ רבינו שמריהו יוסף חיים בן רבינו יעקב ישראל זיע"א.

ביום חמישי האחרון התקבצו ובאו מאות מבני התורה, למעמד מעלה של סיום הש"ס שנלמד מיום פטירתו של רבינו מרן רשכבה"ג זצוקללה"ה, ב'שיח אמונה' שהוקם ע"י מכון 'שיח אמונה' בראשות בנו הגרי"ש קניבסקי שליט"א, כדי להכיר טובה נאמנה למרן זצוק"ל, בלימוד בדרכו, בספרי, ולאור תורתו אותה הנחיל לרבים במשך כל ימי חייו.

לקראת פתיחת המעמד השלימו הלומדים בכל רחבי הארץ והעולם את הדף שמוטל עליהם במסגרת מסלול 'לאורו' במפעל 'שיח התורה', כשרבים מהם התכנסו לכנסייה שהיא לשם שמים, במעמד זכרון של תורה לטובת נשמתו של רבינו רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל בעת סיום הש"ס הראשון.

את המעמד הנחה בטוב טעם ודעת הרה"ג רבי משה מרדכי אנגלרד שליט"א משגיח ישיבת תורת חיים בבני ברק, שעמד בדבריו על הזכות העצומה להיות חבר בלגיטו של מלך, הממשיכים בדרכו של רבינו בעל ה'דרך אמונה' זיע"א, לומדים בדרכו ובתורתו, לאורו ובמשנתו, כל יום ויום מאז הסתלק הענן ונשבה ארון הקודש.

דברי פתיחה נשא ראש ישיבת 'עטרת שלמה' הגר"ח פיינשטיין שליט"א, שעמד בדבריו, על השמחה הגדולה של סיום לגומרה של תורה ושהיא מעיקר הדין, ומלבד ענין הסיום, יש ענין מיוחד של שמחה, כמבואר בגמ' שבעצרת כו"ע מודו דבעינן 'לכם', וברש"י ביאר הטעם בזה כי בזה מראים שהתורה חביבה ומקובלת עלינו, את דבריו חתם בברכה למפעל הגדול 'שיח אמונה' בנשיאות הגרי"ש קניבסקי שליט"א, שימשיכו במפעלותם להאיר את העולם באור התורה.

"הש"ס נרטב"!!!

דברי מספד וזכרון מן הקודש פנימה, נשא תלמידו חביבו של רבינו זצוקללה"ה, הגר"א מן שליט"א מראשי ישיבת אור ישראל, כשבדבריו הביא את מה שסיפר לו ר"י שכטר, כאשר הסיע את החזו"א, ולפתע ברחובה של עיר ראו את רבינו צועד, גשם עז ירד אז בחוץ, ורבינו נרטב, החזו"א הורה לעצור, ונימק: 'הש"ס נרטב'. עוד סיפר על כך ששאל לרבינו, מדוע נערי בר מצוה שבאים לבקש עיצה מה יוכלו לקבל על עצמם, רבינו משיב להם, ללמוד את כל הש"ס, וכי נער צעיר יש לו יכולות לזה בכלל, ורבינו השיב בפשטות: 'לא בלילה אחד'. עוד ציין, שבסיומי המסכתות הבוודדים, לא ראו על רבינו משהו מיוחד, אבל בסיום הש"ס, שהיה גם סיום על כל התורה כולה, בערב פסח, ראו על רבינו שמחה מיוחדת, הש"ס היה חביב בעיניו עד לאחת.

"באחת ההזדמנויות", המשיך הגר"א מן שליט"א וסיפר, 'שח לי רבינו על כך, שפעם נזדמן אצל הגרא"ז מלצר, והגרא"ז אמר לו על דברי הגמ' בסוטה, אמר ר"י לא תיתני ענוה דאיכא אנא, ולכאורה קשה, וכי איזה ענוה זו, שאמרו בשם הגר"א שיש תנא בירושלמי שנקרא 'אנא', והכוונה שכל זמן שהוא קיים עדיין לא נתבטלה ענוה, הוסיף לי רבינו, שאין כזה שם של תנא בשום מקום, ורק בירושלמי בשבת יש תנא בשם 'אנא', ואולי הגר"א גרס בסוף סוטה 'אנא', שאלתי את רבינו בפליאה, מדוע לא אמר זאת לרא"ז, רבינו השיב לי: 'זה לא דרך ארץ', לפי החשבון היה אז רבינו לכל היותר בן 26!!!".

"באותו ענין, סיפר לי יהודי שמתעסק עם הדפסת ספרי המהר"ל, שהיה איזה חז"ל שלא מצאו לו מקור, יום אחד הזדמן אותו יהודי לבני ברק, ופגש את רבינו, הוא הפנה את השאלה, רבינו חשב, ואמר בבלי אין, בירושלמי אין וכן הלאה, לאחר כדקה וחצי הוא אמר יש

משמעות כזאת בתיקוני זוהר. מרן זצוק"ל פעם אמר לי פעם ידעתי יבמות כמו אשרי, עירובין כמו אשרי, ידוע המעשה עם רבינו שסיים בבא בתרא ביום אחד, וזאת מפני שהיה צריך לעשות פעמיים סיום, כי ער"פ חל בשבת, ויש בזה שיטות מתי צריך להתענות, שאלתי פעם את רבינו, מדוע דוקא בבא בתרא, ענה לי רבינו, רציתי לראות אם אני יכול ביום אחד, לימים חל שוב ער"פ בשבת, ורבינו סיים מסכת קטנה יותר, שאלתי אותו מדוע רבינו לא לומד בבא בתרא, רבינו השיב: 'קונצים עושים רק פעם אחת', אך יש חלק בסיפור שלא כולם מכירים, רבינו אמר לי שבאותו פעם שסיים ב"ב, סיים גם הוריות, לשאלתי מדוע סיים גם הוריות, הוא ענה: 'נשאר לי זמן', מבהיל!".

"שלא יפריעו לי ללמוד"

"אצל רבינו לא היה שום הרגשה כל הזמן שעשיתי איזה משהו גדול הכל היה בפשטות, זכורני שפעם נסעו לקברו של אדונינו הגר"א, והיה גם מי מבני הבית שנסע לקבר הרשב"י במירון, שאלו אותו, מה הוא רוצה שיתפללו עליו, רבינו השיב: 'שלא יפריעו לי ללמוד', כששאלו אם יש עוד איזה משהו, רבינו השיב בשלילה, רק בקשה זו, ותו לא, כאשר סיפרתי לרבינו סיפור על אחד מגדולי ישראל ששבזמן שהיה חוק האפלה, והיה אסור להדליק אור, הוא הדליק את הנר, ולמד לאורו, החיילים שהבחינו בכך לקחוהו למעצר, והוא עמד לפני גזר דין מוות, בבקשתו האחרונה הוא ביקש, שכיון שהוא באמצע רמב"ם מוקשה, ויש לו איזה מהלך, הוא מבקש שיניחו לו לגמור את המהלך, ורק אז יבצעו את גזר הדין, אדהכי והכי נטרפה השעה, וניצל ממיתה, שאלתי את רבינו, כיצד היה מסוגל ללמוד רמב"ם וליישבו בזמן כל כך קשה, הרי 'שמעתתא בעיא צילותא', רבינו הגיב: 'מאי קמ"ל? פשיטא', רבינו שחי כ"כ בפשיטות, שאין לו בעולמו אלא התורה, ואין דבר אחר בלתי, באמת לא הבין, 'מאי קמ"ל? פשיטא', גם כשנפטרה הרבנית ע"ה, ראו את הרוגע הנסוך על רבינו, היה זה בשבת קודש, רבינו היה באמצע לימוד השו"ע חושן משפט, כאשר נודע לו הבשורה המרה, הלך לארון, ולקח שו"ע יור דעה, ולמד הלכות אבילות, זה שמעתי מחתנו הגר"ד אפשטיין שליט"א, כי כשהתורה היא משוש חייו, אז גם בזמנים הקשים ביותר, יש יישוב הדעת מוחלט, ללימוד התורה הק', כעת כאשר כולם מחזירים לו ש"ס אין לך נחת רוח גדול מזה".

מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א: "דביקות בתורה בלי גבול"

במעמד מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א, ובשליחותם של אלפי הלומדים, התקיים מעמד סיום הש"ס, כאשר באמירת ה'הדרן' כובד מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א שסיים את מסכת נדה ואת הש"ס כולו, לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל.

במשאו לאחר הסיום אמר מרן הגר"ד שליט"א: 'אין מתאים יותר ממעמד כזה של כבוד התורה לזכר נשמתו של מרן שר התורה זצוק"ל אשר כל ימיו היה דבוק לתורה באופן מיוחד, הזיכרון שיש לכולם ממנו הוא לראות אותו שקוע בתוך הגמרא וידו אוחזת בסימניה דף אחר דף. כבר סיפרתי בשבעה שפעם נכנסתי אליו וראיתי איך שהוא שקוע בלימוד, אמרתי לו, רבי חיים אני מקנא בך שככה אתה יושב ולומד, הרים רבי חיים את עיניו מהגמרא ואמר לי בתמהון, וכי מה אתה רוצה שאני יעשה שאני אחטוב עצים? ! זה היה רבי חיים!, ההרגשה שלו היתה שלהפסיק ללמוד רגע זה להפוך להיות חוטב עצים, ככה הוא חי וכך הוא גדל. זכות גדולה היא ללומדים ולתומכים במפעל הקדוש הזה". לאחר מכן באמירת הקדיש כובד בנו של מרן זצוק"ל, הגר"י ש קניבסקי שליט"א,

מכתב ברכתו המיוחד של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א

במרכז המעמד, מיד לאחר סיום הש"ס, הוקרא מכתבו המיוחד של רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א, שנשלח לכבודה של תורה, לרומם קרנם של אלפי הלומדים והמסיימים את הש"ס במסגרת 'שיח התורה', ובו דברים במעלתם של כל אחד ואחד מהם. את מכתב רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א הקריא חדב"נ וראש ישיבת ארחות תורה הגר"א גרבוז שליט"א. המכתב והדברים המלאים מתפרסמים במסגרת.

בדברי משאו הביא הגר"א גרבוז שליט"א את המבואר בגמ' בשבת שהמלאכים רצו שהתורה תישאר בשמים, וביארו המפרשים, שהמלאכים רצו שליטה על התורה, וזה היה המשא ומתן עם משה רבינו. והנה רבינו הגדול היה דמות של שליטה מוחלטת בכל מכמני התורה וזה השפיע על כל הדור, ובודאי זה זכות גדולה סיום גדול כזה לעילוי נשמתו הטהורה.

"חסר לנו האורים והתומים"

ראש ישיבת באר יעקב הגאון רבי דוד יצחק שפירא שליט"א, עמד בדבריו, על החלל העצום שחסר בעת שרבינו איננו איתנו, ואמר, שכעת בפטירתו חסר לנו האורים ותומים, וחסר לנו הרוח הקודש, הוא הביא מה שמע מאביו מרן הגרמ"ש שפירא זצוקללה"ה, שעוד בבחרותו ראו על רבינו שהוא יהי' מגדולי ישראל.

"במשנה מבואר שכל הלומד תורה לשמה נהנין ממנו עיצה ותושיה ומבוי' בראשונים שהכונה לרוח הקודש, ורוח הקודש זה לא דוקא בתשובות שהשיב מרוח קדשו, אלא זה משפיע על כל העולם, כי הרי רוח הקודש מקורה הוא מהאור שנגזר בששת ימי בראשית, והוא נמצא בתורה, ומי שעמל בתורה הרי זה מתגלה לו, ורבינו זכה לזה, ומי יודע בזכות זה, כמה תורה שזה השפיע, בכל העולם, כמה תלמידי חכמים, שישבו על סוגיא ונפתחו לה שערי חכמה, ועכשיו זה חסר, ספריו של רבינו היו לשם דבר, ובכל מקום בעולם, כל מקום אשר דבר המלך ששון ושמחה".

"בעת פטירתו של רבינו מרן בעל הקה"י זצוקללה"ה היו קולות בבני ברק שרבינו לא ימשיך לקבל כמוהו, רבינו עסוק בתורה, ואינו בסגנון הזה, אאמו"ר מרן הגרמ"ש זצ"ל אמר לי רבינו יקבל בדיוק כמו אביו, וכך הוה, את המינוי לזה קיבל רבינו מדברי רבי מאיר, 'כל הלומד תורה לשמה וכו' ונהנין ממנו עצה ותושיה'. כאשר ישב רבינו שבעה, באתי לנחמו, וברכתי ברוך שחלק, ונימקתי, שבכל הפעמים זה יכול לגרום ביטול תורה, אבל כעת רבינו פטור מללמוד, ולכן אני מברך, רבינו אמר לי להגיד ברוך שם, אמרתי לו זה נגד כיבוד אב ואם, כך ציווני אאמו"ר.

"עוד ענין מיוחד במינו אצל רבינו, זה מה שנתן עיניו וליבו להיות מיצר ודואג על כל כלל ישראל, היה איזה ענין רפואי אצל אאמו"ר והרופאים גמרו בדעתם לכוות את רגלו, לאחר ששאלתי את רבינו, ואמר שלא צריך, ביטלנו את הטיפול, ואאמו"ר חי כך עוד הרבה

זמן, לטענת הרופאים, היה צריך ח"ו להיפטר מן העולם לאחר כמה ימים, רוח קדשו של רבינו היה בדרך כלל בצניעות, הוא היה אומר מסתמא צריך לעשות כך, אבל זה היה ברוח הקודש".

"בתקופה האחרונה זה כבר היה פתוח יותר, ראינו את זה בחוש, כאשר הגעתי בפעם האחרונה ראיתי בחוש, כיצד רוח הקודש מדברת מתוך גרונו, ורבינו אף לא מסתיר זאת, כח התורה, אצל רבינו היה יותר מהכל, יודעים כולם שבמלחמת המפרץ, רבינו הורה שאין מה לפחד כלל, לאחר שנים שאלו את הרבנית ע"ה כיצד הורה כן רבינו, היא אמרה, שרבינו הסביר לה, שאם היו יודעים אנשים כמה דפי גמרא מקיפים את בני ברק, לא היו מפחדים, ברוך ה' שבעת זוכים לסיים ש"ס לעילוי נשמתו הטהורה, ובודאי שרבינו שמח בזה, ויה"ר שיהיה מליץ יושר על כולם".

דברי ברכה נשמעו מראש עיריית בני ברק ומקורבו של מרן זצוק"ל הרב אברהם רובינשטיין הי"ו, שנשא דברים קצרים ואמר, שאם היו רוצים לשמוע את תמצית חייו של רבינו, והמורשת שאותה השאיר לנו לנצח, אז אנחנו יודעים שזה פשוט ללמוד וללמוד וללמוד תשעים ושלוש שנים ברציפות ללא הפסק.

מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א: "הזכות של כבוד התורה"

מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א נשא דברי ברכה לכל הלומדים והמסיימים, בדבריו אמר, "כל ההולכים בדרכיו של מרן הגר"ח זצ"ל, הרי יש להם את הזכות הזו של כבוד התורה, וזכותו של רבינו הגדול זיע"א, תעמוד להם שתשרה שכיה במעשי ידיהם, ונושע מכל צרותינו, ובקרוב נזכה לביאת משיח צדקינו בב"א".

מרן הגרמ"מ אזרחי שליט"א: "המרא דשמעתתא של הסיימים"

מרן הגרמ"מ אזרחי שליט"א, נשא דברי חיזוק לגדול המעמד, "דווקא כאן בבית מדרשו של רבינו 'לדרמן', אשר כאן היה לימודו ותפילתו של רבינו במשך עשרות שנים, ובודאי יש עילוי נשמה גדול בסיימים האלו, שרבינו היה המרא דשמעתתא שלהם, שמחתו של רבינו לא היתה רק בסיימים שלו, אלא בכל סיום של כל נער צעיר, כל ספר שחיבר צורב צעיר, רבינו היה מעלעל בדפים, כאילו היה זה ספר שלו. בהזדמנויות שזכיתי להיות לידו בעת לימודו, לא עניין אותו שום דבר, כל הריכוז, הכל, התרכז בדף אחד של תורה, וכל מי שלוקח חלק במפעל הגדול הזה, הרי זו זכות גדולה".

הגאון הגדול ר"ד כהן שליט"א: "אין דבר הראוי יותר לעשות לזכותו הקדושה"

להחדיר המושגים והשאיפות לסיימים מסכתות וללמוד את הש"ס

אלפי הלומדים והמסיימים זכו גם למכתב ברכתו של ראש ישיבת חברון, הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א, אשר עקב שהותו בחו"ל, נבצר ממנו להגיע למעמד, במכתבו כתב הגאון הגדול שליט"א:

"לכבוד התלמידי חכמים היקרים והמופלגים המסיימים את הש"ס לעילוי נשמתו הטהורה של מרן רבנו שר התורה זצוק"ל, אין דבר ראוי וגדול יותר לעשות לעילוי נשמתו הטהורה של מרן שר התורה ורבן של ישראל ר' חיים זצוק"ל, אשר הקדיש כל חייו והיה עמוד האש לפני המחנה לכל הדור כולו בהחדרת המושגים הנעלים ביותר של ידיעת כל התורה כולה, ואשר זיכה את הדור כולו לרומם השאיפות לידיעת התורה בכל מכמניה".

"והנה עכשיו שעומדים לסיים את הש"ס לעילוי נשמתו הטהורה, הרי אין דבר הראוי יותר לעשות לזכותו הקדושה להחדיר המושגים והשאיפות לסיימים מסכתות וללמוד את הש"ס, ובודאי תעמוד זכות זו לכל המסיימים שיזכו להמשיך ביתר שאת ביגיעת וידעת התורה, ויזכו לרב טוב מן השמים וכל מילי דמיטב".

לקראת חתימת המעמד, נשא דברים נכדו מקורבו, הרה"ג רבי יעקב ישראל קניבסקי שליט"א, שהזכיר את המעלות שיש בתוכנית של 'שיח אמונה', 'כאשר נלקח מעמנו ארון הקודש, אמרנו שבדאי סדר לימוד כזה זה הנחת רוח הכי גדול בשבילנו, עם כל התוכניות שיש כאן, אך יש בזה שני נקודות חשובות, אחת, הרב הדגיש כל חייו, שיהודי צריך שיהיה לו 'חובות', סדר לימוד מיוחד, שהוא חוק בל יעבור, וזה המטרה גם בתוכניות המגוונות, שכל אחד ימצא לעצמו, סדר לימוד קבוע ומיוחד, עוד נקודה חשובה, בתוכניות הקיימות, ובעזה"י בתוכניות שיפתחו, יש ענין של לימוד דברים שלא רגילים להם כל כך, וזה גם היה נקודה שהרב עודד ולימד אותנו במשך כל חייו, אאמו"ר תמיד אומר שיש ת"ח שהוא ת"ח בעירובין, או ת"ח בחושן משפט, וכד', אבל אצל הרב ראינו שהכל היה שייך אליו, על הכל היה אפשר לדבר איתו, וזה גם המטרה ב'שיח התורה' להחדיר לימודים מגוונים בכל מקצועות התורה, גם דברים שפחות לומדים".

בסיום המעמד הנרגש, התקיימה חלוקת המלגות למאות הזוכים לתלמידי החכמים ובני הישיבות שלמדו את הש"ס לע"נ רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל וכן השתתפו בכל מסלולי הלימוד והחיזוק של 'שיח התורה'. ממכון 'שיח אמונה' נמסר, כי הלומדים שעלו בגורל ולא עלה בידם להשתתף במעמד הסיום, יוכלו לקבל את זכיתם בבית רשכבה"ג מרן שר התורה זצוק"ל. לברורים בנוגע לזכיות יש לפנות למכון שיח אמונה בדוא"ל se3077700@gmail.com.

במעמד השתתפו ונשאו דברים מרן הגרמ"מ אזרחי שליט"א, מרן הגרמ"ד פוברסקי שליט"א, מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א, הגאון הגדול רבי אליעזר יהודה פינקל שליט"א והגאון הגדול רבי שרגא שטיינמן שליט"א. וכן הגר"י אונגריר שליט"א, הגר"ח פיינשטיין שליט"א, הגר"נ זוכובסקי שליט"א, הגר"א גרבוז שליט"א, הגרמ"ד דיסקין שליט"א, הגר"י קולודצקי שליט"א, הגר"י ברוורמן שליט"א, הגר"ב פנחסי שליט"א, הגרד"י שפירא שליט"א, הגרמ"פ ברמן שליט"א, הגרא"ד אפשטיין שליט"א וכן ראש עיריית בני ברק הרב אברהם רובינשטיין.

ציילומים: דוד זר ושוקי לרר

רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א במכתבו המיוחד למעמד סיום הש"ס הראשון של 'שיח אמונה':

"ואף שסיום זה הוא בשותפות, אין זה שותפות שמתחלקת לחלקים כמו שותפות גשמית, אלא זו שותפות רוחנית, שהיא תוספת באיכות, שכולם שותפים בש"ס, ולכל אחד מן הלומדים יש חלק בש"ס שלם"

י. גרשון ארלשטיין
ראב"ד 17, בני ברק

בס"ד סיון תשפ"ב

לכבוד הקהל הקדוש המתכנסים לשמחה של מצוה לגמרה של תורה, שלו' ורב ברכה.

שמחה גדולה היא כאשר זכו לסיים את הש"ס לעילוי נשמתו של שר התורה מרן רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל, בלימוד הרבים ע"י 'שיח התורה' שנוסד ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, לקבוע סדרי לימוד לעילוי נשמתו הטהורה, בסדר הש"ס, וגם בספריו הרבים, ובדרכי הלימוד שלו, קורא אני עליכם דברי הגמ' במנחות (יח, א) אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר, קרא עליו המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וגו', ואף שסיום זה הוא בשותפות, אך אין זה שותפות שמתחלקת לחלקים כמו שותפות גשמית, אלא זו שותפות רוחנית, שהיא תוספת באיכות, שכולם שותפים בש"ס, ולכל אחד מן הלומדים יש חלק בש"ס שלם.

בודאי זכות גדולה היא להשתתף בסדרי הלימוד והחיזוק ע"י 'שיח התורה', כל אחד במה שליבו חפץ, והוא גם הכרת הטוב שאנו חייבים להחזיר לרבי חיים זצוק"ל על מה שהשפיע על כל הציבור בחיים חיותו, להוסיף זכויות עצומות בעולם הבא לנשמתו בגנזי מרומים, כי אין סוף לתענוגי העולם הבא, שעליהם נאמר (ישעיה סד ג) 'עין לא ראתה אלוקים זולתך', ובודאי יהיה מליץ יושר על כל העושים לזכותו, ויהי רצון שיזכו כל אחד ואחד מכלל ישראל לעסוק בתורה, ולקיים את כל דברי התורה, ולחיים טובים ומאושרים.

י. גרשון ארלשטיין

בס"ד, סיון תשפ"ב

לכבוד הקהל הקדוש המתכנסים לשמחה של מצוה לגמרה של תורה, שלו' ורב ברכה.

שמחה גדולה היא כאשר זכו לסיים את הש"ס לעילוי נשמתו של שר התורה מרן רבינו שמריהו יוסף חיים קניבסקי זצוק"ל, בלימוד הרבים ע"י 'שיח התורה' שנוסד ע"י בנו הגר"ש קניבסקי שליט"א, לקבוע סדרי לימוד לעילוי נשמתו הטהורה, בסדר הש"ס, וגם בספריו הרבים, ובדרכי הלימוד שלו, קורא אני עליכם דברי הגמ' במנחות (יח, א) אשריכם תלמידי חכמים שדברי תורה חביבין עליכם ביותר, קרא עליו המקרא הזה מה אהבתי תורתך כל היום היא שיחתי וגו', ואף שסיום זה הוא בשותפות, אך אין זה שותפות שמתחלקת לחלקים כמו שותפות גשמית, אלא זו שותפות רוחנית, שהיא תוספת באיכות, שכולם שותפים בש"ס, ולכל אחד מן הלומדים יש חלק בש"ס שלם.

בודאי זכות גדולה היא להשתתף בסדרי הלימוד והחיזוק ע"י 'שיח התורה', כל אחד במה שליבו חפץ, והוא גם הכרת הטוב שאנו חייבים להחזיר לרבי חיים זצוק"ל על מה שהשפיע על כל הציבור בחיים חיותו, להוסיף זכויות עצומות בעולם הבא לנשמתו בגנזי מרומים, כי אין סוף לתענוגי העולם הבא, שעליהם נאמר (ישעיה סד ג) 'עין לא ראתה אלוקים זולתך', ובודאי יהיה מליץ יושר על כל העושים לזכותו, ויהי רצון שיזכו כל אחד ואחד מכלל ישראל לעסוק בתורה, ולקיים את כל דברי התורה, ולחיים טובים ומאושרים.

תמונת מרן רה"י
חותם על המכתב

טובה הארץ מאד מאד

לכבוד פרשת שלח יצאנו לסקור את אחת המקומות המתחרדים בצפונה של ארץ ישראל הקהילה החרדית בנוף הגליל בניהולו של הרב אליעזר יודקובסקי שהיא בעצם קהילת בת של הקהילה בגבעת המורה עפולה גם היא בפיקוחו של הגר"נ רוטשילד שליט"א ובהכוונת ראש הישיבה הגר"ש שטיינמן שליט"א

מתוך דברי הגאון רבי נתן רוטשילד שליט"א בכנס הדיור:
"רואים בחוש שהשנה תשפ"ב נוף הגליל זה המקום לציבור היראים, ובוודאי זה יצליח".

לפני 11 שנה הייתה אסיפה בה הוחלט להקים את הקהילה בגבעת המורה עפולה, ואז גם כן כולם שאלו את השאלה מי אמר שזה יצליח?? אבל היו כמה נחשונים שלקחו על עצמם להקים את זה והיום יש כבר למעלה מ-400 משפחות בגבעת המורה, ואין מקום למשפחות חדשות. **בנוף הגליל המצב הרבה יותר טוב!!** יש כבר בתי כנסת כוללים מוסדות לחינוך הילדים, עד כיתה ה' יש בנוף הגליל ומכיתה ה' יתקבלו במוסדות "דרך אמת" בעפולה.

אני רוצה לציין כאן כמה מהמעלות המיוחדות שיש למגורים במקום כמו נוף הגליל:
ראשית במקום כזה לכל אחד יש את המקום שלו והוא מצליח למצות את עצמו, שלחתי אנשים לבדוק במרכז, אף אחד לא עושה שטייגן כמו שאפשר לעשות בפריפריה.
הדבר השני שיש בפריפריה זה חיי חברה מיוחדים ומאחדים, אצלנו בעפולה מתגעגעים לשנים הראשוניות שהיו עד 100 משפחות, זה חיי חברה מיוחדים מיוחדים.

הדבר השלישי והעיקרי זה הראש השקט שאפשר ללמוד במרגוע בלי משכנתא גבוהה, במרכז כולם לחוצים חודש אחרי חודש בהתרוצצויות, וכמובן שמי שמקל על ההורים שלו הוא מקבל כפליים ס"ד.
שאלנו את הראש הישיבה הגאון ר' גרשון אדלשטיין האם מותר לעזוב מקום תורה כמו בני ברק בשביל להקל על ההורים למי שרוצה לעבור לעפולה?? הראש ישיבה אמר לו: "תעזוב ויהיה לך סייעתא דשמיא". זה התשובה לשאלה "מי אמר שזה יצליח?" כי עם כל כך הרבה סייעתא דשמיא ברור שזה יצליח!

לגבי תעסוקה? באמת אין הבטחה, אבל המציאות מוכיחה מצב התעסוקה בפריפריה טוב יותר מברכי"זים החרדים וכל מי שמוצא יש לו עבודה ב"ה!

ומה עם חינוך הילדים? המציאות מוכיחה וכך אומרים כל אנשי המקצוע שבפריפריה כמעט ואין דבר כזה מה שנקרא לא עלינו ילדים נושרים, יורדים מהדרך או איך שלא קוראים לזה לדאבונינו יש כל כך הרבה מזה במרכז, יש לזה הרבה סיבות אבל מה שאנחנו חושבים שאם יש כל כך הרבה סייעתא דשמיא, אז וודאי שזה יצליח וגם בחינוך הילדים זה מצליח!

הגמרא בראש השנה טז. אומרת: מי שזרע בתחילת השנה והצליח, יזרע באותה שנה שוב כי בראש השנה נגזר שיצליח גם פה רואים בחוש שבשנת תשפ"ב הקהילה בנוף הגליל מצליחה עם רישום של עשרות משפחות איכותיות כפי שאפשר להיווכח מהסיורים הרבים שנערכו בנוף הגליל.
זה הזמן לקרוא לעוד ועוד משפחות: חושו ואל תתמהמהו להגיע לנוף הגליל.

פרטים והרשמה בקו המידע

04-65-65-734

שבוע הספר ב'אוצר החכמה'

משקיעים בידיעת התורה!

הכמות והאיכות

מגוון ענק ויחודי של 120,000 ספרי קודש, מצולמים
דף אחר דף כצורתם המקורית. מנוע החיפוש מבוסס על
טכנולוגיה משוכללת. ממשק חדש ועדכני.

מפרשי האוצר

מוצר חדשני המיועד ללומדי הגמרא ומבוסס על הספרים
הנמצאים ב'אוצר'. מאפשר לסמן פיסקה של גמרא, רש"י
או תוספות ולקבל את כל הפירושים העוסקים בקטע
זה. משווק רק לבעלי תכנת 'אוצר החכמה'.

המחיר

הכי משתלם! מבצע מיוחד לרגל שבוע הספר
בין התאריכים ז' בסיוון עד א' בתמוז (6.6-30.6.22)

30% הנחה

*עד 36 תשלומים בכרטיס אשראי | המבצע על מוצר 'אוצר החכמה' בלבד.

120,000 ספרים

לראותם

לראות את גדולי ישראל

עלון מס. 89 | פר' שלח תשפ"ב | י"ל ע"י מערכת "קובץ גליונות" | k.gilyonot@gmail.com

לאודם נסע ונלך

ראשי ורבני הישיבה החדשה למצוינים 'מגדל עוז' יחד עם חורי התלמידים התכנסו ביום ראשון השבוע למעמד "לחיים" וברכת הדרך בבית מדרן הגרמ"ה הירש שליט"א. את המשא המרכזי נשא מרן הגרמ"ה הירש שליט"א שהביע סיפוק נוכח ההצלחה הכבירה ברישום כשמיטב התלמידים מהישיבות החשובות בא"י התקבצו תחת אחלה, ומומצבת את עצמה ראשונה במלכות, בחזית של עולם התורה. במעמד נשאו דברים גם ראשי ורבני הישיבה, שהרחיבו אודות השאיפות הנעלות בלימוד התמדה ויר"ש שאליהם מכוונת הישיבה החדשה. ישיבת 'מגדל עוז' תקבע בע"ה את מקום מושבה בגבעת זאב חדשה. עם פתיחת הזמן באלול הקרוב, שערי הישיבה יפתחו עם כ-150 תלמידים ואברכים.

שמחת 'אורחות תורה'

נישואי בת הגאון הגדול רבי איתמר גרבוז שליט"א נכדת מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ובהשתתפות גדולי ישראל

שמחת בית קרית מלך - תפארת ציון

המוזנים השתתפו בשמחת נישואי בן הגאון הגדול רבי שלמה קניבסקי שליט"א ראש ישיבות קרית מלך ותפארת ציון

מצוקי ארץ למען השבתת הארץ:

"וזכות השבייתה יהיה חל על כלל ישראל ... ואולי יהיה
תיקון כללי להחטא שגלינו מארצנו בעוון שמיטה,
כמבואר בכתוב"

מרן ה'ברכת אברהם' מסלונים זיע"א

עת
לעשות!

100 חודשים
על דאיתא חמדת השמיטה

וקחו חלק במגבית החירום המיוחדת
של 'קרן השביעית'

והר"ר שלא תיפסק שביתת הקרקעות ואף לא מדונם אחד בארץ הקודש

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מסי' חשבון 485101

קרן
השביעית

קרן תמיכה של מנהל ישראל לשימור
קיום מנהל השביעית בארץ ישראל
מבוסס על חוק השמיטה (תש"ס-תש"ל)

כינוס ראשי ישיבת הנגב שכר שכיר במעוזנו של מרן ראש הישיבה דשכבה"ג הגד"ג אדלשטיין שליט"א

ראש ישיבת שכר שכיר וחבר מועצה"ת מרן הגד"ג אדלשטיין שליט"א וראש ישיבת בית מדרש עליון הגד"ג אונגרישד שליט"א אצל מרן דשכבה"ג הגד"ג אדלשטיין שליט"א במעמד מינוי הגד"ג אדלשטיין שליט"א לכהן פאר בראשות הישיבה

מרן גאון ישראל הגד"ג ד לנדו שליט"א בשיעור כללי בישיבת "זכרון מויכאל" בזכרון יעקב

שמוחת הברית לנזן מרן ראש הישיבה הגד"ג ד פוברסקי נכד לחתנו מרן הגד"ג פ ברמן

מצוקי ארץ למען השבתת הארץ:

"היות כי נשמע שישנם אנשים שבמעטה של מצות שמירה היקרה והחשובה ולוקחים איזה שטח בארץ"ק למען הרבות רווחים אפי' יהיה לדבר מצוה, הרינו לגלות דעתנו העניה שאין רוח חכמים נוחה הימנו והתחזקות של אחב"י בכל מקום שהם מגיע אך למען שמירת שמיטה בחקלאים גבורי כוח וכו' וחלילה למי שיטעה את הציבור שומרי תורה והמצוות"

מרן רבי שמואל הלוי וואזנר זצוק"ל

עת לעשות!

100 חודשים
על דאית הקהילה

וקחו חלק במגבית החירות המיוחדת של 'קרן השביעית'

וה"ר שלא תיפסק שביבת הקרקעות ואף לא מדגם אחד בארץ הקודש

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | פס' חשבון 485101

קהילת הנגב
קרן השביעית

הגאון הגדול רבי נפתלי קופשיץ שליט"א בכנסי הכנה לחג השבועות בכמה ישיבות ובראשם בישיבת 'אור ישראל' המעטירה

בישיבת דעת משה

בכנס חיזוק של ארגון אחינו

בשיחה בישיבת אור ישראל

בישיבת מאה שערים

זקן ראשי הישיבות מרן הגר"א גורביץ שליט"א במוצאי חג השבועות בקידוש לבנה בישיבתו בלונדון

מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין בהברלה מוצאי שבת פר' בהעלותך

ישיבת תושיה תפדה מוצאי שבועות תשפ"ב

מצוקי ארץ למען השבתת הארץ:

"לעורר אחינו להיות שותפים נאמנים לבא לעזרת ה' בגיבורים לתרום ולהתרים לטובת 'קרן השביעית' ושלא יהא ח"ו חילול ה' שיש שרוצים לשמור ואין מחזיקים בהם" מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל

עת לעשות!
לעשות!

תרומה 100
עד לסיום חמשת השנים
8 X חודשים

וקחו חלק במגבית החירום המיוחדת של 'קרן השביעית'

וה"ר שלא תיפסק שביעת הקרקעות ואף לא מדונם אחד בארץ הקודש

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | מס' חשבון 485101

קרן השביעית
התנועה החרדית
המרכזית

קרן השביעית
התנועה החרדית
המרכזית

הגר"ש קניבסקי שליט"א בבחינת ילדי תלמודי תורה

ת"ת 'דרכי אבותינו' מודיעין עילית

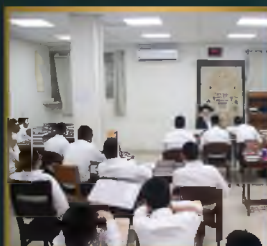

ת"ת 'עטרת שלמה' מרכז בני ברק

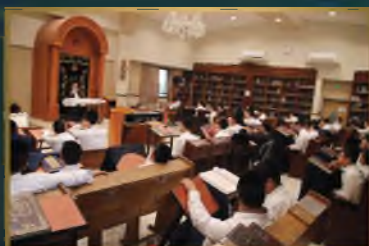

מדרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

בשיעור מיוחד בכולל ישיבת אהבת שלום בראשות הגר"י הלל שליט"א סניף צפון

בשיחת חזק מיוחדת בישיבת 'עטרת יצחק' בטבריה

במעמד תפלה מיוחד בקבר השל"ה עבור תומכי כולל 'אהבת תורה' נוף כנרת

במעמד חנוכת הבית לישיבת 'חזון דוד' מודיעין עילית בראשות הר"ג אפרים מוסאי שליט"א

מעמד שבע ברכות וסיום הש"ס בישיבת קרית מלך ותפארת ציון בראשות הגאון הגדול הגר"ש קניבסקי שליט"א

מצוקי ארץ למען השבתת הארץ:

"עלינו להתחזק בשמירת שביעית ואשר שמירתה היא דחיפה עצומה לקיום." מרן החזון איש זיע"א

עת לעשות!
לעשות!

100 חודשים
לחורבן

וקחו חלק במגבית החירום המיוחדת של 'קרן השביעית'

ויה"ר שלא תיפסק שביטת הקרקעות ואף לא מדוניה אחד בארץ הקודש

1800-300-544

לתרומות בהעברה בנקאית: בנק פאגי | סניף 185 | פס' חשבון 485101

קרן השביעית

קרן השביעית

קהל הרבבות במעמד "אדירי התורה" באיצטדיון בפילדלפיה לדגל הגדלת המילגות לאברכי לייקווד

על ידי חבורת נגידים בדאשות ר' לייזר שיינר ור' שעי' פרגר

בהשתתפות גדולי ישראל מרן הג"ד ירוחם אולשין שליט"א, מרן הג"ד אליה ברודני שליט"א, מרן הג"ד שמואל קמינצקי שליט"א, מרן הג"ד דוד כהן שליט"א

בברכת רשכבה"ג מרן ראש הישיבה שליט"א ובמעמד מרן ורבנן גדולי ישראל שליט"א מעמד נעלה בסיום הש"ס הראשון שנלמד על ידי 'שיח התורה' לע"נ רשכבה"ג מרן שד התורה וצוק"ל

הגר"י ש קניבסקי באמירת הקדיש

מרן הגרב"ד פוברסקי בסיום השס

מרן הגרמ"צ ברגמן נושא דברים

מרן הגרב"מ אזרחי נושא דברים

הגר"א גרבוז מקריא את מכתבו של מרן ראש הישיבה שליט"א

הגר"א מן נושא דברי זכרון

הגרב"ד פוברסקי הגר"י שטיינמן הגר"י שפירא הגר"א גרבוז והגר"ז ברוודמן

הגר"א"י פינקל מקבל את ספרו של מרן וצוק"ל

הגר"א"י פינקל בסיום הש"ס

מרן הגרב"ד פוברסקי וראשי הישיבות במעמד

הרב יעקב קניבסקי בדברי נעילה

הגר"ח פיינשטיין והגר"ב פנחס

הגר"י שפירא נושא דברים

הגרב"מ אזרחי והגרמ"צ ברגמן

הגרב"ד דיסקין הגר"נ זוכובסקי והגר"א"ד אפשטיין

הריני מוכן

ומצומד

לקראת התחלת מסכת פסחים ביום כד סיוון הבעל"ט
מצטרפים לממלכת התורה **חונים** לידיעת התורה מתוך סיפוק
ומילגה חודשית קבועה בצידה לנבחנים על הלימוד החודשי.

סדר הלימוד:

לימוד של עמוד אחד ביום וחזרה על העמוד של אתמול
חזרה שבועית על שניים וחצי דפים בימים שישי - שבת
מבחן בסוף החודש על עשרת הדפים החודשיים
לימוד, שינון, ידע וסיפוק - ככה לומדים אורייתא!

מלאו את הפרטים
ותזכו להיות חלק
ממלכת התורה בעולם

להרשמה חפשו
'אורייתא'
בכל מוקדי נדרים פלוס,

המילגות לאברכים בלבד, כל הקודם זוכה!

לקבלת לוח 'עמוד וחזרה' עד הבית ללא עלות,

חייגו: 073-3131-111

amudyomi.org.il support@doraysa.org

להצטרפות למוקדי
המבחנים חפשו 'אורייתא'
במוקדי נדרים פלוס